

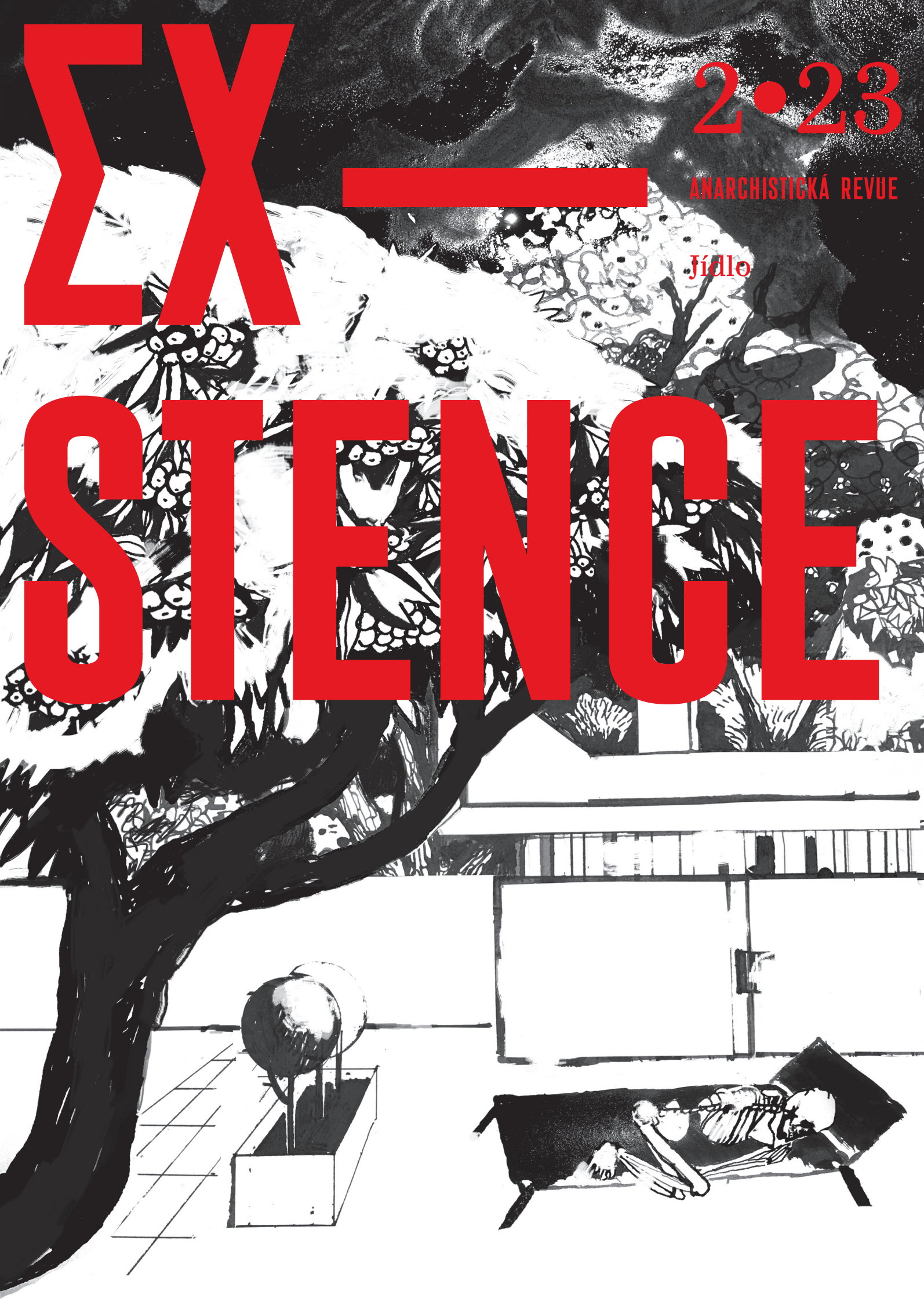
ΣΧ

2•23

ANARCHISTICKÁ REVUE

Jídlo

STENCE

ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE

Existence je anarchistickou tiskovinou, která vycházela nejprve v letech 1998–2002 a znovuobnovena byla počátkem roku 2010. Vydává ji Anarchistická federace (AF, dříve ČSAF) zpravidla několikrát do roka s rozsahem 40 stran a více. Proč tištěné médium v době internetu? Každý prostě nemá rád čtení delších textů z monitoru a navíc tištěný text nemíží tak rychle jako ten virtuální. I tak je ale každé číslo hned po vydání volně ke stažení na webu federace. Existence má za cíl přinášet informace o dění v rámci domácího antiautoritářského hnutí, zprostředkovávat teoretické texty, ale i praktickou inspiraci. Každé číslo je z nemalé části věnováno jednomu hlavnímu tématu, na které se snažíme mimo jiné nahlédnout z anarchistické perspektivy. Tento časopis je určen zejména do řad antiautoritářského hnutí, ale rádi bychom oslovili či něčím zaujali i ty, kteří s anarchistickými myšlenkami přišli do styku jen okrajově.

2 / 2023

V POŘADÍ 57. ČÍSLO

VYDÁVÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE (AF)

AFED@AFED.CZ

WWW.AFED.CZ

NAKLADATELSTVI.AFED.CZ

DOPORUČENÝ PŘÍSPĚVEK NA POKRYTÍ

NÁKLADŮ: 80 Kč

DISTRIBUČNÍ MÍSTA

Kde můžete *Existenci* (popř. další publikace Nakladatelství AF) přímo pořídit či objednat: Kamenné obchody:

- Trhlina (Jaromírova 9, Praha-Nusle; trhlina.org)
- Roleta39 (Rehořova 33/39, Praha 3 – Žižkov; roleta39.cz),
- Rekomando (Trojanova 9, Praha 2; rekomando.eu),
- ALERtattoo (Zámecká 22, Pardubice),
- Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň),
- Tři ocásci (kpt. Jaroše 18, Brno; triocasci.cz),
- Klub Lúč (Kniežata Pribinu 197/3, Trenčín; klubluc.sk),
- Infoshop Malatesta (bývalý cukrovar, Šurany; zdola.org/infoshop-malatesta).

On-line distribuce:

- <https://www.roleta39.cz/eshop>.

Pro zájemce ze Slovenska

doporučujeme objednávat na:

- Salto Mortale (sust@riseup.net).

Uzávěrka čísla: 30. srpna 2023

OBSAH

AKTIVITY HNUTÍ

4.....KVARTÁL / ANARCHISTICKÝ 1. MÁJ 2023 / BUKFÉR 23 / NEPŘÍTEL STÁTU: ANTIFAŠISMUS

TÉMA

16.....JÍDLO

20.....POLITICKÁ EKONOMIE HLADU

21.....M. BOOKCHIN: RADIKÁLNÍ ZEMĚDĚLSTVÍ

24.....KUCHAŘKY BEZ DOMOVA

26.....VYŽIVOVÁNÍ ODPORU

31.....S PRÁZDNÝM ŽALUDKEM SE NEDÁ BOJOVAT

32.....PŘEMÝŠLET O JÍDLE JINAK

34.....NECHAT JÍDLO ZASE OŽÍT

OSOBNOSTI

36.....R. KOPÁČ: ZASE MĚ UKUŠNIL!

38.....A. PAVLOVOVÁ: DEVĚT ŽIVOTŮ ANARCHISTY PETROVA

42.....J. KOVALČUK: POCTA ŽEŇOVI

45.....NEKROLOGY A VZPOMÍNKY

BYDLENÍ

48.....PRVNÍ VLAŠTOVKA

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

49.....ČINNOST AF V ROCE 2022 – LETÁK / JARNÍ SJEZD ANARCHISTICKÉ FEDERACE / ZA MĚSTO PRO LIDI, NIKOLI ZÁJMY DEVELOPERŮ / DOKUD NEBUDOU VŠICHNI SVOBODNÍ / VŠIVÁ HISTORIE / MEZINÁRODNÍ ANTIAUTORITÁŘSKÉ SETKÁNÍ V ST-IMIER

A3

53.....STÁVKA – ÚČINNÉ ŘEŠENÍ / NÁSILÍ A POŘÁDEK / PRYČ S (TOUHLE) VLÁDOU! / NENÁVIST DŮSTOJNOST NENAHRADÍ / AUTORITÁŘSTVÍ NA POSTUPU / BAGATELIZACE NÁSILÍ NA ŽENÁCH

RECENZE

56.....PŘEORÁNÍ STARÉHO POLE / DÁT SI DVACET A NĚCO SI PŘEČÍST / HŘMÍ OD PLZNĚ / ŽIVOTNÍ DRÁHA TAHOUNA / OMEZENÁ MOC MŘÍŽÍ / KVÍR ANARCHISMUS

EDITORIAL

Podzimní číslo anarchistické revue *Existence* jsme se rozhodli věnovat na první pohled všednímu tématu – jídlu. A hned na začátek musíme přiznat, že jsme si to náramně užili. Popravdě jsme se tedy věnovali více vaření a (pokud možno společnému) stolování a někteří z nás také příjemné starosti o zahrady a zahrádky, které ze sebe i přes letní vlnu veder vydaly k naší radosti spoustu dobrot.

Když se na téma jídla podíváme blíže, zjistíme, že oplývá neskutečně velkou škálou rozměrů. Je až s podivem, že není v anarchistické teorii více reflektováno. Pokud je nám známo, těšilo se svého času pozornosti v publikacích zeleného anarchismu a jeho politický rozměr se stal hlavním tématem jednoho z čísel zinu *Choroba myslí* v roce 2004. I *Existence* se ho dotkla v číslech věnovaných lokalizaci a etické spotřebě.

Faktem je, že trochu přezíravě bereme jídlo jako samozřejmost, ale pro mnoho lidí ve světě, a to i v tom západním, takovou samozřejmostí zdaleka není. Jídlo tedy v rámci hlavního tématu tohoto čísla *Existence* nahlížíme z mnoha různých stran. Jídlo je nutnost, základní lidská potřeba, na niž by měl mít každý nepodmíněné právo. Jenže v rámci kapitalismu se jídlo stalo nástrojem vydírání, který určuje poměry na trhu práce a z pracujících dělá jeho rukojmí. Díváme se, jak se stát snaží potlačovat aktivity, které poukazují na obrovské částky vydávané na zbrojení, zatímco lidem se nedostává to základní. Jídlo je médiem solidarity, která se velmi liší od charity zachovávající status quo. Jídlo se ukázalo být zbraní v rukou pracujících i důležitým aspektem v boji za právo na město. Jídlo je v centru svépomocných aktivit a často se stává pojítkem důležitých samosprávných vztahů. Jídlo může ukázat cestu k místu, kde žijeme, jakkoli se ho agrární průmysl snaží komodifikovat za účelem vlastních zisků. Jídlo je jednou z cest zmírnění klimatické krize a boje za biodiverzitu. Jídlo ovlivňuje naše i veřejné zdraví a můžeme skrze něj projevit svůj soucit s ostatními živými tvory, přírodou i lidmi. Jídlo je tmelem komunit a točí se kolem něj i infrastruktura samotného anarchistického hnutí.

Vedle rozsáhlého, i když ve své podstatě stručného, úvodního článku k tématu zveřejňujeme texty „Politická ekonomie“ z libcom.org, „Radikální zemědělství“ od anarchisty a sociálního ekologa Murraye Bookchina, rozhovor s členkami pražského kolektivu Kuchařky bez domova a s plzeňským kolektivem celoplanetární anarchistické iniciativy Food not Bombs. Dále téma do různých směrů rozvíjí výtahy kapitol velmi inspirující knihy *Nourishing Resistance: Stories of Food, Protest, and Mutual Aid* (Vyživování odporu. Příběhy o jídle, protestech a vzájemné pomoci), která letos vyšla v anarchistickém nakladatelství PM Press. Dozvíte se také něco o aktivistických kuchyních a více konkrétně o jedné místní, která si říká *Cocina Perdida*. To vše pak završuje velmi svěží příspěvek venkovského člena Anarchistické federace, který rozjel neformální spotřební aktivitu pro své kamarádky a kamarády z města.

Dále v *Existenci* najdete článek o kontroverzním českém anarchistovi přelomu 19. a 20. století, Karlu Vohryzkovi, který byl na jednu stranu velmi aktivní a schopný, avšak na druhou byl pohromou hnutí. Rubrika věnovaná osobnostem pokračuje nekrology 82leté anarchofeministky Nealy Janis Schleuningové, 89letého španělského anarchisty Agustína Torrese Ramose a 60letého italského anarchisty Alberta Gazzarriho. Připomínáme také anarchistické bojovníky, kteří zahynuli v boji proti ruské invazi na Ukrajinu – Dmitrije Petrova, Jevgenije Osijejského, Finbara Cafferkeye a Coopera Andrewse.

V jednom z dřívějších čísel jsme ve věnovali tématu hausprojektů. Nyní se k němu vracíme formou rozhovoru – představujeme jeden takový projekt, který existuje v rámci Sdílených domů a nese název První vlašťovka. Jeho protagonisté již v Praze pořídili vlastní dům a chystají se na jeho rekonstrukci.

Jako vždy nechybí pravidelné rubriky. Ta úvodní se věnuje aktivitám místního hnutí a informuje například o otevření nového pražského infoshopu Trhlina, o akcích v rámci Mezinárodního dne žen, za klimatickou spravedlnost, proti klerofašismu, na podporu boje proti putinovské invazi, proti špatnému zacházení s bezdomovci atd. Speciální místo je věnováno anarchistickému I. máji a anarchistickému knižnímu festivalu v Praze. V rubrice Anarchistické federace se dočtete např. o kampani olomoucké skupiny, o mezinárodním týdnu solidarity s anarchistickými vězni, o sbírce „4x4 proti invazi“ či o mezinárodním anarchistickém setkání ve švýcarském St-Imier. V textech nástěnných novin A3 se věnujeme jedné úspěšné stávce, policejnímu násilí na bezdomovcích, působení současné vlády, nenávisti části Romů vůči Ukrajincům, autoritářskému trendu ve Francii a bagatelizaci násilí na ženách. Časopis uzavírají recenze knih *Manifest socialistického hnutí*, *Punk zuřivej*, *Jedu do Magadanu*, brožur anarchistického vydavatelství Spinkdistro a kolektivu Dekonstrukce a dvou čísel zinu *Hřmot*.

Přejeme inspirativní čtení... a dobrou chuť.

ENGLISH SUMMARY

In the autumn issue of the anarchist review *Existence* we decided to devote ourselves to a seemingly mundane topic – food. However, when we will take a closer look at food, we will find out that it has a huge range of dimensions. It's surprising that it's not more reflected in anarchist theory. We take food for granted a bit too much, but for many people in the world, even in the Western world, it isn't. Therefore, food is viewed from many perspectives throughout the *Existence*. Food is a necessity, a basic human need that everyone should have an unconditional right to fulfill. But under capitalism, food has become an instrument of extortion that determines the conditions of the labour market and makes workers its hostages. We are seeing the state trying to suppress activities that points out to the huge sums spent on armaments while people are denied the basics. Food is a medium of solidarity, which is very different from charity that maintains the status quo. Food has proved to be a weapon in the hands of the workers and an important aspect in the struggle for the right for the city. Food is at the heart of self-help activities and is the nexus of important self-governing relationships. Food can point to the place where we live, no matter how much the agrarian industry tries to commodify it for its own profits. Food is one way to mitigate the climate crisis and fight for biodiversity. Food affects our health and health of the public, and through it we can show our compassion for other living beings, nature and people. Food is the glue of communities and the infrastructure of the anarchist movement itself revolves around it.

On this topic we publish the texts “The political economy of hunger” from libcom.org, “Radical agriculture” by Murray Bookchin, an interview with the collectives Kuchařky bez domova (“She-Cooks” without Homes) and Food not Bombs – Plzeň, an extract of chapters of the very inspiring book *Nourishing Resistance: Stories of Food, Protest, and Mutual Aid*, an article about activist kitchens and a contribution by an AF member who started an informal consumptive cooperative.

In *Existence*, you'll also find an article on the controversial turn-of-the-century anarchist, Karel Vohryzek; and an obituary of 82-year-old anarcho-feminist Neal Janis Schleuning. We remember anarchist fighters who died fighting the Russian invasion of Ukraine – Dmitry Petrov, Yevgeny Osievsky, Finbar Cafferkey and Cooper Andrews. In the form of an interview we introduce the First Swallow – house project that already has its own house and is being prepared for its reconstruction.

As always, there are regular columns. The introductory one is devoted to the activities of the local movement and informs for example about the opening of the new Prague infoshop Trhlina, about actions within the framework of the International Women's Day, for climate justice, against the Klerofascists, in support of the fight against the Putin's invasion, against the mistreatment of the homeless people and much more. A special place is devoted to the anarchist May Day and the anarchist bookfair in Prague. In the section Anarchist Federations you can read about the campaign of the Olomouc group, the international week of solidarity with anarchist prisoners and the international anarchist meeting in St-Imier, Switzerland.

TRHLINA V KAPITALISMU

V říjnu to bude již šest let od vyklizení Kliniky exekutorem. Praha tak přišla o důležité autonomní místo pro kulturu, vzdělávání a socializaci příznivců antiautoritářského hnutí. Vykrývat tento nedostatek se snažilo infocentrum Salé a následně žižkovská Pavlač. V roce 2021 vznikla Zdena, místo pro hovory u piva, vzpomínání s aktivními účastníky dní minulých, kdy náckové ještě mnohdy volně pobíhali po našich ulicích, a také místo, kde když člověku chybí 15 korun na lahvičku, tak mu nikdo nezláme prsty na rukou a lahvičku normálně dostane.

Naléhavě ale chybělo kontinuum anarchistických kulturních a informačních center přístupných široké veřejnosti. Politici na radnicích, nadbíhající developerům, vytrvale blokují veškeré pokusy o dialog a nechávají budovy dál chátrat i přesto, že lidé bez domova stále nemají kde v noci složit hlavu. Stát a jemu podřízená městská správa si snaží budovat zejména renomé mezi investory a vědomě ignoruje hlasy a tváře lidí, kterým má čistě teoreticky sloužit. Stát se tedy jeví jako špatný pán, neuspokojivý sluha, a pokud jste kanónenfutur do továren mezinárodního kapitálu, tak i arogantní pasák.

Na začátku roku 2023 však vznikla Trhlina, jejíž zakladatelky a zakladatelé prozatím přistoupili na podmínky trhu a prostor legální cestou pronajali, aby následně sloužil pro erozi prostředí, které nás na denní bázi zotročuje. Po náročných přípravách, renovacích a stěhování pak na konci února toto komunitní centrum otevřelo svá vrata veřejnosti. Otvírací odpoledne a večer nemělo žádný pevně daný program, cílem kolektivu bylo spíš prostor ukázat každému, kdo o to měl zájem. Nečekaně však došlo na baletní číslo v podání městské policie, která dvakrát obkroužila blok a cca 20 minut před otevřením Trhliny ve svém klaunském autě spočinula ke krátké pozorovací akci naproti přes ulici. Po vyhodnocení situace, jedné až pěti koblihách, kafičku a další nepochybně náročné policejní práci, trvající asi dvě hodiny, přišli strážníci sebevědomě mezi účastníky. Ti, kteří zrovna kouřili před vchodem, povídali si a ohleduplně nerušili (v 18.30) život obyvatel Nuslí, byli vyzváni, aby nehlučeli, nahlásili počet účastníků akce a nedej-ježíšku-na-křížku aby dali strážníkům záminku přijet znovu. Poté, co se dozvěděli, že počet účastníků je nejasný a že opravdu nevíme, kdo z ulice se zrovna zastaví podívat se na knihovnu plnou feministických, genderových, antifašistických a anarchistických knih, kterou se podařilo po vyklizení Kliniky zachovat a přesunout, odebrali se zase do svého vozu a odjeli vstříc západu slunce.

V průběhu večera s drobným proslovem vystoupil kamarád, který pomohl trhlinnému kolektivu s vymyšlením názvu pro nový infoshop a osvětlil okolnosti jeho vzniku.

Účastníci si povídali, pili limonády, pivo, kávu, užívali si společnost místních pejsků a častovali kolektiv Trhliny všetečnými otázkami o podrobnostech vzniku či plánech s prostorem do budoucna. Na Trhlinu se v průběhu večera dorazily podívat desítky lidí, rozhodně víc, než kolik se jich mělo šanci vejít dovnitř. Velká část rozhovorů tak probíhala na chodníku před infoshopem, kde to spousta účastníků i přes poměrně chladné počasí vydržela až do zavíračky o půl desáté. V mnoha případech šlo doslova o „setkání po letech“ a otevíračka nového místa tak posloužila jak ke vzpomínání, třeba na obléhání kongresového centra v roce 2000, které se odehrávalo nedaleko, tak ke sprádnímu plánů do budoucna. Dalo by se říct, že už první akce začala Trhlina svou funkci plnit dokonale.

Přehled některých veřejných aktivit širšího antiautoritářského hnutí za období od uzávěrky předešlého čísla Existence. Ne všechny akce jsme navštívili, některé reporty jsou proto zprostředkované podle informací uvedených na webech antiautoritářských skupin a projektů. Označení Kvartál mělo svou relevanci, když Existence vycházela jako čtvrtletník, zvyk je ale železná košile, a tak jsme ho zachovali.

Doufám, že v příští výroční zprávě BIS konečně zazní, že anarchistické hnutí chce hlavně pohodu, luxus a veganské chlebičky pro všechny.

Trhlina je místem narušení světa, který nás svazuje. Propasti mezi lidmi ale nevytváří, a je každý čtvrtek od 15:00 do 21:00 otevřena všem, kdo sdílají vizi svobodné společnosti; všem, kteří si přejí absolutní emancipaci žen a menšin, nenávidí nácky, fašisty a přetrvávající rasismus. Přijď si půjčit či přečíst knihu, dát si kávu nebo limonádu či se prostě jen seznámit s lidmi s podobnými názory. A nezapomeň mrknout na sociální síť, kde se můžeš dozvědět více o aktuálním a plánovaném programu mimo standardní otvírací dobu pro veřejnost. Trhlina a její kolektiv se na Tebe těší.

Kontakty na Trhlinu najdeš na stránce trhlina.org. (-JP-)

PRCAT PATRIARCHÁT!

Po loňské akci „Ženy za pultem“ se dalo očekávat, že ani letos nenechají v Plzni ženy a dívky Mezinárodní den žen bez povšimnutí. A taky že ne. Dokonce ani místo činu se nezměnilo – družstevní kavárna Družba. Organizace se ujaly ženy z plzeňského kolektivu Food not Bomb ve spolupráci s uměleckým spolkem Láskyplno.

Osmého března po šesté večer už bylo vše nachystané – benefiční merch s různými potištěnými svršky, nášivkami a samolepkami s (nejen) feministickou tematikou; publikace Nakladatelství Anarchistické federace a samozřejmě to nejlepší – skvělé benefiční občerstvení. A tak stačilo se jen bavit a popíjet, než udeřila půl osmá a šlo vše ráz na ráz. Organizátorky seznámily přítomné s programem večera a hned se pustily do úderního proslovu:

„V posledním roce jsme se přesvědčily o tom, že nic není jisté, naše pozice, vybojovaná práva a svobody jsou v kontextu celosvětového dění neustále nabourávány, někdy jsou dokonce pouhým klamem. Znovu jsme se utvrdily v tom, že rovnoprávnosti mezi pohlavími stále nebylo dosaženo a že práva žen a dalších marginalizovaných skupin jsou po celém světě systematicky potlačována a zneuznávána. Evropu sužuje největší válečný konflikt od dob druhé světové války a po pandemii koronaviru musíme opět napnout všechny síly, abychom pomohly lidem, kteří před válkou utíkají a mezi nimiž převládají právě ženy, děti nebo i další, jejichž pozice a situace vyžaduje zvláštní míru starostlivosti. Kvůli těm, které a kteří zůstali bojovat, byla vznesena otázka legitimacy aktivního odporu, na niž byly nuceny ukrajinské feministky brzy reagovat Manifestem za právo na rezistenci. Proti těm, jež si zvolily se války neúčastnit a zůstat ve svých domovech, bylo použito sexuálního násilí jako jedné z válečných zbraní. Po celém světě rozhodují ti nejmocnější, většinou bohatí bílí heterosexuální muži, o životech žen a jejich tělech – v USA, Latinské Americe a Polsku o potrtech, v Afghánistánu o svobodě se vzdělávat, vyjadřovat či cestovat. Naši vlastní země otrásají kauzy sexuálního zneužívání, kterého se nejčastěji dopouštějí muži v privilegovaných pozicích – profesori, lékaři, psychologové či politici. Jsou to právě ti, kteří pracují s lidmi, ve sféře péče a starostlivosti, kteří se dopouštějí nejhorších zločinů, jež lze vůči dalším lidem napáchat.“

Mluvěcí zdůraznily nutnost klást následující otázky, a to tak dlouho, dokud se nestanou bezpředmětnými: „Proč jsou ženy vychovávány jako ty, které mají pečovat, a muži jako ti, které je třeba opečovávat? Proč jsou jedni hnáni do soutěživosti a veřejné sféry, zatímco další jsou udržovány ve sféře soukromí a jejich hlavním životním cílem má být především péče o druhé a skromnost? Proč jsou

obětmi násilí častěji ženy než muži? Proč jsou platy žen a mužů rozdílné? Proč někteří nemají vůbec přístup do některých zaměstnání a pozic? Proč je péče o děti pojímána tolik individualisticky a nuce na především matkám? Proč jsou některá těla shledávána krásnějšími, lepšími a validnějšími než jiná? Jak je možné, že ještě v roce 2023 nemohou ženy po celém světě zacházet se svými těly podle svého uvážení? Jak je možné, že o ženských tělech rozhodují jiní, především muži?“

Následně jako příklady hodné následování jmenovaly skupiny bojující za právo na potrat, např. Cioca Czesia nebo odborovou organizaci ze sektoru sociálních služeb ALICE. Zdůraznily také důležitost péče ve společnosti coby radikální starosti o druhého člověka a každodenní solidarity: „Bez péče nejsou koláče!“

Ihned po proslovu vyrazili někteří – asi čtyřicítka lidí, převážně žen – do ulic s cedulemi, na nichž byla nápaditá hesla jako: „Ženy a odboj – láska až za hory“, „Svobodu a zničit menstruační chudobu“, „Chlupy jsou v pohodě“, „Solidaritě se ženami z Alzheimer centra“, „Food not Bombs Plzeň“, „Stávkuj nebo střelím“, „Matka, dcera a feminismus svatý“, „Nejlepší období v životě ženy je riot“ nebo „Moje tělo – moje pravidla“. Začalo sice pršet, ale to nijak neumenšilo nadšení, snad jen přidalo na rychlosti. Za skandování takřka prázdnými ulicemi se šlo na sady Pětatřicátníků, odtud do Smetanových sadů, kde se u Branky za stálého skandování v čele s megafonem zahnuo směrem na náměstí Republiky. Náhodní kolemjdoucí rozhodně nemohli přeslechnout hesla jako „Patriarchát z kola ven – jeho konec je náš sen“, „Bez péče nejsou koláče, bez peněz není péče“ apod. Demonstrace se zastavila před vraty katolické katedrály sv. Bartoloměje, kde se skandovalo „Moje tělo – moje volba“, „Bububu feministka“ či nejoblíbenější heslo celé akce „Prcat patriarchát“. Odtud to bylo kousek zpět do Družby, před kterou už blikal policejní majáček, jak se ale přibližovalo skandování, auto odjelo.

V osm tedy již byli všichni v suchu a mohl začít hudební program. Ten zahájila svým asi dvacetiminutovým premiérovým vystoupením kapela Nihil Acutum. Toto ženské trio zahrálo několik pomalejších punkových songů, kterým je nutno přičíst k dobru absenci zbytečného protahování a hudební jednoduchost kombinovanou s naléhavostí zpěvu. Po nějaké době, co se vše přestavělo na (ne)pódium, se mohly předvést „ženy za pultem“ při pouštění desek, zatímco se ostatní za jejich hudebního doprovodu mohly skvěle bavit. Veškeré potřebné technické zázemí pro pouštěčku poskytli Tony Rocky Horror Vinyl Show.

Na oslavě v Družbě se protočila dobrá stovka lidí. Prostřednictvím dobrovolného vstupného (škoda jen, že o něm někteří vůbec neměli tušení) a z prodeje benefičního merche a jídla se vybralo necelých sedm tisíc, které putovaly organizacím Ciocia Czesia (pomáhá polským ženám, které se rozhodly ukončit těhotenství) a SOLA pomáhá (věnuje se poskytování menstruačních potřeb osobám, které si je nemohou dovolit).

Velmi osvěžující oslava, která mimo jiné ukázala, že se aktivistické prostředí v režii mužů stává minulostí. Díky za to. (AF-PLZEŇ)

MÍSTO KARAFIÁTU KONEC PATRIARCHÁTU

Osmého března – na svátek Mezinárodního dne žen – se konal vedle Prahy a Plzně protest proti patriarchátu i na Moravě, konkrétně v Olomouci.

Feministický kolektiv působící v Olomouci (eFko) uspořádal solidaritní protest na podporu pracujících v pečujících profesích. Jednalo se o vůbec první akci tohoto kolektivu. Nejenže bylo vysláno poselství symbolické rezistence proti patriarchátu, pro mnohé se jednalo o první kontakt s aktivismem. Doufáme, že všechny zúčastněné to motivovalo k další politické činnosti a že přetrvá nastíněný narativ radikálního feminismu a princip egalitářské sebeorganizace.

Odhadem přišlo 80 lidí, včetně olomoucké buňky AF. Skandovala se protikapitalistická a protipatriarchální hesla, vlála černo-rudá anarchistická vlajka.

Téma péče je důležité i pro anarchistky a anarchisty. Skutečnost, že pečující zaměstnání nabývají překérných podob, není náhodná, jedná se o inherentní součást patriarchátu a kapitalismu – viz část proslovu, který na olomoucké akci ten den zazněl:

„Pro nás jakožto feministky a feministy je však podceňování a vykořisťování péče naprosto nepřijatelné. Péče, často nezištná starost o druhé a vzájemná pomoc tvoří vlastnosti, bez kterých bychom se jakožto společnost jen stěží dostali do současného bodu dějin... Uznání péče je klíčové pro udržitelný a solidární svět. Představuje

totiž odklon od individualistického a na zisk zaměřeného přístupu k blízkým vztahům a uvědomění si vzájemné závislosti a zranitelnosti. K jejímu uznání je však potřeba podniknout konkrétní kroky. V první řadě jde o redistribuci materiálních zdrojů a zajištění dostačujících finančních a emocionálních podmínek pro pečující osoby. Dále však musí následovat nezbytná změna hodnotových postojů společnosti. Mimo zrušení genderové dělby práce a dalších činností je třeba prosadit péči primárně jako celospolečenský závazek – každý člen společnosti by se měl v souladu se svými možnostmi na péči podílet a společnost by mu naopak měla zajistit podmínky pro pečování. Pečující demokratické společenství a solidární ekonomický systém představují jednu z mála nadějí na dobrou a udržitelnou společnou budoucnost pro všechny!“

Co se týče průběhu akce, je zajímavé, že fyzlové tentokrát nikoho neobtěžovali (vůbec se neukázali). Mohli/y jsme se tak všichni cítit bezpečně a v pohodě. Po demonstraci následovalo pivo a sdílení pocitů. V pozdějších hodinách se mimo jiné řešila otázka sociální revoluce.

Péče nesmí sloužit kapitálu! (AF-OLOMOUC)

VÍDEŇ: PROTI PLYNAŘSKÉ KONFERENCI

Ve dnech 27. až 29. března se ve Vídni konala European Gas Conference, na kterou byly pozvány velké energetické společnosti jako OMV Group, BlackRock, Total, ČEZ a další. Zástupci těchto a dalších energetických společností, jejich předsedové, viceprezidenti a lobbiisté se vstupenkami za 3000 eur (přes 70 tisíc českých korun) za zavřenými dveřmi jednali o naší budoucnosti.

Nesouhlasíme s tím, aby pár vyvolených rozhodovalo o cenách energií (příčemž sami těží z Putinovy války na Ukrajině), o dalším fosilním plundrování zemí globálního jihu a budoucnosti celého světa. Zúčastnili jsme se proto blokad a demonstrací Block Gas Alliance. Odpor jsme vyjádřili přímými akcemi i legálním protestem.

Do Vídně přijeli aktivisté z celé Evropy a také z Afriky. Třeba System Change not Climate Change, Ende Gelände, Radikale Linke či Riseup4Rojava. Mezi přítomnými byli i členové iniciativy Limity jsme my a Anarchistické federace.

Přímé akce měly různou míru akčního levelu, v pondělí se soustavně konaly dvě a v úterý další dvě, přičemž jedna vždy byla více konfrontační. Antikoloniální pohodový „Fialový prst“ (asi 150 lidí) byl v blokování cesty k hotelu Marriot úspěšný (tam byli ubytováni zástupci onoho 1 % nejbohatších): tancovalo se, zpívalo, nafouklo se obří potrubí plynu, přes které se hrál volejbal s klauny. Poté byla blokáda fyzly rozpuštěná.

Na více konfrontačním „Zlatém prstu“, který měl queer a feministickou tematiku (též asi 150 lidí), fyzlové zajali všechny. Asi byli nasraní, protože jsme chtěli prorazit jejich řady. Tlačence byla ukončená poté, co na nás vytáhli pepřák. Aby demonstrovali sílu a moc, přivedli si na nás i psy, kteří štěkali opodál. Při našem dalším pokusu prorazit jejich šiky použili i dýmovnici a hrozili obušky. Po ošetření zraněných jsme si sedli na vozovku a čekali na odnesení. U toho jsme mimo jiné německy skandovali, že vídeňští fyzlové chrání fosilní průmysl, a zpívali si. Postupně nás pozatýkali a odvedli do vězení na 24 hodin.

Čelili jsme obvinění ze tří trestných činů, přičemž za ně hrozilo vězení až na tři roky. Kolektivně nás obvinili třeba z pokusu o těžké ublížení na zdraví policistů. Možná se sami nechtěli bouchli či postříkali pepřákem, jak byli šikovni. To k nám byli policisté mnohem tvrdší, ale to samozřejmě málokoho zajímá. Jejich zásah byl nepřiměřený, jednali opravdu bez soucitu. Tahali nás, první řady mlátili pěstmi a některé dávali na samotku ve svých vozech. Samotné samotky byly jen další šikana: schválně nás tam nechali přes hodinu či dvě, i když věděli, že žádáme o záchod. Někteří to nevydrželi a nechali fyzlům dáreček. Doufejme, že se jim to aspoň dobře uklázelo.

Místo fosilních kriminálníků jsme to byli my, bojovnice a bojovníci proti environmentálnímu rozvratu, kdo byl kriminalizován. Skončili jsme v „péči“ vídeňské věznice, a to dokonce i s teplým jídlem, topením zapnutým po celý den, čistými prostěradly a televizí. Podobně vybavený pokoj ve Vídni bychom si s momentálními cenami nájmu ani nemohli dovolit. Zažili jsem tak paradox neoliberalní politiky: věznice namísto sociálního bydlení. Příjemní na nás ale moc nebyli, při prohledávání na stanici nás donutili svléct se donaha, a na celu nám nedovolili si cokoliv vzít – v jednom případě ani brýle. Celkově to však na cele bylo v pohodě. Někteří z nás byli v pokoji s aktivistickými malůvkami, které namalovali soudruzi v minulých letech, někteří koukali na Pulp Fiction, hráli hry se

spoluvězni, jiní byli v cele sami, někteří dokonce mohli i kouřit. Prvním zatčeným fyzlové odebrali DNA, otisky prstů a vyfotili je, někteří tak jsou ve vídeňské policejní databázi, naštěstí ne všichni, protože byli líní tento proces opakovat u všech. Samotné propuštění probíhalo pomalu. Nikdo ale nevyprovídal a nikdo od nás nebyl identifikovaný. Ani po čtyřiaadvaceti hodinách nebyli všichni účastníci akce z vězení venku. Bylo riziko, že některé rakouské kamarády vezmou do vazby, ale to se naštěstí nestalo.

Zatímco jsme byli ve vězení, další den proběhly další dva „prsty“. Tentokrát „Oranžový“ (asi 150 lidí), který blokoval koleje používané OMV, a druhý velký „Červený“ (asi 300 lidí), který se pokusil vtrhnout do areálu rafinerie OMV. Obě akce splnily svůj účel, ačkoliv se též nepodařilo vtrhnout za policejní barikády. Tentokrát nikdo zatčený nebyl. Fyzlové asi nestáli o mediální zájem a dlouhý byrokratický proces jako v našem případě předchozího dne. Všichni se tak mohli pokojně účastnit pozdější legální demonstrace.

Po propuštění jsme též vyrazili do ulic. Vyrobili jsme si transparency s hesly jako DON'T GAS AFRICA, BLOCK GAS – BLOCK WAR, GEGEN GAS, KAPITALISMUS UND NACIONALISMUS či GAS = CO2LONIALISM. Přinesli jsme si i anarchistické vlajky, které jsme v průvodu neměli jediní. Zúčastnilo se kolem 5000 lidí. Když se pochod ukázal před hotelem Marriott, mávali jsme vlajkami a skandovali THIS IS WHAT DEMOCRACY LOOKS LIKE! Pochopitelně hotel bránilo asi tisíc ozbrojených násilníků... Zajímavé je, že jsme tam mohli pozorovat pár vyděšených pohledů: asi si uvědomili, že nás bylo víc, než čekali, a kdybychom hodně chtěli, neměli by šanci. Bylo mezi nimi vidět i velký počet fízliň, to bude asi onen liberální feminismus: ve Vídni i ženy můžou mlátit aktivisty! K policejnímu násilí už však nedošlo.

Proti kriminalizaci klimatického aktivismu se solidárně demonstrovalo další dny. Brutální policejní zásah nám ale ukázal, že environmentální utlačovatelé jsou zoufalí. Jejich násilí nás akorát víc zradikalizovalo a utvrdilo. Nebudeme mlčet. Who shut shit down? We shut shit down!

Konec všem formám útlaku! (-JA-)

PROTI ENERGETICKÉ CHUDOBĚ

V sobotu 15. dubna se v Praze nekonala jen blokáda klerofašistů. Ve stejný den se uskutečnila i demonstrace iniciativy Limity jsme my proti energetické chudobě, které se účastnili i anarchistky a anarchisté. Demonstrace se nesla v duchu víceméně sociálnědemokratických požadavků, ale to nám nebránilo nechat na akci zavlat i černo-rudé vlajky.

To, že jsme do značné míry řešili blokádu klerofašistů, poněkud zastínilo celý pochod. Demonstrace tak pro nás byla spíš jakýmsi zahřívacím kolem a projevem solidarity s přátelskými uskupeními, která volají po změně systému namísto změny klimatu. Pochodu se účastnilo asi 200 lidí a mohli jsme vyslechnout, kromě skvělé hudby Merbo Trubek, příběhy reálných lidí, kteří se s energetickou chudobou musejí každodenně potýkat. A co bylo podstatou akce?

Demonstrace proti chudobě vychází z dlouhodobé kampaně, kterou Limity provozují společně s Hnutím duha, Platformou pro sociální bydlení, Iniciativou nájemníků a nájemnic a dalšími. Politické požadavky jsou 1) pragmatické, které vláda může uskutečnit teď hned – jedná se o propracované reformy stávající situace, aby se dopady krize co nejvíce snížily. A 2) požadavky řekněme implicitní, které slouží jako ideologické principy. Kampaň nemá totiž za cíl pouze lobbing u politiků, ale chce spojovat sousedy a sousedky do svépomocných iniciativ zdola, ve kterých by nejenom mohli bojovat za svoje práva, ale také si navzájem vypomáhat.

Na demonstraci bylo možné podepsat petici s požadavky na vládu jako „státní zásah do trhu“ či „zjednodušení příspěvku na bydlení“ atd. Jedná se o reálné a poměrně i jednoduše zaveditelné záležitosti, ale jak víme, vláda má obyčejné lidi u prdele. Byla donucena udělat jakýsi kompromis vyjednávaný a výhodný pro korporace, aby nenastaly sociální nepokoje, ale výrazných reform, natož opravdu systémového řešení jsme se nedočkali a zjevně nedočkáme. To anarchistky samozřejmě nepřekvapí. Víme, že tento proces je inherentní součástí centrálně řízeného systému s divadlem demokracie a armádou nikým nevolených byrokratů. Žijeme ve světě feudálního korporátního kapitalismu s rádoby možností volby loutky-politika/politicky, které naše problémy nezajímají, a kdyby náhodou upřímně ano, soukolí byrokracie, politikaření a ekonomické závislosti na korporacích jim nedovolí změnit jádro problému a záhy je korumpují.

Přesto má smysl podporovat podobné demonstrace i z anarchistického pohledu, a to nejenom pro solidaritu samotnou. Limity jsme my dlouhodobě podporují koncept energetické demokracie, což v podstatě znamená komunitně spravované energie bez mocenské hierarchie. Neříká se tomu anarchismus jednak z taktických důvodů (obava ze společenského neporozumění) a jednak proto, že lidé, jak víme, sice uznávají, či dokonce žijí anarchismus, ale sami se za anarchisty neoznačují. To nás může egoisticky mrzet, ale v realitě to vůbec ničemu nevaří.

V rámci kampaně se tak svépomocně zateplují různorodá komunitní místa podle principu vzájemné pomoci a organizace bez hierarchie. Nedávno např. Zámeček Rokle, který slouží jako kulturní prostor pro místní, noclehárna pro lidi bez domova spravovaná charitou, spolek Vesna, který pomáhá samoživitelkám a lidem z Ukrajiny a třeba i družstevní dům v Praze. Ač tato místa nejsou explicitně anarchistická, jejich význam tkví v tom, že jsou ústředním bodem pro síťování v tom nejšířším slova smyslu. Každé zateplení je příležitostí pro nové, třeba nečekané spojení s lidmi, kteří nejsou aktivisticky zapojení, a workshop, jak se naučit zateplit okna i svým sousedům. Důraz se klade na to, že se nejedná o charitu, nýbrž mutual aid (tj. vzájemnou pomoc), podobně, jak o svých aktivitách mluví např. Food not Bombs. Tímto způsobem je možné navazovat kontakty i s lidmi mimo naše sociální pole a navzájem si porozumět. Revoluce zdola neproběhne, dokud se lidé nespojí. A aby se lidé mohli spojit, musí se nejdříve poznat. Z této perspektivy by měli anarchistky a anarchisté hlasitě podporovat podobné kampaně a iniciativy.

Během pochodu, který se zastavil i před sídlem Křetinského EPH, kde jsme skandovali hesla za jeho vyvlastnění a aby Dan zaplatil daně (Křetinský dlouhodobě obchází daňový systém jako každý správný miliardář), jsme se odpojili a zamířili na blokádu klerofašistů. A nešli jsme sami. Cestou jsme potkali queer kamarádky a kamarády, s kterými jsme se seznámili v průběhu pochodu a kteří stejně jako my přišli podpořit jak demonstraci proti energetické chudobě, tak blokádu. Další lidé se připojili později.

Obě akce hodnotíme jako vydařené. Existovaly obavy, zda dvě akce ve stejný den nebudou štěpit potenciální účastníky, ale zpětně musíme konstatovat, že se vše krásně dokázalo propojit. A tak to má vypadat – v 11.30 demonstrovat za energetickou demokracii a ve 14.00 blokovat tmáře všeho druhu! A nejlíp pak jít večer spláchnout prach s kamarádkami a kamarády pár püllitry dobrého piva. (-JA-)

NÁŘKY KLERIKÁLŮ VE FEMINISTICKÉ PRAZE

Do Prahy po roce opět přijel neslavně proslulý cirkus zvaný Hnutí pro život, aby pod národními barvami uskutečnil majestátní pochod městem. Pro jeho příznivstvo byl připravený happening, mše (kam po loňském napadení fotografa nebyl nově raději umožněn přístup nikomu, kdo by chtěl tu nádhru fotit), program na Klárově a nakonec samotný pochod.

My se mezitím sešli* před Rudolfinem na protidemonstraci „Praha je feministická!“ a připravovali* se na proslovy, při kterých jsme se střídali* s vystupujícími další protidemonstrace „Moje tělo, moje volba“. Poté přišlo echo, že se Pochod přesunul a potírači potratů tak nepůjdou původně plánovanou trasou kolem Rudolfinu. Uskutečnili* jsme bleskové akční plénum a rozhodli* se je dohnat a přece jen jim znepríjemnit jejich průchod a ukázat, že pro klerofašismus tady nikdy nebylo a nikdy nebude místo. Zatímco skupina kolem Johany Nejedlové uskutečnila symbolickou blokádu, my se spolu s asi třemi stovkami antifašistů a antifašistek dostali* do ulice Na Příkopě, kterou jsme zablokovali* a ukázali* y pánbičkářům, že s námi musí počítat a že jejich pochod neprojde jen tak lehce. Poté, co Pochod odešel, jsme se spontánně a hromadně vydali* na Václavské náměstí.

Tam se nám povedl umný majstrštyk – na náměstí jsme dorazili* y dřív než Pochod, jehož organizátorům jsme zabrali* y pódium a celý prostor „pod ocasem“. S bannery „Praha je a bude feministická! Stop klerofašismu!“ a „Lidská práva > vaše víra“ jsme blokovali* y pódium, dokud nepřišli těžkooděnci a nezačali nás vytlačovat. Část z nás se přesunula stranou, kde dál skandovala a znepríjemňovala zážitek všem pochodujícím, část zvolila cestu pasivního odporu a sedla si zavěšena vzájemně do sebe na pódiu. Fyzlové, aby umožnili hlásání myšlenek patřících někam do 19. století, pak začali odnášet sedící protestující a celkem čtyři lidi zajistili a odvezli na stanice v Bartolomějské a Krakovské.

Podtrženo sečteno, Pochod pro život jsme připravili* y o hodinu proslovů, takže ti, co čekají, jestli se arcibiskup Graubner omluví za krytí odsouzeného pedofilního kněze Mertý, jenž pohlavně zneužíval mladistvé, budou muset čekat dále. Další zbytek jejich projevů byl neustále přerušován záhadnými výpadky agregátů, který měl zajistit dostatečné ozvučení. Pokud zrovna nepadal agregát (zjevně ďáblem posedlý stroj), využili* y jsme doporučení Hnutí pro život ohledně používání houkadel (i když ne způsobem, který byl doporučován znásilněným lidem na Ukrajině) a poslední, dodatečnou třešničkou na dortu bylo popuzení starostky Prahy 1, která zřejmě nevěděla o nahlášeném shromáždění na Klárově, kde Ucháčovo přízvisťstvo svými auty a aktivitami zničilo nově rekonstruovaný trávník a pravděpodobně budou muset jeho opravu uhradit v plné výši.

AF-Praha děkuje všem, kteří se do protiakcí zapojili* y a dokázali* y, že Praha zůstala feministická. (AF-PRAHA)

PUNK ŽIJE VŠUDE

Na sobotu 22. dubna uspořádal Archiv českých a slovenských subkultur debatu „Co bylo za zdi?“, na niž zval stylově vyvedený retro plakát. Akce, které se účastnilo asi pětáctýřicet lidí, byla zároveň beneficí na Archiv, který fyzicky sídlí v objektu smíchovské Eternie. A právě v místnosti (tedy místnůstce) Archivu po jedné hodině odpolední celý program začal. Tady se mohli zájemci seznámit s obsahem archivu, poklábat s jeho provozovatelem a případně si i pořídit nějakou archiválii, která se tu vyskytuje ve více exemplářích. Podobná možnost byla při samotné besedě a mnozí ji za benefiční příspěvek také využili.

Jelikož bylo krásné slunečné odpoledne, rozcvičovali se někteří dříve příchozí u jídla a piva ve skvělé jídelně Eternie a na její zahrádce společným vzpomínáním na 80. a 90. léta a ti, co onu dobu nezažili, nasloucháním těm, jejichž vlasy a vousy začínají chytat stříbrnou patinu, pokud již zcela nezvítězila. Po třetí hodině si návštěvníci odbyli namáhavý výstup po schodech na půdu Eternie, kde už byla připravena distra vydavatelství Knock Out, undergroundového nakladatelství Pravěk, nakladatelství Divočina a nechyběl ani stolek s publikacemi Nakladatelství Anarchistické federace.

Krátce před čtvrtou pak byla zahájena samotná beseda, která byla pro angličtiny neznalé překládána do češtiny. Role moderátora se ujal Radim Kopáč, kterého můžete znát například jako spoluautora sbírky textů punkových kapel *Všechno je špatně, zpátky na stromy!* nebo knihy *Punk zuřivej*, již tvoří rozhovor s Petrem „Bergámem“ Bergmanem. Předcházelo představení Luka Haase, který poprvé napsal do *Maximum Rocknroll* o punku v Československu poté, co v roce 1986 navštívil Prahu. Jeho vášní bylo hledat punk mimo západní euroatlantický prostor, procestoval téměř 130 zemí, kde se snažil najít stoupence punkové subkultury, na svém labelu Tian An Men 89 vydal desítky vinylů s amatérskými nahrávkami kapel od Rumunska, přes Malajsii, až po africké země a země bývalého Sovětského svazu, Indii, ale třeba také Írán, Nepál nebo Turecko.

Luk naštěstí nepotřeboval otázkami moc pobízet a poměrně plynule vyprávěl o tom, jak ve svých 23 letech v roce 1983 navštívil Polsko a objevil tamní úžasnou undergroundovou scénu, seznámil se s východoevropským punkem a poznal skvělé lidi produkující skvělou hudbu. Měl kontakty do Polska, Maďarska a NDR, ale o scéně v ČSSR, vyjma jedné písničky A64, nevěděl nic. A tak si koupil lístek na vlak, pořídl turistické vízum a dojel na pražské hlavní nádraží. Tam naštěstí narazil na vlasatého týpka, který mu nabídl ubytování a spojil ho s Jazzovou sekcí, díky tomu se seznámil s Mikolášem Chadimou, ale na punks žádné kontakty stále neměl, a tak chodil po ulicích, dokud na nějaké nenarazil. Seznámil se tak mj. i s Bergámem, který na to vzpomíná ve výše uvedené knize. Státní bezpečnost Lukovi problémy nedělala, ale dobře věděla, s kým se stýká. Přes hranice vozil punkové nahrávky spolu s oficiálními, což odpoutalo pozornost celníků. Podobnou strategii užíval i při pašování punku z jiných zemí totalitního charakteru. Vyprávěl, jak náhodně kontaktoval punkery v různých zemích. Většinou měl velké štěstí, ale několikrát se mu také stalo, že nebyl úspěšný. Rozpovídal se o tom, jak nechával od roku 1992 lisovat své vinyly v Gramofonových závodech v Loděnici, a o provozu svého labelu. Na dotaz, co má podle něj punk společného napříč časem a prostorem, odpověděl, že je to určitě duch rebelie – když se mladí snaží přežít ve sračkách, musí revoltovat proti kultuře, tradici, politice... jít proti, aby jim život dával smysl.

Po Lukovi se na chvíli chopil slova Bergámo, aby promluvil o významu Lukovy iniciativy, jímž bylo propojování lidí skrze scene

reporty, které otiskoval: ze světa začaly chodit dopisy, vyměňovaly se nahrávky, navíc to byla obrovská vzpruha, že se o punk v Česku někdo zajímá. Díky takto získanému propojení s celým světem tak mohl Bergámo hned v letech 1989/90 začít organizovat koncerty zahraničních kapel. Zdůraznil i Lukovu humanitární práci.

Dál se debata stočila na uvolněnější poměry v tehdejšímu Polsku, Maďarsku či Jugoslávii, kde šlo zakoupit hodně věcí (triček, nahrávek...). Na dotaz z publika, zda se Luk cítí být punk, odpověděl, že ideově, co se týče nonkonformity, antimilitarismu apod., vlastně ano. Podle něj tak objevil svou globální rodinu, pochopil, že jednotlivé scény se mají propojovat, a vzal si to za své. Další dotaz směřoval na Mikoláše Chadimu a jeho antikomunismus. Ten poměrně rezolutně odpověděl, že nikdy antikomunista nebyl. Prohlásil, že není nad čím jásat, protože fabriky, které dřív patřily jakoby všem, byly předány do rukou několika jednotlivců, a mluvil o tom, že režim si uměle vyráběl nepřátele z těch, kterým byl vlastně v zadku. Podotkl, že si záhy uvědomil, že tak hrozný to tu nebylo v porovnání s tím, co se dělo třeba v Chile nebo Argentině, kde byli podobní lidé vyhazováni z vrtulníků či nenávratně mizeli.

I když vzájemným poděkováním oficiální část besedy skončila, ještě dlouho se na půdě Eternie neformálně debatovalo. A tak závěrem nezbyvá než poděkovat Archivu za zprostředkování úžasného setkání a těšit se na další akce. A pokud by někdy někdo nevěděl, čemu věnovat třeba benefiční punkový koncert, vzpomeňte na Archiv – zaslouží si podporu. (-JK-)

PUNK PROTI PUTINISMU!

Kamarádky a kamarádi z Kolektivů solidarity zveřejnili přehled hudebních benefičních akcí, které se začátkem jara konaly na jejich podporu.

Hudba byla vždy nedílnou součástí odporu. I dnes hrají interpreti a hudebníci důležitou roli v podpoře boje proti ruskému imperialismu. Jen na podporu Kolektivů solidarity proběhlo od začátku letošního roku několik koncertů:

V pátek 24. února uspořádali v Liptovském Mikuláši lidé z iniciativy Liptov pro Ukrajinu benefiční koncert „Ro(c)k s Ukrajinou“, na kterém zahráli také naši kamarádi z kapely Rozpor. Kapela vedle toho odeslala 500 eur Kolektivům solidarity. Šlo o výtěžek z prodeje benefičních protiputinovských plakátů.

V sobotu 25. února, den po výročí ruské invaze na Ukrajinu, se v Praze konal festival „Riot Over River Winter – Stop War! Stop Putin!“, na kterém vystoupilo 25 punkových, crustových a hardcoreových kapel, 12 techno a dub DJs. A hlavně dorazilo více než tisíc účastníků. Jak poznamenali ukrajinští kamarádi: „To je skutečný rozsah solidarity české antifašistické scény s antiautoritářskými bojovníky na Ukrajině!“ V klubové kavárně mimochodem pohovořili zástupci Anarchistické federace (AF) o válce na Ukrajině z anarchistické perspektivy a jejím širším kontextu a také se zde AF prezentovala distrem publikací svého nakladatelství.

V sobotu 11. března se ve Varšavě konal „161 Fest“, který byl zcela vyprodán. Koncert byl uspořádán u příležitosti Mezinárodního dne za odstranění rasové diskriminace (slaví se 21. března) a vybrané prostředky byly věnovány na podporu antiautoritářských iniciativ, které pomáhají Ukrajině.

V pátek 17. března se ve Frankfurtu konal večírek solidarity s anarchisty bojujícími na Ukrajině. Organizátoři zdůraznili, že chtějí podpořit anarchisty z Ukrajiny, Ruska a Běloruska, kteří společně bojují proti Putinovu imperialismu.

V sobotu 1. dubna se v Paříži konal koncert „Punks Against Putinism“. Organizátoři ho uvedli: „Tímto způsobem chceme podpořit naše kamarády na Ukrajině: anarchisty, protitotalitní aktivisty, odboráře i řadové aktivisty, kteří se zapojili do ozbrojeného boje proti putinismu.“

Další akce se konala v sobotu 22. dubna. V Olomouci zazněl alternativní rock na podporu Kolektivů solidarity. Na místě nechyběla ani místní skupina AF.

V pátek 28. dubna se konal v Aténách benefiční večírek na podporu Kolektivů solidarity. Kromě hudební části byly na programu rozhovory a krátké dokumenty o antiautoritářích, kteří odešli bojovat na frontu.

A nakonec v sobotu 29. dubna byl slyšet punk a hardcore až ve Spojených státech. Koncert se uskutečnil v newyorském Brooklynu za podpory organizace Yellow Peril Tactical.

Je pro nás ctí, že Anarchistická federace byla mezi těmi, kterým Kolektivům solidarity jmenovitě poděkovaly za podporu.

Ještě doplníme, že z iniciativy AF-Praha jsme ve čtvrtek 20. dubna v pražském infoshopu Trhlina s Kolektivův solidarity dokonce pobe-se-ovali. Sice jen na dálku, spojení trochu náladovou technikou, ale o to intenzivněji. Sešlost asi 20 lidí s mottem „Společně proti impériu“ zahájil příspěvek jednoho z členů AF starajících se o pomoc přátelům na Ukrajině. Byl popsán jak historický kontext kremelského imperialismu, tak jeho současná podoba a odpor proti ní.

Debaty s členkou a členem Kolektivův solidarity následně probíhala formou otázek z publika – například na jejich vztah ke státu, k Rusku coby zemi, či na to, jak se ukrajinští anarchisté v takto těžkých časech starají o sebe jako komunitu. Téma jsme na ploše asi dvou hodin probrali z nejrůznějších stran, i když je jasné, že spousta dalších nám zbyla na nějakou příští debatu.

Co by to ale bylo za solidární sešlost bez jídla! Snad největší poděkování celého večera si zaslouží kamarádka, která připravila obří hrnec skvělého boršče. Jen se po něm zaprášilo. Na dobrovolných příspěvcích za jídlo i „jen tak“ se vybralo rovných 6000 korun. Děkujeme mockrát! Celá částka šla obratem na pomoc ukrajinským anarchistkám a antifašistům. (AF-PRAHA)

SPRING ZINE PARTY VOL. 4

První květnový víkend se vyčáslilo, skvělá příležitost někam vyrazit. My zamířili na pražský Smíchov, kde se v sobotu 6. května na půdě naší oblíbené Eternie konal čtvrtý ročník Spring zine party. Jde o každoroční jarní setkání, které má za cíl prezentovat různorodost zínové tvorby, umožnit setkání s tvůrci, ale i tvůrců mezi sebou, a to vše obohatit trochu zábavou a kulturou.

Akce začínala v jednu odpoledne, ale na místo jsme s publikacemi Nakladatelství Anarchistické federace dorazili o hodinu dříve, abychom stihli za rytmů klasického rock'n'rollu nachystat náš stánek a také se zastavit v Archivu českých a slovenských subkultur, jenž sídlí ve stejné budově – jen na jiném místě, s nějakými příspěvky do tamější sbírky.

Stoly na půdě se brzy zaplnily. Schodiště, po kterém bylo nutné nahoru vystoupat, bylo vyzdobeno výstavou z dílny PUNX23. „Oslova nezávislých zínů, časopisů, knížek, drobných vydavatelů a mnoha dalších alternativních odvětví“ mohla začít. Pomalu se trousili první návštěvníci. Vstup byl dobrovolný, jen na večerní hudební program se posleze vybírala pevně daná částka. Žižkovský kolektiv Food not Bombs se postaral o jídlo pro návštěvníky i vystavující. Každý si mohl najít nějakou ze svých oblíbených chutí. A co že se to za dobrovolný příspěvek podávalo? Makový závin, brownies, chleby s (ne)vajíčkovou pomazánkou ozdobené rukolou, popřípadě s pomazánkou z pečené mrkve a cizirny, vynikající byly také slané záviny – jeden s tofu a špenátem, další s tofu a zelím. Kdo neochutnal, rozhodně prohloupil. Ale v místě byly i další alternativy – někdo si donesl jídlo z místní jídelny a mnozí využili toho, že ten samý den byla v Eternii zahájena sezona prodeje veganské zmrzliny – čtyři druhy, včetně šmolové.

Nabídka byla široká a popravdě zínů jako takových (tedy tematických periodik) na půdě až tak moc nebylo, ve značné míře šlo o přehlídku umělecko-řemeslné tvorby, takže vedle publikací zde bylo k vidění také mnoho grafik, nášivek, potištěných triček, ale i ručně dělaných tašek a dalších předmětů. Kdo chtěl nahlédnout do zínové minulosti, mohl si pořídit něco z přebytků zmíněného zínového archivu. Vedle stánků tu byl i velký stůl, kde probíhal sitotiskový workshop od Knedlo zelo wear.

Během odpoledne se na zdejší U-rampě řádilo na skejtech a kolečkových bruslích s následným vyhlášením vítězů volné soutěže pod záštitou Radius Skate & Design. Kolem osmé došlo na živou hudbu – účinkovali Podještědský okultista a Penublar.

Na půdě byl díky slunečnému dni trochu híc, ale to nemělo žádný vliv na velmi přátelskou a příjemnou atmosféru celé akce. Děkujeme za pozvání a za rok se těšíme zas. A pro ty, kteří neměli možnost se zastavit a rádi by si poříдили něco z produkce Nakladatelství AF, tu máme pozvánku na Anarchistický festival knihy, který se bude konat v sobotu 27. května v pražském Crossu. (NAKLADATELSTVÍ AF)

VEŘEJNÝ PROSTOR PATŘÍ VŠEM!

Fizlové brutálně mlátí lidi bez domova. Kampaně Násilí a pořádek na to upozorňuje v Plzni, ale dobře víme, že tento problém je celorepublikový a silně rozšířený. Nevyhnula se mu ani Olomouc, jak od

kamarádů lidí bez domova dobře víme. Pokud nejsou zrovna „nelegálně“ mláceni, je jim život znepříjemňován všemi možnými způsoby – od vyhazování z laviček, kde jen sedí a nic nedělají, přes likvidaci jejich přístřešků, naduté poučování, až po verbální a fyzickou šikanu. Jedním z „legálních“ prostředků, jak šikanovat třídu nejchudších, je namotování plotů do míst, kam chodívají. Většinou se jedná o tzv. ne-místa, která jsou v očích dominantní společnosti nechtěná a nemají k nim kulturní či emocionální vztah. Jedná se o zapadlé prostory někde v parku či v centru města. Lidé bez domova na nich pobývají, protože jinde jsou vyháněni s větší frekvencí. (Dominantní společnost nechce koukat na „neúspěšné“ a „chudé“, protože je to každodenní připomínka toho, jak kapitalistické uspořádání produkuje chudobu a bídu.) Tato ne-místa jsou však neustále dynamicky vyjednávaná mezi lidmi bez domova, fyzly a dominantní společností: významy těchto míst se různě mění, stejně jako jejich podoba.

Příkladem takového ne-místa je i veřejný prostor u olomouckých kolejí, kde na rohu budovy sedávají lidé bez domova především v zimních měsících, protože je tam větrák produkující teplo z fakulty. Pro lidi bez domova se však jedná o dobrý spot i mimo zimu, protože jsou sice zastrčení a nikomu nepřekáží, ale jsou stále viditelní a studenti a studentky jim občas přinášejí jídlo. To se nelíbí fyzlům a papalášům z vedení kampusu a města, kteří tak rádi šikanují bezbranné, takže na oblíbené ne-místo nainstalovali plot se šrouby do betonu. Jedná se o ukázkou fašizace veřejného prostoru: kdyby na stejném místě sedávali studenti, nikoho by ani nenapadlo to jakkoliv řešit. Zkratka jedné skupině lidí byl odepřen veřejný prostor jen za to, že jsou chudí...

Proto jsme se rozhodli ukázat nesouhlas s těmito utlačovatelskými praktikami a veřejný prostor opět zpřístupnit. Stop fašizaci veřejného prostoru! Samozřejmě nechceme, aby lidé bez domova museli chodit do zapadlých nechtěných prostorů, my je vítáme kdekoli, ovšem jedná se o pro ně strategické ne-místo. Do plotu jsme tak vyšmikali dveře. Veřejný prostor patří všem! Pokud nějakým skupinám ne, jsou to fyzlové a náckové! (AF-OLOMOUČ)

POSLEDNÍ FLUFF

Po loňském ročníku oblíbeného hc-punkového festivalu, kdy nedostatečné množství návštěvníků a akce se ocitla těžce v mínusu, už to vypadalo, že možná žádný další ročník nebude. A tak jsme byli nadšení, když se nám doneslo, že tomu tak nakonec není a opět se sejdem na pár dní na letišti v Rokycanech. Aby té radosti ale nebylo moc, další zprávou bylo, že už to bude naposledy. Nu, co se dá dělat. Něco končí. Něco začíná. Takový je život. A tak jsme byli rádi, že nebudeme na této rozlučce ve dnech 27.–29. července chybět.

Stejně jako vloni bylo Nakladatelství Anarchistické federace přítomno v informačním stanu (infotentu), jenž byl tentokrát situován mimo prostor, kde se platí vstup, a tak ho čistě teoreticky mohli navštívit i ti, kteří se přišli jen podívat, co že se to tu děje, či jen poklábosit s přáteli. Pro některé se Fluff stal každoroční příležitostí potkat mnohé známé tváře, s nimiž se během roku jinde neseťkají, a to jak z Česka, tak ze zahraničí. Právě zahraničních návštěvníků byla i tentokrát na festivalu jednoznačná převaha. To jen potvrdilo skutečnost, že Fluff není ani tak místní, jako spíš internacionální záležitost. Místem, kde uslyšíte všechny možné jazyky a kde nikdo neřeší ničí zemi původu, gender, ani to, jak vypadáte a co máte na sobě. To vše funguje jako přirozená podmínka pro bezkonfliktní a naprosto přátelskou atmosféru. Díky tomu není na festivalu přítomná ani ona rušivá věc, kterou bývají na jiných hudebních festivalech bezpečnostní agentury. Navíc je Fluff příkladem nekapitalistického přístupu. Jasně, používají se tu peníze, ale věci se neřídí tržní logikou a snahou vytahat z kapes návštěvníků co nejvíce. Nikde žádné reklamy, ani sponzoři. Stánky jen od spřízněných aktivistických kolektivů, účinkujících kapel či DIY výrobců a distributorů spojených s danou scénou. Prostě prostředí, kde prezentované ideje souzní v obsahu i formě.

Hudební program festivalu zhodnotit nedokážeme, jelikož jsme čas trávil v našem distra. Ale všichni se zdáli být s produkcí spokojeni, stejně jako s kvalitou zvuku a dodržováním časového harmonogramu, kdy se kapely střídaly na třech pódii tak, aby nevznikaly prodlevy a vzájemně se nepřehlušovaly. Zato však můžeme posoudit nabídku jídla. Ve čtvrtek jsme to při pohledu na frontu u hlavní kuchyně sice vzdali, ale následující dny už jsme něco přece jen ochutnali. Velká chvála pak patří „svačičkářkám a svačičkářům“

z anarchistické kuchyně Cocina Perdida, která se nejprve starala o ty, kteří festival připravovali, a během festivalových dní o potěšení v podobě mnoha dobrot, které nabízela, dokud se neotevřela vstupní brána. A k tomu nezbytné zapatistické kafičko od Black Seeds, s nímž jsme sdíleli infotent, stejně jako s distry, jež nabízela produkci nakladatelství Utopia Libri, Nevim a Neklid.

O program infotentu se letos starali přátelé z kolektivu RESET: Platforma pro sociálně-ekologickou transformaci. Ten se orientoval na problémy střední a východní Evropy. S tím zároveň korespondovala sbírka na podporu antiautoritářských bojovníků na Ukrajině, která ve finanční či materiální podobě poputuje přes Kolektivní solidaritu. V kasičce na našem distru se nakonec sešlo, pokud přepočteme i vhozená eura, asi 5400 Kč.

V pátek v poledne program infostanu zahájila prezentace projektu Násilí a pořádek, o kterém jsme již dříve informovali na naší webové stránce a také mu věnovali dubnové číslo nástěnných novin A3. Dva členové projektu seznámili přítomné se snahou otevřít v nedaleké Plzni veřejnou diskusi o policejním násilí na lidech bez domova. Projektu se díky výstavě a videoupoutávce na festivalu Jeden svět podařilo téma medializovat. Vedení městské policie nejprve problém popíralo, nakonec souhlasilo s veřejnou debatou. Přesto se ale pomstilo svému strážníkovi, který na dané téma napsal bakalářskou práci, z níž bylo v projektu citováno. Strach ze msty nedovoluje mluvit veřejně a otevřeně postiženým lidem bez domova, pracovníkům neziskovek, které jsou závislé na penězích od města, ale ani některým policistům, které by mohl potkat podobný osud jako jejich kolegu. Projekt ovšem příčinu problému nevidí jen v násilné povaze policejních institucí, ale zejména v politickém zadání. Jedním z přidružených problémů je zneužívání záchytné stanice v Plzni jednak k mučení zadržovaných a druhotně k jejich zadlužování.

Členka Resetu spolu s členkou ekologické organizace Arnika představily kampaň Zastavme špinavé prachy. Jejich přednáška, do níž se pokusily zapojit i přítomné diváky, se věnovala osobě Daniela Křetínského. Dozvěděli jsme se, jak rozjel za příspěví nejvyšších politiků své obchody, jak dělá fosilní byznys, nakupuje média, vydělává na odpadovém hospodářství a pořizuje si fotbalové kluby. Koukli jsme, co všechno po Evropě skoupl, pověděli si něco o problematice spaloven a položili si otázku, co s tím? Navrženo bylo tlačit na finanční instituce, aby dávaly ruce pryč od fosilního průmyslu, a propojovat se napříč Evropou.

Dvě členky kolektivu Jezevky představily aktivity v boji s krizí bydlení a v průběhu povídání se věnovaly i udržitelnému aktivismu. Na úvod přečetly tematický příběh zvířátek z lesa a na jeho pozadí zdůraznily, jak důležité je budovat pečující prostředí a na něm stavět aktivismus a přímé akce. Promítly fotky z některých z nich, například z akcí proti uzavření humanitárních hostelů, které byly zřízeny v souvislosti s opatřeními na zvládnutí pandemie covidu-19. Promluví o možných řešeních krize bydlení, které spatřují v podpoře obecních a družstevních bytů, v omezeních pro investiční byty a v ochraně nájemníků. Na základě toho rozjely kampaň, s níž se dostaly i do Poslanecké sněmovny. Avšak asociální kapitalistická ideologie prosazovaná v Praze, kde Jezevky především působí, vládnoucí ODS jde zcela opačným směrem. Je tedy třeba vytrvat.

Jako poslední se v pátek představil kolektiv No Borders. S jeho členkami a členy jsme se mohli setkat v infotentu již před rokem nebo také během infoturné, které jsme měli tu čest spolupořádat na přelomu února a března v několika českých a slovenských městech. Většinu prezentace zabralo promítání dokumentu *The Borders of Humanity*. Následně se mluvilo o situaci uprchlíků na bělorusko-polské hranici a o rozdílném přístupu k bílým uprchlíkům z Ukrajiny a nebílým z jiných zemí. Nakonec byli přítomní vyzváni, aby se do kolektivu zapojili či jiným způsobem spolupracovali, pokud budou chtít.

Jelikož jsme v sobotu „střídali strážě“ na distru, nevěnovali jsme

programu už takovou pozornost, jakou by si jistě zasloužil. Takže to vezmeme jen stručně. Zástupci nevládek Koridor UA a Nesehnutí promluvili o svých zkušenostech z válkou zasažené Ukrajiny a o aktuálních potřebách a humanitárních projektech. Poté se představil projekt Ciocia Czesia – nezávislá a nekomerční česko-polská iniciativa, která pomáhá od října 2020 polským ženám na českých klinikách podstoupit interrupci. Následovalo seznámení s tím, jak vypadá během války punková scéna na Ukrajině, načež se ke slovu dostal Anarchistický černý kříž Bělorusko, aby přítomné seznámil s represemi proti anarchistickému a antifašistickému hnutí. To se nachází zčásti ve vězení, v emigraci nebo někteří bojují na Ukrajině proti ruské invazi. Mnozí z vězněných jsou pod neustálým tlakem vězeňské správy, zatímco režim pokračuje v jejich dalším trestním stíhání za odpor ve věznicích nebo za akce, které se staly před mnoha lety.

Tolik tedy ve stručnosti k tomu, co se odehrávalo během festivalu v informačním stanu. Pevně doufáme, že i když šlo o poslední Fluff, duch festivalu se brzy transformuje do jiného projektu. Rádi tomu budeme nápomocní i tím málem, co můžeme nabídnout. (NAKLADATELSTVÍ AF)

GOOD NIGHT CORPORATE PRIDE

Už je milou tradicí, že každoroční průvod LGBTQ+ hrdosti a za queer práva Prague Pride zahrnuje kromě desetitisíců lidí všech společenských skupin i náhodných přihlížejících – a k našim vráskám taky korporací či politiků – i zlobivý antikapitalistický, protikorporátní, anarchistický, zkrátka černo-růžový blok. Letošek nebyl díky svolavatelství z anarchoqueer kolektivu Dekonstrukce výjimkou. Co to ale píšou za frázi! Ne že nebyl výjimkou, naopak byl parádní ukázkou toho, že radikální a sociálně kritické bloky na Prague Pride se nevyprázdňují, mají smysl, a hlavně je tvoří spousta motivovaných, zpravidla mladých lidí.

A tak jsme se v sobotu 12. srpna sešli. Vyráželo se jako obvykle z Václaváku, kde ovšem oproti jiným ročníkům šlo „naše“ snadno najít díky dobře zvolené pozici a černo-růžovým vlajkám. Dost možná i proto, že tentokrát se blok účastnil masivního průvodu nadivoko, bez vyjednávání pozice s oficiálními organizátory, kteří by nás patrně zase odsunuli kamsi na konec k Mladému ANO a podobným obskurnostem. Čekání v úmorném vedru zkrátily řeči s kámoškami, pitíčka a sledování okolního spektaklu. Typická karnevalová atmosféra se mísila s vibem počínajícího protestu.

Když průvod konečně vyrazil, vecpali jsme se před jednu z korporací. Černo-růžový bloček čítal ony tradiční „desítky“ lidí: dost na to, abych je nepočítal a účast nebyla nijak trapná, ale taky ne tolik, abychom se v masivním rámusu a tisíci okolních vjemů zvlášť projevíli. Nicméně výrazní jsme byli: po cestě se skandovalo, mávalo vlajkami, občasně se k našim řadám přidávaly známé či kolemjdoucí ze země, kde oproti Česku „sociálně kritický“ není nadávka. Někdy nás provázely pohledy nechápavé, jindy rozumějící, nenastaly každopádně žádné větší konflikty, nepočítám-li nezbytnou „šikanu“ pár smutně protestujících klerofašounů.

Po výstupu na Letnou nastal čas pro radovánky od shánění drinků přes spoustu povídání po povalování se v trávě a koukání do korun stromů. Pivíčka jsme podobně jako na dřívějších „AF grilovačkách“ překřtili na benefici, a díky dobrovolným příspěvkům jsme tak mohli přispět vyšší stovky pro tehdy ještě chystanou sbírku „4x4 proti invazi“. Pohodový závěr tzv. úspěšně završil dobře rozjetou akci a přinesl kromě milých vzpomínek i motivaci pokračovat do budoucna. Organizátorství patří velký dík – a věřím, že za celou AF-Praha můžu popřát hodně dalších živých a zlobivých akcí. Vidíme se v ulicích! (-vc-)

NAKLADATELSTVÍ UTOPIA LIBRI

nabízí mj. následující publikace:

- V. Pecka: *Továrna na lži: výroba klimatických dezinformací* (370 Kč)
- Legacy Russell: *Glitch feminismus: manifest* (280 Kč)
- M. Farkas: *Pikola* (210 Kč)

více info na utopia.cz

ANARCHISTICKÝ 1. MAJ 2023

AF

Po několika letech poklidných piknikových připomínek Prvního máje na Střeleckém ostrově se rozhodla pražská skupina Anarchistické federace pro změnu – vrátit 1. máj anarchistek a anarchistů zpátky do ulic a k tomu přiložit vydatnou porci zábavy. Otázka jen byla, zda se po těch línějších létech podaří vzbudit o První máj dostatečný zájem. Záhy se tedy rozjela propagace prostřednictvím webu afed.cz, sociálních sítí, a dokonce i plakátů v ulicích.

Plní očekávání jsme se tedy začali od půl jedenácté trousit na Střelecký ostrov, kde měla od jedenácti začít pikniková část prvomájového dne. Na místě ale ještě strašila asi stovka bolševiků, jimž asistovala asi desítky podobně zapálených, avšak poněkud tichých antikomunistů s vlajkami ČR, EU, USA a NATO. Rozohlnili se, až když KSČM pustila Internacionálu. Vlastně bylo velmi vtípné celé to pozorovat. Krátce před jedenáctou jsme sdělili bolševickým organizátorům, ať si sbalí fidlátka a místo opustí. Mezitím na místo nakráčel Jiří Paroubek. Toho jsme hned vypískali. Pamětník CzechTeku 2005 ho vyřval za jeho tehdejší podporu policejnímu běsnění, a tak bývalý premiér odcházel s kyselým ksichtem a pohledem upřeným raději do země. Posledním pomalu pryč se trousícím stoupcům KSČM bylo megafonem vzkázáno: „Loučíme se s bolševiky. V dějinách už jste toho zkurvili dost. Tak nazdar.“

To už se prostor trávníku mezi vzrostlými stromy začal postupně zaplňovat poněkud rozmanitějšími lidmi. Objevila se distra Nakladatelství AF a Neklidu. Příchozím se rozdával speciální bulletin *AF První máj anarchistek a anarchistů*, jenž seznamoval s tématem tohoto dne, historií novodobých anarchistických Prvních májů v Česku, programem akce, stručně představil AF i její publikace a zval na další akce. Zatímco se z reproduktoru linuly revoluční písně, FNB Praha nabízel přítomným veganské chlebičky, kávu a čaj. Rozložené vlajky a transparenty nenechávaly na pochybách, či setkání se tu právě odehrává. A pokud si někdo z náhodných kolemjdoucích nebyl jist, přišel se zeptat a někteří se zdrželi i na kus řeči.

Chvilí po poledni došlo na první várku proslovů. Ten první od AF se zabýval tématem práce v kapitalismu, neopomněl vyplnit ani tzv. dělnickou šlechtu a tázal se, jak dlouho ještě s sebou nechají pracující vyjebávat. „Možná je to běh na dlouhou trať, ale my nepřestáváme běžet. Odpor žije, boj pokračuje,“ zakončil svou řeč první mluvčí. Další připomněl den staré 140. výročí narození anarchistického spisovatele Jaroslava Haška. Požádal přítomné, aby si spolu s ním představili, co by asi Hašek dělal dnes, vzpomněl na jeho stíhání za potyčku s fyzik během 1. máje 1907 a proslul „Natrři ho!“. Zatímco přicházeli stále další a další lidé, zazněl také proslov od kolektivu Queer Spaces Network, ve kterém přednášející zastupitelstvo mluvilo o současných problémech queer komunity, přičemž nakonec zmínilo snahu některých slovenských zákonodárců maximálně komplikovat život tamním trans osobám.

Nějakou chvíli po prosloveh se část přítomných vydala s transparenty a vlajkami k pamětní desce věnované první oslavě 1. máje v Čechách. Zde položily děti květiny, načež pěvecký sbor Prague Revolutionary Choir zazpíval několik písní spjatých s dělnickým hnutím.

Kolem jedné se vyrazilo do ulic města. Někteří účastníci, zejména ti s dětmi, se po odchodu ze Střeleckého ostrova odpojili, přesto se vytvořil průvod dobrých 250 lidí. Čelu vévodil černý transparent „Pryč s (toughle) vládou. Ať si lidé vládnou!“, kterému sekundoval červený na tyčích a s nápisem „Luxus pro všechny. Teplo, pohoda, vyvlastnit oligarchy“. Součástí průvodu byla i dodávka, která generovala hlasitý hudební doprovod. A nutno podotknout, že už dlouho nebylo vidět tolik černo-rudých praporů – radost pohledět. Vyrazilo se na Újezd a Karmelitskou na Malostranské náměstí. Než se stal

Reportáž z tradičního setkání anarchistek a anarchistů, které bylo po letech obohaceno o pochod Prahou a hudební program. Doplněno třemi proslovy Anarchistické federace a jedním od iniciativy Limity jsme my.

1. máj oficiálním svátkem, provázelo ho množství stávek a tuto tradici obnovila naše dodávka, která odmítla pomalou jízdu a nechtěla se z náměstí dál hnout. Nic se neděje, pokračuje se dál Mosteckou, Josefskou a pak Letenskou na Klárov. Cestou se skandovala hesla „Viva, viva, viva anarchia!“, „Proti státu, kapitálu, za svobodnou samosprávu“ či „Vláda do hajzlu, Putin pod zem“. V úzkých uličkách to zní nejlépe. V zadnější části průvodu zase zní zpěv Pražského revolučního sboru a skandování cizojazyčných hesel – vzhledem k masivní přítomnosti zahraničních turistů v historickém centru Prahy skvělá volba. Pokračuje se přes Mánesův most, na náměstí Jana Palacha se dav stáčí na ulici 17. listopadu, aby následně už v klidnějším duchu kopíroval proud Vltavy až k Hlávkovu mostu. Z nábřeží je vidět, jak další účastníci této celodenní akce mávají ze Štvanice, kde také u Bike_Jesus celý průvod zakotvil a lidé se rozptýlili po prostranství, aby dali odpočinout svým nohám.

Tady už demonstranty, demonstrantky a další nově příchozí vítalo zasloužené občerstvení. Zatímco se procházelo městem, Food not Bombs Žižkov připravili tortilly plněné masem a zeleninou, bramborový bezlepkový guláš, focaccia a ovocné koláče. Kdo nebyl na Střeláku, mohl si i zde pořídit něco z výše uvedených dister. Odpočinek a klábosení zpřijemňovali Djové z kolektivu Vršovice Skins, kterým počátku naopak znepríjemňoval produkci vítr. Ale i ten se záhy poddal, a tak se někteří brzy nechali ve skvělé a slunečné atmosféře strhnout i k tanci. Nakrátko hudbu vystřídal druhá série proslovů. První se slova ujal zástupce iniciativy Limity jsme my, aby téma práce zasadil do kontextu boje proti klimatické krizi. V druhém proslovu reagoval člen Anarchistické federace na stále probíhající krvavou snahu Ruska okupovat Ukrajinu. Zdůraznil potřebu naslouchat kamarádkám a kamarádům v místě konfliktu a být aktivně solidární. Tematicky pak navázal další mluvčí, který vzpomněl v boji proti Z-fašismu nedávno padlého ruského anarchistu Dmitrije Petrova a přečetl jeho slova, která napsal pro případ, že by se z bojů nevrátil živý. I když se my tady bavíme, je důležité nezapomínat, že jinde nasazují anarchistky a anarchisté své životy v boji za svobodu.

Po prosloveh se k pultu vrátili Djové a od pěti hodin v prostorách klubu zahájily produkci kapely – nejprve trnavští Ahoj, následování kosmopolitními TriKosis, pražskými Thalidomide a nakonec bratislavskou kapelou Rozpor. Všichni hráli a zpívali s vášní a plným nasazením ke spokojenosti své i lidí v hledišti. Během koncertu, kde se vybíral dobrovolný vstup na pokrytí nákladů celé akce, pak ještě proběhla výzva k podpoře německých antififaštek a antififašistů, kteří jsou v současnosti stíháni v politickém soudním procesu známém jako Antifa-Ost.

A závěrem? Z pohledu organizátorstva i účastníků a účastnic (opravdu v tom není rozdíl) musíme konstatovat, že anarchistický 1. máj 2023 se vyvedl a moc jsme si tento den užili*y. Můžeme směle potvrdit, že anarchistické hnutí v Česku žije, je velmi různorodé, dokáže se organizovat a umí se ukázat.

Díky všem, kteří se zúčastnili*y (lhostejno které části akce), a všem, kteří nějakým způsobem přiložili ruku k dílu. Uvidíme se zase za rok!

PROSLOV: JAK DLOUHO JEŠTĚ S SEBOU NECHAJÍ PRACUJÍCÍ VYJEBÁVAT?

Dovolte, abych vás přivítal zde na Střeleckém ostrově – na tradičním místě pražských anarchistických první májů.

První máj jakožto „Svátek práce“ je vždy vhodnou příležitostí otevřít otázku práce a jejího významu. V rámci kapitalistického režimu je práce, stejně jako vše ostatní, obchodovatelnou komoditou. Kapitalisté potřebují práci jako jeden ze vstupních zdrojů, aby ho pak spolu s ostatními vstupy mohli přetavit ve zboží či službu a jejich prodejem pro sebe generovat zisk. O nic jiného v kapitalistickém režimu nejde než o zisk a o akumulaci bohatství v rukou úzké skupiny vlastníků, investorů a šéfů.

Už skutečnost, že kapitalisté vedou pracující ženy a muže jako účetení kolonku nazvanou „lidské zdroje“, mluví za vše.

Jenže MY jsme lidé, živé bytosti, a už proto nesmíme pohřbit svou důstojnost a obětovat životy na oltář kapitalistické ziskuchtivosti. Bouříme se proti tomu, abychom byli pouhými „lidskými zdroji“, které je třeba vytěžit, nebo třeba i nechat ležet ladem, kvůli nezřízené chuti po hromadění bohatství několika jednotlivců, kteří komoditu práce nakupují nebo z takového systému jinak těží. Bouříme se stejně, jako se bouřily předchozí generace pracujících.

Staletími se postupně mění způsoby vykořisťování – od násilného zotročení, přes poddanský status po námezdní práci –, avšak podstata zůstává. Tou je princip sociální nerovnosti; dvojí svět těch, kdo dřou, a těch, kteří z té dřiny mají prospěch. Princip ekonomického útlatku, jenž je posvěcen a uzákoněn nedotknutelností soukromého vlastnictví (v případě státního kapitalismu toho státního). Buržoazní demokracie se stala politickou zárukou, že tento status quo bude udržován; že sociální nespravedlnost potrvá a že společenská krádež, kterou představuje soukromé vlastnictví, bude legální.

Bouřícím se námezdním pracujícím se za poslední dvě století podařilo na kapitálu vymoci mnohé ústupky. Neobešlo se to bez bezpočtu zabíjených, zraněných a v žalářích dlouhá léta vězněných dělníků a dělnic. Nejenže pracující požadovali zmírnění svého vykořisťování, aby byly jejich životy aspoň trochu k žití a necítili se doslova jako zvířata v zajetí, někteří požadovali úplné odstranění vykořisťování. A právě ti byli ve všech státech a ve všech podobách kapitalistického vykořisťování – jedno, zda k tomu docházelo ve Spojených státech nebo v sovětském Rusku – nejvíce pronásledováni a často přímo fyzicky likvidováni. Právě to byl osud mnoha anarchistek a anarchistů.

Touhy po důstojnější existenci pracujících využila nová skupina vychánců, kterou kdysi dávno anarchistky a anarchisté překřtili na „dělnickou šlechtu“. Šlo o vůdce dělnických politických stran a odborů, kteří se velmi brzy pohodlně usadili v parlamentech a s kapitálem vyjednávali sociální smír, tedy stav, kdy se, jak se říká, vlk nažere a koza zůstane celá. To znamená, že v zásadě se nic nezmění. Svou roli hrál i strach kapitalistů před bouřícími se masami pracujících, které se nechovají jako pasivní zdroje, ale aspirují na to být uznáni coby lidské bytosti.

Jedna část dělnické šlechty (sociální demokraté) se stala součástí vládnoucí třídy a zajišťovala, že se pracující nebudou nekontrolovaně bouřit. Jiná část (bolševici) se rozhodla, že bude pracujícím vládnout sama. V mnoha zemích západní Evropy se rozvinul tzv. sociální stát, takový kapitalismus s lidskou tváří, něco na způsob spokojeného otroctví – okovy vystlané sametem, aby tak neškrtily.

V posledních desetiletích se ale v rámci neoliberalního tažení kapitál opět utrhl ze řetězu, jelikož si je vědom, že už neexistuje nic, co by se dalo přirovnat k někdejšímu dělnickému hnutí, ať už mělo podobu jakoukoli, a že ho stát vždy ochrání svými pendrekami. Ústupky dosažené dlouholetými boji a obětmi a posvěcené sociálním státem jsou postupně demontovány. Dělnická šlechta, jak jsme to mohli vidět na poslední demonstraci OS KOVO v Praze, se paktuje s fašisty, bolševiky a miliardářem, který nepokrytě vykořisťuje své zaměstnance.

Je tedy jen na nás, anarchistkách a anarchistech, abychom drželi praporek boje za odstranění útlatku a vykořisťování. Ptáme se: Jak dlouho ještě s sebou nechají pracující vyжебávat? Možná je to běh na dlouhou trať, ale MY nepřestáváme běžet.

Odpor žije, boj pokračuje!

PROSLOV: PRVOMÁJOVÝ HAŠEK

Včera, 30. dubna jsme oslavili 140. výročí narození světově nejproslulejšího českého spisovatele Jaroslava Haška. Zároveň si letos připomínáme sto let od jeho úmrtí. Ač se to zmiňuje jen okrajově, Jaroslav Hašek byla anarchistou. V hnutí byl sice aktivní jen několik let, ale svou povahou byl anarchistou celoživotním.

Na Haška se v mnoha směrech můžeme dívat dnešními očima, a to nejen v tom smyslu, že novodobí anarchisté a anarchistky

mají z velké části stále tak pozitivní vztah k dobrému pivu, jako měl on.

Díky svému tuláckému duchu by jistě dnes procestoval skoro bez koruny stopem a pěšky celou Evropu a bezpochyby by byl neodbytným návštěvníkem anarchistických a squaterských center, která za jeho doby neexistovala. Přesto to byl právě on, na koho se odvolával jeho kamarád Franta Sauer při zrodu squaterské Černé ruky na Žižkově. Pravděpodobně by se živil, když by musel, jako námezdní novinář a fejetonista, bez ohledu na to, kde jeho věci vycházejí. Co by bavič by zpestřoval různé akce svými zábavnými přednáškami a sarkastickými slamy. Pil by bez uzardění v těch nejnužnějších putykách. A jelikož vždy rád pomáhal těm nejubožejším, dost možná by chodil vařit s žižkovským Food not Bombs, nebo by aspoň kolektiv při vaření bavil vyfabulovanými historkami a pak by se s chutí najedl. Do *Existence* by přispíval vtipnými povídkami, aby nebyla tak suchopárná. Odměnou by mu byla řádka společně vypitých piv. Možná by se stal známou postavou queer hnutí, mohl tak být víc sám sebou a setřást ze sebe jednu z tíží osobního života. A také by se dost možná ocitl, jako kdysi, v uniformě na Ukrajině, kde by v několika jazycích zajišťoval propagační práci Výboru odporu.

Je to popuštění uzdy fantazie, ale jasně ukazuje, že Hašek pro nás není jen nějakým sto let mrtvým spisovatelem.

Zapsal se i do dějin pražských anarchistických prvních májů. To když byl během demonstrace v roce 1907 zatčen během potyčky s fízly, kteří ochraňovali slavnou habsburskou monarchii – podobně jako ti dnešní tak vehementně brání stávající kapitalistický režim. Nic mu nepomohla obhajoba, že místo „Natři ho!“ volal bodré „Spatři ho!“, nakonec si odseděl měsíc v žaláři.

Zatímco Hašek se stal známým po celém světě a oslovil svým dílem miliony čtenářů, fízly se tehdy monarchii ubránit nepodařilo. Stejně tak se těm dnešním jednou nepodaří uchránit zájmy kapitálu a fosilních oligarchů, za jejichž zájmy se s takovou vervou perou.

A tak voláme společně s Haškem: „Natři ho!“

PROSLOV: PRYČ S PUTINEM, VÁLKOU I KAPITALISMEM!

Když jsme loni na 1. máje hovořili o válce na Ukrajině, doufali jsme, že dnes bude už smutnou minulostí a nenáviděný imperátor bude poražen. Naneštěstí ne vše se řídí našimi přáními. Rozhodně ne válka. Naším vroucným přáním je, aby si neprivilegovaní uvědomili své postavení, odložili zbraně, objali se jako rovní s rovnými a jako v té pohádce žili šťastně, dokud stárím nesejdou. Nebo v té drsnější variantě, aby zbraně otočili proti těm, kdo jim vládnou a poroučí, a opět si žili šťastně, dokud bla-bla-bla. Jenže takhle to nefungovalo a je jedno, kolikrát jste v dobré víře vyslovili čarovné, avšak jaksi nefunkční, zaklínadlo „No War But Class War“.

Zaklínadla nechme věřícím a ideologické poučky dogmatikům. My se díváme na realitu, ať se nám líbí nebo ne, a hledáme takové způsoby jednání, které mohou mít aspoň nějaký dopad a jsou v souladu s principy svobody, rovnosti, solidarity a vzájemné podpory. Zároveň nasloucháme těm, kteří jsou válkou dotčeni, těm, kteří se nechtějí smířit s vražednou okupací svých domovů. Nasloucháme svým kamarádkám a kamarádům.

Proto aktivně podporujeme anarchistické bojovnice a bojovníky na Ukrajině. Podporujeme sítě, které se starají o pomoc jak bojovníkům proti okupaci, tak obyvatelům zasažených oblastí. Podporujeme podzemní odboj v Rusku a Bělorusku, stejně jako osoby stíhané v těchto autoritářských zemích za své antiautoritářské postoje. Stojíme na straně těch, kteří z jakéhokoli důvodu odmítají bojovat a být odvedeni. Aby se situace ve zmíněných dvou zemích uvolnila, je nezbytné nutná porážka novodobého cara. Stejně tak je nutná, aby se mohlo celosvětově začít volat po odzbrojení.

Štěstí ve válkách nachází především zbrojařské firmy. Ty války milují a je jim jedno, komu své smrtonosné výrobky prodávají. Pro státy je válečný stav příležitostí k důkladnější kontrole společnosti a k likvidaci jakéhokoli odporu – Rusko a Bělorusko jsou toho zářnými příklady, desítky mučených a vězněných anarchistů toho budiž příkladem. Obraz boje za svobodu Ukrajiny by neměl zakrývat skutečnost, jakým způsobem situaci zneužívají tamní kapitalisté a jejich političtí poskoci – oslabují pracovněprávní ochranu pracujících, hrozbou odvodů si vynucují loajalitu, snižují či nevyplácejí mzdy. A neděláme si iluze, že při obnově Ukrajiny se nebudou snažit, aby jim za nehty zůstalo co nejvíc.

Právě dnes, na Prvního máje, chceme pracujícím na Ukrajině, kteří jsou vedle kapitalistického vykořisťování sužováni i vražednou

agresí sousedního státu, vyslovit svou solidaritu a podporu. Podporujeme jejich boj proti okupantům. Prakticky pak podporujeme takové tendence v tomto boji, které odmítají nacionalismus a dle možnosti rozvíjí samosprávné a solidární principy ve společnosti. Prýč s Putinem, prýč s válkou, prýč s kapitalismem!

PROSLOV: ZA NERŮST A PŘÁVO NA LENOST

Právě dnes ve svátek práce je vhodné si připomenout, že je to práce v kapitalismu, která rozvrací náš svět. Tak jako dělnická hnutí musela bojovat za osmihodinovou pracovní dobu, nacházíme se ve fázi třídního boje, kdy musíme bojovat za nerůst a právo na lenost, a to nejenom kvůli morální stránce věci, nýbrž pro nic menšího než přežít lidstva.

Veřejná debata o klimatu se během několika dekád posunula: zatímco od 60. let ropné společnosti změny klimatu způsobené fosilními palivy tajily a popíraly, dnes se na webu Shellu dočteme, jak investuje do obnovitelné energie (co se nedozvíme, je, že i za poslední rok investoval miliony dolarů do další těžby ropy a plynu). Zelený kapitalismus nejenomže neřeší sociální problémy, ale především vidíme, že koncept nekonečného růstu s opravdovou udržitelností nemůže jít ruku v ruce. Je to, jako když dobromyslní a štedří „altruističtí miliardáři“ dávají velké a třeba i upřímné almužny chudým, přičemž jejich podnikání způsobuje existenci chudoby a bídy. I kapitalismus s lidskou a rádoby zelenou tváří zabíjí, a my nezapomínáme.

Environmentální rozvrat není věcí budoucí, odehrává se právě teď a jsou to především země globálního Jihu, které jej právě v tento moment pocítují nejvíce. Idea nepřetržitého ekonomického růstu nevraždí přímo: kromě státních totalit, jako je Rusko či Čína, není jeden kapitalistický vůdce, který by nařizoval, koho zavřít do gulagu. Bohatí nesedí u jednoho stolu a nepřemýšlejí, koho dnes popraví. V tom spočívá největší nebezpečí liberalismu, který nám podsouvá iluzi individuální odpovědnosti. Iluzi toho, že nejdřív musíme začít u sebe, přestože je to 1 % nejbohatších, které způsobuje pouhým svým životním stylem více emisí než 50 % nejchudších. Na rozdíl od tohoto 1 % mnozí z nás nemají na výběr. Spouště pracujících nezbyvá než vědomě či nevědomě přispívat ke zkáze světa, protože prekariátní práce je pro ně otázkou vlastního přežití či užití rodiny.

Je nám vtoukáno do hlav, že práce sama o sobě je hodnotnou a účtyhodnou záležitostí. To proto jsou podnikatelé tolik oslavováni: vždyť přece zajisté „tvrdě pracovali“ a i my můžeme přece podnikat

a dělat „něco užitečného“. Kdo nepracuje, ten je přece parazitem společnosti, zkrátka špatným a opovrženímhodným člověkem, kterého můžeme s klidným srdcem nechat ležet v příkopě. Možná se trochu slituje a dáme mu almužnu, když slíbí, že se tzv. integruje do společnosti – jinými slovy se vrátí do krysího závodu. Paradoxně to však jsou právě lidé, kteří se rozhodnou pracovat méně, kdo oddalují environmentální katastrofu a zachraňují náš svět. Méně pracovat a více lenošit znamená písek v soukolí kapitalismu, neudržitelného růstu a profitu pro nejbohatší, kteří jen pro vlastní zisk drancují planetu. Bez kapitalistické otročiny není žádný ekonomický růst, a tedy žádná environmentální katastrofa!

Limity jsme my dlouhodobě prosazují energetickou demokratizaci. Kolektivní správa energií ale nemá být pouze „nějaké družstvo“, nýbrž předpokládá celou pestrost komunitního života a nehierarchické organizace. Nestačí tak pouze dotovat lidem solární panely, nestačí ani znárodnit energetické firmy, jakkoliv správný krok by to byl. Dokud lidé budou ekonomicky nesvobodní – budou muset prodávat svůj čas na tomto světě, svoji energii i svá těla výměnou za přežití, bez práva na nicnedělání –, nikdy nebudou mít kapacitu na vytváření komunit, které se tomuto útlaku dokážou postavit. Stejně tak dokud lidé nemají prostor a čas pro sdílení a vzájemné učení se a místo toho jsou vzdělávání ve stávajícím školském systému, který všechny primárně socializuje do poslušné, podřízené pozice, tak nikdo nebude vědět, jak takové komunity vlastně tvořit. Pokud se nevymaníme z tohoto začarovaného kruhu, nikdy se nebude jednat o skutečně spravedlivou zelenou transformaci, protože se všichni akorát upracujeme k smrti.

Tohle každopádně nemá být přednáška a i v Limitech o těchto věcech stále diskutujeme – a je to tak v pořádku. Revoluční boj musí být plný experimentování, zkoušení nových věcí a hravosti. I revoluce má být zábava a zahálka! Existuje nespočet možností, jak ukázat odpor, stačí se nebát imaginace a dát volnost kreativnímu myšlení. Obsadit sídlo EPH a zpívat Křetínskýmu, ať kouká platit daně... organizování klimakempu plného přednášek, happeningů i kamarádění se... odpočívání na zablokovaném rypadle či střese Kokosovny... nakonec i zdřímnutí si v cele předběžného zadržení... To vše je pouze vrcholek ledovce rezistence; rezistence, které se může účastnit kdokoliv z nás. Pojďme bořit útlak a u toho se bavit a flákat se!

Environmentální aktivismus je nutností pro přežití lidstva, ale proč u toho nemít srandu a nezdržimnout si? Pojďme tvořit odpor, solidaritu a zábavu, ne kapitál pro nejbohatší! Organizujeme se, spojujeme se a nezapomínejme na to, že co si nevybojujeme, to nám nikdo nedá!

BUKFÉR 23

AF

VENKU U STÁNKU

Festival sice oficiálně začínal v deset dopoledne, ale bylo tu rušno již od časného rána, kdy probíhaly přípravy a první vystavovatelé si začínali chystat své stánky. Těch oproti minule přibýlo, o čemž svědčil mj. i fakt, že vedle velkého stanu se jich část nacházela i ve stínu menšího stanu směrem k pódiu, následovaného transparentem z prvomájové demonstrace.

A právě tady se nacházel také stánek Anarchistické federace. Ta tu v bohaté nabídce v popředí prezentovala novinky, které vyšly od minulého setkání – dvě čísla anarchistické revue *Existence* (podzimní

V sobotu 27. května se v Praze konal 10. ročník Anarchistického festivalu knihy. Stejně jako loni se celá akce odehrávala v útrokách i na prostranství před holešovickým klubem Cross a stejně jako loni slibovala bohatý program.

na téma „Anarchistická strategie“ a jarní věnované Jaroslavu Haškovi), kapesní knihy o Magónovi a o Marxově kritice politické ekonomie, druhé vydání vězeňského deníku *Jedu do Magadanu* a čerstvou sbírku Haškových povídek *Všivá historie*. O tu byl ve finále největší zájem. Je vidět, že klasici nestárnou. Součástí stánku byly také samolepky k volnému rozebrání, benefiční nášivky pro Trhlinu, publikace Výboru na obranu revoluce v Rojavě a kasička na podporu Kolektivů solidarity, do které zpravidla lidé házeli drobné, co se jim vracely při nákupu. Skončilo v ní dohromady sedm stovek, které budou přidány k dalším příspěvkům a následně odeslány.

Venkovní stání mělo tu výhodu, že jsme si mohli vytvořit z laviček a dalších věcí vlastní „backstage“, v níž se vystřídalo v průběhu akce

množství našich členek a členů, stejně jako dalších kamarádek a kamarádů, kteří tu mohli nerušeně klábosit, popíjet, číst si apod. Ohledně toho čtení – velmi nás pobavil satirický list *Žižkovská pavlač*, jenž se na festivalu anonymně objevil. Jelikož nás bylo na místě dostatek, strážníci jsme se u stánku dle potřeby bez nějakého předem daného plánu, takže se opět podařilo naplnit představu o funkčním a harmonickém sloučení organizace a chaosu.

Nacházeli jsme se ve velmi příjemné společnosti. Z jedné strany s námi sousedil stánek sprátených nakladatelství Neklid a Utopia libri. Neklid představil dvě knihy, které teprve před několika dny opustily tiskárnu – *Sbohem kapitalismu* a *Manifest socialistického hnutí*. Vedle toho se staly i součástí programu, první prezentoval vydavatel, druhá byla předmětem závěrečného panelu, o němž bude ještě řeč. Utopia libri nově nabídlo tituly *Glitch feminismus: manifest* od L. Russell a *Továrna na lži: výroba klimatických dezinformací* od V. Pecky. Tu pak autor představil v rámci přednáškového programu.

Z druhé strany jsme sousedili s přáteli z běloruského Anarchistického černého kříže. Ti nabízeli tematické samolepky, anglickojazyčné brožury a letáky, trička a také hned několik barevných plakátů jak na podporu vězněných anarchistek a anarchistů v Bělorusku, tak těch, kteří bojují a pomáhají na Ukrajině. Díky této blízkosti bylo snadné promluvit o další spolupráci (např. během týdne solidarity s anarchistickými vězni) a stvrdit to výměnou *Magadanu* za anglické vydání. I kamarádi z ABC-Bělorusko přispěli svou hodinkou do přednáškového programu, aby zájemce seznámili s konkrétními kauzami, se situací anarchistických vězňů, represemi a vůbec politickou atmosférou v Bělorusku, stejně jako s možnostmi, jak vězněným kamarádům a kamarádkám pomoci.

Dlouhatánský pult menšího stanu pak zakončovala produkce olomouckého nakladatelství Broken Books, které po delší době vydalo během posledního roku tři nové knihy: první je *Urbánní revoluce* od sociologa H. Lefebvra, druhou *Moře plastu* od E. Cirino a tou třetí *Feminismus je pro všechny* od feministické teoretičky bell hooks.

VE VELKÉM STANU

Velký stan byl narvaný a není divu, že během odpoledne byl občas problém nakouknout k některému ze stánků. Ale všichni k sobě byli ohleduplní, navíc nikdo nikam nespěchal, takže nebylo co řešit.

Je velmi těžké si vybavit, jaké všechny stánky tam byly, takže to vezmeme po paměti. Pokud jsme někoho vynechali, omlouváme se. Začneme od Salé distribuce, která nabízela zapatistickou kávu od Café Libertad, grafické listy, české i anglické knihy a řadu anglických brožur vlastní produkce s cenou 2 koruny za list A4. Tradičně nechyběl stánek Active Distribution s velkou porcí anglickojazyčných knih. Vedle měla svou nabídku rozloženou Acerbic distribution ze slovinské Lublaně a stůl naproti byl plný balíčků samolepek s různorodými motivy. V rohu stanu bylo se svými knihami přítomné nakladatelské studio Rubato, následovalo nezávislé risografické studio a vydavatelství Kudla Werkstatt, u kterého si zájemci mohli za dobrovolnou cenu zakoupit printy na podporu Ukrajiny. Následoval stůl s materiály KPK, na které navázala přešel publikací undergroundového nakladatelství Pravěk. Přes uličku hlásal banner účast kulturního čtrnáctideníku A2. Jeho velkoformátové výtisky ale byly i tak nepřehlédnutelné. Zájemci si u stánku vedle koupě starších čísel mohli zajistit i předplatné těch budoucích. Ádvojková trička přetékala do stánku brněnského nakladatelství Cane s jeho pohádkami pro dospělé. O stůl plný komiksů se postaralo nakladatelství Centrala. Pořídít se daly anglické publikace z distra Forged Books, které mj. vydává eseje a studie z oblasti kultury, historie a subverze. Velkým osvětlením a novinkou byl stánek Spinkdistra, které překládá, připravuje a šíří útlé brožury na různá témata, přičemž je časem vylepšuje v nových a nových verzích. Představilo tituly *Biocentrická anarchie*, *Život bez zákonů*, *Zrušení práce*, *Porozumění patriarchátu* či *Znič gender*. Rychle se však po nich zaprášilo. Ale není třeba smutnit, jelikož všechny jsou ke stažení na webu Spinkdistra. Navazoval kolektiv Dekonstrukce s queer samolepkami a brožurou *Kvír Anarchismus*. Když byly rozebrány všechny výtisky, byl na stole dán k dispozici QR kód s odkazem na stažení. Kolečko po obvodu velkého stanu uzavíral stánek nakladatelství Nevim, které je projektem našich přátel ze sociálního družstva Tři Ocásci. Oproti loňskému roku na něm přibyla vskutku tučná kniha *Přepisovat pravidla: Antipřívodce láskou, sexem a vztahy* od Meg-Johna Barkera.

Uprostřed stanu se prezentoval Bod zlomu – nakladatelství přidružené ke svazu Priama akcie. Ten tu nabízel také materiály ke stému výročí Mezinárodní asociace pracujících (MAP), již je Priama

akcia členskou sekcí. Vedle toho se skupina zapojila i do programu přednáškou věnovanou právě tomuto výročí a zmínila i dobu, kdy byla MAP zastoupena v Česku. Vedle si rozložila své propagační materiály včetně příručky *Jak zlepšit situaci nájemnictva organizováním* Iniciativa nájemníků a nájemnic. A ostrůvek uzavíral historický spolek Zádruha se svými rychlou jehlou šitými brožurami.

... A VŠE KOLEM

Otevřený venkovní prostor uvozoval hned od ulice velký transparent s názvem festivalu, doprovázený stolem, kde si každý z (odhadem) pěti set návštěvníků mohl vzít vytištěný program celé akce. Stejně tak mohl u některých stánků přispět na provozní náklady festivalu. Na různých místech byly také plakáty, například s nápisem „Support Anarchists and Anti-authoritarians in Ukraine“, či přehled novinek Nakladatelství AF.

Po celý den bylo k dispozici ve dvou stanech občerstvení. Ten první byl v režii Kuchařek bez domova. Tady jste si mohli pořídit například meruňkový koláč s drobenkou, olivové spirály, chleba s pomazánkou z bílé ředkve, banánové muffiny s hrozkami, chleba s ajdarem nebo špenátový závin. U stánku pražských FNB si šlo objednat z teplých jídel burger v pikantní i nepikantní verzi, sladké i slané palačinky, guláš a kari – to vše za dobrovolný příspěvek. A kdo by měl málo, mohl se docpat jablíčkem nebo minimálně deseti druhy sladkostí od šneků přes muffiny po koláče a perník a zapít to lahodnou zapatistickou kávou. Jídlo šlo na dračku, přeci jen reaguje na ukojení mnohem akutnější potřeby, než je uspokojení z dobré knihy.

Byla připravena i zábava pro děti a kdo si chtěl osvojit nějakou praktickou dovednost, mohl se během dne zastavit ve stanu se síto-tiskovou dílnou. Dle programu si měli na své přijít i městští turisté při komentované procházce po Holešovicích s Pavlem Karousem, která se zaměřovala na výtvarné objekty ve veřejném prostoru. Nikdo z nás se jí ale neúčastnil, takže žádný dojem přidat nemůžeme. Program byl holt nabitý a navíc bylo stále s kým si povídat.

Přednáškový program probíhal paralelně na čtyřech místech: uvnitř Crossu v salonku kavárny, v přízemním sále a největší prostor poskytoval sál ve sklepě, vně pak bylo vytvořeno kolečko k sezení na venkovním pódiu. Kromě přednášek, které jsme již zmínili či ještě zmíníme formou osobních reportů, byla na programu následující setkání: „Nemám co skrývat: praktická ochrana soukromí s luRe a No-Log“, „Jonathan Eibisch – S politikou, proti politice nebo mimo ni? Několik teoretických poznatků o anarchistickém pojmu politika“, „Michal Trčka – Katastrofická rizika: strašáci vs. Realita“ (tato přednáška nahradila původně avizované povídání o Jaroslavu Haškovi, na které se mnozí z nás těšili), panelová diskuse „Krise bydlení a jak z ní ven“, „Trhlina – co se skrývá za novým pražským infoshopem“, představení knihy *Toto je můj coming out*, „Karmína – Nexen/Booster: odborárske boje a ľavicový aktivizmus“, workshop „Anarchist*ky a internet“ a další.

KDYŽ SE ZAMĚŠTNANCI HECNOU

Od -jk-, redaktora anarchistické revue *Existence*:

Jako na každém pražském bookfairu jsem nemohl zapomenout zastavit se za letitými přáteli z party Kolektivně proti kapitálu (KPK). Mnoho úplně nového na stánku nebylo – zmínil bych zejména *Hnutí proti důchodové „reformě“* (soubor letáků MC/KPK k protestům ve Francii, rozebírajících jejich neúspěch), a o to víc jsem se těšil na jejich přednášku. KPK je totiž asi jediný neformální kolektiv z tohoto prostředí, který se dlouhodobě věnuje konkrétním bojům na pracovištích. Přednáška začala krátce po druhé v přízemním sále Crossu s velmi obecným názvem „Autonomie pracujících: její cíle, prostředky, protivníci“. Naštěstí, přesně jak jsem čekal, se mluvilo velmi konkrétně.

KPK se systematicky již řadu let věnuje jednomu specifickému sektoru práce. Nebudu prozrazovat jakému a zkusím zůstat u jistého zevšeobecnění, které by mohlo svým způsobem naplnit zmíněný název celé přednášky. V první řadě ale musím ocenit, že i když KPK vycházejí z určitého ideového základu – marxismu uchopeného z antiautoritářských pozic –, netrpí chorobou ostatních marxistů a derivátů marxismu (a i některých anarchistů), a to, že by konkrétním pracujícím vnucovali předem dané charakteristiky, které určili ideologové historické úlohy proletariátu. Naopak z celé přednášky bylo cítit, že k bojům na pracovišti přistupují s otevřeností, nebo že se při zapojení do těchto bojů, ať už má jakoukoli podobu (jako

přímí účastníci, solidární či konzultační podpora...), otevírají tomu, jak samotní aktéři jednají a mluví o svých potřebách a pocitech. Celé to dělalo dojem procesu, kdy se aktivistická skupina od abstraktních ideologických východisek dostává (zúčastněným) pozorováním ke zkušenostem a poznatkům, které mají veskrze antropologický charakter. Během přednášky se před námi rozprostřel obzor antropologie pracoviště s tím, jak do něj vstupuje rozměr osobní a kolektivní, nebo jak se vyvíjí pohled aktérů na vlastní práci, hierarchické vztahy a vynucený apel celospolečenské odpovědnosti.

Bylo velmi osvěžující sdílet vjemy z konkrétních zápasů na pracovištích, ať už vedly k úspěchu či nikoli. V současné sociálně tíživé době, kdy se pracující obracejí s požadavkem pomoci na stát, odbory či kolektivní vyjednávání, je jejich sebeorganizace bez spojení se státem, firmami a odbory skutečnou alternativou a nadějí pro autonomii pracujících. Nejenže si v procesu této sebeorganizace zaměstnanci vybojovali silnější hlas, zároveň získali větší kolektivní sebevědomí a také náhled na své postavení a obecně na postavení pracujících ve společnosti. A jak bylo řečeno, nejlepší cestou je chránit sami sebe svou společnou silou.

NAD MANIFESTEM

Od -čp-, spolupracovníka anarchistické revue *Existence*:

Jedním z posledních bodů programu letošního bukféru byla panelová diskuse nad čerstvě vydanou knihou z nakladatelství Neklid – *Manifest socialistického hnutí* od Michaela Hausera. Knihu stručně představil zástupce nakladatelství, který svou řeč zakončil smělým prohlášením, že v ní vycítil i jisté náznaky antiautoritářství.

Poté dostal slovo autor díla, který měl také poměrně stručný příspěvek, v němž pouze vyzdvihl své dvě, podle něho hlavní teze. První je požadavek vyvlastnění fiktivního kapitálu, tedy nadměrného majetku nejvyšší vrstvy buržoazie, který spočívá v nejrůznějších finančních nástrojích typu akcie, podílů v různých investičních a jiných fondech a dalších zdrojích bezpracného zisku ve formě renty. Druhou pak byl požadavek přehodnocení pojmu práce ve smyslu jakékoli činnosti, kterou člověk musí vykonávat, aby si vydělal peníze na živobytí. Musím hned na začátku přiznat, že už tyto dvě teze ve mně vyvolaly rozpaky. Teze vyvlastnění fiktivního kapitálu se mi totiž zdá být jen prázdnou frází, která neříká to hlavní: kdo má ten kapitál vyvlastnit? V čí prospěch bude toto vyvlastnění provedeno? A jakým způsobem? Vždyť je to majetek skutečně naprosto fiktivní, a je zřejmé, že pokud někdy nastane nějaká skutečná společenská změna, tento majetek prostě a jednoduše zmizí. Ani posunutí významu práce se mi moc nelíbilo. Za našich časů se tomu říkalo „zaměstnání“ a rozdíl mezi prací a zaměstnáním spočíval v tom, že při práci člověk také něco vytváří, kdežto v zaměstnání jen vydělává peníze. Ale možná jsem do údernosti zestručněl teze p. Hausera špatně pochopil.

Po těchto dvou úvodech následovaly příspěvky jednotlivých panelistů. Nejprve promluvil zástupce iniciativy Limity jsme my. Jeho příspěvek byl také poměrně krátký a prakticky jen konstatoval, že jsou mu obecné teze knihy sympatické, ale jen horko těžko hledá nějakou jejich souvislost s konkrétní praktickou činností environmentálního hnutí. Ve stejném duchu se nesl i příspěvek druhé panelistky, která vyjadřovala stanoviska kolektivu brněnského družstva Tří Ocásků. Její kritika už byla trochu konkrétnější, např. poukázala na nesrozumitelný akademický jazyk, kterým je *Manifest* napsán a jeho četba hodně znesnadňuje i vzdělanému čtenáři. První kolo zakončil zástupce AF, který text rozebral na součástky, ukázal jejich nedostatky a vady a upozornil na nepříjemné pocity, které v čtenáři vyvolávají.

V druhém kole dostal nejprve Michael Hauser prostor reagovat na příspěvky panelistů. Srdečně za ně poděkoval a pokoušel se bránit proti hlavním kritickým argumentům z úst zástupce AF. Jeho obrana však byla poměrně chabá. Výmluvy typu, že text není tak úplně vyjádřením jeho názorů, protože vznikl v diskusích kolektivu Socialistického kruhu (SOK) a je kompromisním vyjádřením často protichůdných postojů, vyvolává otázku, proč se pod něj podepsal a proč kniha nevyšla raději jako kolektivní dílo, třeba i bez uvedení autora. Za naprosto zásadní chybu ale považují vůbec volbu žánru a předlohy – toho slavného *Manifestu*. Při prezentaci i při své obhajobě Michael Hauser důsledně zamlčoval fakt, že původně šlo o *Manifest komunistické strany* (takový byl a je název i smysl díla, titul *Komunistický manifest* se to snaží spíš trochu maskovat) – slovo strana ale autor snad ani nevypravěl, nicméně ten stranický postoj, ta rutina stranické politiky se mu tam vkrádaly právě tím, že při psaní vlastně jen parafrázoval původní *Manifest*. Podivná je vůbec Hauserova myšlenka, že aby byl text nového *Manifestu* úderný, zvo-

lil jako předlohu Marxův (a Engelsův) *Manifest komunistické strany*, který mnohdy jen parafrázoval, nebo dokonce pouze aktualizoval některé termíny a jinak převzal jeho znění. Jako by snad ani nevěděl, že ten původní manifest není tak úplně Marxovým (a ani Engelsovým) dílem. Je prokázáno (a to už od konce 19. století), že Marxův *Manifest* je plagiátem o pět let staršího *Manifestu demokracie* z pera francouzského socialisty V. Consideranta. Ostatně, i heslo „Proletáři všech zemí, spojte se!“, vymyslel již v roce 1847 K. Schapper.

Jak už jsem řekl, jedním z problémů *Manifestu socialistického hnutí* je jazyk, jakým je kniha napsána. Nejenže jazyk původního *Manifestu komunistické strany* je přežitek, ale jako jeho parafráze či aktualizace je na něj naroubována – jak trefně vystihla zástupkyně kolektivu Ocásků – šroubovaná akademická řeč, která se zcela míjí se základním posláním každého manifestu – být jasný, snadno pochopitelný (původně z latinského „manus“, ruka, a „festus“, uchopitelný, čili nejlépe půvabné slovenské „rukolapný“). Manifest má být buď vyjádřením myšlenky, která je v obecném povědomí, ale není jasně vyslovena, nebo formulací nějakého nového programu, vize, řešení stávajícího problému. Nic z toho tento spis není – a sám autor to přiznal, když řekl, že je to jen soubor navrhovaných hypotéz. Hypotézy ale patří do jiného žánru, do žánru vědeckých pojednání.

Opatrné vyjádření zástupců Limitů a Ocásků, že *Manifest* se zcela míjí s jejich praktickou činností a že postrádají právě ten spojující tmel mezi všeobecným pojmenováním problémů (které už všichni znají, ke kterým tak nějak všichni dospěli v rámci sledování reality) a cestami k jejich konkrétnímu, praktickému řešení, vystihuje další velkou slabinu této knihy. Dnes nepotřebujeme „obecné (byť levicové) intelektuály“, kteří stavějí utopické konstrukce abstraktních tezí a hypotéz, ale „specifické intelektuály“, kteří budou na základě svých znalostí formulovat specifické, tedy konkrétní a praktické řešení jednotlivých palčivých problémů. Jako příklad takové snahy můžeme uvést knížku o uplatňování solidárních principů při organizaci kolektivů, kterou loni vydalo právě družstvo Tří Ocásci v nakladatelství Nevim – knihu Deana Spadea *Vzájemná pomoc*.

V diskusi zazněla otázka po formě mocenského uspořádání, na němž bude spočívat nová společnost, jež by měla vzniknout po revoluční přeměně. Autor spisu prohlásil, že odpovědět na tuto otázku není možné, protože právě to je věc nepředvídatelného vývoje – to, k jaké formě vlády nakonec revoluce dospěje. S tím naprosto nelze souhlasit – vždyť právě to je klíčová součást problému: není možné uvažovat o přeměně společenského uspořádání, pokud popíšeme jen negativní jevy dnešní situace. Přeměna je změna stavů, jednoho v druhý. Aby se podařila, musí mít člověk jasno nejen v tom, čeho se chce zbavit, ale i v tom, k čemu chce dospět, jinak to dopadne ztraceně špatně. A zároveň právě tím, k čemu má změna dospět, určuje i způsob této změny, výsledek a proces jsou neoddělitelně spojeny.

Když vyšel *Manifest komunistické strany* ve čtvrtém svazku Marxových a Engelsových spisů, charakterizovali ho v úvodu vydavatelé takto: „Manifest Komunistické strany je první programový dokument vědeckého komunismu. Podává přehledný a celistvý výklad o základech velkého učení Marxova a Engelsova. V tomto díle je s geniální jasností a působivostí podán nový světový názor, důsledný materialismus, zahrnující i oblast společenského života, dále dialektika jako nejvšestrannější a nejhlubší učení o vývoji, teorie třídního boje a světodějného revolučního poslání proletariátu, tvůrce nové, komunistické společnosti. V Manifestu Komunistické strany vyzbrojili Marx a Engels proletariát vědeckým důkazem o nevyhnutelnosti krachu kapitalismu a vítězství proletářské revoluce a stanovili úkoly a cíle revolučního proletářského hnutí.“ Myslím si, že právě to všechno – jasnost a působivost, nový světový názor, určení světodějného revolučního poslání a v neposlední řadě důkaz o nevyhnutelnosti čehokoli – Hauserův manifest postrádá.

AFTERPARTY

Po náročném dni se většina přespolních vydala na cestu do svých domovů. Ti, kteří zůstali v Praze, spolu s místními ale mohli pokračovat v poněkud jiném duchu. Stačilo vyrazit do nedalekého komunitního prostoru Zdena, hodit do kouta pořízené knihy a plně se oddat nachystané afterparty. Ani tady nechybělo jídlo a pití, kterým se nešetřilo. Samozřejmě došlo i na kulturu – nejdříve trochu poezie, pak kytary a v závěsu za tím techno, dub a zas techno. Naštěstí byly sklepní prostory Zdeny vyvětrané, a tak tam byl pobyt hned příjemnější, možná jen zvuk byl trochu víc punk, než by bylo záhodno. Ale komu by to vadilo, když je dobrá atmosféra a zábava.

Tak další rok na shledanou.

NEPŘÍTEL STÁTU: ANTIFAŠISMUS

K115

*Shrnutí dění po vynesení rozsudku v procesu Antifa-Ost jasně ukazuje, že vlna represí proti antifašistům*kám v Německu pokračuje.*

Ve středu 31. května vynesl Vrchní zemský soud v Drážďanech několikaleté tresty nad Linou, Lennartem, Jannisem a Jonathanem, čtyřmi antifašisty obviněnými v tzv. procesu Antifa-Ost (Antifa-východ). Na základě pochybných, většinou nepřímých důkazů byli mimo jiné shledáni vinnými z členství či podpory zločinného spolčení (myšleno neformální party antifas) podle kladiva na levičáky, § 129 trestního zákoníku. Rozhodnutí bylo pro antifašistické hnutí důvodem k naštvaní. V Německu tradičně „slepém na pravé oko“ (tj. postihujícím výrazně přísněji antifašisty než skutečně nebezpečné neonacisty), zejména pak v Sasku, ale nebylo žádným překvapením. V následujících dnech se po celém Německu konaly solidární akce. V sobotu 3. června se měla solidarita (a naštvaní) přenést i do ulic Lipska. Tamní antifašisté*ky téměř rok mobilizovali*y na velkou demonstraci v Den X (na první sobotu po vynesení rozsudku). Očekávalo se, že půjde o největší levicovou demonstraci za dlouhou dobu.

Všechny antifašistické demonstrace nahlášené na sobotu, které se jakkoliv vztahovaly k soudnímu procesu Antifa-Ost, byly ale předem zakázány obecným nařízením vydaným ve čtvrtek úřadem veřejného pořádku pod vedením radního Heiko Rosenthala (die Linke). Důvodem zákazu bylo údajně „přímé ohrožení veřejné bezpečnosti“. Podkladem pro vydání zákazu byly prognózy nebezpečí vypracované lipskou policií a situační analýzy saského Zemského úřadu pro ochranu ústavy (civilní kontrarozvědka). Odvolání proti zákazu demonstrací zamítl v pátek večer lipský správní soud. V noci na sobotu následovalo zamítnutí odvolání Vrchním správním soudem v Budyšině. Konečně v sobotu odpoledne toto rozhodnutí definitivně potvrdil Spolkový ústavní soud sídlící v Karlsruhe.

Od páteční šesté hodiny večerní do nedělního večera byla navíc v Lipsku vyhlášena tzv. policejní kontrolní oblast. Policajti*ky v ní směli*y bez zvláštního důvodu zastavovat lidi a kontrolovat jejich osobní údaje. Od sobotního rána také policie prováděla kontroly na příjezdových trasách a na lipském hlavním nádraží. Saská policie povolala posily z ostatních spolkových zemí i od spolkové policie. Nasazeno bylo celkem 3000 policajtů, včetně speciálních jednotek. Mezi nimi více než stovka policajtů*ek v civilu, z nichž část byla nasazena přímo mezi demonstranty*ky (jak jinak než v černém a s maskováním, aby splynuli*y).

Jedinou demonstrací, která nebyla zakázána, byla akce „Svoboda shromažďování platí i v Lipsku“, kterou nahlásil bývalý mluvčí saských Zelených angažující se dlouhodobě v různých antifašistických iniciativách, Jürgen Kasek. Demonstrace na náměstí Alexise Schumanna na Jižním předměstí byla plánovaná na půl pátou. Na náměstí se postupně shromáždilo přes dva tisíce lidí. Nenaplnila se tak očekávání velké účasti. Těžko říct, jaké všechny důvody k tomu přispěly. Mezi účastníky*icemi demonstrace postupně převládlo černé oblečení, často maskovaní lidé. Po všech stranách náměstí od začátku parkovaly desítky policejních dodávek, připraveno bylo jedenáct (!) vodních děl a stovky policejních těžkooděnců. Nad náměstím celou dobu kroužil policejní vrtulník.

Nedlouho po začátku akce policie oznámila, že se demonstrace nesmí vydat po nahlášené trase a může proběhnout jen jako statická. Ulici Karla-Liebknechta, kudy se demonstrace měla vydat, přehradila dvě vodní děla, obrněný transportér a řada policajtů*ek. Uzavření na náměstí a obležení těžkooděnci policie označila cynicky za deeskalační taktiku. Když se část demonstrace po dlouhém čekání dala do pohybu jiným než původně plánovaným směrem, zastoupil jí okamžitě cestu kordon těžkooděnců. Jejich směrem následně začali maskovaní militantní účastníci*e házet pyro, lahve a kameny. K útoku militantů na policajty došlo ve stejnou dobu i na ulici Karla-

-Liebknechta (v opačném směru, než kudy původně demonstrace měla jít).

Netrvalo dlouho a policie na demonstraci zaútočila a po 18. hodně za použití pěstí a tonf vytlačila velkou část lidí do parku na druhé straně ulice Karla-Liebknechta. Výsledkem bylo obklíčení („Kessel“) několika stovek účastníků demonstrace v části parku na náměstí. Podle řady zdrojů mělo jít až o tisícovku lidí, v reálu tomu tak ale nebylo. (Tisíc lidí spíš odpovídá počtu těch, které policajti na demonstraci ztotožnili.) Policie následně oznámila, že obklíčení demonstrantů*ky jsou všichni podezřelí z trestného činu závažného porušení veřejného pořádku a z útoku na úřední osoby a že budou podrobeni identifikaci (focení obličejů i dokladů). Obklíčení účastníci*e vytrvale a energicky skandovali*y antifašistická hesla. Lidé, kteří zůstali mimo obklíčení, je podporovali skandováním (mj. „Ihr seid nich allein!“ – Nejste sami!). Z policejních tlapačů jim nicméně bylo pohroženo, že pokud se nezdrží politických prohlášení, bude proti nim použito donucovacích prostředků. Později byli podporovatelé*ky obklíčených donuceni náměstí opustit.

Až po 22. hodině začali policajti často za použití bolestivých chvatů vytahovat z obklíčení jednotlivé lidi a předváděli je k identifikaci v záři dovezených reflektorů. Některým demonstrantům policie zabavila mobilní telefony a teď se z nich zřejmě snaží získat usvědčující informace. Policie dlouhé hodiny neumožnila obklíčeným lidem dojít si na záchod. Nezajistila jim jídlo a dlouho ani pití a komplikovala snahy autonomních záchranářů*ek („demo sanis“) poskytnout ošetření lidem, které svým brutálním násilím zranila. Svěvole, šikana a dehumanizace obklíčených lidí. Poslední demonstrantů*ky byli*y z obklíčení propuštěni kolem páté hodiny ráno, tj. po jedenácti (!) hodinách. V tu dobu bylo asi jen 9 stupňů. Řada zadržovaných přítom na demonstraci přišla jen lehce oblečena. Sobotní policejní obklíčení demonstrantů*ek překonalo svojí délkou obklíčení více než devíti stovek účastníků*ic demonstrace hnutí Blockupy ve Frankfurtu nad Mohanem v roce 2013. Ti následně podali žalobu na policii, a ta je nakonec musela odškodnit celkem 80 tisíci euro.

Do cely předběžného zadržení (GeSa) byli převezeny desítky účastníků*ic demonstrace, včetně mnoha nezletilých, jejichž rodičům bylo bráněno v kontaktu s nimi. Solidární shromáždění, které probíhalo druhý den před budovou GeSa, opět na několik hodin obklíčili těžkooděnci. Většina zadržovaných byla postupně propuštěna. Na deset z nich ale byla uvalena vyšetřovací vazba.

Na neděli večer svolalo několik iniciativ (jako Leipzig nimmt Platz nebo Omas gegen Rechts) do Connewitzu demonstraci proti policejnímu násilí. Shromáždění bylo ale opět zakázáno. Drastické omezení shromažďovacího práva spolu s policejním postupem vyvolalo mezitím silnou kritiku. Šéf lipské policie René Demmler obhájoval masivní nasazení policie a techniky slovy: „Ukázat sílu může mít i deeskalační účinek.“ Kritiči*čky (a to i z řad koalicičních poslanců*kyň Zelených a sociálních demokratů) naopak poukazují na to, že masivní policejní přítomnost na legální demonstraci, prudké reakce policie i na drobné přečiny a mnohahodinové zbavení svobody stovek lidí, protože mezi nimi (možná) bylo několik desítek těch, kteří házeli lahve a kameny, měly „eskalační účinek“. Saský ministr vnitra Armin Schuster (CDU) nicméně po událostech vyzval k vytvoření koncepce boje proti levicovému extremismu.

P. S.: Demonstrující kamarády a kamarádky přijeli do Lipska podpořit také antifašistky a antifašisté z Česka. Vedle toho skupina aktivistů a aktivistek vyvěsila v Praze v solidaritě s protestem v Lipsku transparent „Bash the Fash. Solidarität ist der Hammer“.

JÍDLO JAKO SAMOZŘEJMOST

Pro značnou část západní civilizace, která tak ráda dává sama sebe na odív, ačkoli vyrostla na staletích vykořisťování člověka, zvířat a přírody, na genocidě původních obyvatel a kolonialismu, je jídlo jakousi samozřejmostí. Prostě si zajdeme do supermarketu a tam si můžeme vybírat z množství pečlivě zabalených pokrmů, ale i z pultů plných ovoce a zeleniny standardizovaných tvarů a barev. Civilizace pokročila natolik, že se nemusíte zaobírat přípravou jídla, prostě dáte předpřipravené jídlo do mikrovlnky nebo si zavoláte dovážkovou službu.

Jenže jídlo zas taková samozřejmost není, a proto je dobré podívat se za oponu a zjistit, co vše se za ním skrývá, jak nás může zotročovat a izolovat... stejně tak můžeme uvidět, jaký má potenciál nás socializovat a osvobodovat. Jídlo má neskutečně mnoho rozměrů. Proto až budete příště nějaké připravovat nebo konzumovat, pokládejte si různé otázky. Odkud je? Kdo ho vyprodukoval, jakým způsobem a za jakou cenu (peněžní i mimopeněžní)? Jaký vliv má na mé zdraví? Jakou má uhlíkovou stopu? Jak se utváří můj vlastní život, abych se mohl najíst? Vydělávám, abych jedla, nebo jím, abych mohla vydělávat? Proč si někteří nemůžou takové jídlo dopřát? Co asi jedí má sousedé? A co je pozvat na společnou večeři? A tak dále...

Pokud začneme přemýšlet nad tak zdánlivě samozřejmou věcí, jakou je jídlo, vyjeví se nám mnohé nepříjemné obrazy: kapitalistické vykořisťování, hlad a chudoba, sociální a geografické nerovnosti, ekonomická globalizace, klimatická krize, devastace přírody, vymírání druhů, utrpení zvířat, civilizační choroby, atomizace společnosti, likvidace divočiny, znečištění řek a podzemních vod, plundrování oceánů... Jenže aktivní přemítání o jídle nám (a nejen nám) může dát i naději a mnoho pozitivních prožitků a dopadů: spojení s druhými, solidaritu, pevnější zdraví, soucit s nelidskými zvířaty, samostatnost, vědomosti a zkušenosti s pěstováním a přípravou jídla, radost z přítomného okamžiku i vizi svobodné a samosprávné společnosti...

JÍDLO JAKO NUTNOST

Jídlo je základní životní potřeba (vedle vzduchu, vody a vhodného prostředí), aby mohlo lidské tělo prosperovat. Pokud je tato potřeba dostatečně uspokojena, může se člověk věnovat dalšímu rozvoji. Bez dostatečného přístupu k základním životním potřebám člověk fyzicky a potažmo duševně strádá.

Pokud chce někdo budovat lepší, tzn. sociálně spravedlivější, svobodnější, rovnoprávnější a samosprávnější, svět, nemůže tak činit s prázdným žaludkem. Emancipace člověka a společnosti jako celku je bez dostatečného a rovného přístupu k jídlu jen těžko představitelná.

Institut soukromého vlastnictví a kapitalistické vztahy, které jsou od něj odvozeny, brání nepriviligovaným k takovému přístupu. Podle kapitalistické vyděračské logiky si nepriviligovaný člověk musí jídlo vykupit, tzn. být po vůli těm, kteří ze svých privilegovaných pozic zdroje (nejen) jídla kontrolují. Není proto ani divu, že procesy kolonizace vždy nějakým způsobem souvisely s převzetím kontroly (někdy formou zničení) zdrojů jídla místních obyvatel, ať už šlo o vybíjení stád, vyhánění z lovišť a úrodné půdy, ovládnutí zdrojů vody nebo zapalování olivových sadů, jak s oblibou činí militarizovaná izraelská osadnická palestinským rodinám.

Jídlo je pro mnohé (v globálním měřítku ty šťastnější) svým způsobem samozřejmost. Ani v anarchistickém hnutí se jídlo nijak zvlášť netematizuje, i když se kolem něj točí mnoho praktických aktivit. Když se však na význam jídla podíváme hlouběji, odhalí nám nejen mnohé o tom, jak nelidský je kapitalistický a státní systém, ale i jak je možné svobodně žít a jakými cestami k tomu dojít.

Chtějí nám namluvit, že jídlo je zboží. Ale my voláme: „Jídlo je právo!“ Stejně tak by měl mít každý člověk právo na bydlení, na čerstvý vzduch či zdravou vodu. A nemluvíme o zvrhlém liberálním právu mít možnost si toto koupit, nýbrž o právu na nepodmíněný přístup. Mluvíme-li o potravinové suverenitě, neznamená to nic jiného než nadřazení práv lidí a společenstev na potraviny a produkci potravin nad zájmy trhu, které jsou však v kapitalismu nejvyšší prioritou.

JÍDLO JAKO POLITIKA ÚTLAKU

Mahátma Gándhí kdysi velmi trefně poznamenal, že „Země škýtá dost zdrojů pro potřeby lidí, ale ne pro nenasytitost některých z nich“.

V eseji „Politická ekonomie hladu“ na následujících stránkách se řeší otázka toho, co je příčinou hladu ve světě. Nejsou to líní hladovějící, ani neúroda, ani důsledek přelidnění, jak je nám podsouváno. Hlad má systémové příčiny. Jedna vězí v komodifikaci potravin, tzn. že se pěstují nikoli pro užitek, ale pro zisk. Dělá se to, co nejlépe nese, a prodává se to tam, kde se to nejlépe vyplatí. Proto mohou tak snadno hladovět lidé v oblastech, z nichž se plodiny ve velkém vyvážejí. Druhou příčinou je to, že i když by potraviny byly, hladovějící na ně nedosáhnou. Prostě nemají takové příjmy, aby si mohli jídlo pořídit.

Kapitalismus pak dokáže šikovným skrytím systémových příčin vydělat na hladu ještě podruhé, když vnutí světu narativ, že je třeba věnovat se intenzivnějšímu „důrazu na zvyšování produkce, zvyšování produktivity a rozvoj trhů s finančními službami, hnojivý a zemědělskými stroji“.

Politická ekonomie hladu pak sama o sobě ukazuje, jakým nástrojem útlaku se jídlo stává v rukou ekonomických elit. Celý kapitalismus se dá poměrně jednoduše vysvětlit přes možnost přístupu k jídlu. Základním předpokladem je „prvotní krádež“, chcete-li „primitivní akumulace“. Člověk by řekl, že půda patří rovným dělem všem. To si ale historicky nemyslely ekonomické elity, které zabraly půdu, postavily skutečné i pomyslné ploty a ostatní z půdy vyhnaly nebo jim ji pronajaly. Lidem pak nezbylo než se začít přesouvat z venkova do měst, kde začali tvořit proletariát – novou třídu, která mohla obchodovat jen se svou schopností pracovat. Heslem kapitalismu se stalo: „Kdo nepracuje, ať nejí.“ Jinými slovy nám kapitalisté říkají: „Pokud nám neprodáte svou pracovní schopnost za podmínku, které sami určujeme, budete hladovět.“ To celé pak posvěcuje a násilím vymáhá stát svým zákonodárstvím a represivním aparátem a ještě to jistí udržováním „kultu práce“ – ideologií, která má v očích pracujících činit z otročiny etnost.

JÍDLO JAKO NEPŘÍTEL STÁTU

Stát se zasazuje o to, aby byl vnímán jako jediný zachránce hladovějících. Vedle něj působí různé charity, které svou bohuľibou blahosklonností jen potvrzují status quo – utvrzují hladovějící v jejich postavení, v pocitu vlastní viny za svou situaci a vyžadují vděčnost vůči těm, kteří jim smetli drobek ze stolu hojnosti. Hojnosti, na níž by se ve skutečnosti měli podílet všichni rovným dílem.

I stát se snaží udržovat daný stav věcí, tedy třídní rozdělení společnosti. Jen v různé míře – podle ideového založení jeho politické elity – tlačí chudé ještě víc ke dnu, nebo řeší alespoň ty

nekriklavější případy a zajišťuje nějaké záchranné programy. Tím, že má prostředky a možnosti poskytnout či odepřít jídlo, drží kontrolu nad nejnižšími vrstvami.

Není tedy divu, že stát tak urputně pronásleduje ty, kteří dokážou praktickými způsoby posvítit na jeho podstatu. Na jedné straně může stát investovat obrovské prostředky např. do zbrojení, ale na druhé straně ponechává nemalou část lidí bez jídla a bez domova. Zrovna tato jednoduchá nerovnice se nachází už v samotném názvu celosvětové anarchistické iniciativy Food not Bombs (FNB, Jídlo místo zbraní), která se zaměřuje na rozdávání veganského jídla potřebným. Jen v USA, kde se v 80. letech rozšířila, čelili její dobrovolníci a dobrovolnici četným zatčením. Spoluzakladatel FNB Keith McHenry, který si prožil i opakované mučení na policejní stanici, vypráví: „V roce 1988... příslušník Národní gardy [na adresu FNB]... prohlásil: ‚Páni, tuhle skupinu jsme právě studovali ve škole boje proti terorismu. To je ta nejtvrdší americká teroristická skupina.‘ (...) Pak se k nám dostávaly informace, že Chevron, Bank of America, Lockheed Martin a další se obávají, že zvýšený počet lidí bez domova a skutečnost, že FNB začíná působit v různých městech, ohrožuje jejich zisky, a lidé budou požadovat, aby se peníze vydávaly na potraviny, vzdělání, zdravotnictví a podobné věci a odklonily se od vojenských výdajů. Existovalo 14 zpráv, které vypracovala Národní garda a které říkaly, že jsme nejtvrdší teroristická skupina v USA. V roce 2009 jsem si... zapnul C-SPAN a tam byla přednáška o tom, kdo je nebezpečnější, jestli lidé, kteří se dělí o veganské jídlo na ulici, nebo al-Káida! Nakonec jejich závěr zněl, že lidé, kteří sdílejí veganské jídlo, jsou přátelští, a lidi to, co dělají, opravdu přitahuje. To by mohlo mít ekonomický dopad, kdy by se peníze z vojenských výdajů mohly přesměrovat na školství, zdravotnictví a další sociální služby, a proto bychom neměli finanční prostředky na obranu země před nepřáteli, a tak se veganské jídlo stalo větší hrozbou a nebezpečím.“

JÍDLO JAKO SOLIDARITA

Jídlo může sloužit jako velmi praktický projev solidarity s potřebnými – s lidmi, kteří se ocitli v nesnadné situaci, bez domova, v dluhové pasti nebo musí vyžít jen s minimem prostředků... Kapitalistická ideologie se nám snaží namluvit, že každý si může za svou situaci sám a že každý si má hledět především sám sebe. Vzniká tak skupina těch nejnuznějších, kterým je strukturálně nadále odpíráno jakékoli podílíctví na společenském bohatství a jsou izolováni od zbytku společnosti. Jenže my víme, že to jsou lidé jako my, že každý má nějaký svůj příběh, a zejména to, že kvalita společnosti se pozná podle toho, jak se dokáže postarat o své nejslabší jedince. Takovou kvalitu ale kapitalismus naprosto postrádá.

Je naštěstí dost lidí, kteří věří, že jsou si všichni rovni a každý má právo na štěstí, jehož základem je plný žaludek a domov. A tak vznikají iniciativy, které solidárně poskytují jídlo potřebným. Od zmínované charity se ale takové iniciativy značně liší. Na rozdíl od charity se necítí být odděleni od lidí, kteří přicházejí jíst. Naopak bourají bariéry mezi těmi, kteří dávají, a těmi, kteří přijímají, už tím, že jí společně. Takovým příkladem je zmíněná FNB. McHenry k tomu dodává: „Nemyslíme si, že chudí tu budou vždycky a že je to jejich vina, že jsou chudí, zatímco my se nacházíme někde nad nimi. Vycházíme z perspektivy, že můžeme změnit společnost a že nikdo nemusí zůstat bez prostředků.“ Další příklady solidarity, jejímž médiem je jídlo, můžeme najít napříč různými komunitami. Stačí jmenovat třeba Černé pantery a jejich program bezplatných snídaní pro děti, nebo potlucky (hostiny, na něž „každý“ něco donese) v queer komunitách.

JÍDLO JAKO ZBRAŇ

Jídlo má také co do činění s dělnickým odporem. V jednom z následujících článků se píše o roli jídla při stávkách v Západní Virginii, o tom, jak korporace na začátku 20. století dbaly na to, aby držely dělníky rozdělené a pod maximální kontrolou – např. tím, že byli vypláceni v korporátní měně a nakupovat mohli jen v podnikových prodejnách. Tím, že si dělníci a jejich rodiny pěstovali vlastní jídlo, se dostávali mimo kontrolu a jejich vlastní zásoby pak určovaly intenzitu stávek a bojů. Jídlo se tak stalo zbraní. Proto korporacemi najímaná komanda zaměřovala své násilí i na dělnické zahrádky.

U nás si při budování svého byznysu byl těchto aspektů vědom novodobým kapitalistickým režimem téměř blahoslavený továrník

Baťa. U podnikových domků, z nichž odváděli peníze zpět svému „chleboďárci“, měli pracující přísně zakázáno cokoli pěstovat či chovat drobná hospodářská zvířata. Byli tak odkázáni na zdroje ovládané „pánem Zlína“. Tvrdí se, že důvodem zákazu byl odpočinek pracujících, ale šlo jen o to je „odzbroit“. Nehledě na to, že do domácností po ránu docházely pracovnice sociálního odboru firmy a na speciální kartičky zaznamenávaly, zda mají obyvatelé upravenou předzahrádku, zda mají dostatečně zásobenou spíž, zda je všude uklizeno či zda žena není neupravená.

JÍDLO JAKO PRAVO NA MĚSTO

Jenže mnozí lidé měli tak jako tak nutkovou potřebu spojení s půdou, což dalo vzniknout nové vlně městského zahrádníctví. Potravinářství se ale pěstovalo ve městech již od dob jejich vzniku. Velikost měst byla v minulosti omezená objemem potravin, které bylo možné získat v jejich blízkosti. Rozrůstalo se mohla až s rozvojem dopravy, zejména železnice, možnostmi chlazení a nových způsobů uchovávání potravin. Města se tak oddělila od venkova, což se projevilo i v městském plánování. Avšak malá zahrádka představovala pro chudé dělníky zdroj potravin, který byl v souladu s jejich venkovskými kořeny. Městské zahrady se ukázaly být důležitým zdrojem potravin během obou světových válek i dalších krizí. Zahrady navíc ochlazují městské klima, snižují prašnost a hlučnost, zachycují dešťovou vodu, pomáhají předcházet půdní erozi a vytvářejí ostrůvky biodiverzity. Navíc vykazují silný rekreační efekt, dobrý pocit ze smysluplné práce v životě kapitalistického odcizení a kontakt s přírodou, nehledě na možnost zapojení do komunity podobně naladěných lidí, z níž lze čerpat a zároveň do ní dodávat vědomosti, zkušenosti, výpěstky a sdílet nástroje a zdroje. Doplňme, že v některých čtvrtích, kde možnosti přístupu k půdě nejsou, zakládají místní komunity tzv. guerillové neboli partyzánské zahrady.

Jenže také zelené ostrůvky ve městech jsou často předmětem zájmu developerů, kteří by je za účelem zisku nejraději všechny zastavěli. Boj o zahrádkářské osady se stává kolektivním bojem proti individualizovanému dravému kapitalismu, bojem o město, o jeho funkci a podstatu coby místa života lidí, nikoli prostoru pro bezohledné generování zisku. Vždyť samotné odcizení obyvatel měst od produkce potravin způsobuje řadu problémů: narušení rovnováhy v tocích živin a energie, obezitu a další civilizační nemoci i ztrátu základního povědomí o přírodních cyklech, která se následně promítá do lhostejnosti k environmentální destrukci.

JÍDLO JAKO SVĚPOMOC

Pokud chceme mít jídlo pod kontrolou, je třeba co nejvíce zkrátit jeho cestu na naše talíře. Jedině tak máme šanci, že se dozvíme, jaký otisk zanechalo ve vztahu k pracujícím, komunitám, zvířatům i planetě jako celku. Ta úplně nejkratší cesta je pěšinka svěpomoci, tzn. že my sami jsme zároveň producenti, zpracovatelé, skladníci i konzumenti.

V Česku pěstuje potraviny až 40 % obyvatel, kteří tak svěpomocí pokryjí téměř třetinu vlastní spotřeby ovoce a zeleniny a ještě zvládnou přebytek darovat lidem ve svém okolí. Nejvíce lidí zahrádkáří buď na zahradě u domu (73 %), nebo na chatě (10 %), či v zahrádkářské osadě (8 %). Celkem nasbíráme 40 tisíc tun lesních plodů ročně, z toho 25 tisíc tun hub. Na houby chodí 70 % domácností a celková hodnota nasbíraných plodů dosahuje až šesti miliard korun.

Vyjma toho, že svěpomocí obohatíte svůj jídelníček a nemusíte tolik utrácet, má také počinání i vliv na kvalitu života. Poměrně ojedinelý výzkum kutilství odhalil dva důležité rozměry svěpomoci. Jednak je takřka všudypřítomná. A pokud se podíváme blíže, zjistíme, že ji provází specifická kombinace uspokojení a radosti z práce samotné nebo z jejích výsledků. Lidé prostě rádi „něco dělají“: tvoří, vyrábějí, opravují, pěstují. Aby z práce ale plynulo potěšení, musí dávat smysl. Prostřednictvím svěpomocných aktivit tak lidé často pečují o druhé či o sebe a zároveň si vytvářejí obraz sebe samých jako lidí pracovitých, zručných či šetrných. Důležitým aspektem takové činnosti je, že jejím cílem není generovat zisk. Mnohdy ani z ekonomického hlediska nedávají smysl (než např. věnovat čas opravě rozbité věci, vyjde v přepočtu na peníze levněji pořídit si novou). Jenže výzkum ukazuje, že mnohdy je hlavní hodnotou činnost sama. Navíc tak člověk ustavuje a posiluje vztahy s ostatními i okolním prostředím. Práce a péče tak představují základní stavební kameny morální ekonomie svěpomocných aktivit. Z perspektivy

výzkumu svépomoci se lidé ukazují jako pracovití a činorodí, což je v rozporu s vulgárními ekonomickými představami o lidských jedincích coby z podstaty líných tvorech.

JÍDLO JAKO VZTAH

Jedním ze způsobů svépomocného zahradničení a hospodaření je permakultura. Ta se zaměřuje na život v souladu s přírodou, vytváření vlastního prostoru udržitelným a soběstačným způsobem, udržitelné naplňování životních potřeb a na vytváření komunit. Jejimi etickými principy jsou péče o Zemi, péče o lidi a spravedlivé dělení. Marta Kolářová si ale ve své studii všimla, že v Česku permakultura rámuje soběstačnost primárně ve vztahu k jedinci a není chápána jako soběstačnost větších celků – komunit či regionů. Projevuje se tedy jako pouhé individualistické hnutí životního stylu.

Větší sociální rozměr má rozvoj tzv. komunitou podporovaného zemědělství (KPZ), jehož myšlenka vznikla v 70. letech v Japonsku, odkud se rozšířila zejména do USA a Francie. V KPZ jde o vytváření přímého vztahu mezi producentem a konzumenty. Oproti zemědělským koncernům mají drobní zemědělci nerovné podmínky a není divu, že jich ubývá, což má vliv na situaci na venkově, kterou charakterizuje odliv obyvatelstva do měst a ztráta pospolitosti. Je tedy dobré, když má zemědělec zajištěný odběr svých produktů za férovou cenu. Podstatou KPZ je přímý kontakt farmáře a jeho odběratelů a jejich vzájemná důvěra. Funguje to tak, že si skupina konzumentů zeleniny, ovoce, mléka, vajíček apod. předplatí u vybraného (zpravidla ekologicky hospodařícího) producenta pravidelné odběry na celou sezonu, tzn. bez přesné znalosti množství a složení jednotlivých dodávek. Zemědělec i spotřebitel tak sdílejí výnosy i rizika hospodaření – když se urodí víc, dodávky jsou větší a naopak. Kolem producenta se zároveň vytváří komunita lidí a společně řeší např. neefektivnější způsoby předávek či pracovní vřpomoci na farmě.

JÍDLO JAKO NÁVRAT K MÍSTU

KPZ je jednou ze strategií lokalizace, která se zaměřuje na místní produkci, spotřebu a spolupráci a v praxi zahrnuje např. zmíněné městské zahrádky, místní měnové či výměnné sítě (např. LETS systémy, bezpečné zóny apod.), lokálně zakotvená úvěrová družstva, komunitní spotřební družstva, místní pozemkové spolky, obecní výtopny a elektrárny a mnoho dalšího.

Lokalizace pak s sebou nese takové efekty, jako je zkracování vzdáleností mezi produkcí a spotřebou, preference lokálních výrobních prostředků, rozvoj místní infrastruktury, důraz na udržitelnost produkce a spotřeby, co nejvíce uzavřený cyklus hmoty a energie, důraz na budování komunity a spolupráci, uchování specifických místních kulturních zvyklostí, budování odpovědnosti k určitému místu, podpora nepeněžních vztahů, preference rozhodování zdola, snižování závislosti na dovozech, snížení likvidačního konkurenčního tlaku na malé producenty atd.

Globalizovaný kapitalismus je charakteristický netransparentností a anonymitou, a to platí i o jídle, které produkuje. „Mysleme globálně, jednejme lokálně!“ je stále platné heslo alterglobalizačního hnutí z konce 90. let. Lokalizaci je třeba uchopit jako nanejvýš pozitivní hodnotu, avšak je nutné mít se na pozoru před nacionalistickým operováním s tímto pojmem. Naopak je nutné dávat mu antiautoritářský charakter. Snaha o 100% soběstačnost není nutná a může být dokonce kontraproduktivní. Namísto soběstačnosti se často mluví o *self-reliance*. Je to těžko přeložitelný pojem, který má dvojitý význam: „spoléhání se na sebe“ a „sebejistota“ – něco na způsob potravinové suverenity.

JÍDLO JAKO ZISK

Přechod na lokální ekonomiky je podmínkou, jak zamezit tzv. závodu ke dnu, kdy korporace přesunují výrobu tam, kde jim kynou levnější pracovní síly, nižší ekologické standardy, nižší daně a snadný přístup k půdě. Industrializace a globalizace potravin znamená i krach farmářů, nedostatek potravin, rozšíření geneticky modifikovaných organismů (GMO), nehledě na to, že nové zábohy půdy přinášejí vyloučení a staví na násilí. Zemědělství je čím dál víc specializované, náročné na kapitál a založené na moderních technologiích. To je katastrofální jak pro spotřebitele, tak pro farmáře, místní ekonomiky a životní prostředí. A většina vlád se to snaží ještě urych-

lit pomocí úzkoprsé a technokratické politiky, jež má za cíl vyšší exporty, menší obchodní bariéry, více chemikálií a genetického inženýrství. To vše v honbě za neustále se zvyšující zemědělskou efektivitou, která je definována jako maximalizace sklizně úzké škály globálně obchodovatelných komodit a minimalizace lidské práce, bez přihlídnutí k lokálním ekologickým a sociálním podmínkám. To pak vede k přizpůsobení zemědělské produkce, krajiny a rozmanitých kulturních tradic potřebám prosazovaných technologií a k homogenizaci přírody a kultury tak, aby sloužily globální ekonomice.

Je třeba si uvědomit, že ukazatelem ve skutečnosti není tržní cena jídla, ale jeho náklady – pro životní prostředí, venkov, lidské zdraví a pocit komunity. Globální potravinový systém je z takového pohledu nesmírně nákladný. Iluze efektivnosti vzniká jen díky externalizaci nákladů. Jenže v kapitalismu je obecně hlediskem co největší krátkodobý zisk bez ohledu na dopady na pracující, spotřebitele, zvířata, planetu a budoucnost. Anarchistický myslitel Murray Bookchin v eseji, který je otištěn na následujících stránkách, volá po změně v podobě radikálního zemědělství, které „se snaží obnovit smysl lidstva pro společenství: zaprvé tím, že plně uznává půdu jako ekosystém, biotické společenství, a zadruhé tím, že na zemědělství pohlíží jako na činnost přirozeného lidského společenství, venkovské společnosti a kultury“.

JÍDLO JAKO ZÁCHRANA KLIMATU

Způsob našeho stravování a globální přístup k zemědělství a výživě mohou mít výrazný vliv na zpomalení celoplanetární klimatické krize. Poslední studie tvrdí, že rostlinná strava vede k o 75 % nižším emisím způsobujícím oteplování klimatu, znečištění vody a využívání půdy než strava, při níž se konzumuje více než 100 g masa denně. Veganská strava také snižuje ničení divoké přírody o 66 % a spotřebu vody o 54 %. Globální potravinový systém má na planetu obrovský dopad, protože vypouští celou třetinu celkových emisí skleníkových plynů. Z hlediska dopadů na životní prostředí se ukázalo, že je mnohem důležitější, co se jí, než kde a jak se to vyrábí. I maso s nejnižším dopadem – vepřové maso z ekologického zemědělství – je zodpovědné za osmkrát větší škody na klimatu než rostlina s nejvyšším dopadem – olejina.

Jde jen o upřesnění poznatků, které jsou známé již desítky let, aniž by na ně globální politické elity jakkoli reagovaly. Jak by také mohly, když jsou ve vleku velkého byznysu. To je patrné také u nás. Vrcholným důkazem ignorace problémů klimatu, životního prostředí či veřejného zdraví je kampaň „Žeru masu“, která byla představena v listopadu 2022 za podpory Agrární komory, tedy průmyslové lobbistické organizace, a ministerstva zemědělství s cílem udržet stavy hospodářských zvířat. S macho zpátečnickým mottem „Jsem masožravec a nestydím se za to“ zcela záměrně zamlčuje rizika spojená s konzumací masných výrobků a ekologické dopady tzv. živočišné výroby, nehledě na nezměrné utrpení zvířat ve velkochovech. Navíc byla tato kampaň masného průmyslu financována z veřejných zdrojů. Obdobně jako politická reprezentace hájí klimaticky neudržitelnou produkci masa, staví se i za zájmy fosilního průmyslu, který může největší měrou za rozvrat klimatu.

JÍDLO JAKO BOJ O BIODIVERZITU

Průmyslové zemědělství spotřebovává desetkrát více energie, než vyprodukuje. Spotřebuje desetkrát více vody než biodiverzivní hospodaření. Koncerny sklízí zisky z monopolů na osivo, které jsou zajišťovány patenty na jednotlivé druhy semen. Globální loupež půdy má mj. za následek odlesnění deštných pralesů v Amazonii kvůli sojovým bobům a v Indonésii kvůli palmovému oleji. To vše pak v důsledku vede k vymírání druhů. Dokonce se už běžně operuje s pojmem „šesté masové vymírání druhů“.

Jen u nás se populace polního ptactva za posledních 40 let snížila o třetinu, ubývá hmyzu a pro přírodu důležitých opylovačů. Děje se tak zejména v důsledku vysazování monokultur a užíváním herbicidů a insekticidů, stejně jako nadměrnou aplikací umělých hnojiv. Mnozí lidé jsou pak nuceni pít vodu kontaminovanou pesticidy a dusičnany. V globálním měřítku vidíme obří kácení pralesů, degradaci půdy, rozvrat místních ekosystémů, znečišťování a úbytek zdrojů pitné vody. To vede k prohlubování chudoby, hladomorům, lokálním válečným konfliktům a vynucené migraci.

Díky globálnímu rozvoji zemědělského průmyslu, prosazováním GMO, vysoce výnosných semen a průmyslových hnojiv došlo také ke

ztrátě druhové pestrosti osiv. Dříve byla pro každé místo charakteristická varieta různých odrůd, které dobře zvládají místní podmínky. Nyní v zemědělství po celém světě dominuje jen několik druhů. Tomu vzdorují aktivity, jako jsou semínkové banky, navzdory tomu, že v mnoha zemích je prodej necertifikovaných semen právně postihován.

JÍDLO JAKO ZDRAVÍ

Jídlo je také velkou otázkou zdraví. Americká průmyslová stravovací kultura přinesla epidemii obezity, která se globálně šíří společně s průmyslovými nekvalitními potravinami. Přílišná konzumace vysoce zpracovaných potravin, ať už rostlinných či živočišných, obecně není tou nejlepší volbou. I když je mottem konzumní společnosti vytvořené kapitalistickou honbou za ziskem „Nepřemýšlej a rychle konzumuj“, můžeme se zastavit, začít přemýšlet nad tím, co jíme, a činit důležitá rozhodnutí, která nebudou mít vliv jen na naše zdraví, ale i na zdraví společnosti a přírody jako celku.

Jedním z principů našeho stravování může být důraz na sezonnost a lokálnost. Dále je důležité si uvědomit, že každé tělo funguje individuálním způsobem a má své specifické potřeby. Naslouchejme mu víc než univerzálním poučkám, které mohou být pro někoho prospěšné, ale jiným nic nepřinesou, nebo dokonce ublíží. Ve všech směrech nejprospěšnější se zdá být veganská strava, tedy vyloučení živočišných produktů z jídelníčku. Vědecké výzkumy prokazují, že veganství je při správné životosprávě nejen plnohodnotnou alternativou, ale má dokonce zdravotně příznivější účinky než konvenční strava a snižuje riziko různých nemocí. Přitom je ale nutné zajímat se o správné složení stravy, aby něčeho nebylo zbytečně moc a jiného se nedostávalo, vyhýbat se GMO a vysoce zpracovaným potravinám.

JÍDLO JAKO SOUCIT

Zdá se, že se veganství dostává čím dál většího sluchu. Naneštěstí můžeme zároveň sledovat, jak je takový postoj přeměňován v pouhý životní styl, na kterém je možné vydělávat. To přitom může generovat jiné negativní dopady – sociální i ekologické. Pokud tedy chceme, aby se náš způsob života nepodílel na utrpení jiných, musíme brát v potaz další stránky své spotřeby. Proto je třeba aplikovat principy veganství na bezprávi jako celek a brát ho jako jeden dílek ve složité struktuře společenské revoluce. Anarchističtí vegani a veganky berou na vědomí spojitost jednotlivých forem útlaku a ekologického rozvratu. Proto je jejich veganství neoddelitelně spojené s bojem proti rasismu, homofobii, patriarchátu, sociální nerovnosti a ničení životního prostředí. Jen intersekcionalní pojetí veganství může být skutečným projevem soucitu a upřímné snahy o lepší svět.

Dalšími spojitostmi etické spotřeby jsme se před deseti lety zabývali v čísle Existence zaměřeném na toto téma. Tam jsme mj. zdůraznili, že je nutné mít se na pozoru před narativy individuální odpovědnosti, které tvrdí, že za nepříznivé dopady produkce mohou konzumní nároky každého jedince, kterým se „volný trh“ jen přizpůsobuje, čímž je z obliga. Za stav světa se tak má cítit odpovědný každý z nás, zatímco velký byznys může nerušeně jet dál. Právě tak funguje neoliberální systém: náklady, rizika a odpovědnost přenáší na jednotlivce a společnost, zatímco zisky ponechává na straně kapitálu, tedy elit.

Zkušenosti nám také říkají, že není zdravé cítit se spasiteli světa, být do krajnosti zásadoví a to samé afektivně vyžadovat po druhých. Když na sebe klademe neuskutečnitelné požadavky, po čase se dostaví syndrom vyhoření a výsledkem extrémních požadavků kladených na jiné je jen prohloubení odcizení.

JÍDLO JAKO TMEL KOMUNITY

Kolem jídla se tvoří mnohé komunity. Již jsme se zmínili o KPZ, zahrádkářských koloniích, neformálních spotřebních družstvech, guerillových zahradách, kolektivech FNB... Sociální vazby se ale upevňují i kolem oficiálních komunitních zahrad, kde lidé ze sousedství pečují o svěřený kus půdy společnými silami. Tyto zahrady mohou mít zároveň také odpovídající či edukační charakter. Biokluby zas sdružují podobně smýšlející jedince, kteří využívají množstevního efektu nákupu často přímo od producentů, ale i bio a férových dovážených produktů, jako je třeba čaj, káva a kakao.

Vždy v době krizí podporovaly na různých místech potřeby místní komunity tzv. lidové kuchyně. Pokud mluvíme o místní komunitě, bereme v potaz, že může zahrnovat jak starousedlíky, tak migranty. Takové působí často v zemích Latinské Ameriky. Nejde o žádný projev charity, která vždy přichází zvenčí, ale o interakci lidí ze stejného prostředí. V západoevropském prostředí jsou lidové kuchyně prostorem pro společné vaření, stolování a debaty, kde se jídlo podává zdarma nebo za dobrovolný příspěvek.

Anarchistické kolektivy, které se chtějí aspoň trochu postavit na vlastní nohy a dají se na „podnikání“, velmi často svou aktivitu vyvíjí kolem jídla. Zakládají družstva, která se zabývají buď produkcí, či zpracováním (například zapatistické kávy), provozují pekárny, kavárny či jídelny s nějakým druhem volných cen či se speciálním přístupem k potřebným, který i jim umožní se nasytit.

JÍDLO JAKO INFRASTRUKTURA HNUTÍ

Je velmi zajímavé, že oproti jiným politickým hnutím se právě v tom anarchistickém těší jídlo takové pozornosti. Nikoli však v nějaké ideologicky reflektované rovině, ale jako součást jeho přirozenosti, která souvisí se silným důrazem na propojení teorie a praxe, na prefigurativnosti – nejde jen o vizi budoucí společnosti hojnosti, ale o hojnost už tady a teď. Hnutí se tak stává domovem. Jak píše Vandana Shiva: „Domov je tam, kde je pro vás vždycky místo u stolu a kde se můžete spolehnout, že se s vámi podělí o to, co je na stole. Patřit k domovu, k domácnosti znamená mít přístup k životu.“

Značná část anarchistických prostorů je nějakým způsobem spojena s jídlem. Vaří tam kolektivy FNB, konají se tam besedy s občerstvením, pravidelné lidové kuchyně či veganské večere. Například na tzv. Existenčních večírcích, které jsou spojené s našim časopisem, jsou besedy nad tématem daného čísla vždy kombinovány se společnou večeří. Podobně bývá zvykem, že na mnohých benefičních akcích, zejména koncertech, je k dispozici benefiční občerstvení za dobrovolný příspěvek.

Kapitolou samou pro sebe jsou pak aktivistické kuchyně – kolektivy nadšenců, kteří budují potřebné zázemí, s nímž pak vyrážejí na různé větší akce (podle velikosti sami nebo ve spolupráci s dalšími kuchyněmi), kde jsou schopni zajistit stravu pro desítky až tisíce účastníků. Více si o nich můžete přečíst na následujících stránkách.

Takovéto aktivity točící se kolem jídla mají více rozměrů. Jde o praktickou činnost, při níž dochází k osvojování kolektivní práce a s tím spojeného rozhodování. Je možné při ní získat množství praktických zkušeností, ale také sociálních vazeb a přátelství. Zároveň se vytváří toky zdrojů, z nichž je možné čerpat přebytky, zejména pokud dochází ke spojení s dumpster divingem (vyhledáváním vyhozených, avšak využitelných potravin), samozásobitelstvím či domluveným předáváním nespotebovaných potravin z obchodů a restaurací.

Pokud taková infrastruktura v hnutí funguje, je možné ji zapojit do podpory různých protestů a stávek. Stávkové hlídce u brány fabriky určitě přijde víc vhod teplá anarchistická káva a polévka než trockistický leták o nutnosti připojit se k marginální rádobyproletářské straně.

Zdroje:

- W. Awry: *Nourishing Resistance: Stories of Food, Protest, and Mutual Aid*
- M. Kolářová: *V soulaďu s přírodou. Politika životního stylu, udržitelnost a soběstačnost*
- E. Fraňková: *Lokální ekonomiky v souvislostech aneb Produkce a spotřeba z blízka*
- N. Johannisová: *Kde peníze jsou služebním, nikoliv pánem*
- V. Shiva: *Demokracie Země. Spravedlnost, udržitelnost, mír*
- M. Bookchin: *Radikální zemědělství*
- B. V. Dominick: *Osvobození zvířat a sociální revoluce*
- *Mrkev, láska, sojanéza*
- P. Gibas: *Mimo logiku zisku; v A2 č. 23/2022*
- L. Sovová: *Když se město krmí samo; v A2 č. 23/2022*
- *Existence* č. 1/2013 na téma „lokalizace“
- *Existence* č. 2/2013 na téma „etická spotřeba“
- <https://www.afed.cz/text/7982/food-not-bombs-pocatek-ii>
- https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/dobove-fotografie-zlin-historie-mesta-tomas-bata-architektura_2304030730_mfk
- <https://blisty.cz/art/114364-veganska-strava-vyrazne-snizuje-poskozovani-zivotniho-prostredi-dokazuje-studie.html>
- <https://a2larm.cz/2022/12/nezeres-maso-dostanes-to-sezrat-ke-kampani-agrarni-komory-a-ministerstva-zemedelstvi/>

V seriálu textů na webu libcom.org o vztahu mezi klimatem, třídní společností a potravinami jsme se v předchozích dílech zaměřili na historické zkoumání. To nás přivedlo ke studiu vzniku zemědělství¹ po skončení poslední doby ledové před zhruba 10 000 lety a raně novověkých počátků kapitalistického zemědělství² během malé doby ledové v letech 1550–1850.

V těchto historických výzkumech pokračujeme až do současnosti,³ abychom vyslovili hypotézy o budoucnosti produkce potravin v kontextu globálního oteplování a klimatického chaosu. Nejprve si však chceme položit zásadnější otázku. Proč lidé hladoví?

ZDRAVÝ ROZUM: ABSOLUTNÍ NEDOSTATEK?

Intuitivní odpověď na tuto otázku zní, že musí existovat nedostatek potravin. Toto vysvětlení má dvě podoby. Chronický hlad se obvykle vysvětluje malthusiánským argumentem, že růst populace trvale převyšuje produkci potravin. Akutní hlad, například hladomor, se obvykle zdůvodňuje poklesem dostupnosti potravin, například neúrodou v důsledku sucha.

Malthusův argument, který je základem reakční ekologie Garretta Hardina, je jednoduchý. Malthus (1776–1834) tvrdil, že populace roste „aritmicky“ (lineárně), zatímco produkce potravin roste „geometricky“ (exponenciálně). Proto populace vždy poroste rychleji než nabídka potravin a chronický hlad bude stále přítomný. Malthus byl motivován politicky, zejména odporem k anglickým zákonům o chudobě. A tuto teorii si prostě vymyslel.

Geograf Danny Dorling píše: „Mýlil se jen proto, že mu chyběla představitost, ale také podváděl. Dnes je známo, že si dokonce vymyslel korelaci, kterou se snažil naznačit příčinnou souvislost.“⁴

Přesto se Malthusův argument nadále cituje jako samozřejmý v každodenních rozhovorech i odborných pracích (ačkoli odborníci nemají omluvu).⁵ „Kdyby to nebyl Malthus,“ pokračuje Dorling, „byl by to nějaký jiný blázen.“ Z podobného předpokladu absolutního nedostatku vychází i přístup Food Availability Decline (FAD), který navrhl ekonom Amartya Sen ve svém velmi vlivném eseji o chudobě a hladomorech z roku 1981.

Sen si vzal jako své případové studie několik velkých hladomorů a zjistil, že přístup FAD nedokáže vysvětlit, proč lidé hladověli, ale ani to, kdo hladověl. Bengálský hladomor v roce 1943 si vyžádal 1,5 milionu obětí, přesto byla produkce potravin jen nepatrně nižší než v předchozím roce a ve skutečnosti vyšší než v jiných letech, kdy hladomor nebyl. Při hladomorech v Etiopii v letech 1972–1974 došlo rovněž pouze k jednocifernému poklesu produkce potravin, který byl příliš malý na to, aby mohl být příčinou 50–200 tisíc úmrtí. Během hladomoru v Bangladéši v roce 1974 dosáhla dostupnost potravin na obyvatele čtyřletého maxima. Při sahelském hladomoru, který vyvrcholil v roce 1973, vedlo sucho k výraznému poklesu dostupnosti potravin, ale Sen tvrdil, že tato skutečnost sama o sobě nemůže vysvětlit, kdo a kde hladověl.

SENŮV NÁROKOVÝ PŘÍSTUP

Amartya Sen vytvořil novou teorii, která vysvětluje hladomor pomocí „nároků“. V peněžní ekonomice dávají peníze vlastníci nárok na zboží stejné ceny. Růst cen potravin, pokles příjmů nebo vyčerpání úspor mohou vést k „selhání nároku“ a hladu, tj. nedostatku peněz na nákup dostatečného množství potravin. Důvodem, proč

Proč je ve světě hlad? Nenechte se mýlit, nemá to nic společného s nedostatkem potravin.

Sen hovoří o nároku, a nikoli o penězích, je však skutečnost, že ne všechny nároky na potraviny jsou peněžní. Podílníci nebo rolníci mohou mít nárok na spotřebu (části) své vlastní produkce bez zprostředkování trhu. Podobně mohou mít potravinové nároky mimo peněžní ekonomiku i kočovní pastevci, stejně jako příjemci potravinových lístků nebo podobných sociálních opatření.

„Někdy se říká, že příčinou hladovění nemusí být nedostatek potravin, ale nedostatek příjmů a kupní síly. To lze považovat za základní způsob, jak se pokusit postihnout podstatu přístupu založeného na nároku, protože příjem skutečně dává v tržní ekonomice nárok na potraviny. Ačkoli příjem nemusí vždy zajišťovat příkaz [potravin] v plně plánované ekonomice nebo v ekonomice nedostatku, v níž by mohl platit jiný systém nároku, pohled zaměřený na příjem bude relevantní ve většině případů, kdy došlo k hladomorům.“⁶

Je důležité poznamenat, že Sen nepopírá, že pokles dostupných potravin může být faktorem zvyšujícím hlad. Tvrdí pouze, že je to zprostředkováno nároky, tj. sociálními vztahy. Sen totiž tvrdí, že „vývoz potravin z oblastí postižených hladomorem může být „přirozenou“ vlastností trhu, který respektuje spíše nároky než potřeby.“⁷ Geograf Mike Davis proto na základě vlastních studií hladomorů viktoriánské éry dochází k závěru, že „velké hladomor byly vždy redistribučními třídními boji“.⁸

Přístup absolutního nedostatku používá chybnou argumentaci: protože absolutní nedostatek potravin implikuje hlad, je absolutní nedostatek nesprávně odvozen z existence hladu. Tato úvaha sama o sobě prozrazuje naivní předpoklad: že potraviny jsou vyráběny pro užitek. S téměř celosvětovým rozšířením otcení a kolonizace však velkou a stále rostoucí část zemědělské produkce tvoří komoditní produkce – produkce pro trh. Motivací pro komoditní výrobu není využití komodit, ale ceny, které mohou dosáhnout. Pokud bionafta nebo hovězí maso dosahují dostatečně vysoké ceny, zemědělská půda se převádí na krmení automobilů nebo krav, zatímco miliony lidí hladoví. Proto citujme úvodní řádky Senova eseje: „Hladovění je charakteristické tím, že někteří lidé nemají dostatek jídla. Není to vlastnost toho, že není dostatek jídla k jídlu.“⁹

POLITICKÁ EKONOMIE HLADU

Skutečnost, že je dostatek jídla pro všechny, pomalu uznávají i vládnoucí instituce. Například Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) jasně uvedla: „Na světě existuje dostatečná kapacita pro produkci dostatečného množství jídla, aby bylo možné dostatečně nasytit každého; nicméně i přes pokrok dosažený za poslední dvě desetiletí 805 milionů lidí stále trpí chronickým hladem.“

Senův důraz na způsob výroby, formy vlastnictví a třídní vztahy byl však nahrazen technokratickým přístupem k této „výzvě“, který ji chápe pouze jako záležitost politiky. „Dostupnost potravin“ je stále prvním pojmem na seznamu dimenzí hladu FAO. A zatímco třetina až polovina světové produkce potravin se v současnosti promrhá, Světová banka se stejně jako Malthus odvolává na rostoucí počet obyvatel, aby zdůraznila nutnost zvyšování zemědělské produktivity. Na zvyšování zemědělské produktivity není v zásadě nic špatného, větší výstup při méně vstupech se zdá jako dobrý nápad, ale často se jedná o eufemismus pro zabírání půdy.¹⁰

Tyto nové zábery vyvlastňují a proletarizují venkovské obyvatelstvo a činí ho závislé na trhu s potravinami. Jinými slovy, Senovy postřehy jsou sice formálně uznávány, ale důraz politiky se rychle vrací ke známému kapitalistickému důrazu na zvyšování produkce,

zvyšování produktivity a rozvoj trhů s finančními službami, hnojivý a zemědělskými stroji. S hladem se zachází, jako by byl v zásadě problém dostupnosti potravin, i když se uznává, že tomu tak není. Abychom pochopili, proč se to děje, musíme se obrátit na ekonomického historika Karla Polanyiho.

Polanyi se zabýval „velkou transformací“: vzestupem tržní společnosti, kapitalismem. Stejně jako před ním Karel Marx i Polanyi označil oddělení obyvatelstva od půdy za klíčový faktor transformace trhu z relativně okrajového jevu pro většinu lidí na ústřední instituci řídicí společenskou reprodukci.

„První fází byla komercializace půdy, která mobilizovala feudální výnosy z půdy. Druhou etapou bylo vynucené zvýšení produkce potravin a organických surovin pro potřeby rychle rostoucí průmyslové populace v celostátním měřítku. Třetím krokem bylo rozšíření tohoto systému nadprodukcí na zámořská a koloniální území. Tímto posledním krokem byly půda a její produkce konečně začleněny do systému samoregulačního se světového trhu.“¹¹

Polanyi se poněkud plete v chronologii – koloniální výroba předcházela průmyslové revoluci a pomáhala ji financovat. Motor Jamese Watta byl financován ze zisků z otrokářských plantáží v Západní Indii.¹² Pro předmět našeho zkoumání je však důležitější, že Polanyi dále zdůrazňuje nutnost hladu pro fungující trh práce: „V Anglii bylo kritické fáze dosaženo se zavedením trhu práce, na němž byli dělníci vystaveni hrozbě hladovění, pokud nebudou dodržovat pravidla námezdní práce. Jakmile byl tento drastický krok učiněn, mechanismus samoregulačního se trhu se rozběhl.“¹³

Hlad tedy není náhodným problémem kapitalismu, ale podmínkou možnosti jeho existence. Tento proces proletarizace vytvořil kategorii nezaměstnaných, která nahradila kategorii chudých. Polanyi dále tvrdí, že pokud by nezaměstnaným „nehrozilo nebezpečí hladu a neměli by jako alternativu pouze odporný chudobinec, mzdový systém by se zhroutil“.¹⁴ Z tohoto důvodu se Polanyi domníval, že sociální stát po druhé světové válce a keynesiánská politika plné zaměstnanosti tím, že minimalizovaly hrozbu hladu, nahradily tržní společnost. Ukázalo se však, že sociální demokracie je nestabilním kompromisem mezi kapitalismem a něčím jiným. Dělníci se vzbouřili a po krizi v 70. letech kapitalisté odpověděli novým kolem ekonomického liberalismu.

Návrat krivice, potravinových bank a chudobinců (pod rouškou podpory v nezaměstnanosti) lze proto považovat za návrat ke kapitalistické normalitě.¹⁵ Kapitalismus potřebuje udržovat tento umělý nedostatek potravin, aby mohl udržovat trh práce. Klimatické změny pravděpodobně poškodí výnosy plodin a sníží dostupnost zemědělské půdy v důsledku dezertifikace, zasolení pobřežních vodonosných vrstev a záplav způsobených zvýšením hladiny moří a změnou srážkových poměrů. Dostupnost potravin je však vždy

zprostředkována sociálními vztahy. Jak říká Rolando Garcia, „klimatická fakta nejsou fakta sama o sobě; nabývají významu pouze ve vztahu k restrukturalizaci životního prostředí v rámci různých systémů produkce“.¹⁶

Diskuse o hladu ve světě téměř vždy předpokládají, že produkce potravin je a bude i nadále produkcí komodit, a současně předpokládají, že potraviny jsou vyráběny pro spotřebu. Ať už nás však klimatické změny čekají v jakékoli podobě, vždy existuje propast mezi tím, co je možné, a tím, co je možné v kapitalismu. Při zachování všech ostatních okolností lze očekávat, že klesající výnosy plodin a úbytek orné půdy povedou k nárůstu hladu ve světě. Ale všechny ostatní věci si nemusí být rovny. Společenské vztahy, jejichž prostřednictvím jsou organizovány biofyzikální síly, nejsou samy o sobě přírodními zákony: podléhají změnám. To je revoluční možnost, kterou malthusiánská mytologie zastírá.

Poznámky:

¹ <https://libcom.org/article/climate-class-and-neolithic-revolution>.

² <https://libcom.org/article/class-struggles-climate-change-and-origins-modern-agriculture>.

³ Text byl zveřejněn v listopadu 2014.

⁴ D. Dorling, *Population 10 Billion*, s. 111.

⁵ Například David Cleveland, profesor environmentálních studií na Kalifornské univerzitě v Santa Barbaře, bez obalu tvrdí, že „v dlouhodobém horizontu měl Malthus pravdu. Jeho základní postřeh se zdá být nezpochybnitelný.“ Tento citát pochází z jeho jinak celkem kritické knihy *Balancing on a planet: the future of food and agriculture* (Balancování na planetě: budoucnost potravin a zemědělství, s. 26).

⁶ A. Sen, *Poverty and Famines*, s. 155.

⁷ A. Sen, *Poverty and Famines*, s. 162.

⁸ M. Davis, *Late Victorian Holocausts*, s. 20.

⁹ A. Sen, *Poverty and Famines*, s. 1.

¹⁰ Viz S. Liberti, *Land grabbing: journeys in the new colonialism*. Silvia Federici a Glen Coulthard patří k těm, kteří teoreticky pojmenovali primitivní akumulaci jako probíhající proces, nikoliv jako ukončenou historickou epizodu.

¹¹ K. Polanyi, *The Great Transformation*, s. 188.

¹² E. Williams, *Capitalism and Slavery*, s. 102.

¹³ K. Polanyi, *The Great Transformation*, s. 225.

¹⁴ K. Polanyi, *The Great Transformation*, s. 232.

¹⁵ O krivici viz <http://www.theguardian.com/society/2014/aug/30/child-poverty-link-malnutrition-rickets>.

¹⁶ Citováno podle M. Davis, *Late Victorian Holocausts*, s. 19.

Zdroj: <https://libcom.org/article/political-economy-hunger>

RADIKÁLNÍ ZEMĚDĚLSTVÍ

MURRAY BOOKCHIN

Esej z roku 1972, ve které známý anarchista a sociální ekolog Murray Bookchin nastiňuje svou představu ideálního systému pěstování potravin a kritizuje stávající kapitalistický systém.

Zemědělství je forma kultury. Pěstování potravin je společenský a kulturní fenomén, který je pro lidstvo jedinečný. Mezi zvířaty se vše, co by se dalo vzdáleně označit za pěstování potravin, objevuje efemérně, pokud vůbec; a dokonce i mezi lidmi se zemědělství vyvinulo jen o málo dříve než před deseti tisíci lety. Přesto je v epoše, kdy se pěstování potravin redukuje na pouhou průmyslovou techniku, obzvláště důležité zabývat se kulturními důsledky „moderního“ zemědělství – poukázat na jejich dopad nejen na veřejné zdraví, ale také na vztah člověka k přírodě a na vztah člověka k člověku.

ZEMĚDĚLSTVÍ COBY PRŮMYSL

Kontrast mezi ranými a moderními zemědělskými postupy je dramatický. Bylo by skutečně velmi obtížné porozumět jednomu skrze pohled na druhé, rozpoznat, že je spojuje nějaká kulturní kontinuita. Tento kontrast nemůžeme přičítat pouze rozdílům v technologiích. Naše zemědělská epocha – výrazně kapitalistická – chápe pěstování potravin jako obchodní podnik, který má být provozován

výhradně za účelem generování zisku v tržním hospodářství. Z tohoto pohledu je země obchodovatelná komodita zvaná „nemovitost“, půda „přírodním zdrojem“ a potraviny směnnou hodnotou, která se kupuje a prodává neosobně prostřednictvím média zvaného „peníze“. Zemědělství se v podstatě neliší od žádného průmyslového odvětví o nic víc než výroba oceli nebo automobilů. Pěstování potravin je ale do jisté míry ovlivněno neprůmyslovými faktory, jako jsou klimatické a sezonní změny, takže postrádá exaktnost, která je charakteristická pro skutečně „racionální“ a vědecky řízené operace. A aby tyto přírodní faktory neunikly buržoazní manipulaci, jsou i ony předmětem spekulací na budoucích trzích a mezi zprostředkovateli v řetězci od farmy k maloobchodu.

V této neosobní oblasti výroby potravin nepřekvapí, že se z „farmáře“ často vyklube pilot letadla, který popraňuje plodiny pesticidy, chemik, který považuje půdu za neživou zásobárnu anorganických sloučenin, obsluha obrovských zemědělských strojů, která se vyzná spíše v motorech než v botanice, a možná předešlým finančník, jehož znalosti o půdě mohou být menší než znalosti městského taxikáře. Potraviny se zase dostávají ke spotřebiteli v obalech a v tak silně upravených a denaturovaných formách, že se jen stěží podobají původnímu stavu. V moderním nablýskaném supermarketu se kupující zasněně prochází podívanou baleného zboží, na němž obrázky rostlin, masa a mléčných výrobků nahrazují formy života, z nichž pochází. Fetiš na sebe bere podobu skutečného fenoménu. Vztah jedince k jedné z nejintimnějších přírodních zkušeností – k živinám nezbytným pro život – je zde odtržen od svých kořenů v celku přírody. Zelenina, ovoce, obiloviny, mléčné výrobky a maso ztrácejí svou identitu organické skutečnosti a často získávají jméno korporátního podniku, který je produkuje. „Big Mac“ a „Swift Sausage“ už nevyjadřují ani tu nejmenší představu, že byl bolestivě zmasakrován živý tvor, aby mohlo být spotřebiteli nabídnuto toto jídlo.

PŮDA – MATKA ŽIVOTA

Tento denaturovaný pohled je v příkrém rozporu s dřívějším animistickým cítěním, které považovalo půdu za nezczizitelnou, téměř posvátnou věc, pěstování potravin za duchovní činnost a konzumaci potravin za posvátný společenský rituál. Kajusové na Severozápadě nebyli v naslouchání půdě ojedinelí, neboť „Velký duch“, jak říká jeden z kajuských náčelníků, „určil kořeny coby potravu pro Indiány“.¹ Půda žila a jejímu hlasu bylo třeba naslouchat. Tato vize skutečně mohla být kulturní překážkou šíření pěstování potravin; existuje jen málo výroků lovce proti zemědělství, které jsou dojemnější než památný výrok Smohalla: „Žádáš mě, abych zoral zemi. Mám vzít nůž a roztrhnout matce hrud? Až jednou zemřu, nevezme mě na svá prsa, abych si odpočinul.“²

Když se objevilo zemědělství, zcela očividně to udržovalo animistické cítění lovce. Bohatství mytických vyprávění, která obklopují pěstování potravin, svědčí o kouzelném světě překypujícím životem, smyslem a spiritualitou. Představa Boha jako projekce člověka u Ludwiga Feuerbacha opomíjí fakt, do jaké míry je raný člověk poznamenán otiskem přírodního světa a v tomto smyslu je jeho prodloužením či projekcí. Říci, že rané lidstvo žilo v „partnerství“ s tímto světem, znamená celou věc podcenit; lidstvo žilo jako *součást* tohoto světa – nikoli vedle něj nebo nad ním.

Protože půda byla živá, ba přímo matkou života, bylo její obdělávání posvátným úkonem, který vyžadovalo vzývání a usmiřující rituály. Prakticky každý aspekt zemědělského postupu měl svůj posvátný rozměr, od přípravy půdy až po sklizeň úrody. Samotná úroda byla požehnána a „lámání chleba“ bylo zároveň domácím rituálem, který denně potvrzoval solidaritu příbuzných, i aktem pohostinného usmíření mezi cizincem a komunitou. I dnes stále ještě zpečetujeme dohodu připitím nebo oslavujeme významnou událost hostinou. Pokácení stromu nebo zabítí zvířete vyžadovalo smířící obřady, které byly projevem vědomí, že v těchto bytostech je obsažen život a že se tento život podílí na posvátné konstelaci jevů.

EKOLOGIE PŮDY

Jakkoli se tyto mýty a mnohé z těchto praktik mohou zdát moderní myslí naivní, odrážejí pravdu o situaci v zemědělství. Dnes, poté co jsme ztratili kontakt s touto „předvědeckou“ citlivostí – za cenu velkých ztrát pro úrodnost půdy a její ekologickou rovnováhu –, víme, že půda je velmi živá; že má své zdraví, svou dynamickou rovnováhu a složitost srovnatelnou s jakýmkoli živým společenstvím.

Ne že by detaily, které do tohoto poznání vstupují, byly nové, spíše je *uvědomujeme* novým a uceleným způsobem. Ještě na počátku 60. let 20. století americká agronomie obecně považovala půdu za médium, v němž jsou živé organismy do značné míry mimo chemický management pěstování potravin. Po nasycení půdy dusičnany, insekticidy, herbicidy a děsivou škálou toxických sloučenin jsme se stali obětí nového typu znečištění, které by se dalo nazvat „znečištěním půdy“. Tyto toxiny jsou skrytými přísadami na jídelním stole, neviditelnými příznaky, které se k nám vrací jako zbytkové produkty našeho vykořisťovatelského přístupu k přírodě. Neméně významně jsme vážně poškodili půdu v rozsáhlých oblastech Země a zredukovali ji na zjednodušený obraz moderního vědeckého pohledu. Živočišný a rostlinný svět, tak nezbytný pro rozvoj výživné a kypré půdy, je oslaben a na mnoha místech se blíží sterilitě ochuzeného písku podobného poušti.

Naproti tomu rané zemědělství navzdory svým imaginárním aspektům definovalo vztah člověka k přírodě v rámci zdravých ekologických parametrů. Jak poznamenává Edward Hyams, přístup lidí a jejich kultura jsou stejně tak součástí jejich technického vybavení jako nářadí, které používají. Jestliže „sekerka byla pouze fyzickým nástrojem, který starověký člověk používal ke kácení stromů“, a „intelektuální nástroj mu umožňoval účinně se sekerou ohánět“, „co pak s duchovním nástrojem“? Tento „nástroj“ je „členem trojice nástrojů, jenž lidem umožňuje kontrolovat a řídit své jednání s odkazem na ‚cit‘, který mají pro důsledky změn, jež provádějí ve svém prostředí“. V souladu s tím by kácení stromů bylo omezeno stavem jejich myslí, protože první lidé „věřili, že stromy mají duši a jsou uctívány, a s určitými stromy spojovali určité bohy. Osirise s akácií, Apollóna s dubem a jabloní. Chrámy mnoha primitivních národů byly háje...“ Jsou-li mytické aspekty této mentality dostatečně zřejmé, faktem zůstává, že mentalita jako taková „byla nesmírně cenná pro půdní společenství, a tedy z dlouhodobého hlediska i pro člověka. Znamenala, že se žádné stromy nekácely bez rozmyslu, ale jen tehdy, když to bylo nezbytně nutné, a to za doprovodu usmiřovacích obřadů, které, pokud pro nic jiného, sloužily k tomu, aby neustále připomínaly dřevorubcům, že vykonávají nebezpečnou a důležitou práci...“³ Lze dodat, že pokud bychom kulturu považovali za „nástroj“, pouhým posunem důrazu by bylo snadno možné považovat nástroje za kulturu. Tento odlišný důraz se blíží tomu, co se Hyams snaží říci, více než jeho vlastní formulace. Ve skutečnosti buržoazní mentalita jedinečně poznamenaná znehodnocením umění, hodnot a racionality na pouhé nástroje pronikla dokonce i do radikální kritiky kapitalismu, soudíme-li podle tónu marxistické literatury, která dnes hojně vychází.

Radikální přístup k zemědělství se snaží překonat převládající instrumentalistický přístup, který na pěstování potravin pohlíží pouze jako na „lidskou techniku“, jež stojí proti „přírodním zdrojům“. Tento radikální přístup je doslova ekologický, a to v tom přísném smyslu, že půda je vnímána jako *oikos* – *domov*. Půda není ani „zdroj“, ani „nástroj“, ale *oikos* nesčetných druhů bakterií, hub, hmyzu, žížal a drobných savců. Jestliže lov ponechává tento *oikos* v podstatě nenarušený, zemědělství jej naopak hluboce ovlivňuje a činí z člověka jeho nedílnou součástí. Člověk již neovlivňuje půdu nepřímou, ale zasahuje do jejích potravních řetězců a biogeochemických cyklů přímo a bezprostředně.

ROZCHOD ČLOVĚKA A PŘÍRODY

Svým způsobem je velmi obtížné porozumět lidským společenským institucím bez odvolávání se na převládající zemědělské postupy v daném historickém období a nakonec i na půdní situaci, na kterou se vztahují. Hyamsův popis každého lidského společenství jako „půdního společenství“ je neomylný; historicky hrály půdní typy a agrární technologické změny významnou, často rozhodující roli při určování toho, zda bude půda obdělávána kooperativně, nebo individualisticky – zda smířlivě, nebo vykořisťovatelsky –, a to následně hluboce ovlivňovalo převládající systém sociálních vztahů. Vysoce centralizované říše starověkého světa byly evidentně podporovány zavlažovacími pracemi, které vyžadovaly vyprahlé oblasti Blízkého východu; družstevní středověká vesnice pásovým systémem otevřených polí a pluhem. Lynn White ml. ostatně klade kořeny západního nátlakového postoje k přírodě již do karolinských dob v souvislosti s nástupem těžkého evropského pluhu a následnou tendencí přidělovat rolníkům půdu nikoliv podle jejich rodinných životních potřeb, ale „uměrně jejich podílu na orbě“.⁴ Tento měnící se postoj se podle něj odráží ve snaze Karla Velikého přejmenovat měsíce

podle pracovních povinností, čímž odhaluje důraz na práci spíše než na přírodu nebo božstva. „Staré římské kalendáře občas zobrazovaly žánrové výjevy při lidské činnosti, ale převládající tradicí (která pokračovala i v Byzanci) bylo zobrazovat měsíce jako pasivní personifikace nesoucí symboly atributů. Nové karolinské kalendáře, které určily vzor pro středověk, jsou velmi odlišné: ukazují nátlakový postoj k přírodním zdrojům. Jsou rozhodně severského původu, neboť oliva, která měla v římských cyklech tak velký význam, nyní zmizela. Obrazy se mění na výjevy orby, sklizně, štípání dříví, lidí srážejících žaludy pro prasata, porážky prasat. Člověk a příroda jsou nyní dvě věci a člověk je pánem.“⁵

Avšak teprve v moderní kapitalistické éře se člověk a příroda oddělují jako téměř úplní nepřátelé a „panství“ člověka nad přírodou nabývá podoby tvrdé nadvlády, nikoliv jen hierarchické klasifikace. Přetržení nezbytných korporativních vazeb, které kdysi spojovaly rodové, cechovní a bratrské společenství *polis* do svazku vzájemné pomoci; redukce každého na antagonistického kupujícího nebo prodávajícího; vláda konkurence a egoismu v každé oblasti hospodářského a společenského života – to vše zcela rozpouští jakýkoli smysl pro společenství, ať už s přírodou či ve společnosti. Tradiční předpoklad, že společenství je autentickým místem života, se z lidského vědomí vytrácí natolik, že přestává mít pro lidskou situaci jakýkoli význam. Novým východiskem pro utváření koncepce společnosti či psychiky je izolovaný, atomizovaný člověk, který se stará sám o sebe v konkurenční džungli. Katastrofální důsledky tohoto pohledu na přírodu a společnost jsou dostatečně zřejmé ve světě zatíženém výbušnými sociálními antagonismy, ekologickým zjednodušením a rozsáhlým znečištěním.

SLÁVA ROZMANITOSTI

Radikální zemědělství se snaží obnovit smysl lidstva pro společenství: zaprvé tím, že plně uznává půdu jako ekosystém, biotické společenství, a zadruhé tím, že na zemědělství pohlíží jako na činnost přirozeného lidského společenství, venkovské společnosti a kultury. Zemědělství se skutečně stává praktickým, každodenním rozhraním mezi půdou a lidským společenstvím, prostředkem, díky němuž se oba setkávají a prolínají. Takové setkávání a prolínání zahrnuje několik klíčových předpokladů. Nejzřejmějším z nich je, že člověk je součástí přírodního světa, nikoli nad ním jako „pán“ či „vládce“. Lidské vědomí je nepochybně jedinečné svým rozsahem a vhladem, ale jedinečnost není důvodem k nadvládě a vykořisťování. Radikální zemědělství v tomto ohledu přijímá ekologickou premisu, že rozmanitost nemusí být strukturována podle hierarchických linií, jak máme tendenci činit pod vlivem hierarchické společnosti. Věci a vztahy, které zjevně prospívají biosféře, musí být oceňovány pro jejich zjevný prospěch i pro ně samotné, každá je svým způsobem jedinečná a přispívá k celku – ne jedna nad druhou nebo pod ní.

Rozmanitost ve společnosti i v zemědělství nesmí být omezována, ale musí být podporována jako pozitivní hodnota. V současné době jsme si až příliš dobře vědomi skutečnosti, že čím je ekosystém jednodušší – a v zemědělství čím je rozmanitost domestikovaných zvířat omezenější –, tím je pravděpodobnější, že se ekosystém rozpadne. Čím složitější jsou potravní sítě, tím stabilnější je biotická struktura. Tento poznatek, který jsme získali na úkor biosféry i nás samotných, pouze odráží odvěký směr evoluce. Pokrok biotického světa spočívá především v diferenciaci, kolonizaci a rostoucí síti vzájemné závislosti životních forem na anorganické planetě – dlouhý proces, který přetvořil atmosféru a krajinu do podoby, jež je pohostinná pro složité a stále inteligentnější organismy. Nejkatastrofálnějším aspektem převládajících zemědělských metodik s jejich důrazem na monokultury, hybridy plodin a chemikálie je zjednodušení, které zavedlo do pěstování potravin – zjednodušení, které probíhá v takovém globálním měřítku, že může planetu vrátit zpět do evolučního stadia, kdy mohla podporovat pouze jednodušší formy života.

Respekt radikálního zemědělství k rozmanitosti znamená respekt ke složitosti vyvážené zemědělské situace: nespočetné faktory, které ovlivňují výživu a blaho rostlin; rozmanité půdní vztahy, které existují v různých oblastech; složitou souhrnu klimatických, geologických a biotických faktorů, které způsobují rozdíly mezi jednotlivými půdními oblastmi; a rozmanitost způsobů, jakými lidské kultury reagují na tyto rozdíly. Radikální farmař proto vnímá zemědělství nejen jako vědu, ale také jako umění. Pěstitel potravin musí žít v důvěrném vztahu s danou půdní oblastí a rozvíjet citlivost pro její specifické potřeby – potřeby, které žádný učebnicový přístup nemůže

obsáhnout. Pěstitel potravin musí být součástí „půdního společenství“ ve velmi vypovídajícím smyslu, že patří k jedinečnému biotickému systému, stejně jako k danému sociálnímu systému.

Řešení těchto otázek pouze z hlediska techniky by bylo jen nepatrným zlepšením oproti přístupu, který dnes v zemědělství převládá. Být technickým znalcem „ekologického“ přístupu k zemědělství není o nic lepší než být pouhým praktikem chemického přístupu. „Ekologickými zemědělci“ se nestáváme pouhým pročítáním nejnovějších časopisů a příruček v této oblasti, stejně jako se nestáváme zdravými konzumací „ekologických“ potravin pořízených v nejnovějším předměstském supermarketu. To, co v zásadě odlišuje ekologický přístup od syntetického, je celkový postoj a praxe, kterou pěstitel potravin přináší do světa přírody jako celku. V době, kdy se biopotraviny a environmentalismus staly velmi módními, by bylo možná dobré odlišit ekologický pohled radikálního zemědělství od hrubého „environmentalismu“, který je v současnosti tak rozšířený. Environmentalismus vidí přírodu pouze jako životní prostředí, které musí být měněno s minimálním znečištěním, aby vyhovovalo „potřebám“ společnosti, jakkoli mohou být tyto potřeby iracionální nebo syntetické. Skutečně ekologický pohled naopak vnímá biotický svět jako holistickou jednotu, jejíž součástí je i lidstvo. V souladu s tím musí být v tomto světě lidské potřeby integrovány s potřebami biosféry, má-li lidský druh přežít. Tato integrace, jak jsme již viděli, zahrnuje hluboký respekt k přírodní rozmanitosti, ke složitosti přírodních procesů a vztahů a k pěstování vzájemného vztahu k biosféře. *Radikální zemědělství zkrátka neznamená pouze nové techniky pěstování potravin, ale novou neprométheovskou citlivost vůči půdě a společnosti jako celku.*

LIBERTINSKÁ TRADICE

Můžeme doufat, že této nové citlivosti plně dosáhneme pouze jako jednotlivci, bez ohledu na širší sociální svět kolem nás?

Radikální zemědělství by podle mého názoru muselo takový izolovaný přístup odmítnout. Ačkoli individuální praxe nepochybně hraje neocenitelnou roli při zahájení širokého hnutí za společenskou přestavbu, nakonec nedosáhneme ekologicky životaschopného vztahu k přírodnímu světu bez ekologické společnosti. Moderní kapitalismus je ze své podstaty antiekologický: nukleární vztah, z něhož se konstituuje – vztah kupujícího a prodávajícího – staví jednotlivce proti jednotlivci a v širším měřítku lidstvo proti přírodě. Životní zákon kapitálu rovnající se nekonečné expanzi, „výroba pro výrobu“ a „spotřeba pro spotřebu“ mění ovládnutí a vykořisťování přírody v „nejvyšší dobro“ společenského života a lidské seberealizace. Dokonce i Marx podléhá této ve své podstatě buržoazní mentalitě, když kapitalismu přisuzuje „velký civilizační vliv“ za to, že přírodu „poprvé redukoval prostě na objekt pro lidstvo, čistě věc užítku“. Příroda „přestává být uznávána jako svébytná síla a teoretické poznání jejích nezávislých zákonů se jeví jen jako lest, která ji má podřídit lidským požadavkům“.⁶

Na rozdíl od této tradice je radikální zemědělství v podstatě libertinské, neboť klade důraz na společenství a vzájemnost, nikoli na konkurenci, což je důraz, který vychází ze spisů Petra Kropotkina⁷ a Williama Morrise. Tento důraz mohl být právem nazván ekologickým ještě předtím, než se slovo „ekologie“ stalo módním, ba dokonce ještě předtím, než ho před sto lety vymyslel Ernst Haeckel. Představu o prolínání města s venkovem, o střídání specificky městských a zemědělských úkolů vzenesli během průmyslové revoluce takzvaní utopičtí socialisté, jako byl Charles Fourier. Rozmanitost a pestrost v pracovních činnostech – helénský ideál zralého jedince ve zralé společnosti – našly svůj fyzický protějšek v pestrém prostředí, které nebylo ani striktně městské, ani venkovské, ale syntézou obojího. Ekologie tento ideál potvrdila tím, že odhalila, že tvoří předpoklad nejen psychického a sociálního blaha lidstva, ale i blaha přírody.

Naše doba šla dál než tento vizionářský přístup. Ještě před sto lety bylo možné se i z největších měst bez problémů dostat na venkov, a pokud si to člověk přál, natrvalo opustit město a žít venkovským způsobem života. Kapitalismus ještě nevymazal dědičtí lidstva natolik, aby chyběly důkazy o sousedských enklávách, svérázných životních stylech a osobnostech, architektonické rozmanitosti, a dokonce i o vesnické společnosti. Jakkoli byl nový průmyslový systém dravý, nezlikvidoval lidské měřítko natolik, aby jednotlivce zůstal zcela bez tváře a odcizený. Naproti tomu jsme nuceni obývat i kvazivenkovské oblasti, které se v podstatě urbanizovaly, a jsme redukováni na anonymní číslice v ohromujícím byrokratickém

aparátu, který postrádá osobnost, lidskou relevanci nebo individuální porozumění. Počtem obyvatel, ne-li fyzickou velikostí, se naše města vyrovnají národním státům 19. století. Lidské měřítko bylo nahrazeno měřítkem nelidským. Stěží můžeme pochopit vlastní život, natož řídit společnost nebo naše bezprostřední okolí. Samotná naše integrita je dnes spojena s nemožností dosáhnout vize, kterou před sto lety zastávali utopisté a radikální libertini. V této věci bojujeme nejen o lepší způsob života, ale i o vlastní přežití.

Radikální zemědělství nabízí smysluplnou odpověď na tuto zoufalou situaci v podobě nikoliv fantaskního boje s vizí vzdáleného agrárního útočiště, ale systematické rekolonizace půdy podle ekologických zásad. Města se mají decentralizovat – a to už není utopistická fantazie, ale viditelná nutnost, kterou začíná uznávat i konvenční plánování měst – a mají vznikat nové ekokomunity, umělecko přízpusobené ekosystémům, v nichž se nacházejí. Tyto ekokomunity mají být přizpůsobeny lidským rozměrům, aby umožňovaly co největší míru samo-správy a osobního porozumění sociální situaci. Žádná byrokratická manipulativní centralizovaná správa, ale voluntaristický systém, v němž jsou ekonomika, společnost a ekologie dané oblasti spravovány společenstvím jako celkem a rozdělování životních prostředků je určováno potřebami, nikoli na základě práce, zisku nebo akumulace.

Ale radikální zemědělství přenáší tuto tradici dále – do samotné technologie. V současném společenském myšlení se technologie obvykle polarizuje na vysoce centralizované formy náročné na pracovní sílu na jedné straně a decentralizované, řemeslné formy náročné na pracovní sílu na straně druhé. Radikální zemědělství jde střední cestou, kterou vytvořila ekotechnologie: využívá tendence k miniaturizaci a univerzálnosti, kvalitní výrobě a vyvážené kombinaci masové výroby a řemesla. Neboť vedle dnes používané masové, vysoce specializované technologie na fosilní paliva se začíná objevovat nová technologie – technologie, která umožňuje místní využití mnoha energetických zdrojů (větrných, solárních a geotermálních) v malém měřítku –, která poskytuje širší prostor pro využití malých, víceúčelových strojů a která nám může snadno poskytnout vysoce kvalitní polotovary, které si jako jednotlivci můžeme vybrat

k dokončení podle svých sklonů a vkusu. Zralá ekokomunita budoucnosti by tak byla udržována zralými ekotechnologiemi.⁸ Obyvatelé těchto komunit, žijící ve vysoce diverzifikované zemědělské a průmyslové společnosti, by mohli svobodně využívat nejmodernější technologie, aniž by trpěli sociálními deformacemi, které stavěly město proti venkovu, rozum proti práci a lidstvo proti sobě a přírodě.

Radikální zemědělství přináší všechny tyto možnosti do centra pozornosti, protože musíme začít u půdy, už jen proto, že základní suroviny pro život získáváme z půdy. To je nejen ekologická, ale i sociální pravda. Druh zemědělské praxe, který si osvojíme, zároveň odráží a posiluje přístup, který budeme využívat ve všech sférách průmyslového a společenského života. Kapitalismus začal historicky tím, že podkopával a překonal odpor tradičního zemědělského světa vůči tržnímu hospodářství; nikdy nebude zcela překonán, pokud se na půdě nevytvoří nová společnost, která osvobodí člověka v plném smyslu a obnoví rovnováhu mezi společností a přírodou.

Poznámky:

¹ T. C. McLuhan, ed., *Touch the Earth* (New York: Outerbridge & Lazard, 1971), s. 8.

² Tamtéž, s. 56.

³ E. Hyams, *Soil and Cultivation* (London: Thames & Hudson, 1952), s. 274, 276.

⁴ L. White, Jr., *Medieval Technology and Social Change* (New York: Oxford Univ. Press, 1962), s. 56.

⁵ Tamtéž, s. 57.

⁶ K. Marx, *Grundrisse* (New York: Harper & Row, 1971), s. 94.

⁷ Viz zejména P. Kropotkin, *Pole, dílny a továrny; Vzájemná pomoc a také Dobývání chleba*.

⁸ Viz Murray Bookchin, *Post-Scarcity Anarchism* (Berkeley: Ramparts Press, 1972).

Zdroj: <https://libcom.org/library/radical-agriculture-murray-bookchin>
Mezilitulky redakce.

KUCHAŘKY BEZ DOMOVA

Do Jídelny Kuchařek bez domova na pražském Smíchově dorážíme kolem čtvrté odpoledne. V malinkém prostoru jídelny je několik žen, zrovna skončily organizační schůzku a mají dobrou náladu a jedna z nich mi ukazuje, kde si můžu z banánovek vzít jídlo – pečivo, zeleninu... Pak jí někdo vysvětlí, že jsme přišly udělat rozhovor, tak se mi omlouvá. Zbytečně. Už se tu fakt cejtím jako doma a těším se na povídání. Ještě rychlý cigáro na rozpálený smíchovský ulici, která končí trochu zaprášenou zelení, a pak už nás Zipe, Balu a Olga vedou do profi zařízené kuchyně, kam nám připravily židle a citronádu.

Jak vlastně Kuchařky bez domova vznikly?

Zipe: Jídelna vznikla v rámci neziskovky Jako doma, funguje už šestým rokem. Lidi hodně odsuzovali ženy na ulici, který ale nemohly najít práci. Proto vznikl ten projekt Jako doma i ta Jídelna s tím, že se tam zaměstnávají ženy z ulice, aby se mohly vrátit do normálního života, aby tam našli přátele, kamarády a zároveň práci a naučily se fungovat jako předtím, než se dostaly na ulici. Některý tam byly rok, některý spoustu let a neumi se už vrátit. Já jsem třeba byla na ulici sedm let a propadla jsem drogám, byla jsem na gramu denně. Pak

Rozhovor o životě na ulici, o práci bez šéfu i veganském lahůdkářství

přišla doba covidu, postarali se o nás jako doma, ubytovali nás v hotelu. Začala jsem pracovat u zahradníků, začala jsem omezovat drogy a dostala jsem se až sem do Jídelny. Mám bydlení a práci na stálej pracovní poměr. Takže mi to hodně pomohlo a jsem ráda, že takhle funguju a že jsem se nevrátila zpátky na tu ulici.

Proč je to tady dobrý?

Zipe: Jsou tu skvělé spolupracovnice, jsme skvělej tým, jsme kamarádi a zároveň jako rodina, když je nějaký problém, tak to řešíme společně.

Všichni můžou do všeho mluvit?

Zipe: No, radíme se, když je nějaký problém, tak se ho snažíme řešit všichni dohromady, přemejšlíme, co je třeba změnit. Třeba minulej rok jsme tu měly trochu krizi, měly jsme tu konflikt s jednou kuchařkou, ale společně jsme to vyřešily.

Balu: Taky tu byla ředitelka. Když mám mluvit za sebe, bylo to tak, že jsem byla na ulici deset let a pak mi hodně pomohly holky z Jako doma. Jednou jsme jely na výlet a tam jsem poznala ředitelku týchle kuchyně a ta mě sem dostala, protože ráda vařím. Dala mi práci a ta práce mě hrozně bavila.

Olga: Dneska už Jídelna ředitelku nemá, protože jsme přešli na se-beřízení. To znamená, že jsme zrušily ředitelský pozice a v tom pod-půrným týmu pro kuchařky jsme jeden kolektiv a rozhodujeme společně. Třeba teď víme, že sem přijdou nové ženy a máme pro ně celej program, tak jsme se tu zrovna dneska sešly i s našimi kuchařkami, abysme si řekly, jak to celý bude probíhat, a měly od nich zpětnou vazbu.

Proč jste tu hierarchii zrušily?

Olga: Jde nám o tu participaci a jeden z hlavních důvodů byl, že lidi, co tu pracujou, hrozně snadno vyhořeli a tohle je způsob, jak se navzájem podpořit, jak si tu práci pružně rozdělit třeba podle toho, kdo má kolik času a zrovna i sil. Musím říct, že teď se nám spolu-pracuje hrozně dobře, a je to dobrý i proto, že jsme všichni dobře informovaný. Je super, když se člověk může s někým poradit a nene-se to sám.

Když je někde šéf, tak má vždycky pravdu... Je to bez něj lepší?

Zipe: Myslím, že jo. Lidi si uvědoměj, ať my zaměstnanci nebo pro-vozní, že tady nikdo nevelí, že si každé můžeme říct svůj názor.

Člověk se prostě dělí o rozhodování i o zodpovědnost.

Olga: Přesně tak, každé si díky tomu uvědomí, jak moc to na něm stojí, a je to motivace.

Balu: Holky to nechávají na nás, abysme se dohodly mezi sebou.

To se člověk musí učit nebo je to samozřejmý?

Zipe: Buď to člověk pochopí a naučí se to, nebo shoří.

Olga: Pomáhá to i v komunikaci obecně a v udržování mezilidskéjch vztahů.

Zipe: Jo. Já byla zezáčátku hrozně vzteklejší člověk. Naštvala mě každá prkotina. Pak jsem nad tím začala přemýšlet – a dotáhla jsem to až takhle daleko.

Balu: Já jsem klidnej člověk, mě jen tak něco nerozhází. Když jsem byla mladší, bylo mi těch patnáct, tak jsem byla nervák, to jsem se s každým prala, vždycky jsem mu jednu vrazila, von letěl, a byl klid. Ale dneska už ne, ani na to nemam sílu, mam těžkou cukrovku.

Zipe: Ten život předtím na ulici byl takovej agresivnější.

Balu: Na ulici se musíte naučit žít, musíte si chránit záda, vlastně je to peklo. Neprála bych to nikomu. Pro mě byla ulice katastrofa. Spaní na lavičce, v zimě, a ráno, ne už večer přemýšlíte, kde ráno veme-te jídlo, a když neznáte tyhle organizace, neziskovky, tak si musíte pomoci sama tím, že chodíte žebrať.

A pomoc od kolemjdoucích funguje?

Balu: Musíte jít tam, kde je plno lidí. Na nádraží nebo v centru, kam choděj lidi nakupovat. Já chodila na Václavák a nemůžu si stěžovat, vždycky jsem vydělala na jídlo. A někdy mi do tý kšiltovky hodili i jíd-lo, co si koupili v mekáci. I flašku vody. Jeden člověk mi dal i boty. Úplně nový.

Zipe: Mně hrozně vadí ty, co k žebraří používají zvířata.

Jako že hrajou na city?

Zipe: Ne, že to zvíře nutěj, aby tam sedělo osum hodin v kuse. Mys-lím, že je to týráni.

Lidi tejráj zvířata, systém tejráj lidi...

Balu: Mě ulice naučila, jak tam přežít – faleš, podrazy, jak se chovat k lidem, jak poděkovat. A už to máte napořád všeccko v hlavě. Teď když jsem třeba sama doma, tak si lehnu, pustím si telku, ale na ten film vůbec nemyslím, myslím na věci, který jsem prožila. A je to smutný. A neprála bych nikomu žít na ulici. Když přijdete o všechno, na sociálce vám řeknou, co nám je do toho, udělala jste si to sama.

Zrovna jsem se na to chtěla zeptat. Jako doma a Kuchařky bez domova považuju za malej zázrak. Kdyby se měly starat jen český úřady, dozvíme se akorát, že si každé za svůj posranej život může sám...

Balu: Já jsem žila v dětským domově, pak jsem se vyučila a bydlela na internátu, udělala jsem si nástavbu, ale ta práce nebyla, tak jsem šla rovnou na ulici.

Zipe: Ty děti vyjdou odněkud, kde byly od malička, a nikdo už se o ně nezajímá. Zůstanou na všechno samy. Naučí se krást a brát drogy. Myslím, že by mělo existovat víc těch domovů na půl cesty. Lidi na nás narkomany koukaj blbě, ale když my nic jinýho neznáme, nemě-li jsme zázemí. Člověk se naučí krást a fetovat a zvykne si na to. A když to chce změnit, stejně mu to furt někde vyčítaj.

Takže tohle je vzácný místo? Žádný předsudky?

Balu: Tohle místo je vzácný tím, že máte svoji práci a nemusíte niko-ho prosit, na sociálce nebo někde. Chodím třikrát tejdne na dialýzu a jinde by mi podle toho pracovní dobu nenastavili. Tady jo. A v Jako doma mi pomohli s papírama, šli se mnou k doktorovi...

A co vaření tady v Jídelně?

Balu: Já znala naše romský jídla, a český jídla, a tady jsem se naučila i veganský jídla a bezlepkový jídla – všechno to, co se tu vaří. Vegan-

ský jídla a všechny ty koření jsem předtím neznala.

Bylo to velký překvapení?

Balu: Pro mě to bylo překvapení, protože jsem to předtím nikdy ne-jedla.

A je to dobrý jídlo?

Balu: Je to výborný. A když se tady najim, tak mam s prominutím dobrou stolicí.

To říkají vegani často :).

Balu: Jídlo je tu výborný, všichni vaří dobře. Jo, stane se, že se člověk splete. Když jsem tu jednou byla sama, tak jsem do guláše dala něco úplně jinýho, ale naštěstí tu bylo dost jídla, tak se ten guláš vyžil.

Takže dobrá práce, skvělejší kolektiv...

Balu: Za mě jo, je to fajn, mam svoji práci, mam sociální byt, můžu si jít, kam chci, natáčím filmy – my natáčíme filmy o bezdomovcích, a teď pojedeme do Vídně, kde se to bude promítat. A budeme natá-čet film o Ukrajincích. Teď jsme vyhráli první cenu na festivalu v Mariánských Lázních.

Gratulujem! A když se vrátíte do Jídelny – je to asi náročný, přípravy a pak včas všechno uvařit.

Balu: Musíme mít uvařino do jedenácti hodin.

Dá se to stíhat?

Balu: Úplně bombově dá. My jsme v tomhle dobrej kolektiv. Řekne-me si, co kdo bude dělat, a pak to uděláme.

Zipe: A navzájem si pomáháme. Já se tu naučila i píct chleba.

Teď je Jídelna pro veřejnost zavřena, tak děláte catering. Jak si to domlouváte? Oslovujou vás zájemci sami?

Olga: Už se o nás ví, lidi se nám ozývají, někdy dokonce nemůžeme z kapacitních důvodů vzít všechno, ale zároveň se pořád o sobě snažíme dávat vědět – protože to je důležitý pro každé byznys, ať už jste neziskovka nebo ne. Ale myslím, že lidi si nás objednávají, proto-že znají ten projekt a líbí se jim to a chtějí to podpořit, líbí se jim i to, že je to veganský. Třeba konference – v Hybernii měl obrovskou přednášku lékař Gabor Maté, odborník na traumata a závislosti, tak pro tu jsme vařily. Když je to třeba na svatbu, tak si vedle toho ob-jednají i nějaký maso, aby hosti měli na výběr, ale jsou to hlavně lidi, který zajímají společenský témata a nechtěj si jenom objednat jídlo, berou to jako příležitost udělat nějaké dobrej skutek. Takže si nás objednavaj fakt super lidi, který jsou velmi chápaví a dá se s nima dobře mluvit a většinou je to moc příjemný.

A vracej se?

Olga: Jo, máme organizace, který si nás objednávají poměrně pravi-delně a fanděj nám a vždycky se ozvou nám, a to je super.

No a jaký máte plány?

Olga: Teď máme v plánu dostat se blíž k lidem, protože tohle místo na Smíchově je poměrně z ruky a nechodilo sem dost lidí, proto jsme z toho udělaly to zázemí pro přípravu cateringů, a byly bysme mnohem radši, kdyby to tady mohlo bejt otevřený. Uvažujeme o tom, že to znova otevřeme, ale chtěly bysme k tomu zároveň najít další místo, nejlíp v centru Prahy, veganský lahůdkářství – a bylo by tak víc práce a mohly bysme zaměstnat víc žen. Na Darujme máme pro-to sbírku, a kdo by to chtěl podpořit, může přihodit pár stovek, aby se to fakt stalo. Nebo jestli má někdo místo, kde bysme mohly mít to lahůdkářství...

Máte nějaký přání?

Zipe: S kamarádem Dejvem rapujeme, tak bych chtěla najít sponzo-ra na to naše rapování.

Balu: Já bych chtěla certifikát, abych byla profesionální kuchařka. A holky tady říkaly, že to pude. Taky se tu učíme anglicky a psycholo-gii. Holky nám umožňujou, abysme se tu toho naučily hodně. Ang-licky se učíme kvůli těm cateringům, protože tam jsou i cizinci – tak abysme jim rozuměly a nemusely se furt ptát.

Olga: Jídelna má teď za sebou hodně náročný období a myslím, že to období končí a teď už nám zase bude pomalu dobře až líp. Až se třeba budeme mít opravdu tak, že se nebudeme muset strachovat, jest-li vůbec budeme existovat. Takže já začínám bejt pomalu opatrně optimistická ohledně Jídelny, a to bylo moje přání.

Moc děkujem za bezva povídání, držíme palce a snad takhle trochu přispějeme k propagaci vaší Jídelny a brzy se budeme moct stavít i ve vašem lahůdkářství.

Otázky kladly Bára Vodochodská Machková a Dagmar Magincová.

(Víc informací o organizaci Jako doma a Kuchařkách bez domova najdete na webu jakodoma.org a kucharkybezdomova.org. Sbírkou na veganské lahůdkářství Kuchařek bez domova můžete podpořit na <https://www.darujme.cz/projekt/1207706>.)

Známa feministická teoretička a aktivistka Silvia Federici o knize napsala: „Tato sbírka esejů nabízí neocenitelné rámce a inspirativní modely, jak dostat potraviny z kapitalistických trhů do rukou a žaludků všech. Podnětně ukazuje, jak sklizeň, pěstování, příprava, vaření, sdílení a konzumace jídla utvářely a přetvářely naše kultury, vytvářely sociální podmínky pro pospolitost a pomáhaly prolomit odloučení a odcizení, které pochází od rasistických a kapitalistických podob patriarchy. Je to povinná četba pro všechny, kdo sní o udržení praktik pospolitosti při životě.“

Autorky a autoři jednotlivých kapitol se vracejí k tomu, co znamená komunita, suverenita, radikálnost a další pojmy, a zabývají se koncepty, které jsou v aktivismu a vědecké práci týkající se jídla často považovány za samozřejmé. Vyzdvihují význam potravin v sociálních hnutích a zároveň vytvářejí nová spojení mezi hnutími, nad nimiž běžně uvažujeme odděleně. Kniha je tak důkazem, že potravinový aktivismus se odehrává všude a zrovna teď. Zjišťujeme tak, že každý projekt směřující k osvobození má společný kořen: potřebu výživy. Jídlo je životně důležité pro jakýkoli osvobozující nebo emancipační program, je zásadní nejen pro pěstování vícegeneračního spojení a komunity mimo nukleární rodinnou strukturu, ale také pro rozbíjení nejrůznějších binarit a uvolňování nových možností a alternativ. Při četbě knihy je cítit transformační síla, která existuje v prostém aktu sdílení jídla s lidmi kolem nás. Je cítit, jak se třístí rozdíl mezi boji v první linii a podpůrnými pracemi při budování hnutí, které jsou naprosto zásadní pro jeho zdraví a životaschopnost. Jednotlivé příběhy ukazují, jak jednat v souladu s touhou po světě, ve kterém je právo každého člověka na jídlo, lásku a důstojnost samozřejmostí. Kniha připomíná globální roli jídla a kolektivismu v boji proti útlaku a nespravedlnosti. Je to humanizující a výživná antologie, která oživuje přirozenou politiku a moc jídla, a tím pádem podporuje „chuť k vaření revoluce a péče“.

Předmluvu ke knize napsala známá queer anarchistická teoretička Cindy Milstein. Podle ní si stačí uvědomit, že „jídlo není jen život, nýbrž je to jedna z klíčových ingrediencí, z nichž si vaříme životy, které stojí za to žít“. A pokračuje: „Prvním krokem v jakémkoli receptu na osvobozující transformaci je možná to, že si musíme uvědomit, čím jídlo bylo a čím by mohlo a mělo znovu být – a v některých skulinách a štěrbinách možností stále je. (...) Nejde jen o to, že kolonizátoři byli zloději nejrůznějších domorodých moudrostí, až po ta nejmenší semínka, a že kapitalističtí zloději zabili společnou půdu ploty a hranicemi. A oni další představitelé smrtících režimů okradli potraviny o jejich bohaté významy, od souvislostí a odrůd až po kultury a vzájemné vztahy. Potraviny se homogenizovaly v globální komoditu, a staly se tak prostředkem akumulace bohatství, sociální kontroly a geopolitiky pro nenasytnou hrstku. Miliony našich předků znovu a znovu bojovaly na obranu své stravy, která po tisíciletí neznamenala nějaké... omezení, ale spíše, jako ve starořeckém slově *diaita*, rozsáhlý ‚způsob života‘. Tato kniha nám pomáhá připomenout si, že jídlo hrálo podstatnou roli v tom, jak dle starořeckého *diaitasthai* ‚vést svůj život‘, což se dá chápat jako sebeřízení života spolu s ostatními.“ Milstein poukazuje na to, že „klíčovou roli jídla vidíme ve všem – od nepokojů, povstání a otevřených revolucí až po radostné a životodárné i životu prospěšné slavnosti a rituály, od sousedských setkání a politického organizování zdola až po skromnou, každodenní ‚záminku‘, abychom se v touze po udržení sebe sama a životních procesů sešli u stolu nebo zaplnili kuchyni“.

Spisovatelka a zinová archivářka Wren Awry, která poskládala *Nourishing Resistance* dohromady, říká o své motivaci: „Dlouho jsem přemýšlela o tom, jakou roli hrálo jídlo v mém životě a v projektech,

Dlouho jsme hledali nějakou knihu, která by se věnovala komunitnímu rozměru jídla, až nás kamarádka z kolektivu Tři Očásci upozornila na publikaci Nourishing Resistance: Stories of Food, Protest, and Mutual Aid (Vyživování odporu. Příběhy o jídle, protestech a vzájemné pomoci), která vyšla letos v anarchistickém nakladatelství PM Press. Kniha je souborem článků a rozhovorů o příbězích potravinového aktivismu z celého světa, které čtenáře vedou k uvědomění si fráze, že „jídlo je politické“. Následuje výtah větší části v knize uvedených kapitol.

kterých jsem se účastnila. Ale také jsem si všimla, že jídlo je něco, o čem se v komunitách, ke kterým patřím, příliš nemluví. Když už, tak byla reprodukční práce spojená s vařením a následným úklidem považována za nevděčnou práci, která je sice nutná, ale není zdaleka tak důležitá jako vytváření strategie pro pouliční protesty, reakce na lockdown nebo poskytování první pomoci po rozsáhlé katastrofě.“ Na pozadí rozhovorů s přáteli dochází k tomu, jak je práce s jídlem důležitá, že je to akt péče a způsob, jak sdružovat zdroje a budovat odolnost komunity. A tak dala do kupy knihu, která obsahuje texty o všem možném – od toxické kultury stravování přes obaly potravin až po zemědělství jako praxi osvobození a odolnosti; na jejích stránkách se objevují dopady covidu-19 na potravinovou bezpečnost a budování komunit, od vzájemné pomoci založené na jídle v Bronxu až po kreativní způsoby, jak queer komunity využívaly jídlo k udržení spojení v době sociálního odloučení. Cílem knihy, jak píše, pak je „přispět k našemu kolektivnímu chápání role, kterou jídlo hraje v osvobozené politice a lidovém boji“.

EVERYBODY'S KITCHEN

A nyní se pojdme podívat na jednotlivé kapitoly knihy. O krmení druhých jako aktu odporu je rozhovor s nebinární americkou fotografkou Cheshire Li. Ta se mj. věnuje vaření při pomoci během katastrof a přímých akcích, a to od roku 2009, kdy naskočila do autobusu Everybody's Kitchen, pojízdné aktivistické kuchyně. Od té doby připravovala s ostatními jídlo pro ekologické kampaně v Západní Virginii, pro blokádu těžby dehtových písků v Texasu, v rámci solidarity s obránci půdy na Black Mesa a pro pomoc po hurikánech Sandy, Harvey a Michael. Kromě kulinářského talentu je Cheshire umělcem a vypravěčkou, která mění poznámky k receptům v komentáře ke státní represí a nachází poezii v každodenních projevech solidarity. S touto aktivitou začala kvůli „hladu: hladu po komunitě, po spravedlivějším světě, po rozmanitých zkušenostech v životě, po hluboce naplňující práci, kterou lze dělat vlastníma rukama. Tento hlad byl okamžikem, kdy jsem se začala dívat na jídlo a chápat ho radikální optikou.“

O Everybody's Kitchen říká: „Je to kuchyňský projekt, který funguje už asi pětadvacet let; současná posádka sídlí ve starém školním autobusu s rozkošným jménem Clementine, který je vybaven solárními panely a bateriovým úložištěm, třídílným dřezem, dvěma nerezovými pulty, rychlovarnými stojany, propanbutanovým sporákem Vulcan se dvěma troubami a varnou deskou, pestrou směsicí hrnců (do největšího z nich se dá vlézt), střešním nosičem svařeným ze starých dílů kombajnu a dostatkem suchých surovin, aby přežil apokalypsu nebo ještě lépe revoluci. Kuchyně se zrodila z vize hrstky podnikavých, hipiků a pankáčů před více než pětadvaceti lety. Je to autonomní projekt financovaný z darů a založený na antikapitalismu, na rozčarování ze státu a jeho autority, na rozhodování konsenzem a neochvějném přesvědčení, že zdravé jídlo je základním lidským právem, a proto by mělo být zdarma. Osazenstvo se skládá z volně organizované, rotující posádky, která cestuje po Státech a nabízí bezplatnou potravinovou podporu v táborech bezdomovců, městských čtvrtích, aktivistických táborech a na kontraprotestech. Kdokoli se s námi může najíst nebo vařit.“

Dále popisuje, jak se v Pittsburghu během protestu proti G20 naučila, že „jídlo je kritické a mocné a že může být revoluční; ve skutečnosti bylo sdílení jídla tak radikální, že nám hrozilo zatčení a policejní násilí, a pouhé vydávání jídla tváří v tvář represím bylo

skutečně radikálním činem“. A pokračuje: „Z širšího pohledu mě jídlo přitahuje jednoduše proto, že ve vaření nacházím krásu a vždycky jsem ji nacházela; zejména pečení bylo vždycky výjimečné. Vaření je pro mě taková alchymie: kontrola teploty, poměrů, pochopení procesů a chemie, intuíce chuti, jak se párují a spolupracují, jak se vzájemně vyvažují. Miluji práci rukama a kuchyně je tradičně takový posvátný a sdílený prostor, kde se všichni scházejí – prostor, který je ze své podstaty založen na společenství, na společné práci během vytváření něčeho chutného a kouzelného. Je to stejně tak o procesu jako o konečném výsledku. Jídlo jsem vždy používala jako způsob, jak se podělit s ostatními, a když přemýšlím o vaření, je tato myšlenka neoddelitelná od toho, s kým budu jídlo připravovat a s kým ho budu jíst. Je to jednoduchý, oduševnělý způsob, jak žít druhé, jak nasytit svá těla, mysl a ducha smysluplnou komunitou, promyšlenou prací a společnými plody naší práce.“

Cheshire je přesvědčena, že „v kapitalistické, kolonialistické a rasistické kultuře a ekonomice, kde je přístup k jídlu, zdravým možnostem a vzdělávání v oblasti jídla zpeněžen a silně se prolíná s rasou a třídou, se sdílení jídla náhle stává vnitřně radikálním činem. (...) Hlad je tak univerzální pocit, a i když jsme se zaměřili na služby komunitám bezdomovců, aktivistickým táborem a barevným čtvrtím s nízkými příjmy, potřeba jídla přesahuje všechna tahle rozdělení. (...) V kultuře, kde jsou lidé naučeni za všechno platit, zpeněžovat všechny transakce, se rozhodování něčeho tak prostého, jako je jídlo, stává změnou paradigmatu pro všechny zúčastněné – jídlo se stává darem, který je dost pravděpodobně těžší přijmout než dát. (...) Vzájemná pomoc je pro mě neoddelitelně spjata s praktikami radikálního sdílení a podpory potravin: jako rovný s rovným, v rámci rozhodovací struktury založené na konsenzu, upřednostňování místního vedení a naslouchání a respektování místních potřeb.“ Podle ní „potravinová spravedlnost, stejně jako jakákoli jiná forma aktivistické práce, znamená, že se musíme nejprve postarat o ty nejzranitelnější a nezapomenutější komunity“. Avšak je také „nutné se občas zastavit a odpočinout si a nezapomenout oslavit i to, kde se nacházíme v přítomném okamžiku.“

LIDOVÝ HRNEC

Virginia Tognola, novinářka a aktivistka v hnutí Movimiento Popular Nuestramérica, popisuje v kapitole Vaření revolucí v lidovém hrnci zkušenosti s komunitním stravováním v chudinských čtvrtích Buenos Aires. Tady lidé nosí do obřího hrnce, který se ohřívá na provizorním ohni na ulici, co mají. Jedna z kuchařek vysvětluje: „Tenhle guláš je nástrojem, jak začít budovat užší pouto mezi migrujícími obyvateli čtvrti Constitución. Původně se vařil v komunitním politickém prostoru, který je součástí hnutí Movimiento Popular Nuestramérica, kde se sousedé a aktivisté seznamovali při rozhovorech ve frontě. Tam se ukázalo, že je potřeba nejenom talíř jídla pro migranty, ale také věnovat se špatným podmínkám bydlení a tomu, že nemohou získat práci, protože nemají doklady, že nejsou informováni o možnostech legalizace občanství migrantů a dalších problémech. (...) S vědomím, že cesta z problémů je kolektivní a že uprostřed zdravotní, ekonomické a kulturní apokalypsy se nikdo nezachrání sám, je třeba vytvářet krásné a zdravé vazby s lidmi kolem nás a umět se na ně spolehnout během celého života.“

Práce, která spočívá ve stravování tolika lidí, se udrží jen díky vůli a naprostému nasazení těch, kteří se spojí, aby naplánovali jídelníček, nakrájeli suroviny a vymysleli a rozšířili dárcovské kampaně na podporu této aktivity. Berou velmi vážně každodenní úsilí za svět, kde zaprvé nikomu nechybí jídlo a zadruhé nikdo nemusí o jídlo prosit. Je to proto, že hlad není náhodný, ale má sociální strukturu, která umožňuje jeho existenci. Stejní lidé, kteří podávají pomocnou ruku při vaření, jsou také postiženi krizí v zaměstnání. Několik jich během karantény přišlo o práci a při krájení zeleniny začali přemýšlet o společném východisku z tohoto problému. První možnost, která je napadla, bylo založit pracovní družstva podle toho, co většina z nich umí – někteří vařit, jiní šít a spravovat oblečení a další dokonce vařit řemeslné pivo, takže založili textilní jarmark, gastronomický podnik a podnik na výrobu piva, aby pro sebe zajistili práci. Jeden z nich k tomu poznamenává: „Během družstevní práce bez šéfa mohou dělníci mezi sebou začít vytvářet jiné typy vztahů, které jsou demokratičtější a horizontálnější, a to jak při práci zdola, tak ve vedení i v každé pracovní pozici. Lze tak přemýšlet o práci z hlediska jiných lidských cílů, než je individuální akumulace kapitálu a bezohledná ziskovost.“ Kromě toho dodává: „Nejenže jako jídelna poskytujeme sociální pomoc – tedy nasycení, také symbolicky

organizujeme a děláme něco krásného, protože vaření je aktem lásky. V hrnci pokrýváme potřebu, organizujeme se, a tím, co děláme, poskytujeme trochu lásky.“

Lidový hrnec ukazuje, že hlad se dá vyřešit tím, co máme po ruce: lidovou organizací. Její antikapitalistické cíle a sny jsou někdy utopické, ale nezanedbávají proto dnešní potřeby. Koneckonců, kdo by mohl plánovat revoluční budoucnost s prázdným žaludkem?

JÍDLO JAKO ZAPOVĚZENÝ LUXUS PRO CHUDÉ

Feministická akademička Paridhi Gupta přispěla kapitolou Sporné biryani: rýže, národ a disent. Věnuje se v ní protestu žen vzdorujících novému zákonu indické vlády o občanství, který podle nich ohrožuje jak status občanství jejich, tak jejich dětí. Spojily se v hnutí Shaheen Bagh. Příspěvek se pak točí kolem rýžového pokrmu biryani, který se během protestů připravuje a konzumuje. Ačkoli je biryani vegetariánské, stačilo, že se hnutí ozývalo v převážně muslimské oblasti a vedly ho muslimky, aby biryani, a tím i muslimové, byli vnímáni jako protinárodní. Mezi mnoha nacionalistickými argumenty proti biryani byl jeden, podle kterého je biryani jako údajně opulentní jídlo mimo dosah lidí bez práv.

Tato taktika není pro pravici nová: byla patrná i během hnutí Occupy Wall Street ve Spojených státech, kdy distribuci a vaření biopotravin v komunitní kuchyni v newyorském Zuccotti Parku považovala pravice za projev bohaté sociální vrstvy protestujících. Protestující jedinec je v představách majority chudý a nemůže si dovést jídlo a přístřeší, a proto je dokonalou obětí; cokoli nad rámec životního minima v podobě jídla a přístřeší dělá z protestujícího nelegitimní osobu bez jakéhokoli důvodu k protestu. Indické celostátní zpravodajské kanály a vládnoucí strana to promítaly jako luxus, aby občané uvěřili, že když si protestující našli způsob, jak se celkem pohodlně užít na místě, dokážou se užít i mimo něj, a tudíž cílem protestu musí být pouze národní disharmonie.

Na druhou stranu komunitní kuchyně a distribuce biryani ukázaly jídlo jako způsob, jakým lze budovat solidaritu. Je ironií osudu, jak se biryani, neobjednávanější jídlo roku 2019, stalo na konci tohoto roku v politické sféře nadávkou. Protestující na to reagovali tím, že si toto „sproté slovo“ přivlastnili coby symbol své politiky, kdy se konzumace a distribuce biryani stává aktem odporu proti autoritářské politice.

HOJNOSTÍ PROTI KAPITALISTICKÉMU NEDOSTATKU

V kapitole La Morada: když je restaurace útočištěm profesorka latinskoamerických studií Alyshia Gálvez poukazuje na fakt, že „covid nevytvořil podmínky nedostatku a rizika, ale odhalil je a odhalil náš potravinový systém jako žalostně nedostatečný v jeho hlavní funkci: výrobě a distribuci bezpečných a dostatečných potravin“.

Do prázdnoty, kterou po sobě zanechal selhávající potravinový systém, vstoupily projekty vzájemné pomoci. Jeden z těchto projektů vybudovali majitelé restaurace La Morada v jižním Bronxu, již se Gálvez ve svém příspěvku věnuje. Poté, co se rodina v březnu 2020 zotavila z nemoci, znovu otevřela svou restauraci s cílem poskytovat potravinovou pomoc marginalizovaným, nezaměstnaným a nechráněným sousedům. A tak přeměnili La Moradu z malé restaurace na vývažovnu, což vyžadovalo masivní přísun práce a zdrojů. La Morada je závislá na síti sponzorů, kteří poskytují zdroje, dobrovolníků, kteří zpracovávají a připravují, a partnerů, kteří distribuují suroviny a hotová jídla.

Tím, že odolali nedostatku a přijali hojnost, dokázali velmi hmatatelným způsobem zvýšit zásoby, které mají při svém úsilí k dispozici. Modely nedostatku jsou základem kapitalistických potravinových systémů: nabídka a dostupnost jsou měřeny tak, aby neustále reprodukovaly poptávku, ale také nouzi a nedostatek. Naproti tomu přístup založený na hojnosti vychází ze zásady, že je dost pro všechny a že když se dělíme, jsme doplněni nejen z hlediska materiálních zásob, ale také psychicky a kolektivně. Tento model odolnosti, který vychází z předpokladu vzájemné pomoci, nabízí maják pro způsob, jak žít v hojnosti navzdory kapitalismu či mimo něj. Základní koncept reciprocity a dávání bez očekávání okamžité nebo přesné ekvivalentní kompenzace je tak předpokladem skutečné hojnosti: ty máš pár tykvoých květů, já uvařím polévku a všichni se nají.

Navíc lidé, kteří vyrábějí dobré potraviny a uzdravují komunity, jsou ti samí, na které nejvíc dopadalo násilí a strukturální omezení. Právě oni mohou nám ostatním naznačit, jak se posunout vpřed

a vybudovat potravinový systém, který nás skutečně nasytí; jak vůči potravinový systém orientovaný na zisky korporací a přeměnit ho na systém, který podporuje zdraví, komunitu a kulturu.

ZA POTRAVINOVOU SUVERENITU

Queer afrolatinoamerická transgender spisovatelka a organizátorka potravinové pomoci Luz Cruz zavede čtenáře v kapitole Jak by to mohlo být: směrem k potravinové suverenitě a proti závislosti na státu na Portoriko, kde v 60. letech 20. století program industrializace vyhnal zemědělce z venkovských oblastí do měst, což mělo dalekosáhlý dopad na tamní zemědělské komunity, jenž je citelný dodnes. Cruz přijela na ostrov, který byl domovem jejích předků, v roce 2017 po hurikánu Maria, kdy v důsledku selhání státu zemřelo přes 5000 lidí. Podstatou pomoci byla solidarita: dobrovolníci s různými dovednostmi, převážně ze Spojených států, podávali pomocnou ruku zemědělcům na celém ostrově. Prísloví „mnoho rukou dělá práci lehkou“ bylo uvedeno do praxe a z tohoto úsilí vyrostlo přesvědčení, že lidé se o sebe postarají a mohou postarat jeden o druhého – nejen na materiální, ale i na emocionální a duchovní úrovni – mnohem více a lépe, než by kdy dokázal stát.

Cruz mj. popisuje na konkrétním příkladu, jak se venkovské obyvatelstvo naučilo v Portoriku existovat. Udržitelnost a úspěch venkovských osad vychází ze zapojení komunity. Sousedé tu existují mimo stát a jejich pěstitelské postupy odsuzují antropocentrismus a vytvářejí pouto se všemi druhy, které na zemi existují, s vědomím, že jejich přežití závisí na nich a naopak. Na základě toho Cruz nabádá, abychom se na ostatní formy života dívali antiautoritářskou optikou, tzn. musíme na ně pohlížet jako na sobě rovné – jídlo je víc než to, co nás udržuje při životě. Schopnost brát na fyzický ekosystém takový ohled vyžaduje hluboké naslouchání, které existuje mimo osadnické koloniální, cisgenderové heteropatriarchální normy. V otázce potravinové suverenity lze užít mnoha způsobů. „Zjistila jsem, že nejběžnější je vzájemná pomoc. Vzájemná pomoc je termín, který zavedl anarchistický filozof Petr Kropotkin ve své stejnojmenné knize,“ píše Cruz a pokračuje: „víme, v čem spočívají problémy; víme, že neschopnost státu zajistit lidem na okraji potravu a prosperitu, místo čehož jim hází drobký, posiluje závislost na státu.“

Laurence Desmarais, organizátor a akademik, v kapitole Výzva Anishinabegů k ochraně losů popisuje, jak jsou potraviny a suverenita dva vzájemně provázané pojmy, které mají zásadní význam pro způsob života a identitu národa Anishinabe. Obrana půdy je jedním ze způsobů, jak domorodé národy chrání své tradiční zdroje potravy a zajišťují, aby byly ekosystémy zachovány i pro budoucí generace. V severních lesích takzvané Kanady je nyní kontrola nad lovem divokých losů předmětem napětí mezi Anishinabe a osadníky, kteří se nechtějí smířit s tím, že projekt kolonizace nebyl úplně zakončen a někdo se odvažuje stavět jejich rasistické a patriarchální touze po vytěžování zdrojů.

NEBERTE ZE ZEMĚ TO, CO DO NÍ NEMŮŽETE VRÁTIT

Kapitola O zemědělství jako praxi hojnosti a osvobození tvoří rozhovor s mayam – černošskou trans queer kočovnou farmářkou, členkou organizace Seeding Sovereignty a spoluzakladatelkou komunitní zahrady zaměřené na QTPOC (queer, trans people of color) v Greensboro v Severní Karolíně. Mayam odpovídá, že je pro ni důležité motto: „Když jím já, jíme i my.“ Vysvětluje ho následovně: „Když jím zdravě já, jíte zdravě i vy. Pokud mám něčeho nadbytek, pak si to dáte i vy, protože já si to nebudu všechno hromadit pro sebe... Všichni máme právo na čerstvé, čisté a dostupné potraviny – stejně jako na vodu. To je prostě něco, co jsme zdědili s touthle planetou, a to znamená, že bychom s tím neměli plynout... a pokud to máme, podělme se o to. (...) I když nefarmářím, když mám navíc sladké brambory nebo něco, co jsem koupila v obchodě, a někteří přátelé se chtějí najíst, tak uvařím velké jídlo pro všechny. (...) Ráda vařím pro druhé lidi – je to můj jazyk lásky.“

Mayam se snaží svou práci uctít jednak ty, kteří tu byli před ní a „kteří do země vložili spoustu potu a krve“, i když coby otroci nedobrovolně. A pak i ty, kteří teprve přijdou. „Takže chci mít také prostor, kde se lidé mohou učit – konkrétně děti –, jak hospodařit a jak pěstovat potraviny pro sebe, pro svou rodinu, a prostě si celý ten proces, kdy se něco dává do země a sklízí se to a zpracovává a pečuje se o půdu, opravdu užít.“ Mluví také o svých vizech:

„Představuji si svět bez kapitalismu, protože ten je super škodlivý, kořistnický a smrtící. Představuji si svět, kde se navzájem uznáváme – uznáváme své dary, své talenty, své pravdy a staráme se jeden o druhého na velmi, velmi základní úrovni. (...) Představuji si svět, kde si vyměňujeme své příběhy, své dary a své zdroje. (...) A nakonec si představuji svět bez těžby, svět, kde nebudeme těžit energii jeden z druhého, nebudeme těžit energii z této země, nebudeme otravovat žádný z našich zdrojů vody. Je to prostě svět, kde se dáváme a staráme a kde se prostě máme rádi navzájem a máme rádi tuto planetu.“ Nakonec dodává: „Neberte Zemi to, co do ní nemůžete vrátit. Přenesla bych to i na lidi: neberte lidem to, co jim nemůžete vrátit.“

OBNOVA COMMONS

Aktivistky iniciativy Eating in Public (EIP, Stravování na veřejnosti), Gaye Chan a Nandita Sharma, v kapitole „Přetváření pospolitosti“: historie EIP seznamují s projekty, kterým daly od roku 2003, kdy EIP založily na Havajských ostrovech, život. „Naše úsilí navazuje na dlouhou tradici odporu vyvlastněných pospolitostí všude na světě, které se snaží získat zpět společné statky – commons. Realizujeme projekty, které rebelují proti kapitalismu a národnímu státu – a dělají si z nich legraci. Narušujeme ‚běžný provoz‘ v soukromém i veřejném (státním) prostoru a přetváříme ho na commons. Doposud jsme iniciovali projekty na více než tisícovce míst prostřednictvím spontánního a neautorizovaného sdílení zboží a dovedností, včetně Svobodných zahrad, Svobodných obchodů a Svobodných lednic, recyklačních kontejnerů, Diggers Dinners, sdílení semen, ukázek vaření jedlého plevele a dalších aktivit.“

Všechny projekty jsou koncipovány jako dlouhodobé systémy výměny s cílem iniciovat spolehlivou anarchistickou infrastrukturu, kterou autonomně udržují ti, kdo ji používají. Projekty EIP nevyžadují, aby všichni byli ‚soběstační‘. Naopak ukazují, že naše životy jsou zapojeny do životů všech ostatních; pracují na odstranění systémů založených na vyloučení, vyvlastňování a vykořisťování. S výjimkou projektů na pozvání se práce EIP vždy odehrává bez povolení. „S místy našich aktivit zacházíme jako se společným majetkem. Tím, že trváme na tom, že nikdo nemá právo nás držet mimo společné prostory, odmítáme kapitalistický systém soukromých vlastnických práv, který je založen na myšlence, že vlastníci majetku mají (státem udělené) ‚právo‘ vyloučit ostatní z užívání toho, co bylo zprivatizováno.“ Jenže Země je naším společným pokladem.

Mnoho lidí, kteří se o EIP dozvědí, se mylně domnívá, že se angažuje v „komunitních projektech“ nebo v úsilí o „budování komunity“. EIP se ale vyhýbá pojmu „komunita“, který je často používán ke sjednocení vybrané skupiny prostřednictvím abstraktních myšlenek národa, rasy, etnika, pohlaví, genderu apod. a současně působí jako prostředek rozdělení, když z ostatních dělá „cizince“. Naproti tomu EIP předpokládá, že všichni začínáme jako cizinci. „Cílem naší práce je zviditelnit, že jsou to právě cizinci, kteří nám poskytují to, co potřebujeme. Je to cizinec, který nám například ve Svobodném obchodě nechá přesně to, co chceme, nebo ten, kdo nás zbaví toho, co nám přebývá.“

Prvním projektem EIP byla Svobodná zahrada – místo mezi korporátními a státními budovami, kde vysázeli 20 mladých papájí a přidali ceduli s nápisem: „Tyto papáje zde byly vysazeny pro všechny. Až začnou plodit, tedy asi za rok, můžete si je natrhat, jak budete potřebovat. Jednou za měsíc se vrátíme, abychom rostliny přihnojili organickým hnojivem. Neváhejte prosím zalévat a plít. Nepoužívejte chemické přípravky na hubení plevele, protože tím otrávíte plody i ty, kteří je jedí.“ Podepsáni „Diggeři“.

První diggeři (kopáči) žili v 17. století v Anglii, kde toto hnutí vzniklo na obranu společných statků, které byly systematicky ničeny násilnými pozemkovými reformami, privatizací a terorem charakteristickým pro formující se období kapitalismu. První diggeři převzali své jméno od svého odporu: doslova vykopávali živé ploty a zaspávali příkopy, jimiž byly ohrazeny jejich commons, nebo sázeli plodiny na půdě, která jim byla nedávno odebrána. Osvobozenecká politika diggerů byla a vždy bude politikou jídla.

„Diggery jsme se stali, když jsme zasadili sazenice papáje a vznesli nárok na commons. Naše práce je pokračováním všech předchozích bojů za totéž. Používáme stejnou taktiku,“ říkají aktivistky EIP. Každý cizí člověk může být součástí sociálního systému Svobodné zahrady nebo Svobodného obchodu: obyvatelé bytů používají kompostér Svobodné zahrady pro svůj kuchyňský odpad a nadšenci pro potápění v popelnících (dumpster-diving) nosili své nálezy

do Svobodného obchodu. Projekt Diggers Dinner je zas cvičením v radikálním sdílení jídla i znalostí.

Diggers Dinners se konaly v malém prostředí mezi přáteli i v prostorách otevřených všem. Jedná se v podstatě o potluck s jedním „pravidlem“, které má udržet kapitalistické vztahy za dveřmi: příspěvek každého účastníka musí být primárně vyroben ze surovin, které buď vypěstoval, ulovil, vylovil, sehnal, vyměnil, našel, dostal darem nebo ukradl. Na začátku každé večere jsou účastníci vyzváni, aby vysvětlili příběh ingrediencí. „Na naší největší Diggers Dinner mezi posledními účastníky promluvila drobná osmdesátiletá žena. Vystoupila na stoličku, aby dosáhla na mikrofon, a začala slovy: „Četla jsem o této večeri v novinách a uvědomila jsem si, že na to čekám celý život. Tak jsem šla do obchodu a ukradla jsem tyhle banány a tahle jablka. Všichni se smáli. Anarchisté jsou všude!“

Další dva projekty EIP související s jídlem se zaměřují na jedlé plevely: Projekt WE(ED)S, který zahrnuje akce „od chodníku ke stolu“, jejichž součástí jsou ukázky vaření a ochutnávky, a projekt Weeds Up Front, který využívá předzahrádky k prezentaci jedlých plevelů v okolí. Svůj příspěvek aktivistky uzavírají: „U všech infrastruktury EIP čekáme, co udělají cizí lidé kolem nás. Náš úspěch měříme podle toho, zda projekty poskytují věci pro život zdarma a zda posouvají vědomí týkající se dominantních představ o vlastnictví, identitě, komunitě a autoritě.“

RESTAURACE VOLNÝCH CEN

Kapitola Budování základů pro jiný život přináší rozhovor s hongkongskými anarchisty Black Window. Jde o skupinu účastníků hongkongského hnutí Occupy Central z let 2011–2012, která se rozhodla založit v Yau Ma Tei infoshop a provozovat restauraci s volnými cenami nazvanou So Boring. Tento prostor poskytl kolektivu v následujících letech nejen prostory k obživě, ale také ho ochránil před nároky státu a kapitálu. Rozhovor byl veden krátce před znovuotevřením jejich nového infoshopu-restaurace v Sham Shui Po, nyní nazvaného Black Window.

„Je mi příjemnější říkat, že náš prostor je prostorem setkání, a setkání je něco, co je nové a neznámé jak pro mě, tak pro člověka, s nímž se vidím, a z naší výměny může něco vzejít. Proto jsme také založili naši restauraci a infoshop, abychom se setkávali s různými lidmi nebo s různými fragmenty reality, což spočívá i v tom, že se vydáváme na venkov, abychom bránili zemědělskou půdu, nebo chodíme do doků, abychom podpořili přistavní dělníky. Chceme se setkávat se skutečným životem.“

V Yau Ma Tei bylo také hodně starších lidí, prostitutek a bezdomovců – je to stará čtvrt' a lidé tu nejsou příliš bohatí. Kolektiv chtěl, aby se tito lidé u nich mohli najíst a seznámit se s kuchyní z různých částí světa. Jde totiž o to, že jídlo funguje jako médium, které má vlastní materiální specifičnost, úplně jiným způsobem – upozorňuje lidi na to, co se děje ve světě. Když se v Libanonu, Palestině nebo Bělorusku odehrávají nějaké nepokoje, připraví kolektiv něco z daného regionu a doprovodí to příspěvkem o tom, co si o tom či onom povstání myslí.

Na otázku udržitelnosti projektu jeden z aktivistů odpovídá: „I my jsme chudí. Myslím, že to k tomu patří. Nemůžeme si dovolit jíst drahé jídlo. Systém volných cen je udržitelný, dokud z něj sami nemáme velký příjem. Pokud takto pojmem udržitelnost, pak ano.“ Občas se dostali do finančních problémů, ale stačilo vždy vydat na internetu výzvu a lidé pomohli. Jeden z členů se stal farmářem na plný úvazek, s tím, že dle možností bude přispívat do nového prostoru tím, co vypěstuje.

Na dotaz, jak jídlo figuruje v politických bojích, odpovídají: „V Hongkongu vždy existovalo rozdělení na to, co je ‚politické‘ a co ne – jde o způsob, jakým žijeme své životy, činnosti, kterým se věnujeme společně nebo odděleně, a to, jak to souvisí s naší subjektivitou, nebo dokonce podřízeností.“ A dodávají, že během protestů si lidé „mysleli, že existuje nějaký zásadní nesoulad mezi afektivním klimatem ‚politického‘ boje, údajně strohým a rozhořčeným, a všedními věcmi, které s tím nemají nic společného. Jde o rozsah toho, co je nám dovoleno; i když se bouříme, jediná subjektivita, ke které máme přístup, je subjektivita občana-spotřebitele.“ Na základě zkušeností s boji na obranu zemědělské půdy na severovýchodě poznamenávají: „Je obrovský rozdíl, když se všichni zúčastnění mohou sejít a sednout si k teplému a vydatnému jídlu plnému živin, než se na slunci postaví exekutorům, ochrance a policajtům. Jídlo je samozřejmě také záležitostí k družnosti a konverzaci, k tomu, aby lidé,

kteří se třeba příliš neznají, mohli navázat osobní a neformální vztah.“

VE VÍNĚ JE PRAVDA

Američanka Lisa Strin píše kapitolu Cosi šnilého v lahvi vína „z pohledu bílé, queer osoby s ženským pohlavím, která pracuje ve výrobě vína, konkrétně jako vinařka“. Na své branži ukazuje, že je třeba nahlédnout, co se skrývá za potěšením, kterým může víno být. Vinařský průmysl má problém s kolonialismem a všemi doprovodnými útlaky, které s ním souvisejí, jako jsou rasismus, sexismus, ableismus... Ve všech vinařských oblastech „Nového světa“ se vinice vysazují na ukradené půdě. Na vinicích se navíc vykořisťování pracovníků stává mnohdy životu nebezpečným. Dělnice a dělníci mají jen malé nebo žádné právní prostředky při řešení problému bezpečnosti práce a zneužívání, a pokud jsou propuštěni, mohou být deportováni. Pokud je v dnešním vinařském světě potřeba udělat nějakou nápravu, mělo by se začít od toho, že se bude skutečně oceňovat náročná kvalifikovaná práce, díky níž jsou udržovány vinice a máme kvalitní hrozny na víno.

Diskriminace ve světě vína probíhá mimo vinice. Someliérky přišly se svými zkušenostmi se sexuálními obtěžováními a zneužíváním moci, stejně jako černé ženy začaly veřejně popisovat osobní zkušenosti s diskriminací a nedostatečným uznáním v rámci odvětví.

OTROCTVÍ DIET PRO OUTSIDERY

Kapitolu O aktivismu tlustých a síle outsiderství tvoří rozhovor s Virgie Tovar, jednou z předních odbornic v oblasti diskriminace na základě váhy a tělesného vzhledu. „Vždycky jsem byla tlustá a vždycky jsem žila v kultuře, která nenávidí tlusté lidi. (...) Vyrůstala jsem s pochopením, že s holkami se zachází jako s křehkými květinami, ale se mnou se tak nikdy nezacházelo, protože jsem byla velká. To ovlivnilo můj genderový vývoj v průběhu života a zajímalo mě, jestli to platí i pro ostatní.“

Tovar v knize *You Have the Right to Remain Fat* (Máte právo zůstat tlustí) popisuje, jak se dieta bez problémů napojuje na již existující americké narativy o selhání a úspěchu jako individuálním úsilí. Pokud jde o kulturu stravování a fatfobii, je vyšší váha v naší kultuře považována za velmi negativní. Tlustí lidé jsou pokořováni za to, že jsou tlustí, s tím, že si za to mohou sami. Neoliberální odpověď na takové projevy zní, že není úkolem kultury, aby se stala spravedlivější a méně bigotní, ale je úkolem deviantního jedince, aby se asimiloval do kulturních očekávání. A pro tlusté lidi je dieta způsobem, kterým mají vyjádřit, že chápou, že být tlustý je špatné, a že se vzdávají značného množství času, radosti a důstojnosti, aby kultuře ukázali, že se snaží dodržovat její očekávání správného těla, správného člověka.

Realita, kdy je člověk uzavřen do života, v němž neustále žije podle pravidel homogenity, normálnosti a hierarchie, je trauma. Tovar popisuje, jak se nenáviděla za to, že do toho není schopná zapadnout. „Myslím, že to, že jsem tlustá – že jsem outsider – mi poskytlo úplně jiný úhel pohledu než lidem, kteří zapadají lépe. Kluky a muže jsem viděla jinak, protože neměli pocit, že by přede mnou museli skrývat své pravé já nebo své nejhorší já. Takže jsem si intuitivně vytvořila kritiku misogynie a heteromaskulinity ještě předtím, než jsem pro ni měla slova. Navíc jsem moc vděčná, že mě můj tuk zachránil před tím, abych se stala jen manželkou nějakého blbce. Pozorovala jsem, jak mé společensky přijatelnější spolužačky co nejrychleji sbalí a přivlastní si je ti nejdominantnější mladí muži. Spousta z nich se nedostala k věcem, ke kterým jsem se dostala já díky tomu, že jsem nebyla ten ‚správný‘ typ manželky nebo přítelkyně – to znamená, že jsem neměla takové tělo, které by muži mohli ukazovat ostatním mužům jako známku svého úspěchu.“ A dodává: „Když jsem se seznámila s myšlenkou antiasimilace, tak to pro mě opravdu změnilo pravidla hry ve všech možných směrech. Díky blízkosti ke queer komunitě a queer lidem se z toho stala nejen myšlenka, která mi připadala možná, ale co víc, stala se metodikou, jak prosperovat, a to opravdu všechno změnilo. (...) ‚Ne, nepřijímáme své místo ve vaší kultuře, za vašich podmínek. Tohle jsou naše podmínky. A to je velmi queer čin. (...) Odmítám přijmout váš příkaz, abych na veřejnosti jedla zeleninu nebo abych si odmítala jídlo vychutnávat. (...) Pro tlusté lidi je stále velmi politicky nebezpečné jít na veřejnosti a vyznávat lásku k jídlu, protože nás učili, že jsme

tlustí proto, že máme neukázněný a nepřijatelný vztah k jídlu. (...) Když jsem se nenáviděla, omezovala se, držela diety a podobně, měla jsem pocit, že si nezasloužím jíst chutné věci. Že si je zasloužím jíst později, až budu štíhlá. Je v tom něco opravdu hlubokého, protože víme, že tyhle lahodné potraviny přinášejí mimořádné potěšení – tělo je biologicky nastaveno tak, aby jídlo vnímalo jako příjemné. A představa, že přijde dietní kultura a přeruší a unese a zničí tenhle úžasný vztah, který můžete mít ve svém těle s jídlem, se všemi věcmi kolem vás, je prostě politováníhodná. Je to naprosto nemorální a nepřírozené. (...) Nacházím sílu v důsledném vyjadřování své lásky k jídlu, protože to pro mě dlouho bylo místem úzkosti, studu a strachu. Jako tlustá žena bych neměla milovat chutná a bohatá jídla, ale já nacházím sílu v tom, že se s tím odmítám smířit. A ráda dávám ostatním tlustým lidem za vzor, že mohou mít k jídlu opravdu vřelý a radostný vztah a že si to zaslouží!“

SPOLEČNÉ KVÍR HODOVÁNÍ

Queer spisovatelka Lindsey Danis poukazuje v kapitole Queer potlucky umožňují kolektivní akci a kritiku kapitalismu na to, jak se LGBTQ+ lidé díky tomu, že mohou být v komunitě, starat se jeden o druhého a sloužit jako náhradní rodina, vyrovnávají s tím, že byli odmítnuti biologickými rodinami, a jak obnovují příbuzenské struktury nelineárním, nehierarchickým způsobem. Odhaluje, jak se pod queer potlucky skrývají zárodky seberealizace a antikapitalistické akce.

Bylo to v září 1955, kdy se Del Martin a její partnerka Phyllis Lyon zúčastnily večeře pro homosexuální ženy v jejich domě na North Beach v San Francisku, což dalo základ lesbické organizaci Daughters of Bilitis (DoB). Později queer aktivistky, odsunuté na vedlejší kolej v rámci hlavního proudu feminizmu a DoB, plánovaly protesty a zamilovávaly se u společných tabulí, kde se pečlivě připravovala čokočková sekaná a pečené tofu v souladu s politickými bojky. Vegetariánské jídlo bylo praktické i poetické: nižší platy znamenaly, že si queer ženy často nemohly dovolit maso. Na těchto neformálních setkáních, která se konala v levných sdílených bytech, queer ženy zpochybňovaly patriarchální mocenskou strukturu, která je marginalizovala. Místo aby se podílely na kapitalistické ekonomice, která jim předepisovala jejich působení, uspokojovaly lesby skupinové potřeby kolektivně, prostřednictvím neformální ekonomiky darů, což tlumilo omezené prostředky. Tyto potlucky daly základ hodnotám kolektivního jednání a radikálního příbuzenství, jimiž se queer komunita řídí i nadále. V současné době, kdy mají LGBTQ+ lidé větší (i když ne stejná) práva, se na první pohled zdá, že queer potlucky poskytují zejména emocionální péči. Po volbách v roce 2016 se queer potlucky proměnily v místa odporu. Autorka kuchařek Liz Alpern psala o tom, jak vnímala potřebu „queer lidí a jejich spojenců, sejít se v komunitě a nasát potravu (fyzickou i duševní), kterou všichni potřebujeme, abychom mohli pokračovat v práci, kterou děláme, a zároveň čelit našemu drsnému politickému klimatu, a také nasát sílu pro aktivismus, který je radostný a konstruktivní.“

Závěr je, že se musíme vzepřít americké snaze upřednostňovat nukleární rodiny na úkor komunity a místo toho jednat v duchu radikální pospolitosti s ostatními. Queer historie nabízí příklady forem, kterých by tato radikální pospolitost mohla nabývat – sdílení zdrojů a přístřeší, narušování politiky ve prospěch veřejného zdraví a vytváření zdravých alternativ k poraněným rodinným strukturám.

PROČ KAPITALISTI NENÁVIDÍ DĚLNICKÉ ZAHŘÁDKY?

O jídle v důlních válkách Západní Virginie je název rozhovoru se spisovatelem, kuchařem a farmářem Mikem Costellem, v kterém mluví o roli jídla v dělnických zápasech v Západní Virginii, sérii stávek vedených odbory a horníky, které se konaly v letech 1912 až 1921. Součástí důlních válek byla i bitva o Blair Mountain, největší ozbrojené dělnické povstání v dějinách USA, které se zrodilo ze společné organizace černošských, skotsko-irských a nově přichozích přistěhovaleckých horníků ze Středního východu a Evropy a skončilo masakrem stávkujících. Costello hovoří o způsobech stravování v různých hornických komunitách, o zahradničení jako způsobu udržení stávek. Sám jako autor s oblibou používá jídlo coby prostředek vyprávění příběhů. Vzhledem k historii Západní Virginie jsou příběhy, které vypráví, často o tom, jak lidé přežívali tváří v tvář útlaku v kapitalismu.

Ve všech situacích hornických válek a dalších stávek byli horníci v komunitách, které byly záměrně segregovány. Korporace věděly, že udržovat horníky oddělené, udržovat je ve vzájemném rozporu, usnadňuje kontrolu pracovní síly. Věděly, že solidarita mezi dělníky vytváří moc. Chtěly udržet horníky a jejich rodiny separované podle národnostního, rasového, náboženského a etnického klíče.

Manželky horníků hrály rozhodující roli při zajišťování stravy pro stávkující a jejich rodiny. Tito lidé obvykle neměli přístup k velké zemědělské půdě, nebo dokonce k velkým zahradám, ale rodiny žijící v podnikových domech měly někdy malý dvorek nebo kousek půdy, se kterou mohly pracovat. I malá zahrádka byla opravdu velkým přínosem, když si uvědomíme, že lidé pracovali společně a snažili se navzájem uživit. Horníci museli nakupovat v podnikové prodejně, protože nedostávali výplatu v hotovosti, nýbrž v takzvaných skriptech, „méně“ dané korporace. Pokud tedy stávkovali, neměli přístup do podnikového obchodu a měli méně možností, jak se uživit. Čím víc potravin si mohli společně vypěstovat, tím víc potravin si mohli společně uchovat, a to pro stávkující horníky znamenalo větší sílu a vliv. Pokud měli po ruce víc potravin, mohli stávku prodloužit.

Když vaše zásoby potravin určují vaši moc, zahrada se stává zbraní. Všichni věděli, že zahrada je zbraň, a zejména manželky horníků tuhle zbraň používaly k posílení moci stávkujících. Věděly to i uhelné společnosti. Když si uhelní bossové uvědomili, že ty zahrady mohou být použity jako zbraň proti nim, posílali své hrdlořezy a ti zahrady ničili. Když lidé začali společně pěstovat a uchovávat potraviny, korporace věděly, že to vytváří situaci, kdy horníci a jejich rodiny už nebudou muset tolik spoléhat na firmu a podnikový obchod. To ilustruje, jak velkou moc mají naše potraviny. Mohou se tak snadno stát zbraní.

Costello také připomíná další část historie USA, kdy došlo téměř k vyhubení bizonů během imperialistické expanze na západ a na Velké pláně. Jako kritický zdroj potravy pro mnoho domorodých kultur byli bizoni vybiti v nepochopitelném množství záměrně. Původní plodiny byly ničeny ze stejných důvodů. Kontrola zásobování potravinami byla nástrojem, který utlačovatelé používali po celou historii.

RADIKÁLNÍ HISTORIE JÍDLA V LOWER EAST SIDE

Editorka celé knihy Wren Awry nás v kapitole Hojnost a jiné lekce v Lower East Side zavádí do proslulého autonomního sociálního centra ABC No Rio, které fungovalo v letech 1980 až 2016 v Lower East Side. Tady prvně v roce 2006 vařila v rámci Manhattan Food not Bombs. Vzpomíná: „Zatímco jsme loupali a krájeli, ostatní dobrovolníci vyprávěli příběhy,“ například o různých velkých protestech nebo o boji za záchranu komunitních zahrad v Lower East Side.

Když se Awry později začala zajímat o příběhy vzájemné pomoci související s jídlem – o vzájemnou komunitní péči, která upřednostňuje solidaritu před charitou a je často zastíněna stejně potřebnou, i když poněkud viditelnější prací při organizaci pouličních protestů a přímych akcí, uvědomila si, že se Lower East Side jen hemží historií radikálního sdílení jídla a místy, kde se pěstování a příprava jídla prolíná s odporem proti kapitalismu a státu. Cituje, že ke konci 19. století byla americká hojnost tak ohromující, že odpadky, které se denně hromadily ve městech jako New York, mohly podporovat stínový systém distribuce potravin provozovaný převážně přistěhoválci. Tzv. hadrářské sběry tvořily základ omezené, ale výživné stravy mnoha rodin. V 80. letech 19. století tuto práci obvykle vykonávaly chudé ženy a ženy z dělnické třídy, které se na dolní Manhattan přistěhovaly z jižní Itálie. V roce 1883 byli sběrači považováni za „nejnižší z nejnižších, a přesto se zdá, že jsou stejně šťastní jako jejich sousedé a společníci“, jak se tehdy podívaly *New York Times* ve svém článku, aniž by tušily, co ženy, které se tomu věnovaly, ví: že v odpadkových koších na Manhattanu je pro ně k dispozici více potravin než na pšeničných polích a v olivových hájích, které zanechaly v Itálii; že to byla chamtivost, nikoli nedostatek, co způsobovalo hlad v těhle „zemí chleba a práce“. A to platí i dnes, kdy 30 až 40 % zásob potravin v USA přijde ročně vniče – neprodají se, zkaží se nebo se nechají shnit na skládkách, aby se udržely vysoké ceny.

Od 70. let 20. století obyvatelé Lower East Side začali vyklízet opuštěné, sutinami zavalené pozemky a měnit je v zahrady. Tyto zahrady často vznikaly na základě komunitní spolupráce. Byly bohaté na ovoce, bylinky a zeleninu, ale fungovaly také jako klíčový prostor pro setkávání komunity. Od roku 1978 byly newyorské zahrady částečně chráněny předpisem, který právně uznával autonomně vybudované zelené plochy. Zahrady však byly považovány za dočasné

využití prostoru a nájemní smlouvy se daly snadno zrušit. Na začátku 80. let začala gentrifikace, která byla zčásti způsobena stěhováním umělců do čtvrti, z nichž mnozí pocházeli z bílé střední třídy. Začaly se sem stěhovat nové investice a nová třída obyvatel. V 90. letech se pozemky zahrady staly lukrativními pro bytovou výstavbu a (zejména za působení nechvalně proslulého Rudého Giulianiho ve funkci starosty) existoval silný ekonomický a politický tlak na jejich odstranění. V reakci na to vzniklo hnutí na obranu zahrad ohrožených zástavbou. Jedna z nejznámějších zahrad – Jardín de la Esperanza – byla zničena 15. února 2000. Dvě hodiny před vydáním dočasného soudního příkazu k zastavení ničení přijely k Esperanze buldozery. Poté, co fyzické odtáhli protestující a zatkli 31 lidí za odpor při zatýkání, trestný čin vniknutí na cizí pozemek a maření úředního postupu, byly srovnány se zemí růžové keře, altán a s laskou opečovávané zeleninové záhony.

Awry popisuje i historii jídla v Tompkins Square Parku, kde v mládí vydávala jídlo s Food not Bombs (FNB), anarchistickou iniciativou, jejíž skupiny byli na různých místech USA opakovaně zadržovány policií a pokutovány za sdílení potravin. Jednou z motivací FNB byl odpor k církevním nebo městským programům, které výměnou za jídlo vyžadovaly víru nebo prokázání ekonomických potíží a vytvářely ostré rozdíly mezi těmi, kdo pomoc přijímali, a těmi, kdo ji dávali.

Ale zpět do Tompkinsu. Během velké hospodářské krize zde byla vysazena úlevová zahrada. Tisíce dětí dostaly parcely o rozměrech čtyři krát čtyři, aby na nich mohly pěstovat zeleninu, a úroda se mezi ně dělila rovným dílem. Nedaleko byly zřízeny vývažovny v nově vzniklých dělnických domech pohostinnosti, které vzešly z křesťanského anarchistického hnutí zaměřeného na dobrovolnou chudobu, prefigurativní politiku a skutky milosrdenství. V 60. letech tu jedna anarchistická skupina rozdávala zdarma denně „diggerský guláš“. V té době zároveň organizovaly pobočky Černých panterů a Young Lords bezplatné snídaňové programy pro děti: „Abychom mohli myslet, musíme mít plný žaludek. Programy bezplatných snídaní nezmění rasistický vzdělávací systém vymývajícím v této zemi mozky, ale řeší okamžité fyzické potřeby našich lidí.“ Během bitvy o park, kdy

se anarchisté a další aktivisté střetli s policií, nosili studenti školy svaté Brigity jídlo lidem okupujícím Tompkins ve stanech.

Awry si je vědoma toho, že prostory vytvořené mimo kapitalismus nebo jako odpor vůči němu jsou často pomíjivé, ale když poslouchala při vaření FNB ostatní dobrovolníky vyprávět jejich příběhy, vždy cítila, že jiný svět je možný.

JÍDLA JAKO ZPŮSOB, JAK SE STARAT O VZTAHY

Komunitní organizátorka a folkloristka Nelda Ruiz v kapitole Se-mínka zasetá Nanou Totou přibližuje chvíle ve venkovní kuchyni babičky Toty, které budovaly základ jejího života: „Způsob, jakým se staráme o Zemi, je způsob, jakým se staráme o ostatní, a je to vzájemný vztah. (...) To, co jíme, je to, kým jsme.“ Popisuje, jak je pro ni pokračování v tradičních způsobech pěstování, vaření a stravování způsobem osvobození, způsobem, jak čelit systémům, které nás utlačují a vzdalují od půdy, od tohoto vzájemného vztahu. Kapitalismus nás totiž stravuje – vyžaduje, abychom pracovali ve více zaměstnáních, jen abychom pokryli své základní potřeby (a často na ně stejně nedosáhli). Kapitalismus mnohé z nás nutí pracovat víc než deset hodin denně, takže jsme příliš unavení na to, abychom si uvařili, a místo toho si dáme nějaké prefabrikované levné nekvalitní jídlo. Každé takové sousto pak pomalu vymazává to, kým jsme. A zanechává nás hladové. Nakrmí na další směnu nebo další stěhování, ale nenasytí naši duši.

A tak Nelda Ruiz v zahradách, které pomáhala zakládat se skupinou Regeneración, propojuje sousedy se zdroji, které mohou potřebovat k vytvoření bezpečných, zdravých a regenerativních komunit zakořeněných v tradičních znalostech a znalostech předků. Říká k tomu: „Práce, kterou dnes dělám, představuje pokračování učení, které do mě Nana Tota zasadila, když jsem byla dítě. Pomáhám mladým lidem znovu se spojit s jejich kulturou, krásou a předky prostřednictvím jídla, používám zahrady jako nástroj osvobození a vedu rozhovory, které je nutí k přemýšlení o průsečících potravinové spravedlnosti, práv migrantů, bezpečnosti komunity a zdraví.“

Mnohé rozsáhlejší aktivistické přímé akce, konference či festivaly, které probíhají v řádu dní, vyžadují zajištěnou logistiku, a to zejména co se týče stravování účastnic a účastníků. O to se starají často již dlouhodobě zavedené aktivistické kuchyně fungující na anarchistických principech. Za lepší svět se prostě s prázdným žaludkem bojovat nedá.

Ani dnes, v době průmyslově pěstovaného, zpracovávaného a prodávaného jídla, nesmíme zapomínat na jeho revoluční potenciál. Line se od rukou ekologické zemědělkyně, která si dobře uvědomuje, že pěstování jídla v sobě zároveň nese péči o půdu, druhovou pestrost a přírodní stabilitu přes prodejce na farmářských trzích, v místních obchodech, lidí vyměňujících si své výpěstky nebo vyrábějící z nich v družstvech další produkty – těch, kteří si uvědomují, jak je důležité upevňovat tyto vztahy solidárních ekonomik a posilovat tak infrastrukturu paralelní k té kapitalistické. A končí u lidí, kteří z tohoto jídla dennodenně vaří pro své blízké. Protože vařit nezištně pro ostatní lidi je samo o sobě politickým aktem vzpoury proti konzumnímu, zrychlenému a od přírody odtrženému způsobu života, který v dnešní společnosti dominuje. A plnit prázdné žaludky znamená zabezpečit, že lidé budou mít dostatek kapacity věnovat se věcem, na kterých záleží: pečovat o ostatní

**S PRÁZDNÝM
ŽALUDKEM SE NEDÁ
BOJOVAT**

COCINA PERDIDA

a o přírodu, učit se společně novým věcem, organizovat se v boji za lepší svět.

Vaření a rozdávání jídla se tak stalo běžnou součástí aktivismu. Forem aktivistického vaření je mnoho: ať už se kuchtí pro lidi v nouzi, jak to dělá například Food not Bombs, pořádají se společné komunitní večeře nebo se jídlo rozdává přímo na demonstracích. Když začaly početně narůstat sociální a ekologická hnutí, diverzifikovat se taktiky přímé akce a vznikat ekologické kempy, městské a lesní okupace a další vícedenní akce, jichž se účastnilo několik stovek až tisíců lidí, objevila se nutnost zajistit si v místě konání jídlo. A vznikly první aktivistické kuchyně – polní kuchyně s vybavením, které umožňovalo vařit pro masy aktivistů a aktivistek. Ty ve svých velkých stanech, které v sobě ukrývaly jak DIY posvátné vybavení typu vařiče, pece nebo kamen na dřevo, tak profesionální gastro nádobí, dokázaly vařit ve velkém a naráz v časy, kdy bylo potřeba,

a v podmínkách, jaké byly k dispozici. Schopnost vařit pro masu demonstrujících s sebou zároveň nesla jistou nutnost profesionalizace – lidé z kuchyňských kolektivů musí mít nějaké zkušenosti a dovednosti, musí být „vyvaření“. Kolektivy mohou působit exkluzivně, protože k finálnímu vaření nepouští nezkušené lidi, kteří se mohou zapojit spíše do přípravných fází krájení surovin nebo do závěrečného mytí nádobí. Napětí mezi snahou o společnou participaci a nutností zvládnout navařit včas je proto na masových přímých akcích všudypřítomné.

Počet takovýchto aktivistických kuchyní narůstá a dnes již v Evropě funguje hustá síť kuchyňských kolektivů, které se setkávají, vyměňují si vybavení a zkušenosti. Jedna z nejstarších takovýchto kuchyní holandská Rampenplan například nepřímo vyškolila několik svých následovnic, mezi nimi Mobkit Formidable z Německa nebo britskou The Anarchist Teapot Mobile Kitchen (která v roce 2006 vydala skvělou příručku pro kuchyňské kolektivy s názvem *Anarchist Teapot Mobile Kitchen's Guide to Feeding the Masses*). A také u vzniku podpořila naši kuchyni. Kolektivy spojuje několik etických principů: vaří výhradně vegansky, suroviny se snaží získávat darem nebo nakupovat od lokálních producentů, někdy využívají neprodatelné přebytky od různých firem, fungují dobrovolnický a nehierarchický, snaží se minimalizovat odpad a případné výtěžky přerozdělují dalším kolektivům a hnutím.

ZTRACENÁ KUCHYŇĚ

Před devíti lety vznikla pojiždná aktivistická kuchyně i v České republice. Nazvali jsme ji Cocina Perdida, Ztracená kuchyně, protože jsme často na místo akcí bloudili a neuměli najít správnou cestu. Na začátku jsme spíše propagovali veganství – spolupořádali jsme první veganské hody v Brně, vařili na spřátelených kulturních akcích a jídlem podporovali drobnější demonstrace, jako například obsazení Kliniky nebo demonstraci proti Národnímu pochodu pro život. Jezdili jsme také do zahraničí a učili se v praxi od jiných mobilních kuchyní. Od některých jsme dostali vybavení, což nám v začátcích pomohlo vařit pro víc a víc lidí. Dostali jsme od nich také spoustu užitečných rad. Naše vybavení bylo tehdy hodně minimalistické, dokázali jsme najednou uvařit maximálně tak stovku porcí. Za peníze, které jsme na akcích vydělali, jsme postupně nakupovali další a další věci: větší hrnce, plynové vařiče, velkou grilovací pánev nebo tyčový mixér. Od začátku jsme nechtěli používat jednorázové nádobí, a tak jsme nakoupili kovové a později plastové misky, talíře a hrnky. Velkou část věcí jsme dostali darem. K tomu jsme si vyrobili dřevěnou mycí linku pro tři stolitrové lavory, ve které jsme všechno nádobí mohli umýt.

Dnes máme vybavení, díky kterému dokážeme navařit zhruba pro čtyři sta až pět set lidí. Vařením na festivalech (například Fotbal proti rasismu ve Věžničce, FFUD fest, Fluff, Vzдор fest a jiné) si vyděláváme peníze, za které pak nakupujeme další vybavení a podporujeme aktivistické akce jako klimakempy, nerůstovou konferenci nebo skillshare pro lidi z lesních okupací. Část peněz jednou za rok přerozdělíme mezi další kolektivy, jejichž práce nám dává smysl. Minulý rok jsme takovým způsobem podpořili skupiny jako Rythms of Resistance, družstvo Vzletný racek, Food not Bombs Jihlava, Iniciativa Hlavák, Iniciativa nájemníků a nájemnic a polský No Borders Team.

ZA VAŘENÍM PRO MASY JE HODNĚ MATEMATIKY

Nejtěžší věcí při vaření pro velký počet lidí je logistika. Odhadnout, kolik jakých surovin budeš potřebovat na několikadenní akci, u které předem nevíš, kolik lidí nakonec přijde a kolik jídla dostaneš darem, je tvrdý oříšek. Do toho musíš přemýšlet o vyváženosti stravy, o tom, že musíš střídat luštěniny s jiným typem proteinů, o možných alergiích, o tom, že velké množství jídla se vaří mnohem déle než večere pro čtyři. A také o tom, že některá jídla je potřeba vařit ve čtyřech až pěti padesátilitrových hrncích najednou. Takové vaření je vlastně hodně počítání – kolik kil surovin člověk potřebuje na uvaření, kolik lidí se musí podílet na přípravách, aby se vše stihlo, za jak dlouhou dobu musí být jídlo hotové, kolik co ztratí váhy vařením a naopak kolik čeho nabyde namočením do vody. Když si mobilní kuchyně osvojí tuto kombinatoriku, zvládnou pak v zásadě cokoliv – platí jen pravidlo, že pro čím víc lidí vaříte, o tolik víc lidí potřebujete zapojit do krájení, loupání a mytí a míchaní surovin, aby se vše postihalo. Naši kuchyni mnoho z těchto věcí naučili naši kamarádi a kamarádky z kuchyňského kolektivu Mobkit, se kterými jsme vařili na druhém až čtvrtém českém Klimakempu a na některých z Ende Gelände akcí. Jejich strukturovanost, která se nám někdy zdála být až přehnaná v množství pravidel, která se musí v kuchyňských dodržovat, nás vyškolila, i když si v jistých ohledech pořád držíme trochu rozvolněnější přístup.

Aktivistické kuchyně mohou růst, když roste hnutí, pro které vaří. Vnímáme se jako nedílná součást radikálního organismu, který usiluje o změnu převládajícího systému. Dobré jídlo je základem pro dobré podvratárny a u jídla se takové podvratárny stejně tak dobře vymýšlí. Vnímáme sami sebe jako anarchistický kolektiv právě proto, že vařením přispíváme k formování prefigurativních míst, jakými jsou například klimakempy, v nichž může člověk zažít pocit světa bez hierarchií a útlaku. Doufáme, že hnutí bude růst a my budeme růst s ním.

PŘEMÝŠLET O JÍDLE JINAK

Nedávno se konala oslava kulatého výročí kolektivu FNB-Plzeň.

Jak dlouho už působí?

No hele, já fakt nevím, na té době působení (alespoň z mého pohledu) prostě není úplně konsenzuální shoda. Jisté je, že je to víc než deset let, spíše asi jedenáct, možná v zimě to bude i dvanáct let a možná ještě víc. Stejně to není úplně podstatný. Nejspíše se začalo někdy kolem přelomu 2011/2012. Jisté je tedy skoro i to, že ta oslava úplně už na kulatiny nebyla, ale znáte to, než se něco kolektivně připraví...

Pokud se máme bavit z anarchistických pozic o komunitním rozměru jídla, nejde nezmínit globální iniciativu Food not Bombs (FNB, Jídlo místo zbraní). Položili jsme proto několik otázek dvěma aktivistům plzeňského kolektivu FNB.

Jaký je rozsah aktivit vašeho kolektivu?

Naší základní aktivitou je nedělní vaření a sdílení jídla před Západočeským muzeem. Tam může přijít kdokoliv, ale na jídlo tam obvykle chodí jen lidi bez domova. Je to pochopitelné, teplé jídlo není pro ně standardem a jinde se v Plzni v podstatě k takovému objemu za celý týden nedostanou. Při nedělním sdílení jídla se snažíme s sebou nosit vždy i nějaké oblečení, které získáváme od našich podporovatelů. Na místě taky probíhá ošetřování chronických ran a drobných poranění lidí bez domova naší zdravotnickou skupinkou.

Provozujeme i facebookovou skupinu bezpeněžní zóna. Na sídlišti Skvrňany máme veřejnou šatní skříň, kam si lidé chodí pro nevyužitě oblečení a mohou tam na oplátku nechat to své, které už nepotřebují.

Snažíme se ovlivňovat sociální politiku města. V minulosti jsme dělali např. protesty nebo psali otevřené dopisy politikům.

Pořádáme benefiční akce zejména na podporu našeho kolektivu, abychom všechny aktivity, co děláme, měli z čeho zaplatit. Ale děláme i benefice pro jiné kolektivy. Už se stalo tradicí organizovat událost na MDŽ. Z vybraných peněz vždy podpoříme některou feministickou organizaci.

Oblíbenou aktivitou je letní piknik. Ten se vždy odehrává někde na pohodovém místě ve městě a je víc neformální než naše obvyklé výdeje. Společně se tam sejdeme s lidmi bez domova, jíme, pijeme a tancujeme.

Food not Bombs znamená „jídlo místo zbraní“: Přisuzujete tedy jídlu politickou roli? Jakou?

Bez jídla nikdo nepřežije. Přesto není jídlo dostatečně dostupné i těm, kteří nemají moc peněz. To dopadá na jejich zdraví a ohrožuje jejich životy. Zároveň jsme se globálně jako společnost shodli na tom, že právo na život má úplně každý a že hladomory by se měly stát minulostí. To se ale žel neděje. Potravinový průmysl je v podstatě jako každá jiná komodita na trhu. My naší aktivitou dáváme jídlu jiný rozměr. Je nám jedno, kdo přijde na náš výdej, a taky za to nechceme žádné peníze. Z většiny ho vaříme ze surovin, které by se jinak vyhodily. Tím upozorňujeme i na problém s jeho plýtváním. Dáváme naší pozitivní aktivitou příklad tím, že je možné o jídle přemýšlet i jinak. Ne jako o komoditě, ale o právu, které by se mělo dostat každému bez ohledu na jakoukoliv zásluhovost. Zdroje pro nutričně uspokojivé nasycení každého člověka na světě jsou, i když populace roste. Problém je v redistribuci bohatství jak na státní, tak globální úrovni.

Mnozí mohou vnímat jídlo jako samozřejmost, nad níž nepřemýšlí. Jak je tomu u vašich strážníků?

U nich to samozřejmost není. Musí každý den vynakládat mnohem víc psychické i fyzické energie na to, aby si zajistili dostatek jídla. Jasně, každý to má trochu jinak. Někdo má více zdrojů i na té ulici, někdo méně. Ale vesměs není jednoduché získat dostatek jídla. O to horší situace je v Plzni než například v Praze nebo v Brně. Ty možnosti, kam jít na dostupné teplé jídlo v Plzni jsou přes týden v podstatě nulové. To je velký nedostatek sociální politiky města, na který dlouhodobě upozorňujeme.

Co znamená jídlo (jeho příprava, rozdávání, konzumace...) pro vás jako jednotlivce na jedné straně a kolektiv na straně druhé?

Pro mě je v životě hrozně fajn, že příprava jídla, veškerá logistika s tím spojená včetně společného prostoru a nasycení lidé jsou hmatatelnými výsledky spolupráce našeho kolektivu. Víš co, není to jen přátelství založené na felení u pivka. Vidíš jasně, že když se chce, tak společně něco dokážeme, dlouhodobě, funkčně i s některými útrapami kolektivního rozhodování, na které si zvykáme a vychytáváme je. Učíme se navzájem fungovat dohromady. Díky dobrovolnosti to mávám zajímavější. Kde jinde tohle ve svém životě vidíš? Málokdy! Pro mě je to důkaz toho, že alternativy k současnému, zejména hierarchickou a ekonomickou logikou ovlivněnému, uspořádání světa jsou možné. Osobně je to pro mě v životě opravdu hodně cenná záležitost, fakt... těžko popsat tolik příjemných emocí.

Jak ve vaší praxi vypadá solidarita a vzájemná pomoc oproti charitě?

Vnímám to tak, že zkrátka nejsme sociální služba, která podléhá zákonům a pravidlům. To nám umožňuje na našich výdejích přistupovat k našim strážníkům jako k sobě rovným a nerozhodovat o tom, kdo má a nemá právo jídlo dostat.

Někteří z vás jsou zároveň sociální pracovníci. Všimli jste si někdy, že se skrze jídlo snaží budovalo prostředí důvěry?

Ano, je to tak. Někteří z nás pracují i ve službách. Zdá se mi, že se důvěra mimo prostředí sociální služby buduje jednodušeji. Občas to ale může přinášet i nepříjemné situace. Dřív jsem to moc neřešil a měl asi víc sil. Teď bych řekl, že to mám trochu jinak. Pro naše strážníky je kolikrát těžké naše role rozeznávat a je to naprosto pochopitelné. A například nedělní sdílení jídla pro mě začalo být občas víc pracovní záležitostí než neformálním setkáním, a to mě frustrovalo.

Dá se během letitého vydávání jídla potřebným vypořádat, jak se proměňuje sociální realita v Plzni?

Když to budu brát jen podle toho, co můžu pozorovat na samotných výdejích, tak strážníkům za ty léta o dost přibýlo. Lidí bez domova určitě neubývá. Co se týče sociální politiky města, tak je tam vidět nějaký progres, ale zdaleka neodpovídá tomu, co by se podle mě přibližovalo situaci solidárního města, kterému opravdu záleží na jeho občanech. To je jedna rovina. Ta druhá je strukturální. Bezdomovecťví město samo o sobě nikdy nevyřeší. Vidíme, že krize s bydlením i chudoba stále rostou. Tohle je globální problém, který má politické řešení. Není to nic přirozeného. Ale ta změna je zdoluhavá a nedaří se. Žel jsme jako společnost natolik přehlezení a vyřízení, že se jen těžko hledá nějaká větší aktivita zdola, bez které podle mě zmíněné problémy nikdy nevyřešíme.

Když se vrátím ještě do lokálního kontextu, tak teď máme v Plzni primátora Romana Zarzyckého, který si na lidech bez domova, ale i cizincích honí politické body naprosto nechutným způsobem. Jeho výroky a činy prohlubují nenávisť ve společnosti a mám opravdový strach, kam až to může pokračovat. Jeho sklony k autoritářskému smýšlení jsou naprosto zjevné, ani se to nesnaží nijak zaobalit. To ale odpovídá trendům i v jiných zemích.

Podpořili jste kampaň Násilí a pořádek, která se zaměřuje na policejní násilí vůči lidem bez domova. Jak hluboko sahá tenhle problém?

Ano a zároveň je i úzce propojena s FNB. Problém policejního násilí tu vždy byl, je a bude. Stejně tak jako všude jinde, kde je policie. Zmiňované kampani se ale podařilo ten problém otevřít jako veřejné téma. To je první krok k tomu, aby se nějakým způsobem mohlo začít s jeho řešením, které nebude jednoduché.

Vy jste jako FNB někdy měli konflikty s represivními složkami kvůli pomoci lidem bez domova?

Nic velkého, co by někdy skončilo správním řízením nebo soudy. Nicméně v průběhu let se opakují snahy naši aktivitu vytlačit z centra města. My ale neděláme nic nezákonného, solidární sdílení jídla nemůže být v demokratické společnosti kriminalizováno. Proti takovým snahám bychom se určitě postavili. V kontextu aktuální situace a velmi odhodlaného primátora šlapat po lidech bez domova jsem zvědavý, co si na nás vymyslí současná rada. Ale jsem přesvědčen, že bude „úspěšná“ tak jako ty předchozí.

Na jakých principech váš kolektiv funguje, co se vám daří a co naopak ne?

Stavíme na principech solidarity. O těchto principech jsem mluvil předtím. Také fungujeme jako kolektiv, který nemá žádné vedoucí, a rozhodujeme společně. Jídlo, které vaříme, je veganské. Naši aktivitou se snažíme dekomodifikovat jídlo a zároveň ho sdílet ve veřejném prostoru, který se neustále víc a víc privatizuje.

Také jsme se zaměřili na udržitelnost našeho fungování. Z toho vzešel FNB prostor, kterému říkáme neformálně Butik. Už je to rok, co v něm fungujeme. Máme tam kuchyni, společenskou místnost, kde se setkáváme, a malý dvorek, kde i něco pěstujeme. Dřív jsme vařili po bytech a střídali se, ale už to nebylo moc udržitelné. Nový prostor určitě přinesl novou energii a radost do kolektivu. Hodně jsme řešili jeho financování. Nakonec jsme přistoupli k dobrovolným členským příspěvkům. Z peněz od našich podporovatelů hlavně platíme materiál a suroviny pro přímou podporu lidí bez domova.

FNB-Plzeň často poskytuje jídlo na benefičních koncertech, které tak dostávají jiný rozměr. Jak to vnímáte a co pro vás, popřípadě pro ostatní, tahle aktivita znamená?

Voprz s přípravou jídla (občas to tedy i někoho baví), blaho ze žraní chlebičeků a nějaký peníze do kasičky... jsme rádi, když to lidem chutná a mají radost, pak se s nimi dobře dává do řeči a navazuje sociální kontakt i s méně známými lidmi...

Co nejraději vaříte a co mívá největší úspěch?

Vaříme hlavně podle surovin, které seženeme. Jsme v kontaktu s několika prodejci zeleniny a pečiva, kteří nám dávají suroviny, co by jinak vyhodili. Taky chodíme na dumpster. Většinou z toho vzejde zeleninová polévka nebo různé podoby guláše. Snažíme se vařit i nutričně hodnotné jídlo, takže z peněz od podporovatelů nakupujeme i luštěniny, sójové maso apod. Největší úspěch má podle mě poctivý sójový guláš, který vaříme celou noc až do rána. To ale neděláme každý týden, většinou na piknik nebo na benefice.

NECHAT JÍDLO ZASE

OŽÍT

ZAHRADNÍK

BRAMBORAČKA

Chápu, proč je bramboračka jedno z našich tradičních jídel. Tuhle jsme ji doma vařili a kolem 95 % surovin bylo z naší zahrady a 3 % byly věci, co jsme akorát nepěstovali, ačkoliv tu rostou.

Vždycky mám pocit, jak to kapitalismu hrozně nandáváme, když jsme se na něj mohli v jednom jídle z 95 % vysrat.

No dobře, děláme to kvůli Fialové drahotě, páč bychom tu jinak chcipli hladý...

No ale teď už vážně. S přihlédnutím k faktu, že podobní lidé jsou v naší společnosti skupinou zasluhující název minorita, je to spíš hipsterské snažení o nezávislost a taky trochu zábava...

Avšak kromě nějakých závrtných ekonomických výhod působí pěstování například na moji psychickou stránku poměrně blahodárně. Pocit, že třímáme v rukou potřebnou sílu a zkušenost k nasycení vlastního žití, je fajn. Tomuhle domácímu pěstování se vlastně člověk věnuje dosti okrajově, že jo? Jinak musí čas obětovat aktuálně ekonomicky výhodnější práci. Naplno by se toho zvládlo daleko víc, takže představa možnosti vykašlat se z větší části na nějakou delší dobu na ekonomický svět kolem a zůstat doma je fajn.

Klídek a práce na zahradě.

Skoro každý kousek toho, co jste si opatřili vlastníma rukama má svoji duši a příběh...

Ingredience do bramboračky:

* *brambory: jo tyhle ty jsme nesázeli, ty se tu samovolně množí v záhonech už několik let z nevyrytých zbytků*

* *celer: sklizen loni, doteď přežíval ve sklepe v písku, poslední dobu nejspíše v hibernační symbióze se slimákem, který odjídá jeho nahnívající části, které mu chutnají, a zároveň tím bránil postupu hniloby do celeru...*

* *petrželka a kadeřávek: chudáci, byli vyseti na začátku velkého sucha a horka, to nemají rádi... snažili se jen přežít a my s nimi, každodenní závilka a péče o živořící rostlinky nakonec přinesla „ovoce“*

* *libeček: příklad typického úderníka, roste tu samostatně již pár let a brzy splní pětiletku s výbornými výsledky*

* *bobkový list: než jsem ho dostal od přítelkyně mámy, netušil jsem, že se tu dá takhle krásně pěstovat, a navíc díky téhle hipsteřince jsme v bobkovém listu soběstační už několik let (na zimu sklízet dovnitř), což je cute*

* *mrkev: zdá se vám malá? bude větší! tohle je odpadní mrkev z jednocení mrkví, které se budou sklízet až na podzim, i tak je ale nám...*

* *houby: už zase rostou v lese*

* *majoránka: po koupi v zahradnictví moc neprosperovala, ale pak se jí tu nakonec zalíbilo...*

* *řapíkatý celer: daří se mu v DIY skleniku ze starejch oken, felí tam s melounem a paprikama*

Jako jednu z negativních věcí dnešní ekonomiky vnímám odpoutání člověka od jeho vztahu k jídlu a krajině. Jídlo se stalo jen komoditou, kterou kupujeme, většinou bez možnosti poznat, co je za ním, odkud je atp. Naši základní potřebu získáváme z velké části skrz síť neznámých ekonomických toků, marží řetězců a přepravejců, neznámého ohodnocení přímých producentů a neznámých postupů při vytváření potravinové produkce. Přidružení se negativní důsledky tohoto fungování jsou všem asi jasné. Ano, je to ovšem velice pohodlné, a proto to tak pěkně funguje. Přinejmenším dokud to nezačne

Jídlo není nutně jen to, co se dá koupit ve sterilních podmínkách supermarketů. Vyplatí se najít si na jídlo čas, rozhlédnout se, objevovat nestandardizované chutě, a především vztahy, které mohou být s jídlem spojeny. Pak si můžete třeba uvařit obyčejnou bramboračku bez nepříjemné pachuti kapitalismu.

drhnout o limity férové práce, krajiny a možnosti produkce v době klimatické změny.

HRA S JÍDLEM

Jenže nečekejme, že až to začne drhnout, tak se to změní k obrazu našemu. Naopak se tomu ve vhodných chvílích stávající prostředí přizpůsobí, a pokud nemáme alternativy a nejsme o nich ani schopni přemýšlet, tak se budeme muset přizpůsobit taky, protože jídlo = základní potřeba, že jo, a marže prodejců, bez kterých to nemůže fungovat, musí růst a někdo zaplatit. Myslím si, že je to aktuálně vidět na nárůstu cen potravin. Náraz na to, že producenti chtěli víc + touha po větším profitu obchodníků + nárůst cen zdrojů = do ceny zdrojů tohle všechno hezky schováme a podáme to takto.

No a teď si budu připadat, že píšu spíš do D-Testu. Čumme na to složení a vzdělávejme se – občas mě opravdu zarazí, kolik lidí s podobným myšlením tohle docela dobře ignoruje (o negativních důsledcích některých komodit typu palmový olej netřeba psát). Zajímáme se o zemi původu a preferujeme lokální produkci a tak dále. Jakkoli může být vysmíván takový přístup uvědomělého spotřebitele k nákupu potravin, který i tak obsahuje spoustu negativních aspektů tkvících v individualismu a pasivitě, nelze popřít, že nezanedbatelný tlak na producenty a přepravejce zajisté vytváří.

Nicméně netřeba kráčet jen touhle cestou. Od doby, co jsem začal taky žít na našem venkově, jsem kupodivu zjistil, že producentů, od kterých je možno nakupovat přímo, je tu docela dost. Jedná se o lokální zeleninu, ovoce, obiloviny, hrách, vejce a maso. Tak proč si neudělat výlet a nezačít nakupovat jinde než v supermarketu? Ceny přímo u producenta¹ na dvoře taky nebývají nijak hrozné, ba vlastně naopak. Ovšem když pak jede za vámi producent do města, tak už si to zaplatit nechá (to, co koupíme u nich na trzích prodává třeba o 3/4 draž – zase to ale je logické: doprava/stánek/čas...). Když jsme letos na podzim nakupovali cibuli (na většinu roku), stála 17 Kč za kilo, na jaře byla k dostání v obchodech už za víc než 34 Kč/kg. Ano, je to tím, že se taky kazí a v ceně musí být promítnuty ztráty během skladování, jenže se tam promítají taky marže prodejce. Takže ano, vyplatí se koupit si místo jednoho kila na jaře v supermarketu dvojnásobek na podzim od producenta s tím, že třeba část přinejhorším snižuje. Ztráty při skladování (i správném) jsou přirozené a snižuje to i v tom supráči, takže se nemusíte cítit nijak provinile, když se vám to stane doma.

Dobře, ale tohle je zatím stejně dost individualistický přístup k jídlu, i když o něco aktivnější. Cool by bylo nějaký potravinový družstvo a tak, co? Jenže jak ho vytvořit? Kdo má know-how? Kdo má kapitál do základu? Kdo promární prostředky, když se to nepovede? No nemá asi smysl si v našich podmínkách pohodlného kapitalismu brát velká sousta (nebo teda já jich rozhodně schopen nejsem, ale třeba je někdo schopnější).

Co se ale zeptat vašich fellas, jestli jim nemáte taky vzít pytel brambor, cibule, čehokoliv? Co se domluvit, že cizrnu koupíte ve větším a levněji dohromady? Nějak mi připadá, že tady by se možná dala zřejt půda pro případný růst něčeho většího. Na pohodu, v klidu a s prospěchem pro sebe a blízké okolí.

Problém může být skladování, ale nemáte třeba kámoše, rodiče s velkým sklepem/spíží? Co je oslovit a zapojit? Co využít různé komunitní a samosprávné prostory? Můžou hrát skvělou roli v téhle hře s jídlem.

Vidím to i v praxi. Docela hodně toho pěstujeme, abychom měli hojnost pro nás, tak vzniká nadprodukce, kterou můžu prodat známým. Problém nastává, že při jízdě do města se mi absolutně nevyplatí všechny objíždět, domlouvat se, kdy kdo má čas atp. V tomto případě by bylo pro nás lepší nic nikam nevozit a raději to zkrmit slepicím, nebo vyhodit. Jenže my máme ten společnej prostor, že jo? No a tak vlastně člověk jen napíše, co nabízí, poptá, kdo co chce, a odveze to tam, kde se stejně všichni občas sejdou, zastaví. Je to skvělý! Do ledničky na piva se nějaká ta brokolice, česnek a vejce stejně ještě vejdou. Takový prostor může krásně napomoci i redistribuci hromadnějších nákupů.

Na téhle hře s jídlem může panovat celkem shoda napříč politickým spektrem, vždyť o vlastní jídlo má zájem celkem pochopitelně každý. Pokud vzniknou dobré příklady spolupráce kolem jídla, možná začnou být zajímavější pro různé lidi i naše „nepraktické“ myšlenky a podivné aktivity.

TVOŘME VLASTNÍ JÍDLO

To, co část naší společnosti ve vztahu k jídlu globalizovaný kapitalismus celkem dobře odnaučil, je tvorba a produkce vlastních potravin.

Pěstovat doma nemám moc smysl, vzhledem k obrovské pracnosti a nízké ceně jídla v regálu.

Učit se vařit z lokální produkce a snažit se využívat to, co je v aktuálním ročním období dostupné, se jeví jako askeze, když můžu mít kdykoliv cokoliv a mnohdy ještě levněji (že jo, ceno banánů vs. brambor?).

Kvašený věci? Tyhle neuniformní a občas nepředvídatelné věci nemají na pultech řetězců vůbec co dělat. Vlastně by se dalo říct, že se na ně úplně zapomnělo a vitamín C si můžete koupit v lékárně.

Chutě a tvar? Proč by ti mělo chutnat nekřupavé a lehce unavené jablko ze sklepa, když si můžeš koupit křupavé a krásné klidně v dubnu, ač to uložené celkem dobrými specifickými chutěmi (a to nemyslím v negativních konotacích) docela oplývá?

Uvažování a zkušenost s tím, co popisují výše, se ve velké míře vytratila s tím, jak začala být spousta potravin dostupná kdykoliv, kdekoliv a v uniformní kvalitě vytvořené marketingem a částečně i požadavky zákazníků. Ruku v ruce s tím kráčí zapomnění na některé „méně úspěšné“ druhy zeleniny, než jsou rajčata, papriky a okurky, které se u nás dají pěstovat a zpracovávat. Jakmile nemusíte zpracovávat a uchovávat potraviny na období, kdy nejsou nebo je jich méně, tak je nemusíte ani kvasit, sušit, zavařovat a jíst i starší kusy ze sklepa, a tak zapomínáme na to, že tu vlastně jsou, na jejich chuť a co se z nich dá vytvářet.

Výhodné a pohodlné to ovšem tváří v tvář změně klimatu nemusí být napořád a mít zkušenost s těmito věcmi může v budoucnu pomoci obstarat si cenově dostupné jídlo a každopádně pestrý svět je stabilnější v krizích.

O česnek, co pěstujeme, je mezi přáteli velký zájem. Přemýšlíme, že ho budeme pěstovat víc. Tím se nechci chlubit. Jen je to příklad toho, že pokud má někdo, kdo je ochoten produkovat, příslib poptávky, tak se do toho může pustit. Takhle funguje např. KPZ (ko-munitou podporované zemědělství), fajn platforma, o které si toho jinde můžete zjistit víc. Pokud se do něčeho takového zapojíte, ty věci, které se „zapomněly“, zas začnou ožít.

Dá se pěstovat i společně a je to obrovská zábava a sociální využití zároveň i s učením se spolupráci. U některých potravin (zrovna ten česnek či brambory...) to, pokud se zadaří, nemusí být ani z ekonomického hlediska úplně marné, i když oproti vložené práci bude stále výhodnější nakupovat v obchodě. Zkušenosti z takových kolektivů, ve kterých vlastně o nic nejde, nás pak můžou naučit o nich přemýšlet a aplikovat je ve věcech, kde o něco jít může. Je to vlastně docela složitější sociální polemika, která může pramenit z jídla. Jídlo, ač se to nemusí úplně zdát, dle mého pozorování opravdu výrazně ovlivňuje naši kulturu, krajinu a společenské uspořádání.

Produkce potravin nám sympatičtějším způsobem může tedy přinést docela zajímavé společenské možnosti. Je asi zbytečné mít v tomto případě přehnané nároky s vizí celospolečenské aplikace. Lepší je asi tvořit svět sympatického jídla kolem prostředí vlastních kolektivů a postupně do toho zapojovat i lidi nám vzdálenější. Však to znáš, jak stánek s benefičním jídlem třeba na nějaké akci zaujme, a podobně to může být i s jídlem v širším kontextu.

Díky technologickému pokroku máme a budeme mít aktuálně obrovské možnosti. Vždyť jak už je nyní jednoduché nabídnout potravinovou produkci zájemcům ve skupinovém chatu a nechat si online poslat peníze (ale jde to i bez nich). Začínají se objevovat robotické plecí technologie, kdy není potřeba používat postřiky proti plevelům či škůdcům a zároveň se minimalizuje nutnost práce. Zemědělství se může rapidně měnit a pěstování a distribuce potravin může být daleko snazší. Pokud budeme umět s potravinami a jejich vazbami od producenta ke spotřebiteli a zpět ke krajině aktivně zacházet, můžeme těchto možností využít i pro tvorbu potravin podle našeho vidění světa.

Budoucnost je nepopsaná a současný individualistický kapitalismus pro nás zdánlivě tááák pohodlný... tak uvidíme, co bude.

Poznámka:

¹ Jasně, je možné kritizovat, že to nejsou áčkaři jako my a že je vlastně jedno, od koho se co bere, protože jsou to všechno stejně všichni prohníli kapitalisti... Pro mě je ale takový postoj jen projevem anarchofundamentalismu, kterej nikam nevede. Nelze ignorovat stav současné společnosti a chtít buď všechno 100% anarchistické, anebo nic. Ekonomické pořádky se nedají v nerevoluční situaci změnit rychle ani násilně. Jednou z našich snah by tedy mělo být co největší rozdrobení zisků, protože tam, kde není naakumulovaný kapitál, tam není moc velký potenciál ho využít k formování světa dle vize oligarchy/korporace atp.

NAKLADATELSTVÍ NEKLID

nabízí mj. následující publikace:

- J. Baschet: *Sbohem kapitalismu* (295 Kč)
- A. Wagnerová: *Neohlížej se, zkameníš* (300 Kč)
- P. Freire: *Pedagogika utlačovaných* (330 Kč)
- U. Brand, M. Wissen: *Imperiální způsob života* (350 Kč)
- G. Kallis: *Na obranu nerůstu* (350 Kč)
- U. Gordon: *Anarchie tady a teď* (295 Kč)
- K. Ross: *Komunální přepych: politická vize Pařížské komuny* (230 Kč)
- P. Kropotkin: *Vzájemná pomoc: faktor evoluce* (375 Kč)
- K. Lang: *Tělo jako prostor anarchistické rezistence* (215 Kč)
- *Zapatistická výprava za život* (215 Kč)
- J. C. Scott: *Dvakrát sláva anarchismu* (275 Kč)
- C. Arruzza, T. Bhattacharya a N. Fraser: *Feminismus pro 99 procent. Manifest* (99 Kč)
- G. Purchase: *Evoluce a revoluce. Úvod do života a myšlenek P. A. Kropotkina* (215 Kč)
- C. Milstein: *Anarchismus a jeho ideály* (215 Kč)

více info na neklid.org

ZASE MĚ UKUŠNIL!

RADIM KOPÁČ

Dobově výrazná, odevšad dobře viditelná figura domácí společnosti, kultury a politiky. Spojená nejsilněji s listem *Omladina*, který vycházel 1903 až 1908. Jenže osobnost taky poněkud sporná, člověk specifického, náročného typu. Majitel dost bujné fantazie, trochu mystifikátor, trochu manipulátor, trochu účelový lhář. Za jednu facku chtěl vrátit vždycky dvě. A jako obživu provozoval nejradši „expropriaci na vlastní pěst“. Bral komukoli a dával – vždycky sobě. Trestal boháče a odměňoval – vždycky sebe. Satirický list *Kopřivky* mu svého času (1909, č. 15, s. 4) prorokoval skvělou kariéru ministra financí v Rakousku po volbách 1935: „... ministerstvo financí dostane bratr Vohryzek, který se před léty přihlásil ke straně, aby pomáhal vyvlastňovat straně sociálnědemokratické voliče.“ Dopadlo to ale jinak.

ŘÍKALI MU „DÁBEL“

Byl ročník 1876, rodák z Lysé nad Labem. Zemřel v brazilském exilu, kam odešel v roce 1922 jako desetitisíce Čechoslováků před ním – aby podnikal. Na tomhle se shodnou všechny prameny. Na čem se ale neshodnou, je rok úmrtí. Všude se píše ten třiaticátý. Jenže bez jakéhokoli relevantního zdroje. Teprve pseudonymní Jan Duben, vlastním jménem Rudolf Nekola (1901–1969), světoběžník, novinář a spisovatel, uvádí v rukopisném nekrologu nazvaném „Čs. pamětník starých časů zemřel v Brasílii“ přesné datum, a to hned v první větě: 26. květen 1944. Tedy dva dny před svými osmašedesátými narozeninami (podle matriky Židovské obce v Křinci, kam spadala i Lysá, se Vohryzek narodil 28. května). A přidává lokalitu: město Indianá ve státě São Paulo. To město existovalo tehdy, existuje dnes; žije tam zhruba pět tisíc lidí. Podle Dubna-Nekoly prý Vohryzek v Brasílii „zpočátku pracoval jako chemik v různých továrnách, pak si založil továrnu na chemické výrobky“. Byl velmi aktivní v krajanských spolecích: sdružoval, tmelil, aktivizoval, a hlavně psal a přednášel o mladém Československu. Ve třiactýřicátém roce byl hlavním organizátorem oslav k osmadvacátému říjnu; byl „velmi vážen a milován“, byl „živým mostem mezi čs. legací a skutečnou krajanskou veřejností“. Vohryzek měl čtyři děti a pět vnoučat. Na hřbitově v brazilské Indianě ho pohřbili prý jako prvního Čechoslováka. Těch „prý“ by šlo napsat k jeho osobě nejspíš mnohem víc; těžko říct, jestli Duben-Nekola bral informace pro svůj text ještě odjinud než od Vohryzka, který měl tisíc a jeden důvod, proč svou legendu stylizovat.

Vohryzek vyrůstal bezútešně. Záhy přišel o rodiče. Vychovávali ho příbuzní. Do školy chodil v Ústí nad Labem a v Praze. Některé jazyky tvrdí, že se pak vyučil cukrářem, jiný že rukavičkářem; Duben uvádí jako jeho hlavní obor chemii. Víc než na školách se ovšem Vohryzek vzdělával po vlastní ose. Zvládnul němčinu, nizozemštinu, francouzštinu; zvládal práci redaktora, psal, překládal, přednášel. Měl solidní formulační i rétorické dispozice. A řečnil plamenně, vášnivě, s niterným drajvem. Nejčastěji ve prospěch horníků, a to na severu Čech, kolem Liberce, Mostu, Jablonce nad Nisou a Duchcova. Ale doma byl i v Praze, na Žižkově. Franta Sauer ho portrétoval v románu *Pašeráci* (2. vydání, 1947, s. 22) následovně: „Znal jsem ho již jako mladíka, jako ohnivého a parádního řečníka z rozličných politických schůzí a táborů, kde hřímá do davu a rukama rozhazoval jako Mefisto na divadle. Svým zjevem byl až příliš nápadný. Byl prostřední postavy, širokoplecí, měl mohutný býčí krk a neobyčejně výraznou hlavu. Vysoké čelo, husté, zkadeřené, černé vlasy, podobné vlasům černochů, a malý francouzský nosánek; hnědé, blýskavé a pronikavé

Příští rok to bude osmdesát let, co umřel. Jakkoli se doposavaď všude psalo, že umřel právě před devadesátí lety: 1933. Karel Vohryzek. Básník a prozaik, novinář a překladatel, vydavatel, aktivista a výjimečný rétor zdejšího anarchismu přelomu 19. a 20. století.

oči, obohacené skřipcem, a černá muška na bradě dávaly mu strašně energické vzezření. My, hoši, jsme mu tehdy přezdívali ‚dábel‘: Trochu méně uctivě se o Vohryzkově profilu vyjádřil Jaroslav Hašek v *Politických a sociálních dějinách Strany mírného pokroku v mezích zákona* (1. vydání, 1963, s. 12): „... Vohryzek maže si sporý věnec vlasů brilantinou, chodí po Praze v šatech nejelegantnějšího střihu jako arbiter elegantiarum, kupuje si voňavky a vydává *Chuďasa*, anarchistický krejcarák českého lidu.“

V *Ottově slovníku naučném* (26. svazek, 1907, s. 888) je Vohryzek veden jako „spisovatel český“. V *Omladině* se věnoval publicistice, psal básně („Má láska, žhoucí plamen!“, „Ze slavnosti ve prospěch ‚Práva lidu‘“, „Jen na horách...“, „Naším kavalírkům...“), povídky („Rukavice proti filosofii“, „Nemesis bonorum kustos“, „Harmonika“, „Tři K.“), rozpracoval román (*Tragedie muže*); údajně je taky autorem několika písňových textů. Ve *Slovníku* se o něm dál píše: „redaktor časopisu ‚Nová Omladina‘, napsal: *Abeceďa anarchismu; Hospodářské obrození lidstva zemědělskými družstvy* aj. a přeložil Maxe Stirnera: *Jediny a jeho vlastnictví*.“ Redaktorský a vydavatelsky fungoval ještě u jiných podniků, minimálně *Předvoj, Generalstreik, Komuna, Chuďas* a *Předzvěst*; prvním žurnálem to všecko někdy v roce 1899 začalo, tím posledním pak na přelomu let 1908 a 1909 skončilo. Národní knihovna připisuje Vohryzkovi další dvě autorské položky: *O nové kooperaci* (1901) a *Všeobecná stávka zaměstnanců* (1907). Všechno utlé brožury, dvacet třicet stránek, prepisy vlastních přednášek a proslavů. Spíš dramatické gesto, jednorázový povel do boje než kritická analýza situace.

Ten Stirner byl důležitější. Otvíral totiž Vohryzkovi cestu, pojmenoval východiska, načrtnul výhledy, jakkoli riskantní a problematické. Mladohegelian, co měl blízko k Engelsovi a Marxovi; průkopník individualistického anarchismu, trochu nihilista. Dravě egoistický buřič, kritik všeho, počínaje dobovou filozofií a kulturou přes náboženství po společnost a její uspořádání. V jeho díle nefunguje žádná obecná metafyzika, ale vždycky jenom konkrétní fyzika; co se tu řeší, je problém jedinečného člověka teď a tady. Otázka stvořitele i stvořeného v jednom. Odtud samozřejmý věčný rozpor, který se skrze tenhle sebestředný vztah nutně propisuje – a na nějž poukázal Theodor Novák v časopise *Lumír* (1901, č. 6, s. 68): „Stirner byl příliš filosofický radikál, než aby měl smysl pro skutečný život.“ Zhruba takhle Vohryzka karikovaly *Kopřivky* (1909, č. 1, s. 1): s bichlí Stirnera pod pravičkou, s levičkou na srdci, hlavu hrdě zhlůru, odvážně našlápnuto kupředu. Jasný odhodlanec, idealista, pozdněromantický, trochu dekadentní typ.

Se zdejšími anarchisty se Vohryzek družil od druhé poloviny devadesátých let; s Neumannem, Kalinou, Körbrem, Knotkem, Šrámkem, Tomanem, Gellnerem, později s Haškem nebo Sauerem. Patřil k nejvýraznějším. Aktivně vystupoval víc než dekadé. Účastnil se třeba mezinárodního kongresu anarchistů posledního srpnový týden 1907 v Amsterdamu. Hlavním tématem toho celosvětového setkání bylo, jak spojit individuální autonomii s kolektivem, organizací, která má sice větší efektivitu práce, ale jedince vždycky nějak omezuje na osobní svobodě. Vohryzek promluvil (podle Tomka a Slačálka, 2006, s. 305) vstřícně, smířlivě: „Říct, jak se to někdy dělává, buď Stirner, nebo Kropotkin, a postavit tak tyto dva myslitele proti sobě, je omyl. Kropotkin a Stirner nemohou být v rozporu; rozvíjejí tu samou myšlenku z odlišných úhlů pohledu. Toť vše.“ V Sauerových *Pašerácích* (s. 22) je ale jiná Vohryzkova karikatura. Od Františka Bidla. Vohryzek tady vyhlíží vyloženě nepřítelně, jako by ho jalo šílenství, jako by mu hlavu rozpálily bludy. A má taky dost znepokojivý stín, nefalšované ďábelských tvarů, neproniknutelně černý. Ostatně

ten román je vlastně celý jedna velká Vohryzkova karikatura, dost neslavitelný výkres kamaráda, co v lepším případě mystifikoval, v horším pak účelově lhal, manipuloval, zrazoval.

Vohryzek byl prostě odjakživa ten i ten. Jekyll & Hyde, černý a bílý. Chtěl možná zrovnoprávnit svět, ale v praxi dost nevybíravě haproval. S morálkou si netykal. Svůj individualismus vůbec nezatežoval nějakou myšlenkou na druhého; lidi ho nezajímali, a pokud, pak jenom jako přestupní stanice na spanilé jízdě za vlastním cílem. Svě žurnály, jakkoli měly (navzdory drtivé cenzuře) vysokou kvalitu, financoval z kriminální činnosti; kšeftoval s cukerinem, se známami a kolký, s mýdlem, přimotal se k menším i větším vykrádačkám. A když šlo o prachy, zapletl se ochotně i s druhou stranou, tedy s tajnou policií Rakouska-Uherska. „Voni že jsou Vohryzek?“ ptá se Franta Habán ze Žižkova ve stejnojmenném románu Franty Sauer (díl II., 1923, s. 368). „Já znám Karla Vohryzka jako své boty, koho chtějí honit, že jsou Vohryzek? Jsou vůbec moc rád, že Vohryzkem nejsou, sice by leželi už dávno na zemi s rozčákaným nosem. Vohryzek je lump, který každého kamaráda okrad, a nedělal to ani z potřeby. Mně taky vzal, a proto bych nedělal žádné dlouhé řeči jako s nima, voni jeden tetřeve...“ Když píše Václav Menger v *Lidském profilu Jaroslava Haška* (2. vydání, 1946, s. 138–139) o anarchismu v první dekádě minulého století, zmiňuje „špicly“, „provokatéry“ a „záškodníky“, kteří hnutí soustavně rozvraceli zevnitř. A Vohryzka jmenuje na prvním místě: „Ze všech těchto kreatur nejhorší byl Vohryzek, který dokonce zaujímal v hnutí jedno z nejvýznamnějších míst. Při svém vzdělání a znalosti teorie se udržoval dlouho u moci a dodnes je mnoho těch, kteří nikdy neuvěří v jeho zrádcovské poslání. Vohryzek byl chytrý, sebevědomý a panovačný duch, což mnohého popletlo tak, že byl ochoten v něm vidětí spíše radikálního individualistu než člověka se zločinnými sklony.“

Zatímco později v Brazílii Vohryzek (údajně) spojoval a tmelil, v nultých letech minulého století v anarchistických kruzích (prokazatelně) rozděloval a rozvracel. Jedni ho rychle prokoukli jako bezskrupulózného lotra (Michael Kácha), pro druhé (Ladislav Knotek) byl dál hrdina, obět rakousko-uherské státní moci a falešných pomluv. Tohle dvojí čtení Vohryzka pak posílila mezinárodní kauza, do níž se zamotal pět let před první světovou válkou.

JMÉNEM ZÁKONA!

„V roce 1908 provedena byla celá spousta neobyčejně odvážných loupeží, jejichž provedení nasvědčovalo tomu, že jsou prováděny dobře organisovanou tlupou lupičů,“ napsalo *České slovo* 20. října 1909 (č. 244, s. 3). Co „dobře organisovanou“, dokonce „mezinárodně organisovanou tlupou“! V tom roce si banda připsala na konto povedené vloupačky do pražských kostelů na Poříčí a ve Vršovcích, a hlavně do poštovních úřadů (kde šli po hotovosti a po známkách), a to v Karlíně, na Vinohradech, v Nuslích, na Podbabě – ale i mimo Prahu, v Českém Brodě a Kolíně. A taky v Curychu, u hodináře a klenotníka Pavla Galliho.

Trojka pražských kumpánů – Vohryzek a Rudolf Tichovský za anarchisty a Jindřich Boček za zlodějskou galérku – zamýšlela prý „provést nějakou větší krádež po způsobu ruských anarchistů“. Spolčili se pro tu věc s posilami z ciziny, s Josefem Micsikem (anarchista z Uher) a Gabrielem Beranovským (anarchista z Ruska), a začítli na bohatý Curych. Čtrnáctého února 1909 se nechali zamknout v domě, kde měl Galli svůj kram, a dali se do díla. Tedy makali hlavně uherské a ruské anarchista, Boček hlídal nejspíš před domem – a zbylí dva zůstali v Praze. Uhersko-ruský tandem se do Galliho kšeftu po čtyřech hodinách usilovně práce provrtal stropem, nabrali lup za víc než deset tisíc franků a venku se rozdělili; potom Boček odjel do Prahy (kde se podělil o úlovek s Vohryzkem a Tichovským), Micsik do Vídně a Beranovský do Francie. Beranovského nechtyli, Micsika s Bočkem ano; hlavně zatýkáni dvaatřicetiletého Bočka mělo velmi slušný spád.

Už jistý čas před akcí, která proběhla ve třetím patře domu v Bořivojově ulici 1073/42, totiž Boček po Praze vytruboval, že „každý se brání, mne už na Pankrác nedostanou, a budu-li stíhán, prodám svůj život drazé“. Tím „stíháním“ měl na mysli pronásledování, honičku – anebo přepadovku. K té došlo 10. dubna 1909, kdy „bylo policejnímu úřadu důvěrně sděleno, že Boček bydlí u manželů Stehlikových na Žižkově“. Nejdřív šel na místo jeden strážník, aby zjistil, jestli je informace pravdivá. A když zjistil, že je, vyrazilo na místo policejní kvarteto: Binder, Hladík, Lukeš a Pětiletý. Dva měli zbraň, dva pouze hole. To se jim stalo osudným: „Než Binder pronesl první slova zatýkácí formule ‚Jménem zákona,‘ referovalo *České slovo*, „již vytáhl

Boček z kapsy browning a vypálil proti Bindrovi ránu. Binder ihned padl k zemi. Okamžitě vrhl se na Bočka detektiv Hladík, uchopil jej za pravou ruku, avšak Boček ohnal se po něm a kouzlil jej. Hladík držel však Bočka za krk a tlačil jej nyní k Lukešovi a Pětiletému. To vše událo se velmi rychle. Mezi tím přiblížili se detektivové Lukeš a Pětiletý k místu zápasu právě v okamžiku, když Boček uvolnil pravici vzhůru znovu vystřelil. Koule projela ramenem Hladíkovým a střechou klobouku Bočkova. Boček Hladíkem ku zdi přitisknutý, uvolniv znovu pravici, vystřelil dvakrát na Lukeše a Pětiletého. Detektiv Pětiletý kulí do srdce zasažen, sedl na postel a za okamžik klesl mrtev k zemi. Lukeš pak, těžce raněn, počal nyní teprve ze svého služebního revolveru střílet na Bočka, který konečně několika kulemi zasažen svalil se na zem. Tu teprve mu browning odňat a Boček zatčen.“

V novinách se tohle všecko probíralo s děsivou, byť ve finále úmornou důsledností, do nejmenšího detailu. Jako v přímém přenosu. Dvě tři tiskové stránky denně. Možná i proto, že byl do kauzy namočený Vohryzek. V tom zlomovém roce byl totiž skoro za celebrity: „Vohryzkova obhajovací řeč trvala přes hodinu. Vyvracoval jedno obvinění za druhým a dokazoval svoji nevinu. Každé jeho tvrzení potvrdí prý svědecké výpovědi. Na výtku žaloby, že je pseudožurnalistou, vykládá na svoji obranu, že byl dopisovatelem ruských a francouzských listů, překládal také z holandštiny, i knihy, o nichž vážní lidé, jako prof. Masaryk, referovali a je doporučovali. ‚Sama obchodní komora‘ – praví – ‚když nemohla v celé Praze najít překladatele z holandštiny, obrátila se na mě. Také v *Ottově naučném slovníku* je o mně zmínka, a to jest zajisté směrodatnější než žaloba. Tam se nepraví, že jsem pseudožurnalista, ale český spisovatel.“ Napsalo *České slovo* (1909, č. 245, s. 3).

Karel Vohryzek sice řečnil před soudem s obvyklou razancí a suverenitou, ale i tak vyfasoval dva roky těžkého žaláře; Tichovský dostal tři roky, Anna Stehliková (co jim všem na Žižkově kryla záda) pět měsíců – a Boček provaz. V den, kdy se zpráva o rozsudcích objevila v tisku, vyšla v *Českém slovu* (1909, č. 249, s. 4) následující glosa: „V hostinci na Vyšehradě v Neklanově ul. č. 80 baví se u jednoho stolu společnost hostů o výsledku líčení s Bočkem. Mluvílo se o revolverech detektivů a technik Jan Křemek vytáhl přitom nenabýtvý revolver a ukazoval ho i s náboji, které měl ve zvláštním sáčku: Jindř. Stepien, 20letý elektromontér, vyžádal si od něho zbraň i s náboji, nabil jednu patronu a se slovy: ‚Koukejte, takhle se střílí!‘ vypálil si ránu do úst. Než se zděšení hosté mohli vzpamatovati, skácel se se židle mrtev.“ Jindřich Boček prostě obratem inspiroval: realitu – i fikci. Závěrem reportáže z procesu se objevily v novinách taky dvě básničky, které zřymovaly jednak Vohryzka, jednak Bočka. S ním to nakonec dopadlo nevalně. Císař mu sice vyměnil trest smrti za doživotí, ale nebylo to k ničemu: prvního října 1910 Boček umřel v pankrácké věznici na tuberkulózu.

KDYBYS VIDĚL...

Nevalně to dopadlo i s Vohryzkem. Když po dvou letech vyšel z vězení, k anarchistům se už moc neměl. Ani oni k němu. Zatýkáni a několikátýdenního věznění si sice užíval kontinuálně od konce předminulého století (jednou za pobuřování, jindy za urážku úřední osoby), ale dva roky natvrdo byly asi příliš. Chvilí zkoušel kšefty s konzervami, chvíli s mýdlem. Pak začala první válka, a osmatřicetiletý Vohryzek narukoval. Zorientoval se ale rychle: obratem se vyšvihnul do hodnosti poddůstojníka, a navíc si prý kontinuálně zlepšoval jako armádní zásobovatel. Po válce, 26. listopadu 1918, vyšla ve *Večerníku Práva lidu* na titulní stránce zpráva, která ovšem někdejšího anarchistu definitivně zařizla. Noviny ho vyhlásily „jedním z nejnebezpečnějších a nejschopnějších agentů ve službách státní policie“. Revoluci prý vždycky dělal jenom pro sebe. Provočkoval, aby z toho měl nakonec jedině – finanční prospěch. Inkasoval prý měsíčně čtyři až šest stovek korun, informace předával na veřejných záchodcích. Napráskal černé kšeftaře s cukerinem, chtěl prásknout Bočka. Největší paseku ale nadělal mezi horníky: „Kdykoliv měli uhlobaroni na haldách příliš mnoho uhlí, a kdykoliv se jim nevyplácelo platití horníkům mzdy, odejel Vohryzek na český sever, počal tam agitovat, a jak říkají zřizenci státní policie, ve třech týdnech byla vyvolána stávka horníků. Ta trvala zpravidla tak dlouho, pokud se uhlobaroni nezbavili zásob uhlí, a pak teprve vzali horníky zase do práce. Horníci při tom přišli o ohromné sumy na mzdách.“ Co víc: Vohryzek prý udával své kamarády i za války a „dostal za to stříbrný záslužný kříž s korunou“. V článku ho autor uvádí posměšně jako „anarchistu“ – tedy anarchistu v uvozovkách.

Vohryzek sice vydal „Prohlášení“ (přetištěno u Cajthamla-Liberté, 1926, s. 80–81), v němž všechno řečené obratem negoval, ale obecně už byl v těch letech jinde. Dal se na podnikání, a začalo se mu dařit. Odchodem do brazilského exilu ve dvaadvacátém pak svou „kariéru“ v Československu završil.

Proč jeho rozpornou osobu osmdesát (nebo devadesát) let po smrti připomínat? Právě pro tu dvojnárodnost, to lavírování na hraně vzletného ideálu a přízemní praxe. Dá se spekulovat, kde měla Vohryzkova bezskrupulózní dobrodružství kořen: jestli v jeho tragickém dětství, kdy u něj absentovala rodičovská autorita – anebo

v dobovém klimatu, v letech, kdy se zavíralo dlouhé 19. století a otvíralo se století nové, formátované hlavně „zradou vzdělanců“, která vyprovokovala brutalitu dvou světových válek. Dá se ale taky aktualizovat: Karel Vohryzek by byl ideální dítě dnešní doby. Hráč, spekulant, podlodník. Majitel oslnivého intelektu, chladné senzibility a nulové morálky. Potenciál ve špatných službách. Typický vůdce-svědce, jak ho malovaly filmy raného německého expresionismu. „Zkrátka Vohryzek mě zase ukušnil,“ bilancuje Franta Sauer v *Páse-rácích* (s. 166). „Nic platno, ten chlap měl na mne démonický vliv. Kdybys viděl ty jeho oči a slyšel ho mluvit...“

DEVĚT ŽIVOTŮ ANARCHISTY PETROVA

ANNA PAVLOVÁ

„Jako anarchista, revolucionář a Rus jsem považoval za nutné zúčastnit se ozbrojeného odporu, který klade ukrajinský lid Putinovým okupantům. Udělal jsem to pro spravedlnost, abych ochránil ukrajinskou společnost a abych osvobodil svou zemi, Rusko, od útlatku. Kvůli všem lidem, které odporný totalitní systém vytvořený v Rusku a Bělorusku zbavil důstojnosti a možnosti volně dýchat,“ napsal Dmitrij Petrov v dopise na rozloučenou, který zanechal kamarádům pro případ své smrti na frontě na Ukrajině.

Dopis zveřejnila Bojová organizace anarchokomunistů (BOAK), která podporuje partyzánské akce v Rusku, radí, jak je provádět, a která převzala odpovědnost za některé sabotáže. Podle BOAK byl Petrov jedním ze zakladatelů organizace a radikálních protestů se účastnil už koncem nultých let – spoluzakládal například Černý blog. Tento kolektiv nejenže o radikálních akcích informoval, ale také se jich účastnil: anarchisté tehdy zapalovali stavební stroje a policejní auta, vojenské úřady i kanceláře Jednotného Ruska.

Dmitrij Petrov padl v bojích u Bachmutu 19. dubna 2023. Jeho smrt potvrdili o týden později jeho spolubojovníci. Bylo mu 33 let.

Anarchista a antifašista, historik a milovník ruského severu, ekologický aktivista a pouliční partyzán, badatel věnující se Kurdistánu, politický emigrant a Rus, který bojoval za svobodu Ukrajiny – jeho přátelé a spolubojovníci říkají, že život Dmitrije Petrova by vydal za tučet jiných. Mediazona se pokusila nastínit, kdo to byl a jak zemřel.

ANARCHISTA A ANTIFAŠISTA. „ANARCHISMUS MUSÍME VYBUDOVAT JEŠTĚ ZA SVÉHO ŽIVOTA“

„Hodně lidí považuje anarchismus za utopickou ideu. Dima říkal, že pokud jsme anarchisté, musíme anarchismus reálně vybudovat ještě za svého života,“ vzpomíná Dimův starý kamarád Ivan, anarchista, který odešel z Ruska. „Že když o to nebudeme usilovat, nemá smysl se tím vůbec zabývat.“

Dmitrij se připojil k anarchistickému hnutí v polovině nultých let, v době vrcholící pouliční války s neonacisty, v době, kdy ultrapravic každoročně zabíjela desítky lidí a stovkám způsobovala zranění a kdy její organizace pořádaly masové „Ruské pochody“. Stát se je rozhodl ignorovat, a někdy je dokonce zaštiťoval, takže ultrapravicáci se v Rusku v těch letech cítili celkem komfortně.

„Takový šestnáctiletý kluk, co vypadá jako metalista a na schůzích sedí, mračí se a mlčí (ale když pak začne mluvit, nezastaví se třeba deset nebo patnáct minut). A tady je někde v pasáži metra Proletarskaja, sedí na nějakém náckovi a děsně ho mlátí, sotva ho od něj dokážou odtáhnout,“ popisuje Ivan Dmitrije z těch let.

Třiatřicetiletého Dmitrije Petrova znali přátelé a spolubojovníci pod různými jmény – Ilja Lešij, Ekolog, Fil Kuzněcov, Seva a Lev – a podle různých stránek jeho života: jako anarchistu a antifašistu, ochránce přírody, milovníka výletů do přírody, redaktora a autora knih, městského partyzána, pohana, vědce zaměřeného na ruský sever a Kurdistán. Před pár lety musel Petrov kvůli represím utéct z Ruska, usařil se v Kyjevě a po 24. únoru 2022 se rozhodl bránit Ukrajinu se zbraní v ruce. V dubnu zahynul při obraně Bachmutu. Web Mediazona vypráví o osudu neúnavného aktivisty, v němž se zrcadlí zvraty ruských dějin posledních dvaceti let.

Mladý Petrov se neomezoval jen na střety s ultrapravicáky. Rychle se zapojil do protestního hnutí, jehož důležitou součástí byly v té době lokální ekologické protesty: aktivisté a místní obyvatelé bojovali proti kácení dalšího parku nebo lesa kvůli zástavbě.

POHAN A EKOLOG. „LÁSKA' FAŠISTY K PŘÍRODĚ NENÍ NIC JINÉHO NEŽ POKRYTECTVÍ“

„Podílel se na ochraně Bitcevského parku, na boji proti další zástavbě, protože ta v těch letech začala, věnoval se boji za ubytovny v nultých a desátých letech, kdy byli lidé z ubytoven vyhazováni, a byl mezi těmi, co se stavěli na odpor soukromé ochrany,“ vzpomíná novinář Dmitrij Okrest, Petrovův přítel, který jeho vzpomínky na nultá léta vydal v knize *Být skinheadem. Život antifašisty Sokrata*.

Boj o Bitcevský les, který se moskevské úřady nedávno rozhodly navzdory možnému poškození přírody upravit, stále pokračuje a na začátku desátých let se aktivisté postavili proti výstavbě nové linky metra. Tehdy se ekologové stavěli proti zástavbě v lesích v okolí Moskvy například tím, že stanovali v Gagovském lese nebo drželi ekohlídky v Butovském lese. V roce 2009 Dmitrij na svém webovém *Živém deníku* vyzval lidi, aby sabotážemi bránili kácení.

Antifašista Nikolaj, který se s Petrovem setkal v roce 2004, vzpomíná, že Petrov a anarchisté kolem něj tehdy působili dojmem neústupných radikálů, „hodně dogmatických“. „Dima byl pohan-antifašista,“ dodává. „Pohanství, antifa – to byla agenda, kterou prosazovali. Zřejmě to nějak koreluje s jeho přezdívkou Ekolog. Setkali jsme se tehdy na mítincích souvisejících s ekologií.“

Jeho známí říkají, že pohanství pro něj nebylo přechodnou zálibou. Sám Petrov pohanství označoval za náboženství svobody, jehož kořeny „sahají do těch dob, kdy neexistovaly žádné státy, žádné kasty, žádná hierarchie“, a říkal, že je třeba pohanské tradice v Rusku oživit a nedovolit náckům, aby „překrucovali a ničili obsah tradiční kultury“.

„Od ultrapravicáků často slyšíme, že sdílí tradiční pohanskou lásku a úctu k přírodě. Jak ale chtějí tihle lidé žít v souladu s přírodou, když jejich představy o státnosti nevyhnutelně předpokládají nutnost průmyslového rozvoje konkurenceschopného s ostatními zeměmi a úplné podřízení lidských i přírodních zdrojů zájmům svého státu?“ napsal na internetových stránkách Pohanství proti fašismu. „Láska' fašisty k přírodě není nic jiného než pokrytectví.“

Nejnámějším a nejrozsáhlejším střetem té doby byl konflikt o les v Chimkách, jehož část byla vykáčena kvůli stavbě placené silnice mezi Moskvou a Petrohradem.

Ekologičtí aktivisté byli konfrontováni nejen s policií a soukromou ochrannou, ale i s najatými ultrapravicovými fotbalovými fanoušky. Odpovědí na protesty byly útoky na odpůrce kácení; například na šéfredaktora novin *Občanské fórum* byl třikrát spáchán atentát (v roce 2008 ho desetkrát bodli nožem). Michaila Beketova, šéfredaktora listu *Chimkinská pravda*, který zveřejnil výhrůžky od starosty Chimek, zbili tak surově, že mu lékaři museli amputovat nohu a prsty na ruce. Ztratil řeč a v roce 2013 zemřel.

I proto se protestující radikalizovali. Dne 28. července 2010 se několik stovek anarchistů a antifašistů vydalo na pochod k radnici v Chimkách, stříleli z neletálních zbraní, házeli kameny a dýmovnice, zdi pokryli hesly proti kácení lesa a zmizeli.

Fizlům se je nepodařilo zastavit, ale pochytili ekology v lese a bylo proti nim zahájeno trestní řízení. Jevgenija Čirikovová, jedna z obránců lesa v Chimkách, uvedla, že za radikalizaci hnutí mohl právě postup úřadů. Pokračující těžba dřeva a vlna represí proti aktivistům přiměla některé z nich k radikálnějšímu, ale také skrytějším, v podstatě partyzánským akcím.

MĚSTSKÝ PARTYZÁN. „BOJUJEME ZA LIDI PROTI STÁTU A JEHO UTlačOVATELSKÝM ORGÁNŮM“

Anarchisté z Černého blogu nezůstali stranou a podnikali partyzánské výpady na obranu přírody, například zapálili buldozery v lese v Chimkách, unimobuňky stavbařů v Bitcevském lese nebo vilu v elitní vesnici budované v Dmitrovském okrese Moskevské oblasti. Webová stránka už byla odstraněna, ale její kopie je k dohledání ve webovém archivu.

Jedním z těchto partyzánů byl podle sdělení BOAK právě Dmitrij Petrov: „Dima stál u základů anarchistického partyzánského hnutí po roce 2000. A od té doby zůstal partyzánem každý den. Lidová odplata, skupiny ZaNurgalieva!, AntiNašistická akce – žádná z těchto skupin se neobešla bez jeho účasti. A ano, Dima byl samozřejmě taky jedním ze zakladatelů slavného Černého blogu a aktivně se účastnil všech jeho akcí. Včetně útoku na stanoviště dopravní policie na 22. kilometru Moskevského okruhu.

„Informace o jeho zapojení v Černém blogu a BOAK se objevily až po jeho smrti,“ poznamenává novinář Okrest. „Nikdy se o tom nezmínil, myslím, že kvůli konspiraci.“

Černý blog se stal známý díky zprávám o akcích proti bezpečnostním složkám: házeli molotovy na policejní služebny a policejní parkoviště, státní zastupitelství a vojenské náborové kanceláře (čímž předběhli dobu – po ruské invazi na Ukrajinu se rozhořely náborové kanceláře po celé zemi).

Partyzáni nevynechávali ani kanceláře Jednotného Ruska nebo prokremelského hnutí Naši. K zodpovědnosti za tyto žhářské útoky se hlásily kolektivy s vysloveně zesměšňujícími názvy: ZaNurgalieva!, Autonomní zubaři Moskvy, Bitcevská hlídka Zelený Roger, AntiNašistická akce a mnoho dalších.

„Za propagaci fašismu“ napadli v prosinci 2009 redakci listu *Komsomolská pravda* – zasypali ji kameny a dýmovnicemi. Dmitrij Ekolog vysvětlil souhlas s akcí na svém blogu: dopisovatel listu Dmitrij Stěšin spolupracuje s ultrapravicí a ostatní novináři listu „propagují nacismus“ (Stěšin měl skutečně blízko k neonacistům z BORNu a pomáhal jeho vůdci Nikitovi Tichonovovi).

„Byl to člověk dost radikální přístupem i slovy. Takový vášnivý,“ vzpomíná na Dmitrije antifašista Nikolaj. „Před patnácti lety nebyl takový typ žádaný, ale v roce 2022 jsme za něj vděční.“

Nejhlasitější akce Černého blogu se odehrála 7. června 2011 ráno, kdy došlo k výbuchu u stanoviště dopravní policie na 22. kilometru Moskevského okruhu. Petrov byl jedním z jejích účastníků, jak říká BOAK. Nikdo nebyl zraněn, jen byla lehce poškozena budka na dvoře. K zodpovědnosti za výbuch se přihlásili anonymní anarchisté, jejich zpráva se objevila právě na Černém blogu.

„Místo a čas jsme vybrali tak, aby v blízkosti nebyly žádné obývané domy a nemohlo dojít ke zranění kolemjdoucích. Samotné zařízení bylo navíc umístěno tak, aby nedošlo ke zranění projíždějících řidičů,“ napsali žháři. „Nevěřte tedy nikomu, kdo říká nebo píše, že bojujeme proti společnosti, proti lidem – bojujeme za lidi proti státu a jeho utlačovatelským orgánům.“

Z rozhovoru zhářů s časopisem *Esquire* o tom, jak vyhodili do povětří stanoviště dopravní policie na Moskevském okruhu (jedním ze zpovídáných byl pravděpodobně Dmitrij Petrov):

DENIS: Sestupujeme z přejezdu přes Moskevský okruh. Už je skoro světlo. Stojí tu důchodce, který venčí psa. (...) Samozřejmě je šilenství

vracet se k bombě, která nevybuchla, a za světla, před zraky celého okolí. Ale vynaložilo se na to tolik úsilí, že není možné to nechat jen tak.

Blížíme se ke stanovišti. Všechno je tak, jak jsme to nechali mezi plotem a budkou. Alexej dojde k okraji betonového příkopu, zapálí fosforovou sirku a hodí ji do naší nádoby. Nic se nestane. Vyhořel snad benzín? Otráveně se vracíme k mostu. „Hele, určitě jsi viděl tu sirku spařnou do nádoby?“ ptám se Alexeje. „Jo, myslím, že jo.“ „Ale nemůžeš to říct jistě?“ „Ne, nejsem si jistý.“

Poslední pokus. Vracíme se, přelézám příkop, přibližuju se k plotu, zapaluju sirku, házím ji přímo do nádoby a... je vidět namodralý plamen. Dokázal jsem to! Běžíme pryč, srdce mi buší: co když to bouchne a nás tu ještě bude vidět? Ale radost z úspěchu už tyhle obavy přehlušila.

BORIS: Začalo svítat. Za budkou jsem si všiml podivného pohybu. Požíval jsem se pozorněji a zjistil, že za stromy probleskuje oheň. Hoří!

Najednou ale na parkoviště vjelo auto a svítilo na budku. Z auta vyběhl policajt, vytáhl hasicí přístroj a začal hasit plameny. Bezvýsledně. Naopak se zdálo, že se to ještě zhoršuje. Vběhl do budky a vyšel s novým, větším hasicím přístrojem. Zase se mu to nepodařilo. Šel z druhé strany, ale plameny byly pořád větší. Dopravák se zřejmě rozhodl neriskovat a vrátil se na stanoviště. Plameny mezitím vystoupaly nad budku, ale pořád to nebouchlo. Nahrávání se podruhé zastavilo a já ho znovu zapnul. Policejní vozy se rozjely směrem ke stanovišti.

A pak to bouchlo.

ETNOGRAF A VÝZKUMNÍK RUSKÉHO SEVERU. „KDO SI HO PŘIROVNAL KE KROPOTKINOVÍ, KNÍŽETI-ANARCHISTOVÍ A UČENCI“

Petrov ale nežil jen protesty – byl také antropolog, miloval a studoval ruský sever.

„Dima nebyl jako mnozí antifašisté z nultých let,“ poznamenává Okrest. „Kdosi ho přirovnal ke Kropotkinovi, knížeti-anarchistovi a učenci, protože Dima byl taky dost dobrý ve vědě. Byl vystudovaný etnograf, antropolog, studoval nehmotnou kulturu ruských rolníků. A vůbec, po celá nultá, desátá a dvacátá léta vedl nejrůznější vzdělávací kurzy, kroužky a podobně.“

Petrov vystudoval historii na Moskevské státní univerzitě, získal doktorát z historie a pracoval v Institutu afrických studií Ruské akademie věd, jezdil na etnografické expedice na ruský sever i do centrálních oblastí Ruska. O těchto výpravách hojně psal na svém *Živém deníku*, kde se tyto texty střídaly s výzvami k sabotáží těžby dřeva a účasti na ekologických akcích, s úvahami o pohanství, příspěvky o boji proti nacismu a o solidárních akcích s perzekvovanými anarchisty na Ukrajině a v Bělorusku.

Například v prosinci 2014 píše o své cestě do Ugliče takhle: „V ugličském kremle jsou tři kostely (...) Došlo zde k brutální vraždě mladého careviče Dimitrije, která se stala výchozím bodem smuty. Kanonizovaný carevič se dnes připomíná z ugličského erbu. Západní část kremle je prakticky bez zástavby – nachází se zde malý háj a rybník. Turisticko-obchodní ruch je tu mnohem menší. Tady se můžete zastavit, odpočinout si od hluku, podívat se na Volhu a... pocítit ducha starobylého Ugliče. Pokud se ocitnete v Ugliči, nepodceňujte tohle místo.“

Obhájil disertační práci na téma sakrální geografie vesnic ve východní části Archangelské oblasti.

„Dima znal ruskou historii a historii svého regionu v podstatě velmi dobře. Jednou jsme spolu byli v Petrozavodsku a on tam celé hodiny vyprávěl o místních petroglyfech,“ říká Alina Jakovlevová. „Věděl také hodně o různých virách, včetně pohanských, a sám byl pohan, myslím, že v tom hledal nějakou inspiraci, protože v tom viděl propojení přírody a člověka.“

ÚČASTNÍK PROTESTŮ V RUSKU A NA UKRAJINĚ. „NEPLUL S PROUDEM, ZE VŠECH SIL HO SPOLUVYTVAŘEL“

Nové kolo protestů v Rusku začalo v prosinci 2011, kdy lidé vyšli do ulic proti zmanipulovaným volbám do Státní dumy. Petrov se jich samozřejmě také aktivně účastnil, jak připomínají jeho známí.

Protesty, kterých se účastnily desetitisíce lidí, fakticky skončily 6. května 2012, kdy den před inaugurací Vladimira Putina do jeho třetího prezidentského období skončil „Pochod milionů“ střety mezi policií a demonstranty. Úřady reagovaly odvety opatřeními:

rozsáhlým trestním stíháním v kauze Blatného náměstí a ostrým zpřísněním shromažďovacího zákona.

Během následujícího roku demonstrace téměř vymizely. Poslední výrazné protesty té doby se týkaly odsouzení Alexeje Navalného v létě 2013 (poté bylo rozhodnutí soudů okamžitě přehodnoceno, a Navalnyj se dokonce mohl stát kandidátem na moskevského starostu).

Na Ukrajině koncem roku 2013 vypukl Majdan. Bouřlivé protesty začaly kvůli náhlému odstoupení Ukrajiny od asociačních jednání s Evropskou unií, pokračovaly několik měsíců a nakonec vedly k útku proruského prezidenta Viktora Janukovyče a ke změně moci. Dmitrij Petrov nemohl zůstat stranou a vydal se do Kyjeva.

„Myslím, že přijel ještě před Novým rokem, a když [20. února 2014] došlo ke střelbě na Institutské, byl v tu chvíli také na Majdanu,“ říká Dmitrij Okrest.

Další z jeho známých, Vladimir Platoněnko, ve svých vzpomínkách na webu *Autonomní akce* píše, že se Petrov „účastnil zakládání Ukrdomu, rozdělování potravin, a dokonce i bojů 18. února“ a spolu s dalšími aktivisty se snažil vytvořit Levou setninu na Majdanu.

„Neplul s proudem, ze všech sil ho spoluvytvářel,“ píše Platoněnko. „To se týkalo nejen dění na Ukrajině. V ekologických protestech a akcích i v boji proti zástavbě se snažil přesáhnout individuální záležitosti a boj proti jednému z projevů systému proměnit v boj proti systému samotnému.“

V březnu 2014 Rusko využilo protesty jako záminku k anexi Krymu a začalo aktivně podporovat ozbrojené separatisty na východě země. V této válce o devět let později anarchista Petrov zemře, když Rusko zahájí ozbrojenou invazi na Ukrajinu.

ANTROPOLOG VE VÁLČÍM KURDISTÁNU A „VELKÝ PŘÍTEL KURDŮ“

V letech po Majdanu se anarchista a antropolog Dmitrij Petrov zaměřil na studium Kurdistanu. V létě 2012, při vrcholící občanské válce v Sýrii, vznikla na severu země kurdská enkláva Rojava – kurdské jednotky sehrály významnou roli v boji proti tehdy silicím Islámskému státu.

Petrov odjel do Rojavy, která ho zřejmě oslovila jako vědce i jako anarchistu: je to region, kde je politické uspořádání založeno na principech samosprávy, anarchismu a genderové rovnosti.

„Rojava je libertariánský projekt, který přitáhl velkou pozornost anarchistů ve spojitosti s válkou v Sýrii a vzestupem autoritářství v Turecku,“ říká Alina Jakovlevová, která Petrovovi pomáhala s vydáváním sborníků o Kurdistanu. „Když ISIS začal s džihádizací tamního regionu, Kurdové byli jednou z nejmocnějších sil, které mu vzdorovaly. Ve skutečnosti bojovali proti třem režimům: Asadovi v Sýrii, Erdoğanovi v Turecku a ISIS. Dokázali to dělat poměrně efektivně, přičemž si v rámci komunity zachovali demokracii.“

Podle ní se Petrov zajímal o Kurdistan nejen z hlediska ozbrojeného boje, ale „především z hlediska sociálního uspořádání“: studoval strukturu škol, vzdělávací a zdravotnický systém a snažil se pochopit roli žen v politickém životě Kurdistanu. Jakovlevová zdůrazňuje, že se přitom nesnažil vytvořit „dokonalý obraz“ a vždy mluvil i o tom, co považoval za chybné.

„Na jedné straně byl velmi pečlivý a důsledný. Vždycky hledal primární zdroj, ověřoval všechno, co bylo kdy někým napsáno a řečeno. To znamená, že pro něj bylo velmi důležité, aby si to ověřil v praxi i sám na sobě,“ říká Jakovlevová. „Na druhou stranu to byl idealista, žil svými ideály a snažil se je realizovat i na úrovni mikrospolečnosti.“

Petrov studoval severní kurdský dialekt, dvakrát jel do samotného Kurdistanu – do jižní enklávy v Iráku a do Rojavy v Sýrii –, napsal vědecké práce a připravil sborníky o tomto regionu. Petrova nicméně nevedl jen akademický zájem: v příspěvku o jeho smrti kolegové z BOAK říkají, že „absolvoval výcvik v Rojavě a účastnil se osvobozeneckého boje kurdského lidu“.

Po návratu přednášel o životě v regionu, napsal několik článků, vydal sborníky *Květy pouště: 10 let revoluce v Rojavě* a *Život bez státu: Revoluce v Kurdistanu* a založil malý výzkumný projekt Hevale.

„Díma byl jediným výzkumníkem Kurdistanu z Ruska, který skutečně cestoval po Kurdistanu a znal všechny obtíže tohoto boje,“ píše o něm autorka kanálu *Žena, život, svoboda*, která žije v Rojavě. Petrova označuje za „velkého přítele Kurdů“.

„Jsou to lidé, kteří zasvětili celý život boji a dosáhli mnoha úspěchů. Zároveň jsou zbaveni jakéhokoli patosu a nepůsobí dojmem lidí traumatizovaných válkou,“ řekl Dmitrij Petrov při prezentaci

sborníku *Život bez státu: Revoluce v Kurdistanu* (sestavili Dmitrij Petrov, Dmitrij Okrest a Maxim Lebskij). „Vyznačuje z nich klid, přesvědčení a vnitřní síla. Překvapila mě i jejich sečtěllost: zastyděl jsem se, když jsem zjistil, že některé ruské knihy četli partyzáni PKK, zatímco já ne.“

RUSKÝ ANARCHISTA NA UKRAJINĚ. „NIC TOXICKÉHO, JEN VYVÁŽENÝ POSTOJ A ARGUMENTY“

Kolem roku 2018 Dmitrij Petrov opustil Rusko a přestěhoval se na Ukrajinu. Přátelé říkají, že odchod byl vynucený – v té době začalo nové kolo represí proti antifašistům a anarchistům spolu s kauzou Síť. Strážci zákona se tehdy o Dmitrije zajímali stejně jako o mnoho dalších aktivistů po celé zemi.

„Ve skutečnosti odjžděl z Moskvy velmi nerad, zůstal až do poslední chvíle, dokud nepřišlo bezprostřední ohrožení,“ říká Okrest. „Jeho přáním bylo vrátit se. Zjevně se nechtěl cítit jako oběť, nelíbilo se mu ve vztahu k sobě označení politický uprchlík.“

Ukrajinský anarchista Alex vzpomíná, že Petrov v Kyjevě brzy založil filmový klub, do kterého „zval lidi z jemu blízkých aktivistických komunit“, a účastnil se shromáždění na podporu kurdských revolucionářů. Podle něj byl Dmitrij „v komunikaci vždy velmi distingovaný“, a tak bylo pro Alexe překvapením odtajnění další stránky Petrovova života – angažmá v BOAK a partyzánském aktivismu v Rusku v nultých a desátých letech.

„Všechnu tu drzost je dokonce nějak těžké dát dohromady s věrym dojemem, který dělal při osobní kontaktu,“ říká Alex. „Díma žil poslední čtyři roky na Ukrajině, ale svou identitu vždy vedle slova anarchista spojoval se slovem ruský. Ve skutečnosti jsme se nejednou pohádali o jazykovou otázku, o ruský imperialismus a nacionalistické tendence na Ukrajině. Ale byl to člověk, který uměl naslouchat. Nic toxického, jen vyvážený postoj a argumenty. Zkrátka ve mně Dima jako člověk zanechal ten nejlepší dojem. A jak se ukázalo, prožil kromě toho, co jsem měl to štěstí poznat, ještě tucet dalších životů.“

O tom, že pro Petrova byla důležitá i jeho národní identita, se zmiňují také další známi. Mezi anarchisty to není běžné, poznamenává jeho kamarád Konstantin, ale „nebyl v tom žádný nacionalismus“.

„Byl pohan, náboženské myšlenky a motivy mu nebyly cizí. No a zřejmě proto, že pohanství je něco tak tradičně ruského, slovanského, vybral si ho poměrně brzy a držel se ho,“ říká Konstantin. „A věřil, že tím pro něj existuje posmrtný život, že ti, kdo zemřou se zbraní v ruce, jdou do Valhaly, na nějaké dobré místo.“

Loni na podzim bojoval Konstantin spolu s Dmitrijem Petrovem v oblasti měst Svatove a Kreminna – poté, co Rusko napadlo Ukrajinu, odešel také se zbraní v ruce na frontu bojovat proti ruské moci.

ČLEN BOJOVÉ ORGANIZACE ANARCHOKOMUNISTŮ.

„BOAK JE NAŠÍM DÍTĚTEM, KTERÉ SE ZRODIL Z VÍRY V ORGANIZOVANÝ BOJ“

Petrov ani na Ukrajině nezapomínal na své zkušenosti městského partyzána. *Černý blog* oznámil ukončení činnosti už v roce 2019 (a předtím nebyl několik let aktualizován), ale místo něj vznikl telegramový kanál *Bojovník Anarchista* s podobnou tematikou.

V červnu 2020 se anarchistická skupina Opozávlivci přihlásila k odpovědnosti za podpálení hlavního vyšetřovacího oddělení Národní policie v Kyjevě, jejich prohlášení se objevilo na webových stránkách *Bojovník Anarchista*. Jak napsal web graty.me, nejednalo se o první akci anarchistů – předtím se přihlásili k odpovědnosti například za zapálení věže tureckého operátora na protest proti vojenské operaci v Rojavě a za zapálení bagru firmy kácející stromy v Kyjevské oblasti.

Ve stejné době začaly protesty v Bělorusku a Dmitrij Petrov podle svých soudruhů nelegálně překročil bělorusko-ukrajinskou hranici, aby se jich zúčastnil. „Nevěděl jsem o tom, myslím, že o tom z naprosto pochopitelných důvodů nevěděla spousta lidí,“ říká Okrest. „Kdyby ho totiž zadrželi, byl by vydán do Ruska.“

Běloruští anarchisté ze skupiny *Prameň* píšou, že se Dmitrij „zúčastnil desítek pochodů, pomáhal organizovat anarchistický blok na

demonstracích, a dokonce stihl házet zpátky na policajty jejich vlastní hlukové granáty“.

„Nemůžu říct, že by Dima riskoval ve smyslu nějaké přehnané odvahy, byl to člověk, který promyslel důsledky a byl připraven vydat se přesně tím směrem, který si sám zvolil,“ uvažuje Okrest. „Aktivní byl už v nultých letech, aktivní byl i v desátých letech a navzdory jisté apatii generace, k níž patřil, byl aktivní i nadále. A jak vidím na sociálních sítích, spoustu lidí šokovalo, že byl stále aktivní, že byl na frontě. Dima byl takový, všeobjímající.“

Po invazi na Ukrajinu vznikla z kanálu *Bojovník Anarchista* Bojová organizace anarchokomunistů, jedno z partyzánských sdružení, jehož členové věří, že sabotáže a ozbrojený odpor v Rusku pomohou zastavit válku.

Členové BOAK se opakovaně přihlásili k odpovědnosti za takové partyzánské útoky, jako bylo zapálení věže mobilního telefonu v obci Běloměstnoje u Bělgorodu (s cílem narušit „komunikaci mezi policií a vojenskými silami“); zničení kolejnic na železniční trati vedoucí k výcvikovému a taktickému středisku ministerstva obrany poblíž Sergijev Posadu; sabotáž na železnici vedoucí k vojenské jednotce poblíž Kiržače.

„Vyzýváme všechny, aby se zapojili do války o železnici!“ napsali po sabotáži u Kiržače. „Každý zastavený vlak snižuje počet střel a raket, které mohly dopadnout na pokojná ukrajinská města.“

Podle BOAK stál Dmitrij Petrov u zrodu organizace. „Jsem členem BOAK a zůstanu jím i po své smrti,“ napsal Petrov v dopise sepsaném pro případ své smrti na frontě. „BOAK je naším dítětem, které se zrodilo z víry v organizovaný boj. Podařilo se nám ho vést na různých stranách státních hranic. Snažil jsem se ze všech sil přispět k vítězství nad diktaturou, k vítězství sociální revoluce. A jsem hrdý na své kamarády, kteří vedli a vedou boj v Rusku i v zahraničí.“

DOBROVOLNÍK V ŘADÁCH OZBROJENÝCH SIL UKRAJINY. „VYHNALI MĚ STEJNÍ MIZEROVÉ, CO SE DNES SNAŽÍ ZOTROČIT UKRAJINU“

„Udělejte třeba jen maličkost, abyste zastavili tuhle válku a tyranského sílnice, který ji rozpoutal. Každý, i ten nejmenší krok má teď v Rusku cenu zlata. Cítím a věřím, že mnoho milionů mých krajanů tohle peklo nepodporuje. Nezůstávejte lhotejší a neteční, zatímco ruský stát s naším nečinným (ne)souhlasem zabíjí nevinné lidi,“ napsal Petrov na svém Facebooku na začátku války.

Po 24. únoru tam začal zveřejňovat příspěvky, nejprve ze života ve válečném Kyjevě a potom ze svého každodenního života v boji. V říjnu, když už byl na frontě, zveřejnil fotografie věci, které v okolí Charkova zanechala po útěku ruská armáda: „Když jsem narazil na horu neotevřených lahví vody Svatý pramen, zastesklo se mi po vlasti, ze které mě vyhnali stejní mizerové, co se dnes snaží zotročit a zničit Ukrajinu... Někde jsem viděl tuny vojenských batohů, svitky svatojiřských stužek a kusy vojenských uniforem. V těch několika málo fungujících obchodech se dá najít zboží z Ruska nebo jiných okupovaných území. Ale takovéhle ‚pozdravy z domova‘ zanechávají jen rozporuplné pocity.“

Ukrajínští anarchisté se začali připravovat na válku ještě před 24. únorem, připomíná člen protitotalitní dobrovolnické sítě Kolektivny Solidarity a novinář Serhij Movčan. Aktivisté se rozhodli, že pokud Rusko zaútočí, část z nich vstoupí do oddílů teritoriální obrany a část vytvoří dobrovolnické hnutí na podporu bojujících. Na schůzce, kde se o téhle myšlence jednalo, byl i Dmitrij Petrov – na Ukrajině už nebyl známý jako Ekolog, ale jako Lešij (Hejkal), a poté, už z fronty, poskytoval rozhovory pod pseudonymem Ilja Lešij.

Po začátku invaze se Lešij ocitl v teritoriální obraně Kyjevské oblasti, kde se spolu s dalšími anarchisty snažil založit „antiautoritářskou jednotku“.

„Do poslední chvíle opakoval, že tady nebojujeme proti lidem, ale proti režimu,“ vzpomíná Movčan. „A nelíbilo se mu, že byly nenávislné projevy namířeny proti Rusům jako takovým. Vojáci, úřady, propagandisti jsou jedna věc, ale on říkal, že my tady bojujeme i za svobodu ruského lidu. Byl internacionalista do posledního dechu. Byl to ten člověk, s nímž – jak jsem si myslel – se budeme po skončení války podílet na politickém životě Ruska, Ukrajiny a Běloruska.“

Na frontu se Dmitrij nedostal hned: čekali několik měsíců, že bude jejich oddíl poslán do zóny bojů, ale nestalo se to, a tak začali mnozí hledat způsoby, jak se dostat na frontu individuálně.

„Dmitrij nikdy nebyl, řekněme, vojenským nadšencem kvůli armádě,“ říká anarchista Alexej Makarov. „Bylo pro něj velmi důležité podílet se na obraně ukrajinského lidu – to je samozřejmě taková povinnost humanismu –, ale vždy pro něj byla důležitá i politická složka. Účast ve válce měla prospět anarchistickému hnutí na Ukrajině a v celém postsovětském prostoru. Anarchisté se podle něj měli stát rozpoznatelnou silou jak na Ukrajině, tak v Rusku.“

Alexej Makarov je také politický emigrant, bývalý aktivista Národně bolševické strany Ruska (Nazbol). Sedmáctiletý Makarov byl v roce 2006 trestně stíhán poté, co členové prokremelského hnutí napadli nazboly, strávil téměř dva roky ve vyšetřovací vazbě, kde čekal na rozsudek, a krátce po jeho vynesení byl propuštěn.

Makarov odjel na Ukrajinu, protože se obával nového trestního stíhání. Tam se okamžitě zapojil do boje proti proruským silám. V roce 2011 byl na Ukrajině odsouzen za útok na prokremelský televizní kanál v Oděse. Po propuštění byl málem vydán do Ruska, ale díky intervenci lidskoprávních aktivistů se mu podařilo získat azyl ve Švédsku.

V létě 2022 se Makarov vrátil na Ukrajinu, aby ji bránil se zbraní v ruce. Spolu s Dmitrijem Petrovem se dostal do jednoho z praporů 95. samostatné výsadkové brigády Ozbrojených sil Ukrajiny a v srpnu oba odjeli na frontu.

„Nebyli jsme občané Ukrajiny, takže bylo dost obtížné nás oficiálně zaregistrovat, byli jsme bráni jako dobrovolníci, to znamená, že jsme nedostávali plat a neměli žádné sociální záruky,“ vysvětluje Makarov. „V té době se jednalo o směr Izjum, Doněcká oblast. Když [v září] začala ofenziva, začali jsme se přesouvat směrem na Svatove a Kreminnu. Od druhé poloviny října se naše jednotka aktivně účastnila útočných akcí na směr Svatove. Od začátku prosince do konce února probíhaly boje téměř každý den.“

Popisuje Dmitrije jako „velmi pohodového“, pozorného ke kamarádům a „prakticky ideálního člověka“ ve vojenském životě. „Vždycky připravený vstát první, v nějaké chatě zatopit v kamnech, a neříkat věci jako: Proč ty spíš a já každý den zatápím?“ směje se Makarov. „Přitom je velmi dobrý organizátor a umí lidi nadchnout. Zcela mu chybí toxická maskulinita a jakýkoli druh autoritářství.“

Petrov se zřejmě během války snažil realizovat i některé myšlenky, které převzal od kurdských revolucionářů. V rozhovoru pro *DOXA*, který poskytl pod jménem Ilja Lešij, uvedl, že v antiautoritářské čte v rámci teritoriální obrany se rozhodli uspořádat *takmil* – „sezení kritiky a sebekritiky, během kterého se probírala rozhodnutí velení a výcvikový proces“. V jednotkách byli zvoleni zástupci velitele, kteří mohli mimo jiné předávat kritické připomínky výše postaveným důstojníkům. Podle Dmitrije v jednotce, kde strávil půl roku, žádné „zvláštní demokratické instituce“ neexistovaly, ale velitel měl názorově blízko k anarchismu, takže zvyky tam byly poměrně demokratické.

Přiznal, že na frontě mu chyběli jeho blízcí, obvyklý společenský okruh a možnost být sám, přestat myslet na válku nebo volně jít, kam se mu zachce: „Po roce můžu říct, že válka je nesmírně únavná. Obzvláště poslední měsíce byly únavné: od prosince jsme se intenzivně zapojili do bojů a byli jsme vystaveni velkému vypětí. Povzbuzuje mě však přesvědčení o správnosti naší věci a příklad revolučních organizací, jejichž partyzáni bojují už desítky let, ne jen rok.“

Petrov nebyl v bojích zraněn, ale jak vzpomíná Konstantin, který s ním bojoval, jednou ve zmatku málem spadl pod vlastní ustupující tank: „Byla to útočná operace a skupina, ve které byl, musela jet na obrněnci. Moc se nedařilo, tak z obrněnce slezli a tank začal ustupovat. Řidič se orientoval jen podle přístrojů, takže péchota musela být kolem tanku hodně opatrná. Jel směrem k vojákům, Dima nestihl uskočit, ale byla tam nějaká jáma zasypaná popadanými borovicemi a jemu se povedlo skočit do jámy a kmeny ho zřejmě ochránily.“

Začátkem března se Dmitrij Petrov a jeho kamarádi anarchisté vrátili do Kyjeva. Ve městě se zdržel jen pár týdnů, i když, jak vzpomíná Konstantin, mezi sebou diskutovali o tom, že by to chtělo dovolenou, všichni chtěli aspoň trochu volna. Ale „nový vojenský projekt“, do něhož se Petrov zapojil, se mu zdál dost slibný na to, aby si splnil sen o anarchistickém oddílu.

„Nebyly mu cizí ani docela obyčejné lidské radosti, dobrá večeře, sklenka vína a podobně. A vůbec nebyl fanatik,“ poznamenává Konstantin. „Po návratu se hned nehrnul do žádných drsných podmínek. Ale možnost vytvořit tu anarchistickou jednotku považoval za hodně důležitou, důležitější než nějaká přání, než jakékoli světské radovánky. Tak prostě projevil velkou vůli a šel znova do války. Byl neohrožený a v mnoha ohledech tak trochu rytíř.“

SMRT PŘI OBRANĚ BACHMUTU

Nová jednotka, jejíž součástí byl i Dmitrij Petrov, byla vyslána bránit Bachmut.

Ve středu 19. dubna byli Lešij a dva jeho spolubojovníci, irský anarchista Finbar Cafferkey a americký mariňák a levicový aktivista Cooper Andrews, u Bachmutu zabiti.

Finbar alias Chia, což v překladu z kurdštiny znamená „hora“, se v některých ohledech podobal Dmitriji Petrovovi. Doma se účastnil ekologických protestů a bojoval proti výstavbě ropovodu, později odešel do Kurdistánu, kde se účastnil revoluce v Rojavě a bojoval proti Islámskému státu.

„Účastnili se útoku,“ říká Alexej Makarov, který se dozvěděl podrobnosti o smrti přítele od svých kamarádů v Kyjevě. „Šlo o silnici mezi Bachmutem a Chromovem a byla to nejhorší bitva v dubnu, protože se ji snažili odříznout a útočili na pozice nepřítelů, aby ho zatlačili zpátky od silnice. Bojovali statečně, svůj úkol splnili, vzali pozice útokem. Ale pak se dostali pod těžkou minometnou dělostřeleckou palbu.“

Těla Lešije a dalších mrtvých se dlouho nenašla, protože o pozice se podle Makarova bojovalo prakticky celý duben. V květnu ukrajinská armáda „konečně Rusy vyhnala“ a začala procedura identifikace těl, která tam byla nalezena.

„Pokud se všechna těla najdou, bude proces identifikace dlouhý,“ vysvětluje Makarov. „Hlavně proto, že už uplynulo dost času. A od té doby, co se bojovalo o pozice, je tam mnoho mrtvých, jak ukrajinských, tak ruských vojáků.“

Makarov se chce na Ukrajinu brzy vrátit: „V zásadě považují za svou povinnost pokračovat v Dimově práci, tedy pracovat na organizaci anarchistického hnutí a sjednotit anarchisty do samostatné jednotky. Byl to náš společný cíl, ale mezitím došlo k určitému rozdělení úkolů, řekněme. A protože Dima zahynul, určitě se vrátím.“

„Anarchistické hnutí je hodně specifické a roztržité. Dmitrij ho chtěl sjednotit, věnoval tomu veškerý čas, veškerou energii,“ říká Petrovův přítel Andrej, který také bojuje za Ukrajinu. „Víte, on je

jako z těch knih o všech těch starých revolucionářích, kteří do té myšlenky dali všechno. Člověk, abych tak řekl, spíš z klasické doby než z té současné.“

Několik dní před Dmitrijovou smrtí se domluvili, že se setkají v Kramatorsku – oba byli v té době na Donbase, ale bojovali v různých jednotkách. „Řekl jsem mu o té jednotce, že to asi nebyl nejlepší nápad,“ vzpomíná Andrej. „A Dmitrij zažertoval, odpověděl citátem z Timura Mucurajeva: Vždyť v koránu se jasně píše, že džihád je povinný.“

Při odjezdu na ukrajinskou frontu zanechal ruský anarchista Dmitrij Petrov – alias Ilja Lešij, Ekolog, Fil Kuzněcov, Seva a Lev – svým soudruhům z BOAK dopis, který měli v případě jeho smrti zveřejnit.

„Moji drazí přátelé, soudruzi a rodino, omlouvám se všem, které můj odchod ranil. Hluboce si vážím vaší vřelosti. Jsem však pevně přesvědčen, že boj za spravedlnost, proti útlaku a nespravedlnosti je jedním z nejdůležitějších smyslů, jimiž může člověk naplnit svůj život. A tento boj vyžaduje oběti, a to až po úplné sebeobětování.“

Žádal své blízké, aby „pokračovali v aktivním boji za dosažení svobodné společnosti založené na rovnosti a solidaritě“. „Riziko, strádání a oběti jsou našimi stálými společníky na této cestě,“ přiznával. „Buďte si však jisti, že nejsou marné.“

„Pro mě je vítězstvím především povstání v Rusku, vojenská porážka Putinovy armády. Mým snem je, že to vyprovokuje naši dlouho trpící ruskou společnost, která se narovná a shodí to svinstvo, co jsme byli nuceni snášet víc než dvacet let,“ řekl Petrov v podcastu Veřejné výzvy.

V té době už byl v první linii a poskytoval rozhovor zabalený v cel-
tě pod tankem.

„Upřímně v to doufám. Je to jeden z nejdůležitějších důvodů, proč jsem tady,“ vysvětlil anarchista. „Abych osobně přispěl k porážce tohoto monstra, které se teď tak strašlivě začalo roztahovat za hranicemi Ruské federace a které si tu, jak doufám, vytláče zuby a zláme vaz.“

Zdroj: <https://avtonom.org/news/devyat-zhizney-anarhista-petrova-istoriya-aktivista-iz-rossii-kotoryy-voeval-za-ukrainu-i-pogib>

ПОСТА ЖЕŃОВИ

JAROSLAV KOVALČUK

Jevgenij Osijevskij zemřel v Bachmutu 22. května poté, co do jeho zákopu vletěla mina a explodovala. Při zpětném pohledu na Žeňovu facebookovou stránku je těžké si představit, že byl tak blízko smrti. Pět dní před svou smrtí vesele zveřejnil svůj poslední rozhovor s britským genetikem a popularizátorem vědy Adamem Rutherfordem. Všichni se tehdy divili, že voják ukrajinských ozbrojených sil má čas na novinářskou práci na téma tak vzdálené válce. Jenže Žeňa zrovna strávil téměř měsíc mimo frontu, aby se zotavil z otřesu mozku, který utrpěl během bojové mise v Bachmutu. Tento čas využil k tomu, aby realizoval rozhovor, ručně jej přepsal, přeložil a poté přepsal na telefonu a odevzdal svému redaktorovi. Měl to štěstí, že si předloni koupil chytrý telefon, ale jak jsem znal Žeňu, stejně tak by text přepsal na své staré tlačítkové Nokii.

Za všech okolností psal, četl, pozoroval, dělal rozhovory, mluvil a vtipkoval. Témata, která Žeňu zaujala, byla velmi různorodá: antropologie Melanésie, exkurze do kyjevských náboženských komunit, popularizace vědy, recenze filmů a komiksů. To vše se harmonicky spojovalo v jedné osobě, která si vždy zachovávala ironický styl, kritický pohled na naši realitu a solidaritu s utlačo-

Vzpomínka na antropologa a anarchistu Jevgenije Osijevského, který zemřel v boji proti Z-fašismu

vanými. Na památku Žeňi chci stručně popsat jeho hlavní oblasti výzkumu.

Se Žeňou jsme se znali od roku 2014, kdy jsme nastoupili do stejného magisterského programu politologie. V průběhu roku jsme se stali blízkými přáteli se spoustou společných zájmů v oblasti společenských věd a kultury. Postupem času jsme si vytvořili pevné pořadí témat, kterými jsme začínali večer a vítali ráno, když jsme se potulovali po různých barech a hospodách kyjevského Podolu. Začínali jsme debatami o různých metodologiích ve společenských vědách a nevyhnutelně končili diskusí o našem společném „svatém textu“ – komiksu Alana Moora *Strážci*. Chci čtenáře provést dílem, které nám Žeňa zanechal, tak aby to připomínalo typickou cestu našeho hospodského turné nočním Kyjevem.

ANTROPOLOG

Přes politologii se Žeňa dostal k antropologii. Své bakalářské studium na Středoukrajinské státní pedagogické univerzitě Volodymy-

ra Vynnyčenko zahájil typickými tématy, která by se mnohým mohla zdát nudná, jako je například aplikace teorie her na politické procesy. Žeňa se snažil sestavit model, který by dokázal předpovědět rozhodnutí Viktora Janukovyče ve funkci prezidenta. Model však vždy ztroskotal na vůdci Strany regionů, který se odmítal chovat jako racionální aktér podle klasických předpokladů teorie her. Nakonec byl Žeňa nucen obhájit bakalářský titul z metodologie bez praktického uplatnění.

Na magisterském studiu navštěvoval Žeňa Kyjevsko-mohyljanskou akademii (KMA), kde mohla divoká škála předmětů člověka dovést jak ke slibnému zaměstnání v prezidentské administrativě, tak ke nekonečnému přehrabování se v textech frankfurtské školy. Žeňa se vyhnul oběma extrémům. Měl štěstí, že navštěvoval kurz politické antropologie, kde studoval klasiky tohoto oboru. Z toho, co četl, byl nadšený, ačkoli jeho spolužáci přistupovali ke kurzu s despektem – všichni nudně prezentovali přečtené texty a pak o nich bez nadšení diskutovali. Žeňa naproti tomu vytvářel texty s planoucí touhou porozumět antropologii, která se nepochopitelně dostala do rozvrhu magisterského studia politologie.

Ze všech možných antropologických témat se Žeňa chytil toho nejpodivnějšího: cargo kultů. Tento termín popisuje praktiky obyvatel tichomořských ostrovů, kteří napodobují určité západní postupy či zvyky – například staví maketu letadla nebo přehrávají vojenská cvičení – ve snaze dosáhnout tak vymoženosti kolonizátorů. V běžném životě se cargo kult stal pejorativním; vypovídá o slepém následování nějakého postupu, aniž by člověk chápal, jakým způsobem se dosahuje kýženého výsledku. Žeňa si ke studiu vybral slavný cargo kult Johna Fruma na ostrově Tanna ve Vanuatu. O Johnu Frumovi se traduje, že byl mytickým americkým vojákem z druhé světové války, případně domorodým ostrovanem, který měl kontakty se západní civilizací. Především na základě výzkumů a svědectví jiných lidí se Žeňa pokusil uvažovat o cargo kultu z pohledu politického mýtu. Ačkoli slovo „politický“ použil spíše jako zdůvodnění svého projektu v rámci katedry politologie, jazyk, který Žeňa použil, se soustředil na klasické koncepty mýtu, jak je zformuloval Mircea Eliade a Émile Durkheim. Podle mého názoru, stejně jako podle názoru recenzenta jeho diplomové práce Ivana Gomzy, šlo o slabou antropologickou práci, protože skutečný antropolog musí jít do terénu a analyzovat hlouběji. Žeňa s tím plně souhlasil.

Taková kritika však Žeňu neodradila a rozhodl se, že na postgraduální studiu provede terénní výzkum, za který by se nemusel stydět. Nechtěl jít na zahraniční univerzitu, kde pracují antropologové zabývající se ostrovem Tanna nebo Melanésii obecně. Koneckonců, v Kyjevě už byl díky osobním vztahům a dalším projektům zakořeněný a rodnou zemi se mu prostě nechtělo opouštět. A tak se navzdory všem radám svých přátel rozhodl zapsat na KMA, ale tentokrát už na antropologii.

Navzdory všemu se Žeňa dokázal naučit kreolský jazyk bislama, kterým mluví obyvatelé Tanny, číst antropologické práce o Melanésii, dopisovat si s ostatními antropology a šetřit peníze na terénní výzkum. Začátkem roku 2020 byl připraven požádat o vízum a přichystat se na cestu na Tannu, jenže začala pandemie a hranice byly uzavřeny. Koncem roku 2021 začalo Vanuatu opět povolovat zahraniční návštěvy, a tak si Žeňa naplánoval cestu na březen 2022 a získal studijní povolení. Nyní však do jeho plánů fatálně zasáhla válka.

Po celou tu dobu však Žeňa nejen šetřil na cestu, ale také hodně psal. Stejně jako v případě jeho bakalářského studia, když nemáte přístup do terénu, píšete o metodologii. A tak se Žeňa stal spoluautorem svého prvního akademického recenzovaného článku s politologem Maksymem Jakovlevem o teoretickém průniku zdánlivě nesusoudných přístupů Michela Foucaulta a ekonoma George Ainslieho k subjektivitě. Ačkoli pandemie uzavřela hranice, na druhé straně otevřela prostor pro online konference. V roce 2021 byl Žeňa pozván na konferenci etnobiologů, kde se mu podařilo shromáždit materiál pro malou studii o využití cypřišové rostliny obyvateli Tanny. Koncem roku 2023 má být v časopise *Journal of Ethnobiology* publikován Žeňův druhý recenzovaný článek založený na této studii. A pokud já a několik dalších lidí uspějeme, bude následně publikován jeho třetí recenzovaný článek o metodologii antropologického terénního výzkumu. Zároveň Žeňa objevil bohatý antropologický materiál i mimo svůj akademický výzkum.

CONZOANTROPOLOG

Na pomezí gonzožurnalistiky [psané bez nároků na objektivitu, kdy reportér bývá součástí příběhu] a antropologie vytvořil Žeňa vlastní

žánr psaní, který lze označit jako gonzoantropologii. Byl zaníceným ateistou, ale cílem jeho výzkumu nebylo odhalit náboženství jako druh falešného vědomí nebo „zaostalosti“. Spíše se snažil pochopit lidskou religiozitu v jejích nejpodivnějších projevech. Za tímto účelem začal navštěvovat náboženské komunity v Kyjevě a psát o nich reportáže.

Prvním cílem byla jedna z modliteben církve „Renesance“ Volodymyra Muntyana. Vzhledem ke způsobu, jakým církev tahá z lidí peníze, to vypadalo jako snadný terč kritiky. A ačkoli to byla pravda, Žeňa šel ještě dál, když udělal paralelu mezi Muntyanovou okrajovou církví a přijatelnějšími organizacemi, jako je společnost Apple, nebo akcemi, jako je koncert Viktora Pavlika (i když i toto srovnání bylo uvedeno pro svůj komediální efekt). Čtenář zde najde ironický popis Muntyanovy modlitební služby spolu s kritickým pohledem na moderní společnost a kapitalismus.

V dalších reportážích, které se objevovaly jednou až dvakrát ročně, pokračoval Žeňa v myšlence, že organizace, které by obyčejní lidé mohli pohrdavě nazývat „sektami“ a smát se jim jako okrajovým, ve skutečnosti demonstrují ústřední strukturální prvky pozdně kapitalistické společnosti na Ukrajině. Taková společenství byla často oddělena od společnosti a Žeňa musel investovat vlastní prostředky a zdroje, aby se do nich dostal. Nejextrémnějším případem pro něj byla reportáž o scientologické církvi, jejíž tajné znalosti nemohl odhalit vlastními silami, a musel se proto spolehnout na to, co bylo o její teologii veřejně známo. Jeho reportáž však byla především o vztazích uvnitř těchto podivných společenství a o tom, jak jsou nám ve skutečnosti mnohem bližší, než si představujeme. Scientologové se tak se svou bizarní vírou v kosmickou válku začínají podobat křesťanům, zatímco věštcí a kouzelníci buď tvrdí, že jsou ve skutečnosti jen psychologové, nebo do poslední chvíle odmítají přiznat, že nepoužívají magická kouzla, ale vlastně základní techniky „čtení“ zákazníkům, které lze najít v každém běžném obchodě.

Postupem času se Žeňa začal přiklánět k reportážnímu aspektu své gonzoantropologie a závěry nechával spíše na uvážení čtenářů. Jak se však na věrného následovníka Huntera S. Thompsona sluší, zachovával si ironický a ostrý styl psaní, který zdůrazňoval jeho kritickou povahu. Antropologická část jeho psaní vždy humanizovala vyznaváče různých náboženských praktik. Nakonec pozdější Žeňovy texty připomínají spíše novinářské reportáže než antropologické pátrání po vysvětlení, proč a jak se lidé přidávají k náboženským hnutím nebo se obracejí k ezoterickým praktikám. Poslední taková reportáž z modlitebního stánku Nejvyšší rady se skládá převážně z přímých citací těch, kteří stojí na strážích kříže. Žeňa se sice vysmívá schopnosti kříže léčit koronavirus, ale zároveň má pochopení pro ty, kteří se k němu obracejí.

POPULARIZÁTOR VĚDY

Než se Žeňa začal věnovat gonzoantropologii, měl zkušenosti s regionální žurnalistikou. Ještě ve svém rodném městě Kropyvnyčkému začal psát o filmu a vědě pro místní periodika. Od samého počátku své novinářské práce hledal témata, která by mohla čtenáře nejen zaujmout něčím zvláštním, ale také zpochybnit základní představy o světě kolem nich.

Zpočátku se jeho články dotýkaly průsečíku mezi politikou a populární vědou. Psal o organizování hladovek a vykořisťování dělníků na globálním Jihu při výrobě iPhoneů. Později však Žeňa našel svou niku v neobyklých přírodních jevech, jako jsou ptáci, kteří zaplávají pole, nebo v bizarnosti samotného vědeckého procesu, kdy se i pes může stát autorem vědeckých článků, které budou kolegové aktivně citovat. Tyto články byly publikovány v *Kunšt* v „bizarovědecké“ rubrice pojmenované podle Supermanova neobyklého nepřítele Bizarra, který jako produkt nepovedeného vědeckého experimentu získal schopnosti opačné než Superman. V rubrice byly komiksové odkazy kombinovány s humornými ilustracemi článků.

V těchto textech bylo méně politiky. Občas se však prosadil Žeňův transhumanismus. Byl vegetarián a věřil, že lidé nemají právo ubližovat zvířatům, takže odmítal jíst tvory s vyvinutou centrální nervovou soustavou (jedl však masla a připravoval z nich vynikající salát). Proto jeho článek o psovi, který se stal vědeckým autorem, není jen o vtipu, jak bioložka Polly Matzingerová přijala svého mazlíčka za spoluautora, ale také o tom, že domácí zvířata mohou přispět k lidské práci a zaslouží si uznání a respekt. Podobně článek o ptáčích ovládajících oheň zpochybňuje představu, že používání ohně je výplodem lidské geniality. Místo toho se může jednat o techniku, kterou si naši předkové osvojili při pozorování ptáků.

Pro Žeňu nebyl člověk korunným klenotem božího nebo přírodního stvoření, ale tvorem často velmi domýšlivým a škodlivým životnímu prostředí, když se nechová ke zvířatům s náležitou úctou.

FILMOVÝ A KOMIKSOVÝ KRITIK

Žeňa toho napsal hodně o filmu. Někdy to nebyly jen recenze nových filmů, ale také rozhovory s režiséry, které se snažil odchytnout na filmových festivalech. Sledoval jsem, jak se Žeňa celý den snažil mluvit s Peterem Greenawayem, když se prodíral mezi organizátory festivalu a novináři z váženějších publikací. Bohužel těch 15-20 minut, které se Žeňovi podařilo pro sebe získat, se nestalo materiálem pro žádné ukrajinské médium. Přesto zůstal neochvějný a pustil se do nového textu. Pravidelně publikoval filmové recenze, rozhovory a články pro časopisy *Bird in Flight* a *Yabl*.

Během festivalové mimosezóny rád vyhledával stará kina v odlehklých zákoutích Kyjeva a kombinoval filmové projekce s exkurzemi po zbytecích sovětské architektury. V zoufalství byl nucen chodit do nákupních a zábavních center. I když jedno kino v nákupním centru Žeňa miloval. Multiplex v nákupním centru Lavyna měl sál věnovaný Ryanu Goslingovi a toaletu, která přinejmenším mně a Žeňovi připomínala tu z filmu Stanleyho Kubricka *Osvícení*. Je to vzácný případ, kdy má kino v nákupním centru vlastní osobnost, jakou Žeňa tak oceňoval ve starých sovětských kinech.

Žeňa měl při sledování filmů také jeden důležitý moment: vždy sledoval titulky až do konce a velmi se rozčiloval, když byly přerušeny. A ne, nemělo to nic společného s jeho láskou k filmovému universu Marvel. Nezajímala ho ani tak jména všech, kdo na filmu pracovali, jako spíš role titulků coby samostatného uměleckého média. Na toto téma dokonce držel celou přednášku na kyjevském Comic-Conu. Když například mluvil o *Železném kříži* Sama Peckinpaha – jednom ze svých nejoblíbenějších filmů –, tvrdil, že bez závěrečné citáty Bertolta Brechta by mohl být vnímán jako romantizace Wehrmachtu. Proto nabádal diváky, aby film sledovali až do závěrečných titulků, aby jim nic důležitého neuniklo.

Žeňa chodil na komiksové srazy především kvůli komiksům, ne kvůli filmům. Sbíral tradiční americké superhrdinské komiksy i komiksy více specializované, například sci-fi Argentince Héctora Germána Oesterhelda nebo vzácné příklady ženské mangy od Kuniko Tsurity. Jádrem jeho vášně však byla „britská invaze“ amerických superhrdinských komiksů, jejichž nejznámějším autorem byl Alan Moore. Žeňa dokonce málem stihl rozhovor k 30. výročí Mooreova *V jako Vendeta*. Moore však nechtěl mluvit o svých starých dílech a rozhovor prostřednictvím e-mailu jednoduše odmítl. Žeňa poté často žertoval, že komunikoval se samotným Alanem Moorem a že to byl vrchol jeho novinářské kariéry. Místo toho se mu podařilo udělat skvělý rozhovor s Davidem Lloydem, výtvarníkem filmu *V jako Vendeta*. Napsal také materiál o masce Guye Fawkesa, která se poprvé objevila právě v tomto komiksu.

Žeňovi se bohužel nepodařilo napsat tolik o komiksu jako o filmu a vědě. Navzdory válce však v roce 2022 úspěšně publikoval dvě práce pro přední americký komiksový časopis s ne zrovna originálním názvem *The Comics Journal* (TCJ). V krátkém textu před Žeňovou smrtí redaktor TCJ Joe McCulloch hovořil o nápadech na další spolupráci, které zůstaly nenaplněny. Nicméně Žeňa dokázal západním čtenářům představit Oleksandra Grechova a ukrajinský umělecký kontext.

Práce, se kterou Žeňa debutoval v TCJ, byla působivá. Jednalo se o analýzu jaderné války v komiksu, která již byla analyzována ze stovek různých úhlů pohledu. Jeden z nejoblíbenějších Žeňových komiksů bylo dílo Alana Moora *Strážci*, které představuje Spojené státy osmdesátých let, v nichž superhrdinové pomohli Americe vyhrát válku ve Vietnamu a znovu zvolit Nixona na třetí funkční období. Napětí mezi USA a SSSR však přetrvává a události ve *Strážcích* se ode-

hrávají na pozadí další eskalace mezi oběma supervelmocemi. Žeňa ve svém článku poukazuje na různé aspekty strachu kolem jaderné války v dané době a v závěru zdůrazňuje, že tyto obavy jsou pro americké čtenáře, Ukrajince a vlastně všechny obyvatele Země opět aktuální. V soukromých rozhovorech Žeňa uvedl, že neočekává, že by jeden jaderný úder z Ruska vyděsil Ukrajinu a přinutil ji ke kapitulaci, ale přívál jaderných hlavic na města Ukrajiny a místa, kde jsou soustředěny ozbrojené síly, aby tak byl zlomen ukrajinský odpor, určitě. Taková pesimistická očekávání se naštěstí zatím nenaplnila, ale Žeňa věřil, že je třeba udělat vše pro zastavení ruské agrese.

LIBERTINSKÝ LEVICOVÝ VOJÁK

Zde se dostáváme k Žeňovým názorům a činům. Znam ho od roku 2014, kdy nastoupil na KMA. Už předtím byl člověkem levicového přesvědčení, feministou a transhumanistou, čehož si čtenáři mohli všimnout již z výše uvedeného. Vyprávěl, že levicové názory si osvojil po četbě děl Louise Althussera. Jedním z hlavních Žeňových kréd bylo „zakazovat je zakázáno“ a zjevně tíhl k anarchistickému myšlení. S tím může souviset i jeho volba ve prospěch antropologie, která vždy vychází z pohledu zdola na to, jak je organizován lidský život. Už na frontě Žeňa cítil, že má blízko k machnovštině, a tak mě požádal, abych mu na Donbas poslal knihu o Machnovi a jeho hnutí. Z ukrajinských politických organizací měl nejbližší k Sociálnímu hnutí (Socialnyj ruch), jehož mítinků se často účastnil. Snažil se také nevynechat akce Kyjevských dnů hrdosti nebo Mezinárodního dne žen, na které chodil sám, ve společnosti přátel nebo s aktivisty Sociálního hnutí.

Jak se dalo očekávat, když začala válka, Žeňa nemohl nečinně přihlížet. Původně plánoval narukovat do teritoriální obrany. Z tohoto plánu však sešlo, když se Žeňa rozhodl vyzvednout své kočky ve Vorzeli a nemohl se vrátit do Kyjeva. Po dvou týdnech okupace byl Žeňa evakuován a okamžitě se vydal do Kropyvnyčského územního náborového střediska, kde mu řekli, že by mohl být užitečnější mimo frontu. Žeňa pak začal hledat způsob, jak se stát válečným zpravodajem. Z plánu stát se za války užitečným novinářem realizoval jeden rozhovor s odstřelovačem o jeho zážitcích a další s antropologem Hughem Gustersonem o jaderných zbraních. Žeňa měl však pocit, že tak přispívá jen velmi málo.

Začátkem listopadu pak Žeňovi zavolali z Kropyvnyčského územního náborového střediska a oznámili mu, že ho potřebují. Šel si okamžitě sbalit věci. Tak se dostal do 77. letecké útočné brigády. Měsíc výcviku v Británii, několik dalších na Ukrajině a koncem února byl vyslán na svou první bojovou misi u Bachmutu. Od svých bratrů ve zbrani dostal přezdívku Vegan, ale kamarádi z jiné čtyry mu říkali Kinokritik. Žeňa byl střelec-zdravotník a říkal, že se mu dařilo poskytovat první pomoc a zachraňovat životy vojáků. Věřil, že tím plní svou povinnost chránit. Žeňa však nikdy nechoval žádnou nenávist vůči Rusům. Například po smrti Dmitrije Petrova, ruského anarchistického antropologa a dobrovolníka ukrajinských ozbrojených sil, napsal: „Ukrajina zvítězí a Rusko bude svobodné.“ Ve svém posledním telefonátu matce 21. května řekl, že chce, aby války skončily a že nikdo v celém vesmíru by nikdy neměl být zabit na základě národnosti nebo jakéhokoli jiného důvodu.

V našem posledním rozhovoru 17. května mi podrobně popsal svou poslední bojovou misi v Bachmutu. Podělil se také o své plány do budoucna týkající se vydávání komiksů a toho, že se ještě dostane na Vanuatu. Chci věřit, že po smrti se antropologové vracejí do svého oboru a že Žeňa skončil na ostrově Tanna. Vydání Žeňovy komiksové knihy a několika dalších jeho textů se plánuje, když ne letos, tak příští rok.

Zdroj: <https://commons.com.ua/ru/gonzo-antropologiya-yevgeniya-osiyevskogo/>

NEKROLOGY A VZPOMÍNKY

Smrt je součástí života. Je příležitostí vzpomenout na kamarády a kamarádky, kteří nás opustili; oslavit jejich osobnost, odkaz a to, co zanechali v našich srdcích. Pojďme se ohlédnout za těmi, kteří zasvětili svůj život ideám svobody, rovnosti a spravedlnosti a nedávno nás opustili.

NEALA JANIS SCHLEUNINGOVÁ

Ve středu 22. února po krátkém boji s rakovinou jater zemřela pokojně ve svém domě ve West Saint Paul v Minnesotě Neala J. Schleuningová. Bylo jí 82 let.

Neala byla průkopnicí anarchofeminismu a působila jako první ředitelka Ženského centra na Mankatské státní univerzitě (nyní Minnesotská státní univerzita v Mankatu), tuto pozici zastávala v letech 1978–1992. Byla také plodnou autorkou na různá témata od anarchistické teorie a dějin práce až po kulturní kritiku a environmentalismus. Mezi její četné knihy patří například *Idle Hands and Empty Hearts: Work and Freedom in the United States* (Nečinné ruce a prázdná srdce: práce a svoboda ve Spojených státech; 1990), *Women, Community, and Hormel Strike of 1985–86* (Ženy, komunita a Hormelská stávka v letech 1985–86; 1994), *To Have and to Hold: The Meaning of Ownership in the United States* (Mít a držet: význam vlastnictví ve Spojených státech; 1997) nebo *Artpolitik: Social Anarchist Aesthetics in an Age of Fragmentation* (Artpolitika: Sociálně anarchistická estetika ve věku fragmentace; 2013).

Pro ty, kteří měli to potěšení ji poznat osobně, byla ztělesněním kamarádství – nadmíru starostlivá, bezmezně milující, nesmiřitelně podporující a soucitná. Zemřela tak, jak žila: jako revoluční anarchistka a feministka. Blízcí na ni vzpomínají pro její brilantní mysl, pohotový důvtip, statečnost, nezdolné odhodlání bojovat proti útlaku na všech úrovních, lásku k přírodě, laskavost a štědrost k přátelům a rodině.

Neala Janis Schleuningová se narodila 19. dubna 1940 v Chicagu, kde i vyrostla. Její láska k učení, vědě a estetice se brzy formovala díky muzeím a kulturnímu životu ve městě. Jako mladá svobodná matka pracující coby sekretářka se přestěhovala do Twin Cities, aby pokračovala ve studiu na Minnesotské univerzitě. Díky státní podpoře absolvovala s vyznamenáním bakalářský obor mezioborových studií a později získala magisterský a doktorský titul v oboru amerických studií. Její doktorská práce a první kniha *America: Song We Sang without Knowing – The Life and Ideas of Meridel Le Sueur* (America: Píseň, kterou jsme zpívali, aniž bychom to věděli – Život a myšlenky Meridel Le Sueurové; 1983), zachycuje život a dílo Le Sueurové, Nealiny osobní a politické mentorky. Tento výzkum a vztah se stal základem její další akademické a politické práce, zejména pokud jde o feministické hnutí. Neala později spojila síly s organizací Twin Cities Women's Film Collective a natočila film o díle Le Sueurové *My People Are My Home* (Můj lid je můj domov, 1976). Neala, autorka sedmi knih, psala o široké škále témat, jako jsou dějiny práce, estetika sociálního anarchismu, umění v době klimatické katastrofy a americké pojetí vlastnictví. Společným znakem všech jejích prací byl důraz na dialektické, kritické myšlení, koaliční politiku a ústřední význam estetiky pro sociální změnu.

Jako ředitelka Ženského centra na Minnesotské státní univerzitě pomohla nespočtu žen naplnit jejich vzdělávací cíle. Studenti a kolegyně ji chválili jako neochvějnou obhájkyňu ženských a dělnických práv. V roce 1987, kdy pracovala v této funkci, se zapletla do známé korespondence s reklamní agenturou Duffy Design Group kvůli sexistické reklamě na televizní seriál *Dynastie*, kde bylo pod ženskými postavami napsáno slovo „děvka“. Jejich korespondence je citována jako „Dinka Incident“ a vyučuje se v kurzech obchodní etiky a public relations. Podle deníku *Minnesota Free Press* z 14. 2. 2023: „Schleuningová se proti reklamě ohradila v dopise adresovaném Duffy Design Group. V odpovědi jí agentura poslala ‚fotografii nahé-

ho afrického chlapce (z kmene Dinka), který líbá zadek krávy; a sarkasticky ji vyzvala, ‚aby s těmito lidmi jednala stejně rozhodně, ale zároveň nestranně, jako jednala s námi‘. Schleuningová jejich korespondenci přeposlala šéfům agentury Patricku R. Fallonovi a Thomasi McElligottovi, kteří jí odpověděli podobně sarkasticky, poslali jí helmu, moskytiéru a nabídli jí, že jí zaplatí cestu do Afriky. Schleuningová předala jejich odpovědi Minnesotskému ženskému konsorciu, které je následně přeposlalo několika klientům Fallon McElligott. Podnítilo to také vyšetřování minneapoliské komise pro občanská práva. Agentura se později za své jednání omluvila, ale v důsledku toho US West z agentury stáhla svůj účet, a ta do příštího roku přišla o platby v celkové hodnotě 22 milionů dolarů.“

Neala, která vždy prosazovala změny, později pracovala v administrativě, a to jako asistentka viceprezidenta MSU a poté jako ředitelka akademických programů v Illinoiské radě pro vyšší vzdělávání. V těchto funkcích se nebála střetnout s lidmi u moci, aby se postavila za to, co považovala za správné. Fulbrightovo stipendium ji v letech 1994 a 1995 zavedlo do Moskvy, kde vyučovala amerikanistiku a zkoumala postsovětskou krajinu. O své dojmy z přechodu od komunismu ke kapitalismu se podělila v knize *The Russia Journals: Homage to Survival, Economic Resilience, and Hope* (Ruské deníky: Pocta přežití, ekonomické odolnosti a naději; 2019). V důchodu Neala nadále psala knihy, vedla kurzy pro celoživotní vzdělávání a přednášela po celé Minnesotě. Jedním z úspěchů, jichž dosáhla, bylo přenesení velkých myšlenek do malých měst. Věřila, že změna vychází především z angažovanosti na místní úrovni, ale o změně je přesto třeba vždy přemýšlet v souvislosti s mezinárodními boji.

Neala byla současně světoběžnicí a sběratelkou umění, shromáždila desítky politických plakátů z celého světa, které věnovala knihovně Delawarské univerzity. Svůj závazek k praxi – spojení teorie a praxe – projevovala i v samotných budovách, v nichž žila, například v geotermálně vytápěném domě, který navrhla a postavila ve svahu kopce. S Nealou jste nemohli jet po dálnici, aniž by se nezmínila o energetické síti, odkud pochází, kam směřuje a jak věří, že bychom mohli mít udržitelnější energetickou ekonomiku využívající stávající infrastrukturu a obnovitelné zdroje energie. Vždycky byla zapálená. Ani její mozek, ani její odhodlání nikdy neztratily dynamiku. Neala byla osvěžující kombinací starého a nového, důsledně razila nové cesty v myšlení, organizování i každodenním životě, které byly vizionářské a zároveň zakořeněné v historii.

V pozdějších letech se Neala stále více zajímala o přírodu. Ve své poslední vědecké monografii *Climate Chaos: Making Art and Politics on a Dying Planet* (Klimatický chaos: Umění a politika na umírající planetě; 2021) zkoumá roli umění v antropocénu. Píše: „Svět není jedna ekologie nebo jedna bytost, ale mnoho ekologií a bytostí, které jsou vzájemně propojeny způsobem, který teprve začínáme chápat. Složitost leží v srdci přírody a ve vztahu člověka a přírody a krása těchto složitostí by měla stát v popředí naší vize budoucí propojenosti.“ Neala, nadaná sběratelka s citem pro drobné detaily, vždy navštěvovala přátele s dárky v podobě domácích džemů z nasbíraných bobulí. Mnoho let strávila také v severní Minnesotě studiem ochrany černých medvědů. Pravidelně milovala medvědy a své dobrmany přinejmenším stejně jako lidi ve svém životě. Ale hluboce milovala i svou rodinu a přátele.

Neala byla zářným příkladem moudrosti, zvědavosti, houževnatosti, disciplíny, statečnosti, velkorysosti, pohostinnosti, tahounství, vážnosti, humoru, pracovitosti a dobré vůle. Bude velmi chybět všem, jejichž životy osvěžila, ale její odkaz bude žít dál v její úchvatné sbírce.

FINBAR CAFFERKEY

Záhy poté, co jsme na webu afed.cz informovali, že 19. dubna na Ukrajině padl v boji proti imperiální invazi anarchista ruského původu Dmitrij „Lešij“ Petrov (jeho odkazu se věnujeme v jednom z předchozích textů), potvrdilo se k našemu zármutku, že spolu s ním při obraně tzv. cesty života u Bachmutu zemřel i antifašista z Irsku, Finbar Cafferkey. Jeho smrt potvrdili jak anarchisté z Ukrajiny, tak Finbarův otec a jeho známí z irského města Achill Island. Finbar během uprchlické krize podle dostupných zpráv pomáhal uprchlíkům v Řecku. Působil i v severosyrské Rojavě, kde se jako dobrovolník převážně kurdevských milicí YPG zapojil do bojů proti tzv. Islámskému státu. Doma se zase podílel mimo jiné na ekologické kampani Shell to sea a byl všeobecně pokládán za zkušeného, respektovaného aktivistu. Na Ukrajině také pomáhal projektu Good Night Imperial Pride, shánějícímu výbavu anarchistům a antifašistkám.

Přátelé o Finbarovi píšou jako o čestném a vlídném člověku pevných hodnot, který spíše jednal, než mluvil, a neváhal se bez patosu postavit za to, co je správné.

O to ubožejší je kauza, při níž ruské velvyslanectví v Irsku vyhrožovalo úřadům, že jestli projeví soustrast Finbarově rodině, bude Irsko pokládáno za „účastníka konfliktu“. Ruští „diplomati“ v nepochopení, že někdo může jednat svobodně a z upřímného přesvědčení, začali hlásat, jak byl více než čtyřicetiletý antifašista v mladické naivitě zmanipulován vládou. Upřímně nás mrzí, že na zdejším ruském velvyslanectví už skoro nikdo nezůstal, abychom posluhům diktátora mohli téma vysvětlit.

Finbar je podle našich informací šestým člověkem z anarchistického prostředí, který na Ukrajině v souvislosti s bojem proti Putinově Z-fašismu zemřel – z toho třetím zahraničním dobrovolníkem, prvním ze západní Evropy. Další kamarádi byli raněni, několik jich je v ruském zajetí. Imperiální brutalita pokračuje a zrudná Putinova válka stojí stále více životů.

Krom obránců bylo zabito i vícero aktivistů sociálního hnutí poskytujících humanitární pomoc, nemluvě o bezpočtu civilistů, které ruská armáda či wagnerovci oligarchy Prigožina zavraždili v rámci své strategie tyranizování kohokoli, kdo se jim naskytne. Jakkoli mohl zájem hlavně západní levice po skoro roce a čtvrt invaze ochladnout, zvěrstva, jimž neprivilegovaní lidé na Ukrajině čelí, nás nemohou nechat chladnými.

Proti impériu a jeho vrahům stavíme vzájemnou podporu, proti útlaku a tmářství odhodlání a touhu po míru: po jiném světě bez tyranů a národnostní nenávisti. Být antifašistou dnes znamená nejen vzdorovat rasismu a dalším hnusům, ale i bezmála genocidnímu tažení zmírajícího kremelského impéria.

Impérium padne, solidarita zvítězí!

COOPER ANDREWS

Výbor odporu zastřešující anarchisty a antifašisty vzdorující Putinově invazi potvrdil, že na východě Ukrajiny v boji o tzv. cestu života do Bachmutu padl 19. dubna jak anarchista ruského původu Dmitrij „Lešij“ Petrov a irský antifašista Finbar „Chia“ Cafferkey, tak Američan Cooper „Harris“ Andrews. Šlo o šestadvacetiletého, ale velmi zkušeného aktivistu sociálních, antirasistických a antifašistických hnutí spjatého s antiautoritářskou scénou v domovském Clevelandu.

Jeho památku uctíme samozřejmě hlavně činy – tedy další pomocí přátelům na Ukrajině poskytující vedle humanitární podpory i zázemí a výbavu bojujícím antifašistům –, chceme ale, aby se na Coopera nezapomnělo ani jako na člověka a aktivistu věřícího v lepší svět bez válek a impérií.

Výbor odporu o jeho smrti napsal: „Doma se Cooper zapojoval do obrovského množství aktivit. Byl dobrým organizátorem a instruktorem. Kromě toho byl členem týmu nezávislého média *Popular Front*. Se začátkem ruské invaze nemohl stát stranou a přidal se k Mezinárodní legii, aby se postavil ruskému imperialismu. Později ho jeho revoluční cesta zavedla do našich řad. Vždy na něj budeme vzpomínat jako na statečného bojovníka a spolehlivého soudruha. Svou poslední bitvu vybojoval po boku Lešije a Chii. Cooper ‚Harris‘ Andrews bude navždy v našich řadách!“

Další text od Cooperových přátel jej popisuje takto: „Už od raného mládí se zapojoval do mnoha sociálních bojů – mobilizoval se v hnutí proti rasistickým policejním vraždám Tamira Rice a Tanishy Ander-

son, v autonomním centru The Rhizome House, podporoval antifašistické boje, solidární aktivity při humanitárních katastrofách a poskytoval výcvik sebeobraně.“

Cooper se přihlásil k námořní pěchotě, aby získal výcvik a připravil se na dráhu internacionálního dobrovolníka. Když vypukla válka na Ukrajině, cítil, že je to nejlepší příležitost, jak uplatnit své schopnosti v boji proti fašismu. V listopadu 2022 vstoupil do Mezinárodní legie. V březnu se měl vrátit domů, ale rozhodl se pokračovat společně se soudruhy z ukrajinského Výboru odporu. Před odjezdem vedl rozhovory o španělské občanské válce a historii odporu vůči fašismu. Jeho matka, Willow Andrews, nyní organizuje kampaň na podporu iniciativ, které pokračují v práci jejího syna. Říká: „Cooper toho za tak krátkou dobu dokázal tolik a my chceme uctít jeho práci. Doufáme, že prostřednictvím Pamětního fondu Coopera Andrewse se budou i nadále rozvíjet organizace, na kterých mu záleželo.“ Velmi nás inspirovalo, když jsme slyšeli o jeho minulých aktivitách. Při rozhovorech s jeho kamarády a příbuznými jsme cítili kolem Coopera obrovské množství lásky. Vždy si budeme pamatovat jeho odhodlání a sílu bojovat v rámci ukrajinského odporu.“ Na závěr přikládáme překlad dopisu, který Cooper napsal kamarádům několik měsíců předtím, než padl.

„Nacházíme se v zásadním momentu války, kdy se může nejistá rovnováha zajištěná pozdními protiofenzívou ukrajinského lidu zvrátit ve prospěch agresora vlivem opotřebování obránců. Internacionalisté stojí v prvních řadách tohoto konfliktu se svými krajany – krajany skrze činy, když ne pas – a náš osud je spjat s osudy obyvatel této země. Vzhledem k tomu, že válka vstupuje do mimořádně důležité fáze, doufám, že si moji přátelé doma více než kdy jindy uvědomí, co se zde odehrává.“

Po počátečním vzrušení a mediálním šlenství je snadné být unavený a dívat se na tento konflikt jako na pouhý další titulěk ve zprávách, o kterém diskutují ‚experti‘, nebo ještě hůře, samolibě si vykládat neschopnost ruských ozbrojených sil jako brzký konec války. Výsledek je stále velmi nejistý, i když bylo dosaženo mnoha slavných vítězství. Ruský stát má k dispozici zdroje obrovského impéria a neopustí tento střet, aniž by se je všechny pokusil použít proti lidem na Ukrajině.

Vítězství má zásadní význam nejen pro svobodu ukrajinského lidu, ale i pro svobodu celého regionu a dalších zemí. Putinova nepolitická diktatura sahá daleko za vlastní hranice. A jeho sny o impériu jdou na úkor Ukrajinců i Rusů. Uvnitř ‚jeho‘ národa a sousedních loutkových režimů se rozmáhá povstání, které hrozí, pokud velká sázka na dobytí Ukrajiny selže.

Putinův imperialismus je nositelem fašismu (bez ohledu na to, co mohou říkat některé slaboduché korouhvičky, zatímco špiní jméno antifašismu). Putinovo vítězství by uvrhlo tento region do temného období autoritářství, z něhož nebude úniku.

V našich rukou je svět, který musíme vyhrát, a tedy boj, který vyžaduje velké oběti. Avšak jiná cesta nepřipadá v úvahu. Pro nás a všechny ostatní, kteří čelí stínu putinovské agrese, existuje pouze vítězství, nebo smrt, láska a boj.

Co se týče toho, co tu děláme, nejsme ničím výjimeční, jen další skupina bojovníků s různými rolemi. Náš čas zabírá výcvik a nuda prokládaná vzrušením a stresem z boje. Mám tu čest být součástí velkého zápasu. Doufám, že dá vzniknout svobodné Ukrajině a nejen jí.“

Památku padlých se obratem pokusili poplavit proruší rádo-bylevičáci, ruské úřady i internetová ‚experti na všechno‘ vyznačující se hlavně naprostou neznalostí situace. Ti začali zemřelé – ve všech případech dlouholeté aktivní antifašisty – v souladu s putinovskou propagandou či dalšími bludy označovat za zmanipulované hlupáky, „bandity“ či „ultranacionalisty“. K poslednímu přispěl i hnusný oportunismus jedné z nacionalistických skupin bojujících za Ukrajinu také poblíž Bachmutu, jež se pokusila zemřelému si lživě „přivlastnit“.

Anarchistický Výbor odporu shrnuje: „Nedávno jsme obdrželi informaci, že se někteří političtí podvodníci snaží udělat ze smrti našich soudruhů PR kampaň. Prohlašujeme následující:

1. Přestože se v průběhu své činnosti museli střetávat a komunikovat s lidmi a skupinami odlišných politických názorů, jak si v současnosti žádá situace, nemůže to v žádném případě vrhat stín na pověst hrdinů.

2. Až do své smrti zůstali přesvědčenými antifašisty a anarchisty, což se odráží v textech, které po sobě zanechali, a ve vzkazech ze sociálních sítí, vzkazech rodinám a vzpomínkách přátel a příbuzných.

Vyzýváme vás, abyste nevěřili fámám a důvěřovali informacím od skupin, k nimž byli naši padlí kamarádi přidružení.“

AGUSTÍN TORRES RAMOS

Agustín Torres Ramos se narodil 1. února 1924 v Madridu, kde musel jako dítě prožít krutou občanskou válku. Jeho otec, člen anarcho-syndikalistického svazu CNT na železnici, byl součástí posádky obrněného vlaku, který sbíral milicionáře raněné na frontě. Agustín ve velmi mladém věku začal pracovat jako elektrikář a v roce 1943 vstoupil do ilegální CNT.

Vzhledem k tomu, že bylo kvůli represím a udavačství velmi nebezpečné působit ve Francově Madridu, poslal ho syndikát do Valencie s potvrzením, které bylo opatřeno razítkem výboru: „Nositel tohoto dopisu je členem našeho syndikátu a stěhuje se do Valencie kvůli bezpečnosti.“ Zároveň mu organizace poskytla novou identitu: Felipe Sánchez López z Mondéjaru (Cuenca). Pracoval jako první seřizovač u společnosti Marconi.

Ve Valencii se dostal do kontaktu se svými soudruhy Franciscem Calvillem, Isidrem Guardioui a dalšími a znovu začal s ilegální činností, a to až do roku 1961, kdy byl zatčen (Agustín to přičítal udání) a několik dní držen na ponurém policejním ředitelství v ulici Samaniego. Nakonec byl odsouzen a poslán do věznice Modelo, kde seděl s partyzánským bojovníkem „La Pastora“. Díky Francově amnestii byl brzy propuštěn a znovu se vrátil ke své organizaci.

V rámci Nadace Salvadora Seguího (FSS) jsme se s ním setkali v roce 1999, kdy se objevil v prostorách nadace v doprovodu Isidra Guardií. Od té doby jsme udržovali srdečné vztahy a on se účastnil všech akcí libertinského ražení, které byly organizovány, a kdykoli byla jeho přítomnost vyžadována.

Využil každé příležitosti, aby vám hrdě ukázal svůj členský průkaz místního kovoprůmyslového svazu CNT ve Valencii s datem vstupu 1943.

V roce 2004 s ním francouzský režisér španělského původu Ismael Cobo natočil rozhovor pro dokumentární film *Siempre será La Pastora*. V roce 2006 uspořádaly CGT a FSS poctu mužům a ženám, kteří se zúčastnili libertinské revoluce, a Agustín Torres byl jedním z oceněných. Svým svědectvím se podílel na dokumentačních pracích pro knihu a dokumentární film *Vencidos* od Aitora Fernández Pereze.

Agustín byl jedním z posledních valencijských CNTistů, svědků a aktérů hrdinného boje CNT proti frankismu. V posledních letech svého života potřeboval invalidní vozík, ale byl stále svěží, měl čilou a pohotovou mysl a nevynechal žádnou z akcí pořádaných FSS. Opustil nás ve Valencii 30. ledna 2023, dva dny před svými osmadesátými narozeninami, ale zanechal nám milé vzpomínky.

Ať je k němu země laskavá a vřelé objetí jeho partnerce Maribel, jeho bezpodmínečné opoře po tolik let, stejně jako jeho dětem Óskarovi a Aně.

ALBERTO GAZZARRI

Alberto Gazzarri (1962–2023) byl sociální militant z Volterry, historického toskánského města, který politicky vyrostl v marxistickém hnutí Revoluční socialismus založeném Dariem Renzím, kde působil jako předák svazu LAB, a to až do začátku tohoto tisíciletí, kdy se rozhodl pro libertinský obrat. Od té doby (počátkem roku 2000) již neopustil ideály svobody a anarchismu, které spojil s konkrétním aktivismem a neúnavnou vůlí k činům.

Alberto zemřel letos v únoru, bylo mu šedesát let. Jeho kamarádi z Volterry na něj vzpomínají jako na jednoho z tamních nejaktivnějších a nepřátelštějších anarchistických bojovníků. Lze dokonce říct, že Alberto byl hlavním referenčním bodem pro anarchisty, antiautoritáře a sympatizanty ve Volterře a okolí a v údolí Val di Cecina. Vytrvale se podílel na vedení a udržování tamního libertinského klubu Spazio Libertario Pietro Gori. „Byl především přítelem, na

kterého jsme se mohli spolehnout při jakékoli příležitosti; přítelem, na kterého jsme se mohli bez obav obrátit z jakéhokoli důvodu; přítelem, se kterým jsme se mohli bavit a slavit. Vždycky na něj budeme s velkým potěšením vzpomínat.“

Alessandro z Libertinského prostoru Pietra Goriho v reakci na kamarádův odchod píše: „Alberto... bolest a smutek, ale také vzpomínky, které zahlcují mysl... obrazy bojujících náměstí na tolika různých místech, společně prožité okamžiky tvořené napětím v ulicích, ale i nadějami, úsměvy a skandováním, výkřiky vzdoru... Setkali jsme se ve Volterře... po událostech v Janově v roce 2001 jsme se oba spolu s dalšími rozešli s předchozí politickou angažovaností a rozhodli se dát život novému projektu, tentokrát anarchistickému, libertinskému a socialistickému...“

A tak založili skupinu Kronštadt a začali vydávat časopis, který byl na jednu stranu orientován anarchokomunisticky a na druhou stranu byl otevřený dalším proudům a antiautoritářským postojům. Vydávali ho téměř patnáct let a byl jakousi spojnicí mezi Volterrou a dalšími toskánskými městy s různými skupinami a jednotlivci. V roce 2011 pak vznikl zmíněný Libertinský prostor Pietra Goriho, který hostil desítky prezentací knih o historických, filozofických a aktuálních tématech, politických a kulturních iniciativ všeho druhu i lidí s mezinárodním přesahem – jako byli Anarchisté proti zdi, lidé z Chiapasu, povstalci z Oaxacy, aktivisté Occupy Wall Street, rebelové z Řecka. Po celá léta byl každý týden přítomen v centru Volterry se stánkem plným publikací a letáků.

Alberto byl vždy ve střehu a připraven mobilizovat proti institucím systému; vzpomeňme na jeho aktivitu proti zadržovacím táborům pro imigranty a smrtící politice odmítání a utajování či na jeho antiklerikální angažovanost – byl alergický na jakékoli zavedené náboženství a hrdý na své „Ni Dieu! Ni Maitre!“ na tričku pořízeném v St-Imier. Podporoval mnoho iniciativ: antimilitaristické, antirasistické, antifasistické, antiautoritářské, radikálně feministické, protirepresivní... nejnověji pak boj proti státnímu mučení ve věznicích.

Byl citlivý vůči životnímu prostředí, bojoval proti jeho devastaci. Miloval přírodu, a zejména moře. „Moře,“ jak říkal, „je můj obzor!“ Měl rád hory, hlavně ty s výhledem na moře. Lesy údolí Alta Val di Cecina mu velmi přirostly k srdci a často jimi projížděl na kole. Při diskusích se projevila jeho slabost pro „primitivistické“ myšlení, které vnímal jako návrat k prostému a přímočarému životu mimo a proti převládající technokracii.

Byl milovníkem punkové hudby v jejích různých podobách, neústupným „punkerem“ na niterné úrovni, ale také milovníkem lidových rebelských písní a blues. Miloval knihy – pečlivě se staral o klubovou knihovnu a archiv. Byl přesvědčen, že základem společenské změny je nutnost obnovit populární kulturu zdola prostřednictvím sociálního znovuobjevování a experimentování. A stejně tak byl přesvědčen o potřebě rozvíjet různé formy samovýroby, které by vedly k tomuto cíli. Charakterizovala ho tedy řada postupů, zájmů a kuriozit spojených s touhou a vůlí vymanit se z doby a logiky diktované stávajícím řádem.

Alessandro vzpomíná: „Scházeli jsme se v hospodě na skleničku a pak jsme bez přestávky volně klábosili. V Albertovi byla ona životní ‚lehkost‘, která není povrchní, je to touha žít plnohodnotný život bez pozlátek. Pamatuji si ho zejména s tou jeho neuctivou ironií, s tou tvůrčí touhou po jiném a lepším světě, kde můžeme být svobodní v rovnosti a solidaritě, s tím vitalistickým a anarchickým napětím...“

Na závěr uvedme větu z eseje Étienna de la Boétie, která Alberta opravdu oslovila: „V této chvíli bych chtěl pouze pochopit, jak je možné, že tolik lidí, městeček, měst a národů častokrát snáší vládu jediného tyрана, jenž se nemůže prokázat jinou mocí než tou, kterou mu sami tito lidé svěřili; jenž jim může škodit pouze do té míry, jakou jsou oni sami ochotni strpět; jenž jim může ubližovat pouze v případě, že oni sami se mu raději podřídí, než aby se mu protivili.“

Začneme od začátku. Co bylo impulzem jít do toho – zrealizovat vlastní hausprojekt?

Na začátku nešlo o řešení našich osobních situací, ale spíš o to navrhnout nějakou přijatelnou variantu k běžným modelům bydlení. Naskytl se příležitost poznat německý model, který úplně vyrazuje ze hry soukromé vlastnictví dané nemovitostí. To se nám líbilo a začali jsme hledat cesty, jak takový formát prosadit v českých legislativních podmínkách.

Jaká je idea Sdílených domů? A proměňovala se nějak v čase?

Sít Sdílených domů má sdružovat jednotlivé domy dostupného, solidárního, participativního bydlení. Zásadní pro nás vždy byl antispekulativní charakter projektu a absence individuálního vlastnictví. Víceméně od začátku vycházíme z ověřeného modelu německého Miethäusersyndikat, u něhož bylo možné se v ideových základech inspirovat. Samozřejmě se to mírně vyvíjí podle názorového rozpoložení ve skupině. Chceme ale zachovat politický ráz naší sítě. Proto jsme velmi rádi, že druhým projektem, který se do Sdílených domů zapojil, je Vzletný racek v Děčíně, který má také silný politický základ.

Členky a členové kolektivu nepotřebují disponovat závratným finančním kapitálem, ani se doživotně zadlužovat, musí jen složit členský vklad, který je v současných projektech v řádu desítek tisíc. Při nastěhování do domu pak platí předem sjednaný nájem. Výhodou našich domů je jejich vytržení z realitního trhu – zatímco okolní nájemny budou růst, náš finanční plán počítá s případným nárůstem nájmu až v dlouhodobém horizontu, zvýšení by se navíc muselo odhlasovat. Z německých projektů, které fungují už delší dobu, je zjevné, že postupem času se nájem v této formě bydlení stávají čím dál výhodnější.

Počítá se také s tím, že po uhrazení počátečních největších nákladů budeme budovat solidární fond pro podporu dalších projektů v síti. Jednotlivé kolektivy si pak mohou půjčovat navzájem a síť může exponenciálně narůstat.

Kolektiv První vlašťovky už má za sebou asi sedmiletou historii. Celé ty roky členky a členové vkládali do projektu opravdu hodně času, energie i osobního nasazení. Teď se chystáme na velkou rekonstrukci, což jistě nebude pohodové období. A při následném nastěhování a udržování chodu domu bude také určitě potřeba vyřešit spoustu úkolů. Velkou výzvou je tedy rovnoměrné rozdělení (často i velmi nepříjemných nebo extrémně zodpovědných) úkolů v kolektivu. Na zapojení všech zúčastněných je ale náš projekt postaven. Na druhou stranu nás to hodně propojuje.

Jaké kroky jste museli za dobu své existence podniknout a jak byly náročné?

K nejzásadnějším krokům patří: nalezení a realizace právních forem spolku a sociálního družstva; zajištění financování projektu; koupě domu a teď nás čeká velká rekonstrukce. Počáteční kroky byly velmi rozvleklé – řešení právních a finančních záležitostí také není nejbavnější činnost, které se věnujeme. První roky byly tedy náročné spíše na výdrž a trpělivost.

S půjčkou od nadace Umverteilen! a koupí prvního domu přišlo naopak velmi překotné období plné velmi závazných a zodpovědných kroků, které bylo nutné udělat pod velkým časovým tlakem. To je ve vícečlenném kolektivu darda. Bylo to období, kdy byly nervy napjaté a noci bezesné.

Můžete stručně popsat právní status vašeho kolektivu? A jak se promítá do vztahu k případně nabytým nemovitostem?

Sdílené domy jsou zastřešující organizací, která zajišťuje jednak podporu (například ve formě konzultací a předávání know-how)

V anarchistické revui Existence jsme se v čísle 2/2019 věnovali tématu hausprojektů, v jehož rámci jsme přinesli také rozhovor s kolektivem Sdílené domy, který právě sháněl dům, kde by mohl realizovat svůj záměr kolektivního bydlení. Odté doby se mnohé událo, a tak jsme se zeptali, co je nového.

nově vznikajícím projektům, jednak představuje pojistku, že budou dodržovány základní principy, na kterých je síť postavena. Právní formou jsou Sdílené domy zapsaný spolek a První vlašťovka nebo Vzletný racek jsou sociální družstva.

Sdílené domy jako spolek mají tu důležitou funkci, že zajišťují, aby jednotlivé domy v síti nemohly být dále prodány, nemohly se vrátit na realitní trh. Zajistit legálně tento stav se nám povedlo právě díky existenci spolku a členskému podílu v družstvech, která se v síti sdružují. Pro prodání domu a jiné zásadní změny je totiž třeba i hlas spolku Sdílené domy, který tak plní kontrolní funkci.

Forma sociálního družstva zase zajišťuje, aby nebylo možné obchodovat s jednotlivými byty nebo částmi domu. Zároveň je tak zaručeno, že každá členka či člen družstva bude mít jeden hlas.

To důležité už máte – dům. Povězte nám něco o něm? Plánujete ho využívat jen pro bydlení?

První dům v síti se jmenuje První vlašťovka a najdete ho na pražském Břevnově. Je zřejmé, že jsme při výběru domu museli v mnohém z našich představ ustoupit a vycházet z dostupných možností. Na domě je skvělé, že je dobře dostupný – je hned u zastávky Malý Břevnov a pěšky se dá skrz městskou divočinu dojít i na konečnou metra A, zastávku Nemocnice Motol. Také pro nás bylo nezbytné, aby v domě kromě bytů mohl být i veřejný prostor – na posezení, různé akce, přednášky, promítání či schůzky dalších skupin. V břevnovském domě se v přízemí počítá s více než 80 metry čtverečními pro tyto účely.

Původně jsme sice chtěli třeba zahradu, která se na pozemku nenachází, zato je v blízkém okolí lesopark nebo zahrádkářská kolonie a dům má hned několik teras směrem do klidné ulice, ze kterých je super výhled. Pod domem, jak jsme nedávno zjistili, se nachází několik desítek metrů hluboká studna, která nám, jak doufáme, pomůže dosáhnout větší soběstačnosti. Čeká nás sice ještě hodně práce, ale věříme, že z domu dokážeme udělat příjemné bydlení a stabilní zázemí pro různé kolektivy z celé Prahy.

Možná trochu nepatříčná otázka, která ale bude všechny zajímat.

Co to stálo a kde jste čerpali finance na nákup?

Cena nemovitosti byla 38 milionů, což odpovídalo stropu našich možností podle finančního plánu. Půjčku jsme se nejdříve snažili získat od některé z bank, tam jsme ale s naším (v českém prostředí neznámým) modelem nebyli úspěšní. Zkoumali jsme všelijaké další možnosti a díky napojení na zahraniční projekty nás napadlo oslovit německou nadaci Umverteilen!. Ta náš požadavek vřele přijala a domluvili jsme se na parametrech půjčky. Za to jsme velmi rádi, jednak jsme získali velmi výhodné podmínky, ale také víme, že vrácené peníze i úroky půjdou na podporu dalších fajn projektů po celém světě. To je hlavní část z ceny domu. Zbytek částky je složen z členských vkladů a přímých půjček od našich podporovatelů a podporovatelek, ale i rodin a přátel.

Koupí domu to ale nekončí. Něco bude stát asi i rekonstrukce.

Je možné vás nějakým způsobem ještě podpořit?

Díky za tuhle otázku. Je to tak. Žel je před námi ještě rozsáhlá rekonstrukce. Její cena bude minimálně 15 milionů, ale asi si dokážete představit, jak se dají ceny stavebních materiálů a práce odhadovat v dnešním světě. Rekonstrukci jsme proto rozplánovali na několik etap, abychom riziko minimalizovali a nad průběhem měli kontrolu. Aktuálně jsme ve fázi přípravy stavebního povolení a už to nás zaskočilo svou náročností a zdlouhavostí.

Pokud nás chcete podpořit, stále sbíráme přímé půjčky. Je možné nám půjčit minimálně na dva roky s domluveným úrokem, maximálně ve výši 5 %. Přesné parametry půjček, online kalkulačku

i odpovědi na nejčastější dotazy najdete na našem webu sdilenedomy.cz.

Kromě toho máme kampaň na Darujme.cz, skrz kterou nás můžete podpořit menší, libovolnou částkou. Peníze vybrané tímto způsobem používáme na drobnější, ale přesto důležité náklady, jako je vybavení provizorního veřejného prostoru, propagace nebo organizování různých workshopů a setkání.

Povězte nám něco o svém zapojení do mezinárodní sítě podobných projektů.

Jsme součástí mezinárodní sítě MOBA, která sdružuje podobné projekty ze střední a jihovýchodní Evropy. Ti, kterým se již podařilo koupit dům, jsou zatím jen ojedinělí – kromě nás je to ještě menší dům v Budapešti. Zastoupeny jsou ale i kolektivy z Bělehradu, Lublaně a Záhřebu. Napojen je i projekt plánující mezinárodní etické bankovní služby. Členství si velmi vážíme, jednak máme možnost poznat skvělé lidi s podobnými plány z dalších zemí, ale také si vyměňujeme cenné informace a vzájemně se podporujeme.

V září 2022 se uskutečnilo setkání MOBA v Praze. Takže budoucí veřejný prostor na První vlašťovce už má za sebou první mezinárodní akci. Kromě toho jsme partnerským projektem zmiňovaného Mietshäusersyndikatu a pravidelně se jako spřízněný kolektiv účastníme jeho sjezdů. Dobré vztahy udržujeme zejména s kolektivem hausprojektu v Postupimí, který nám poskytl mnoho cenných rad a několikrát také zázemí pro naše interní plánovací víkendové akce.

Těž jsme členy Evropské akční koalice pro právo na bydlení a město (EAC), která sdružuje skupiny z různých evropských zemí

bojující například proti vyklízení squatů, spekulantům či za práva nájemníků.

Snažíte se sblížit s nějakými hausprojekty či obdobnými záměry a projekty v Česku? Existuje tu v tomhle směru něco, co stojí za pozornost?

S nesmírnou radostí můžeme oznámit, že na začátku prosince vstoupil do sítě druhý projekt. Jedná se o Vzletného racka z Děčína. Je to krásná vila s velkou zahradou nedaleko nádraží, ve čtvrti Letná. V domě je také nutná rekonstrukce, ale už teď tam probíhají například workshopy na zateplování oken. Kolektiv má mimo jiné v úmyslu zaměřit se na transformaci v bývalém uhelném regionu a další politická a ekologická témata. Jsme z projektu našich přátel v Děčíně nadšení.

Další kolektivy se dávají dohromady například v Brně a dalších městech. Pokud je to možné, sdílíme s nimi naše poznatky i konkrétní dokumenty. Moc jim držíme palce a těšíme se na další!

Je možné se na vás obrátit v případě, že by měl někdo zájem realizovat něco podobného nebo zastřešit svůj projekt právním statutem Sdílených domů?

Určitě. Vidíme podstatu našeho projektu i v tom, že přicházíme na postupy a tvoříme základy, které pak budou přebírat další kolektivy. Na příkladu Vzletného racka je krásně vidět, jak to může fungovat. Další skupiny si tedy už mohou ušetřit starosti s vymýšlením právní struktury nebo stanov. Hledáme příležitosti pro financování workshopů, kde své znalosti a zkušenosti předáváme. Jen další rozšiřování sítě nám zajistí stabilitu a bude moci nabídnout dostupné bydlení stále širšímu okruhu lidí.

ANARCHISTICKÁ FEDERACE

Anarchistická federace, která přímo navazuje na Československou anarchistickou federaci (ČSAF), sdružuje od roku 1995 některé lokální anarchistické skupiny a jednotlivce coby organizační platforma pro vzájemnou komunikaci a koordinaci různorodých aktivit a je součástí Internacionály anarchistických federací.

ČINNOST AF V ROCE 2022 – LETÁK

Jako každý rok jsme během ledna zveřejnili přehledovou zprávu o svých aktivitách v předchozím roce. Jak se píše v úvodu: „Anarchistická federace působí kontinuálně od roku 1995, dříve s přívlasky Česká, popř. Československá. Jejimi řadami prošla od té doby spousta lidí, avšak vždy byla členská základna tvořena jen několika desítkami lidí. Nejinak je tomu i dnes. Kvantitativní progresy tedy žádná, přesto to pro nás nikdy nebyl a stále není důvod pro zanechání našich aktivit, či dokonce vzdání se anarchistické vize svobodné a samosprávné společnosti či myšlenky o potřebě federativního organizování se. Naopak, s prohlubující se klimatickou i sociální krizí jsme o to víc přesvědčeni, že sebeorganizace neprivilegovaných na principech rovnosti, horizontality, vzájemné pomoci a solidarity je potřeba více než kdy jindy.“

Následuje výčet skupin a kolektivů, v nichž se členové a členky federace dále angažují, interních a mezinárodních setkání, a federálních aktivit jak těch mediálních, tak těch praktických (např. na podporu ukrajinských anarchistů či rojavské autonomie, proti rasismu, za klimatickou spravedlnost, proti chudobě, za autonomní prostory, proti homofobii, za práva žen a migrantů, na podporu vězněných aktivistek a aktivistů, na uctění památky zesnulých kamarádů nebo pokud jde o tradiční prvomájový piknik).

„Výroční zpráva“ je na našem webu (www.afed.cz/text/7834/cinnost-anarchisticke-federace-v-roce-2022) s možností prokliků na jednotlivé odkazy. V podobě letáku, který připravila a nechala vytisknout olomoucká skupina Anarchistické federace, si ji můžete

stáhnout zde: www.afed.cz/download/AF-2022.pdf. Volné šíření vítáno. (AF-OLOMOUC)

JARNÍ SJEZD ANARCHISTICKÉ FEDERACE

Koncem března se konal v Praze pravidelný sjezd členek a členů Anarchistické federace. Sešli se na něm delegované zástupkyně a zástupci všech v současné době aktivních skupin, jejichž činnost za uplynulý půlrok ostatním představili. A rozhodně toho nebylo málo: aktivity na podporu anarchistek a anarchistů na Ukrajině, reakce na masakr v Bratislavě, squaterské aktivity, zapojení do hnutí za klimatickou spravedlnost, antiprezidentská minikampaň, podpora anarchistů vězněných v Rusku a Bělorusku, zprovoznění nového pražského infoshopu, výlep plakátů a nástěnných novin A3, práce v rámci spřátelených projektů, distribuce publikací našeho nakladatelství, participace na benefičních a dalších akcích...

Probíralo se množství „provozních“ věcí, které je nutné zajišťovat pro zdárný chod organizace, a v souvislosti s tím probíhalo delegování do jednotlivých pracovních skupin. Z těch mediálních se zastavme chvíli u Nakladatelství AF. Tomu se od posledního sjezdu podařilo vydat dvě čísla anarchistické revue *Existence*. Ta poslední (na téma „Anarchista Hašek“) byla čerstvě k rozebrání do regionálních distribucí. Vedle toho, že se daří naplňovat měsíční periodicitu nástěnných novin A3, se povedlo vydat knihy *Ricardo Flores Magón*, *Marxova ekonomie pro anarchistky a anarchisty* a co nás zvláště těší, druhé, nově zpracované vydání vězeňského deníku *Jedu do Magadanu* od Ihara Aliněviče. A jaké jsou budoucí plány? Další

kniha, která je již v přípravě, bude věnována Jaroslavu Haškovi v rámci celoroční připomínky stého výročí jeho úmrtí. Následující tituly zatím jmenovat nebudeme, ať je to trochu překvapení. Nastíněn byl dokonce i ediční plán na rok 2024. Pokračují práce na on-line verzi *Anarchismu pro začátečníky*. Navíc Nakladatelství AF má v úmyslu zkusit dělat „Existenční večírky“ i mimo Prahu.

V rámci akčního plánování se probíral protest proti tradičnímu klerofašistickému Pochodu pro život, některé drobnější přímé akce, a zejména nadcházející První máj. Ten bude po letech pojat opět trochu velkolepěji a bude složen ze tří částí – pikniku na Střeleckém ostrově, pochodu centrem Prahy a koncertu. Již brzy se započne s propagací oslavy tohoto tradičního anarchistického svátku. Dále se probíral Anarchistický festival knihy a další akce zaměřené na undergroundovou publicistiku.

Dlouze se probírala problematika internacionálního síťování a spolupráce. AF je součástí Internacionály anarchistických federací (IFA). Už nějakou dobu ale není vidět žádná její praktická perspektiva. K čemu řešit na kongresech zejména to, jak se zorganizuje další kongres? Navíc IFA opustili kamarádky a kamarádi z Běloruska kvůli neochotě organizátorů dalšího kongresu z italské federace přizvat anarchistky a anarchisty z východní Evropy. Internacionálistum pro nás není formalitou. Chceme, aby byl aktivní solidaritou. Proto je pro nás nyní mnohem důležitější mezinárodní síťování a prohlubování spolupráce nad konkrétními internacionálními aktivitami, jako je např. pomoc anarchistkám a anarchistům na Ukrajině, kteří různými způsoby bojují proti imperiální válce, či v Rusku a Bělorusku, kde zas trpí v důsledku úděsných represivních opatření. V tomto směru se tedy také řešily výpravy do zahraničí, mimo jiné na hned několik velkých mezinárodních setkání.

Dalších plánů a nápadů je mnoho. Žel potřebné množství aktivistek a aktivistů, kteří by je v dostatečné kvalitě realizovali, se organizovanému anarchistickému hnutí nedostává. Doufáme, že se nám podaří přispět k tomu, aby se to změnilo k lepšímu. A je nám zcela jedno, zda to bude pod hlavičkou Anarchistické federace nebo jinou.

Speciální poděkování patří skupině AF-Plzeň, která se postarala o veganské občerstvení – kdo rád sladké, pochutnal si na perníku s domácími malinami, a pro slanomilce tu byly cibulové koláče s olivami. (AF)

ZA MĚSTO PRO LIDI, NIKOLI ZÁJMY DEVELOPERŮ

Jako místní skupina Anarchistické federace jsme již v minulém roce usoudili, že by bylo vhodné se na téma nedostupného bydlení podívat trochu blíže a pokusit se probudit zájem veřejnosti o tuto palčivou problematiku. Připravili jsme tedy projekt, který zahrnuje sestavení podrobnějšího tematického textu, jeho zveřejnění a zpracování do podoby tištěné brožury a nakonec i realizaci akcí přímo v olomouckých ulicích.

Máme za sebou úspěšnou pětidenní kampaň s názvem „Stop ekonomické moci, podpora developerů neřeší bytovou krizi!“, který již sám o sobě napovídá, že se její obsah zaměřoval na analýzu důvodů, proč nevidíme v Olomouci ani nikde jinde podporu zájmů developerů jako cestu k dostupnému bydlení. Naopak, jejich podpora bytovou krizi jen dále prohlubuje. Ve třech bodech byly v námi vydaném dokumentu také nastíněny vize, jak lze pozitivních změn v této oblasti dosáhnout zdola.

V Olomouci jsou už dnes stovky lidí bez domova a mnohým dalším stejná situace hrozí. Jak jsme ověřili ve své studii z otevřených zdrojů, všichni velcí hráči na trhu s nemovitostmi, tedy stát, město i developeri se dlouhodobě této problematice věnují pramálo. Výstavbou či jiným zajišťováním cenově dostupných bytů se příliš nezabývají. Vážnost situace dokládají data v naší studii: „Dle indexu Knight Frank, jedné z největších světových poradenských společností v oblasti realit, stoupla průměrná cena nemovitostí k bydlení od března 2020 do března 2021 o více než 7 %... Česká republika se v globálním měřítku se zvýšením ceny v průměru o 8,9 % dostala mezi 15 zemí, kde je nárůst nejvyšší.“ Více se můžete dočíst v samotné studii, kterou jsme vypracovali s tematickým důrazem na Olomouc, kde naše místní skupina působí. Dostupná je na webu AF a také ve formě brožury, kterou jsme nechali na vlastní náklady ve velkém množství vytisknout. Primárně byla určena pro rozdávání veřejnosti v průběhu kampaně na několika místech v Olomouci.

Kampaň byla spuštěna v pondělí 10. dubna, kdy aktivisté na dvou místech vyvěsili transparenty, na kterých stál název kampaně a sdělení pro obyvatele města v jednom. Jeden z poutačů byl umístěn na ulici 17. listopadu tak, aby překryl část dlouhého reklamního banne-

ru developerské společnosti REDSTONE, jež se snaží veřejnosti namluvit, že na ni myslí. Tato část města byla, je a má být i do budoucna projekty REDSTONE průběžně zaplavována, jako například již několik let existujícím nákupním centrem Galerie Šantovka nebo kancelářskou budovou, která byla uvedena do provozu ve druhé polovině roku 2021 a stojí poblíž – na třídě Kosmonautů. Stejně sdělení, tentokrát rozdělené do dvou menších transparentů, bylo umístěno na jeden z frekventovaných olomouckých mostů.

Následující den byl na webových stránkách Anarchistické federace publikován výše zmiňovaný článek. V průběhu dne začala v centru města a demonstrativně také před vchodem do Galerie Šantovka kontaktní část kampaně, kdy jsme kolemjdoucím nabízeli brožury. Aktivisté pokračovali v rozdávání i v následujících třech dnech až do pátku, kdy si poslední kolemjdoucí vzala poslední výtisk z celkem tří set kusů určených pro samotnou kampaň, čímž byla prakticky ukončena. Dalších padesát brožur bylo vyčleněno pro jejich pozdější umístění na různých veřejných místech k rozebrání. Máme radost, že část oslovených lidí si je nejen brala, ale také jevila zájem o diskusi a měla otázky. Většina těch, co diskutovali, s našimi pozicemi souzněla. Někteří připouštěli, že se žel problémy s udržení prostoru k bydlení týkají i jich samotných. Mezi těmi, kteří si nabízenou brožuru nevezali, občas zazněl argument, že se jich potíže s bydlením netýkají.

Člen AF Olomouc tuto zkušenost zhodnotil: „Jako jednoho z účastníků akce mne nepříjemně překvapilo, že nešlo o zcela ojedinělou reakci. Jednou z ambicí naší kampaně je probouzet ve společnosti vědomí o spoluzodpovědnosti každého z nás za celkovou podobu systému a života v něm. Pravděpodobně část z těch, co problém s bydlením negovala, měla buď při pořizování vlastního bydlení štěstí v době, která byla výhodnější ke koupi, nebo štěstí na přijatelný nájem. Malé procento navíc nepochybně patří k ekonomicky privilegované vrstvě obyvatel. Ztráta slušně placeného zaměstnání, neočekávané výdaje, dlouhodobé zdravotní komplikace, změna úroku hypotéky, zvýšení nájmu, cen energií, cen mnoha dalších komodit či cokoli jiného mohou některým z nich vlastní situaci zhoršit. Jsme přesvědčeni, že principy solidarity a společného řešení problémů zdola, včetně toho týkajícího se nedostupného bydlení, jsou racionální a morální, na rozdíl od sobeckého a krátkozrakého individualismu.“

Doufáme, že po pěti dnech, co jsme se intenzivně v ulicích Olomouce věnovali osvětě, diskusím a snaze vyvolat zájem o téma, které se netýká jen obyvatel tohoto města, můžeme očekávat minimálně zamyšlení nad námi navrhovanými řešeními zdola nebo nad jinými možnostmi. V nejlepším případě se nám po této kampani ozvou ti, které tato problematika oslovila, a aktivně se zapojí. (AF-OLOMOUC)

DOKUD NEBUDOU VŠICHNI SVOBODNÍ

Anarchistická federace se již tradičně přidala k Mezinárodnímu týdnu solidarity s anarchistickými vězni 2023, který připadá vždy na 23. až 30. srpna. Letos jsme se rozhodli zaměřit zejména na Bělorusko, zemi pod vládou proruského autokrata Lukašenka, která je „proslavena“ obrovským množstvím politických vězňů, včetně desítek lidí z anarchistického a antifašistického prostředí. Jejich seznam jsme zveřejnili na našich webových stránkách. Ještě předtím jsme ale mezinárodní týden zahájili narozeninovým přáním našemu vězněnému kamarádovi Mikolovi Dziadokovi. Jeho narozeniny totiž připadají zrovna na 23. srpna. Dále jsme zveřejnili rozhovor s běloruskými anarchisty a anarchistkami, kteří našli azyl ve Varšavě, a rozhovor s aktivisty Anarchistického černého kříže Bělorusko (ABC-Bělorusko). Nahlédli jsme ale i na ruskou represivní realitu, a to prostřednictvím dopisu vězněného anarchisty Ilji Šakurského, který se obrací za érou růstu antifašistického a anarchistického hnutí, stejně jako za jeho následným úpadkem kvůli pronásledování, raziím, zatýkání, mučení či vynucené emigraci.

Běloruské kamarádky a kamarády za mřížemi jsme si připomněli i besedou přímo se členem ABC-Bělorusko. Na tu navzdory nevládnému počasí přišlo v poslední srpnovou neděli do pražského infoshopu Trhlina asi patnáct lidí. Hodinová prezentace se věnovala nejen represím vůči anarchistickému hnutí, ale také vzestupu a (snad jen dočasněmu) pádu všelidových protestních vln proti Lukašenkovu režimu, výhledům na budoucnost bez diktátora i tématu z nejaktuálnějších – válce.

Kromě spousty informací se vřelého ohlasu dostalo i benefičním plakátům, trikům a pohledům k zaslání vězněným. Právě

k prolamování vězeňské izolace dopisy a dalšími psaníčky se snad v dohledné době ještě sejdeme. Stejně tak je v plánu další spolupráce a družba s běloruským anarchistickým hnutím. Pár týdnů po uzávěrci *Existence* se s ABC-Bělorusko uvidíme na festáku Riot over River, ale určitě to nebude naposled. (AF-PRAHA)

VŠIVÁ HISTORIE

U příležitosti 10. ročníku Anarchistického festivalu knihy vydalo Nakladatelství Anarchistické federace jako poctu Jaroslavu Haškovi, jehož sté výročí úmrtí si letos připomínáme, knihu *Všivá historie*.

Jaroslav Hašek (1883–1923) je asi nejznámější český spisovatel ve světě. Je otázka, jak moc známý je fakt, že byl zároveň anarchistou. Někdy se tato skutečnost přechází tím, že šlo jen o nedlouhou epizodu jeho života, ale my tento názor nesdílíme. Při studiu Haškova života a díla se totiž neustále přesvědčujeme o jeho hluboce antiautoritářském postoji. Ten se projevuje především zesměšňováním institucí, jako je církev a víra, stát a jeho armáda, úřady a cenzori, politické strany a jejich sliby, a to včetně těch dělnických. To vše trochu víc dopodrobna rozebíráme v letošním jarním čísle (1/2023) anarchistické revue *Existence*. Na jejich stránkách si všímáme mnoho vrstevnatosti Haška jako člověka, jeho aktivního působení v českém anarchistickém hnutí, které je rámováno léty 1903 až 1907, jeho pozdějších projevů, které byly anarchismem přinejmenším ovlivněny, i možností, jak ho vnímat coby autora inspirativního pro současnost.

Dalším naším krokem, který má zviditelnit Haška jako svérázného anarchistu, je tedy soubor povídek, humoresek, básní a fejetonů, které vydal v anarchistických novinách *Omladina*, *Nová Omladina*, *Komuna* a *Chuďas*, v nichž působil coby jejich placený redaktor. Jsou tu také dvě povídky, které vyšly v anarchistickém časopise *Matice Svobody*, přičemž o druhé si myslíme, že byla přetištěna bez autorova vědomí.

Knihu jsme nazvali *Všivá historie* (celý název je *Všivá historie a další texty z anarchistických novin*) po jedné ze zařazených Haškových povídek. Texty řadíme chronologicky, přičemž chybí text „Z deníku sv. Václava. Poznámky mučedníka“, jenž měl vyjít v *Nové Omladině* (roč. 1, č. 96, 12. 12. 1906), avšak byl celý cenzorem konfiskován a nepodařilo se dohledat rukopis. Kde jsme uznali za vhodné, opatřili jsme texty poznámkami, přičemž některé jsme přebrali tak, jak byly uvedeny v sebraných Spisech Jaroslava Haška.

Jsmo přesvědčeni, že se čtenářky a čtenáři budou Haškovými pracemi dobře bavit, stejně jako my, když jsme je připravovali k vydání.

Jaroslav Hašek: *Všivá historie a další texty z anarchistických novin*. Nakladatelství Anarchistické federace, 2023. 196 stran A6, doporučený příspěvek na pokrytí nákladů 150 Kč. K sehnání na distribučních místech nebo v e-shopu Roleta39. (NAKLADATELSTVÍ AF)

4X4 PROTI INVAZI

Naší zbraní je solidarita. Solidarita, která není jenom prázdným heslem, co si čas od času zaskandujeme na demonstraci nebo napíšeme na transparent. Solidarita praktická.

Když 24. února 2022 začala ruská invaze na Ukrajinu, měli jsme celkem jasno v tom, co a jak dělat. Okamžitě jsme se zapojili do humanitární pomoci lidem na útěku, putinistickým kolaborantům jsme se postavili v ulicích, a zejména jsme začali hledat způsoby, jak podpořit naše přátele přímo na Ukrajině. Bez ohledu na to, jestli se rozhodli věnovat se humanitárním aktivitám nebo bojovat proti Z-fašismu se zbraní v ruce. Jsme přesvědčeni, že nejrychlejší cestou k ukončení konfliktu je vojenská porážka armády kremelského diktátora.

Od začátku války tuzemští anarchisté a antifašistky na pomoc antiautoritářským projektům na Ukrajině již poslali stovky tisíc korun a množství vybavení, které doslova zachraňuje lidské životy. Ani více než rok poté však naše solidarita nepolevuje – naopak. Uvědomujeme si, že konflikt může trvat ještě dlouhou dobu a klíčové bude vydržet. Jen tak lze zajistit, aby diktátor Putin neutopil středovýchodní Evropu v krvi. Ruský stát svým otevřeným terorem vůči ukrajinským civilistům ukazuje, že jeho plky o „denacifikaci“ jsou jen báčorka, která má ospravedlnit takřka genocidní tažení, které má za cíl zničit nejen Ukrajinu, ale i všechny svobodomyšlné hlasy v ní. Včetně našich přátel, bránících své rodiny, sousedy, blízké.

Proto jsme se ve spolupráci s našimi přáteli z Kolektivů solidarity rozhodli pro realizaci většího projektu, který umožní jednotce

antifašistů výrazně účinněji odrazet okupanty od východoukrajinského Bachmutu. Pomocí dronů delší dobu odhalují protivníka, a jednak tak chrání spolubojovníky, jednak jim umožňují na putinovce zaměřit adekvátní protiútok. Tím, že Ukrajinci v oblasti přebírají iniciativu, je naprosto zásadní mít možnost se rychle přesouvat pomocí spolehlivého auta, jaké ob stojí i v těžkém terénu. A minulý vůz našich přátel padl za obět ruské palbě.

Naším cílem je nyní vybrat 100 tisíc korun [pozn.: v době uzávěrky tohoto čísla *Existence* byla vybrána již polovina této částky], za které nakoupíme vybavení, které antiautoritářským bojovníkům na frontě urgentně schází. To poté ve spolupráci s kamarády z dalších zemí dopravíme přímo na Ukrajinu. Naším cílem je v prvé řadě 4x4 pickup: Mitsubishi L200, Nissan Navara či srovnatelné typy, jaké zvládneme za dostupné peníze sehnat. Auto ne nové a hypermoderní, ale takové, které si poradí s těžkým terénem východní fronty, je spolehlivé a dá se lehko opravit. Cestu na Ukrajinu pak využijeme k dopravení dalších zásob, hlavně zdravotnického vybavení. Do toho zainvestujeme finance, které nám případně zbudou.

Víme, co chceme, ale sami to nedokážeme. Věříme sice, že Putinovo impérium padne a válka skončí, aniž středovýchodní Evropu překryl vše požírající stín fašismu, ale potřebujeme vaši pomoc. Pojdme poslat 4X4 PROTI INVAZI. Společně.

Nejjednodušší způsob podpory je poslat libovolnou částku na transparentní účet 16111100/2010. Přispět můžete i v hotovosti, a to do kasičky v samosprávném komunitním centru Trhlina (Jaromírova 531/9, Praha 2 – Nusle; otevřeno: čtvrtek & neděle / 15:00 – 21:30)

Další info naleznete na stránce auto.afed.cz, e-mailu 4x4protiinvazi@proton.me a sociálních sítích.

Často kladené otázky:

Proč bych měl podpořit zrovna tuto sbírku a ne jinou?

Probíhá spousta skvělých sbírek, ale naše vychází z přímé poptávky aerorozvedky působící na frontě. Víme, co potřebuje, a pokud nám pomůžete, jsme schopni jí to poskytnout – a výrazně tak zvýšit její možnosti. Všechny peníze, které vybereme, půjdou na podporu Ukrajiny, a to co možná nejrychleji a nejpřímější cestou. Projekt chceme dokončit co nejrychleji, aby auto – a případně další vybavení – mohlo pomáhat tam, kde jej nutně potřebují. Naší prioritou je skloubit co nejvyšší efektivitu, transparentnost i bezpečnost pro všechny zúčastněné.

Můžu mít jistotu, že peníze půjdou na správnou věc?

Pro sbírku vedeme transparentní účet 16111100/2010, jakékoli nákupe a výdaje budeme dokumentovat fotkami a průběžným informováním. Stejně tak budeme v mezích bezpečnosti dotyčných zprostředkovávat informace o činnosti lidí, kterým auto a další vybavení zašleme. Všichni jsme dobrovolníci, svou činnost již z principu děláme zadarmo a z vybraných peněz nebudeme žádným způsobem profitovat. V nákupech budeme co nejúspornější, ale nikdy ne na úkor kvality – horší a nespolehlivé vybavení by mohlo naše přátele na Ukrajině přímo ohrozit.

Kdo přesně sbírku dělá?

Zastupujeme v Česku širší platformu mezinárodně propojených antifašistek a antifašistů, spolupracujících s ukrajinskou organizací Solidarity Collectives. Ta od začátku otevřené války (původně jako Operation Solidarity) zajišťuje jak nejrůznější vybavení pro antiautoritářské, ekologické, anarchistické a další názorově blízké přátele bránící Ukrajinu se zbraní v ruce, tak prostředky pro humanitární pomoc civilistům v oblastech zasažených boji či přidruženými katastrofami – jako bylo zničení Kachovské přehrady.

Více informací o jejich činnosti najdete na webu www.solidaritycollectives.org či sociálních sítích.

Iniciátory české sbírky spojuje členství v Anarchistické federaci, věnující se dlouhodobě podpoře aktivistek a aktivistů bojujících proti Putinově či Lukašenkově režimu. Sběrku organizačně zajišťuje zapsaný spolek pražského komunitního centra Trhlina.

Máte s podobnými projekty zkušenosti?

Ano. Pomoc Ukrajině z prostředí tuzemských antifašistů probíhá od začátku otevřené války. Podpory – ať už finanční či věcné – se dostalo nejen Solidarity Collectives, ale i dalším sympatickým projektům a jednotlivcům. Situaci na Ukrajině po celou dobu sledujeme, jsme v kontaktu s tamějšími aktéry, vyhodnocujeme vhodné formy pomoci a informujeme o důležitém dění skrze spřízněné webové portály.

Co když se vybere více peněz?

Nic si nenecháme pro sebe. Pokud se podaří sehnat více prostředků, kromě potřebného auta pořídíme a zajistíme doručení i dalšího vybavení, například zdravotnického (IFAKs, další medicínské vybavení...). Podle situace můžeme také finančně přispět na další

projekty, zajišťující třeba komunikační (vysílačky), průzkumné (drony) či ochranné (balistické vesty, helmy) prostředky, případně humanitární činnost v rámci Solidarity Collectives a spřízněných iniciativ. Všechny náklady v rámci možností detailně a transparentně zdokumentujeme.

Jsste spojeni s politickými stranami, podnikateli či dalšími hráči či s vlastními zájmy?

Ne. Naše iniciativa vychází zdola, z prostředí nekomerčního autonomního aktivismu. Dary, jejichž přijetí bychom pokládali za neetické či diskutabilní – např. od politických stran, morálně problematických firem, vrcholných politiků či subjektů podle našich informací spjatých s autoritářskými ideologiemi, rasismem, sexismem či homofobií –, odmítneme.

Proč nevidím konkrétní jména a fotky lidí?

Většina zúčastněných se jednak nechce osobně přizívat na objektivně důležitém tématu, jednak se věnuje dalším veřejným aktivitám, které je mnohdy exponují ve vztahu k pruským kruhům, ultrapravicí a podobně. I kvůli partnerům na Ukrajině proto zachováváme tzv. operační bezpečnost. V rámci možností ovšem chceme být maximálně transparentní a jasně dokládat, že peníze došly patřičného uplatnění.

Jak vám mohu pomoci?

V první řadě sdílením sbírky, doporučením přátelům, rodině a podobně. Zorganizováním akce na podporu našeho projektu, např. tematické besedy, promítání, benefiční večere a podobně. Jsme otevření i praktickým návrhům – třeba přibalení humanitární zásilky k našemu autu –, v takovém případě se, prosíme, ozvěte na 4x4protiinvazi@proton.me. (AF-PRAHA)

MEZINÁRODNÍ ANTI-AUTORITÁŘSKÉ SETKÁNÍ V ST-IMIER

Ve švýcarských horách se po jedenácti letech uskutečnilo další obří mezinárodní anarchistické setkání. Přinášíme osobní reportáž jednoho z účastníků, jenž na akci spolu s dalšími reprezentoval Anarchistickou federaci:

Když jsem se před mnoha lety začal pohybovat v prostředí anarchistického hnutí, čas od času jsem zaslechl historku ze „santimijér“ – antiautoritářského setkání, které se poprvé uskutečnilo v roce 2012. Tehdy, stejně jako letos, se jej zúčastnila i tuzemská výprava, tvořená nejen členy a členkami naší federace.

Očekávání byla nastavena vysoko – z vyprávění jsem slyšel o „tisících účastníků“, obřích rozměrech akce a „městě bez policajtů“. Rovnou prozradím, že jsem nebyl zklamaný a historky navzdory tomu, že to tak často bývá, nebyly přehnané.

Nejprve trochu kontextu: St-Imier je vesnice ve švýcarském bernském kantonu, nachází se v malebném údolí jurského pohoří, má okolo pěti tisíc obyvatel. V oblasti se mluví převážně francouzsky. Celá oblast je proslavená výrobou hodinek. A teď to nejdůležitější: v září 1872 právě zde proběhl první kongres antiautoritářské frakce První internacionály (občas podle oblasti nazývané též Jurská federace), kterážto událost odstartovala historii novodobého anarchistického hnutí. Historii nicméně přenechme historikům, všechny detaily tehdejšího sporu mezi „bakunisty“ a marxisty by vydaly na samostatný text, či spíše knihu. Doufejme, že i tohoto úkolu se někdy někdo zhostí, já si kladu za cíl pouze popsat své zážitky z akce, která se na tomtéž místě konala 19.–23. července 2023, u příležitosti 150. výročí zmiňovaného kongresu. Přesněji řečeno 151. výročí, oslavu toho kulatého zhatila pandemie koronaviru.

Cesta do St-Imier je dlouhá, autem zhruba devět hodin. Naštěstí nám ji zkrátila audiokniha povídek Jaroslava Haška (ano, toto je reklama na nedávno vyšlou *Existenci*). Do St-Imier jsme dorazili ráno, ve středu 19. července, tedy akorát na snídani prvního dne setkání. Že jsme dorazili na správné místo, nebylo složité poznat – už od první značky ohlašující začátek vesnice jsme měli pověstné skupinky mladých lidí v černém oblečení. Díky pro účely akce zřízeným infocedulím jsme se rychle dostali až do epicentra – k zimnímu stadionu, poblíž kterého se zrovna vydávala snídaně. Ta byla jedním slovem lahodná – stejně jako všechny další pochutiny, které pro nás za dobrovolný příspěvek v průběhu akce připravovalo hned několik kuchyní, do jejichž chodu se zapojila i část české výpravy.

Ostatně chod celého setkání z velké části zajišťovali právě její účastníci a účastnice – přesně v duchu anarchistických zásad. Občas to sice skřípalo, ale s tím už se tak nějak počítá. Přesto našinec zažíval kulturní šok: několik tisíc účastníků, žádné vstupné, žádná policie ani „sekuritka“, vše založené na solidaritě, volné dohodě a vzájemné spolupráci.

Jak přesně se organizátorům podařilo zařadit, že se ve městě během konání akce neobjevil ani jeden fízl (tedy alespoň ten uniformovaný), mi doteď není zcela zřejmé, každopádně to přispělo ke všeobecné pohodě, která na místě panovala.

Celkem se během akce konalo 412 workshopů a diskusí, 48 koncertů, jedenáct divadelních představení, sedm výstav, a bookfairu na zmiňovaném zimním stadionu se zúčastnilo 95 stánků různých kolektivů se svými publikacemi, samolepkami, plakáty, merchem a množstvím dalších parád.

Na bookfairu nechyběl ani sdílený stánek Nakladatelství Anarchistické federace, Neklidu, brněnského Nevim a družstevního nakladatelství Utopia Libri, u kterého se střídali členové a členky zastoupených kolektivů. Vzhledem k jazykové bariéře byl pochopitelně největší zájem o samolepky a trička, i tak se ale podařilo do různých knihoven a osobních sbírek udat několik čísel naší revue *Existence*, zejména pak táhlo to poslední o Haškovi, který se evidentně coby humorista a anarchista proslavil i v zahraničí.

Vzhledem k množství účastnictva nebylo překvapením, že člověk na každém rohu narážel na staré či novější známé, ať již šlo o soudruhy z Internacionály anarchistických federací, již je naše federace členskou organizací, nebo náhodné přátele, jež jsme si vytvořili na různých akcích, které se v posledních letech konaly.

Pokud ode mě čekáte, že se rozpovídám o stovkách workshopů a diskusí, které se v průběhu akce konaly, budu vás muset zklamat. Zúčastnil jsem se pouze tří – zbytek času mi zabralo právě povídání si s lidmi, které bych jinak na jednom místě nepotkal. Ale aspoň něco: osobně jsem se ze zvědavosti zúčastnil debaty o nenáboženské spiritualitě a poté dvou workshopů na téma praktické pomoci kamarádům na Ukrajině (což je téma, které mě zajímá dlouhodobě), jež organizovaly Kolektivy solidarity, ABC-Drážďany, ABC-Bělorusko a skupina ruských anarchistů a anarchistek.

Zatímco diskuse o nenáboženské spiritualitě probíhala v zásadě v přátelském duchu, to samé se žel nedalo říct o akcích vykajících se situace na Ukrajině. Ačkoliv organizátoři předem avizovali, že jim jde zejména o výměnu praktických informací, ne o nekonečnou rozpravu „co by dělal Malatesta“, na místo dorazila skupinka těch správných anarchistů, kteří se jali ostatním vysvětlovat, jak se ve válečném konfliktu chovat a udržet si při tom ideologickou čistotu. V životě jsem viděl málo bizarnějších situací, než když anarchista z Itálie na Ukrajinu, jejíž bratr se právě nachází na frontě, pokřikoval hesla o tom, že „válka je špatná“. Až do té chvíle jsem si naivně myslel, že takové věci se dějí jenom na internetu a říkat podobné povýsenecké kecy do očí lidem, kteří před válkou utíkají, nebo v ní přišli o své blízké, by i těm nejzapálenějším „antimilitaristům“ přišlo blbě. No, pletl jsem se. Přítomní strážci revolučně defetistických hodnot měli velké štěstí, že „váleční štváči“ byli podstatně mírumilovnější než oni sami, a tak se jejich vykřikování obešlo bez násilí. Velkou zásluhu na tom má profesionálně zvládnutá moderace – organizátoři zřejmě, na rozdíl ode mě, s něčím takovým počítali.

Z vyprávění kamarádů jsem se dozvěděl, že stejná situace se opakovala i na dalších akcích, včetně té vzpomínkové na Dmitrije Petrova, ruského anarchistu, který na Ukrajině nedávno zemřel při obraně Bachmutu. Ačkoliv se jednalo, jak doufám, spíš o ojedinělé excesy kterým se po organizační stránce předchází těžko, posílilo to můj názor, že usilovat o ideologickou jednotu napříč kontinenty je v současné situaci možná trochu nad naše síly a větší smysl dává propojovat se lokálně s podobně smýšlejícími kolektivy a orientovat se na praktickou spolupráci. I proto mi udělala radost poslední diskuse/workshop, který naši přátelé z Kolektivů solidarity organizovali – jednak se konečně obešla bez vyrušování ze strany různých chytrolínů, a druhak je jejím závěrem nedávno spuštěná kampaň „4x4 proti invazi“, kterou jsme na místě dohodli.

Navzdory výše uvedenému budu na akci vzpomínat rozhodně rád a doufám, že za deset let uskuteční zas. Třeba bude tou dobou už kremelský diktátor pod drnem a anarchistické hnutí bude moct konečně udělat další krok vpřed. (-JD-)

A3 je projekt nástěnných novin, které každý měsíc vydává Anarchistická federace a vylepují je její členové a členky. Přidat se však může každý, kdo má zájem a rád by šířil A3 ve svém okolí. Každé nové číslo je ihned k dispozici ke stažení v tiskové podobě na webu federace.

BŘEZEN 2023

STÁVKA – ÚČINNÉ ŘEŠENÍ

Na konci ledna, po dlouhém období stávkové pohotovosti zahájili pracující z fabriky na výrobu pneumatik korejské společnosti Nexen Tire v Bitozevsi na Žatecku stávku. Nebyli ale pasivní, nýbrž se svůj krok snažili maximálně medializovat. Stávku odstartovali demonstrací před závodem v Bitozevsi, načež se vypravili do Prahy na protest, který se konal před korejskou ambasádou. Vedení firmy dlouhou dobu zvysoka kašlalo na jakékoli snahy místní odborové organizace o vyjednání kolektivní smlouvy. Zjevně a žel oprávněně považuje Českou republiku za dobré místo pro svou výrobu, jelikož je zde velmi poddajná a navíc velmi laciná pracovní síla. Management firmy byl proto asi překvapen, že se zaměstnanci odhodlali přejít od slov k činům, a podle informací odborů byl jeho první reakcí pokus obsadit pracovní místa stávkokazy, kterým by nabídl o něco vyšší mzdy. Na to odboráři reagovali další demonstrací před fabrikou. Místní odborová organizace se mohla opřít o jeden z nejsilnějších svazů – KOVO, i o podporu předsedy Českomoravské komory odborových svazů, kterému se podařilo v posledních měsících zviditelnit coby kandidátovi na post prezidenta ČR. Díky této podpoře z odborářské hůry se za stávkující přimluvila i evropská odborová centrála industriAll Europe.

Vedení Nexenu první den stávky jednání s odboráři de facto odmítlo. Už po týdnu ale bylo donuceno poměrně rychle změnit názor, přistoupit na jednání i na kompromis, jímž je zejména nárůst mezd o osm procent, platný od 1. března letošního roku, a finanční kompenzace za to, že firma nenavyšovala mzdy v roce 2022, ani na začátku tohoto, a to ve výši 20 tisíc korun. Není to sice mnoho, ale v době neúměrně vysoké inflace a rostoucí energetické chudoby je bezesporu každé navýšení platu žádoucí.

Není žádným tajemstvím, že kapitalisté Českou republiku milují. Je na dosah Německa, jehož průmysl zčásti určuje, co a jak se bude u nás vyrábět. Ale především je zde nízká minimální mzda, lidé jsou ochotní pracovat opravdu za málo, a když je nejhůř, pracovní agentury jsou schopny zajistit armádu rezervních lidských zdrojů použitelných na většinu méně kvalifikované práce.

Další devízou, které si kapitalisté na České republice cení, je naprostá absence bojového ducha pracujících. Agresivní neoliberalní ideologie ve spojení s primitivním antikomunismem vnutila společnosti názor, že odbory jsou relikty minulosti a být dnes odborářkou či odborářem rozhodně není sexy. Dále se jí podařilo navázat v procesu atomizace společnosti tam, kde skončila bolševická normalizace. Likvidovala sociální solidaritu a z lidí na pracovištích dělala místo kolegů konkurenty. Pěstovala v lidech zvrhlé přesvědčení, že jedině když budou tvrdě, dlouho a bez reptání pracovat, domůžou se lepšího postavení než jejich sousedé, a ještě zvrhlejší přesvědčení, že za svou bídnou situaci si mohou jedině sami, protože se málo snažili.

A nakonec, když neoliberalní ideologie vrhla masu pracujících do pasti existenční nejistoty a ztráty důstojnosti, nabídla jí možnosti kanalizace vzteku – ať už bezduchým konzumem nebo nenávisť k těm, kteří jsou na tom ještě hůř či se díky svému minoritnímu postavení nemohou bránit.

Příklad stávkujících z žateckého Nexenu jasně ukazuje, jak je důležité ozvat se, stát si za svým a bojovat. A že stávka funguje – a fungovala by i bez angažmá odborářské celebrity.

Je třeba si uvědomit, a to zcela jasně, že kapitalisté nejsou žádní chleboďárci, jak jsou nám často prezentováni, ani žádní lidumilové, co dávají tisíce na charitu. Mají jen tři cíle a těmi jsou zaprvé zisk, zadruhé zisk a zatřetí zisk. Přesně jak s arogancí sobě vlastní na začátku devadesátých let při ovlivňování hodnotové orientace společnosti opakoval Klaus: „Peníze jsou až na prvním místě.“ Kapitalistům jde jen o snižování nákladů a maximalizaci zisků. A snižování nákladů znamená zejména minimální mzdy pro pracující.

Je třeba vyjadřovat svou solidaritu bojům pracujících za zlepšení jejich podmínek, ať už platových, pracovních či životních. Je třeba podporovat se navzájem s vědomím toho, že zájmy nás pracujících (ale i studentů, důchodců, nezaměstnaných...) jsou protichůdné zájmům kapitalistů. Nevidíme nejmenší důvod, proč by naprostá většina pracujících měla otáčet každou korunu v ruce, zatímco si hrstka vlastníků, investorů a šéfů znásobuje své milionové zisky.

Jako anarchistky a anarchisté si ale uvědomujeme, že nestačí bojovat jen za trochu větší drobků z koláče společenského bohatství, který tvoříme coby součást pracujících třídy svou prací a péčí. Je třeba si vzít celý koláč i s pekárnou. Čím dřív k tomu dojde, tím lépe pro všechny.

DUBEN 2023

NÁSILÍ A POŘÁDEK

Narazit na člověka bez domova není nijak těžké. Dokonce je to jev čím dál častější. Buržoazní povídačka pro bezduché hlupáčky o tom, jak v rámci kapitalismu dochází k prokápávání bohatství odshora až na samé dno, odhaluje coby prachspřoutý výmysl a lež už pouhá procházka městem. Nic se v tomto směru nelepší, naopak. Policie se snaží vytlačovat lidi bez domova z městských center na periferii. A často tak činí za použití šikany, ponižování a násilí.

Právě na toto téma se v březnu v Plzni během filmového festivalu o lidských právech konala výstava „Násilí a pořádek“ od stejnojmenné iniciativy NAP. Ta zároveň spustila webovou stránku (nasiliporadek.tilda.ws) informující o tamním policejním násilí vůči lidem bez domova a zorganizovala petici za prošetření této praxe užívané plzeňskou městskou policií.

Mezi poskytovateli sociálních služeb, policií, úředníky i politiky v Plzni už léta existuje veřejné tajemství, že policie pravidelně používá nezákonné násilí vůči lidem bez domova. Ale nikdo o tom nechce veřejně mluvit. Poskyvatelé a pracovníci sociálních služeb se bojí otevírání těchto témat. Důvodem je oprávněný předpoklad, že za zveřejnění jednotlivých příběhů se budou příslušníci policie lidem bez domova mstít dalším nebo větším násilím. Samozřejmě mnohem více se o tom bojí mluvit samy oběti tohoto násilí.

Iniciativa NAP vyrukovala s unikátním zdrojem informací. Jde o výpovědi samotných strážníků, kteří se přiznávají, že byli svědky brutálního protiprávního jednání svých kolegů. Vypovídají tak v bakalářské práci, kterou na tamní univerzitě obhájil zaměstnanec Městské policie Plzeň a není to čtení pro slabé žaludky. Ještě otřesnější jsou sociálními pracovníky shromážděné výpovědi samotných lidí bez domova, pro něž není policejní násilí a šikana ničím výjimečným. A člověk se jen ptá, jak je vůbec něco takového možné.

Velitel Městské policie Plzeň Petr Nováček se ke zveřejněným informacím postavil jako typický fízl – podle hesla „Zapřít a zastrašit“ nejprve prohlásil, že téměř celá bakalářská práce je smyšlená, a následně podal na jejího autora trestní oznámení, sebral mu část

platu a odejmul ocenění za pět let služby. Připomíná to policejní zabití Stanislava Tomáše v Teplicích v červnu 2021, kdy policejní špičky, včetně politiků, nečekaly na prošetření a ihned lživě tvrdily, že vše proběhlo v pořádku, zatímco docházelo k zastrašování svědků.

Představitelé katedry, na níž autor bakalářské práce studoval, policejní postup označili za bezprecedentní zásah do akademického výzkumu. Iniciativa NAP navíc poukázala, že za neuvěřitelnou míru policejního násilí vůči lidem bez domova v Plzni nejsou zodpovědní pouze pachatelé z řad policie, ale také vedení města a politici, kteří nenávisť vůči nim rozdmýchávají. Vždyť primátor, který je zároveň oficiálním šéfem městské policie, směrem k lidem bez domova otevřeně říká, že „prvním krokem by měla být represe“. Jenže za narušení veřejného pořádku je často považováno i nevinné sdružování se lidí bez domova v centru města. Strážníci se snaží požadavkům na „vyčištění města“ vyjít vstříc nezákonnými a brutálně násilnými činy. Kořeny problému tedy tkví v konzervativní diskriminační politice, která je ve své podstatě zvrhlá a asociální.

Plzeň v tomto směru není žádnou výjimkou a podobná nehumánní praxe zacházení s lidmi bez domova je běžná i na mnoha dalších místech. Jistě se najdou hlasy, které budou mluvit o individuálním selhání či lidi bez domova demonizovat. Cílem takové pseudoargumentace je ale jen snaha zakrýt samotnou podstatu kapitalismu, který vytváří svět plný sociální nerovnosti a nespravedlnosti. Pro ty, kteří trpí nějakým fyzickým či duševním hendikepem, nemají dostatečně ostré lokty nebo se nenarodili do zajištěného zázemí, v kapitalismu není místo. Kapitalistickému systému, který sám sebe zcela neoprávně vydává za nejlepší z možných a nepřipouští jakoukoli myšlenku na možnou alternativu, nehraje existence lidí bez domova do karet. Jednak jejich přítomnost zjevně nabourává ideologická klíše, která kolem sebe šíří, a navíc narušuje šosáckou estetiku těch, kteří podobným bludům věří. Odpovědí kapitalistického řádu je šikana ekonomicky neúspěšných, ať už jsou důvody jejich stavu zapříčiněny čímkoli, a s tím související strukturální násilí vůči nim a snaha o jejich fyzické odstranění ze zorného úhlu těch ekonomicky úspěšnějších.

Vedle kritiky asociálního kapitalistického řádu a boje za vizi solidární a samosprávné společnosti je třeba pozvedat hlas vždy, když se konkrétním lidem ubližuje – navíc ze strany represivních složek, které před veřejností tak rády melou o tom, jak pomáhají a chrání.

KVĚTEN 2023

PRYČ S (TOUHLE) VLÁDOU!

Stejně jako každý rok si anarchistky a anarchisté připomněli 1. května Svátek práce. Tento svátek ale vnímají poněkud odlišně, než tomu bylo při povinných oslavách režimu během vlády bolševiků nebo než jak si ho připomínají představitelé některých politických stran dnes. Pro anarchistky a anarchisty je První máj jednak připomínkou jejich předchůdců, kteří v 80. letech 19. století bojovali za osmihodinovou pracovní dobu a byli nakonec americkou justicí popraveni. Nikoli za to, že by něco spáchali, ale pro své anarchistické přesvědčení, protože požadovali odstranění systému kapitalistického vykořisťování a chtěli svobodu a sociální spravedlnost. U příležitosti Prvního máje anarchisté a anarchistky navazují na tyto požadavky a volají po zničení kapitalismu a systému námezdní práce, jenž je jen moderní obdobou předcházejících systémů otroctví a poddanství. Namísto toho volají po svobodné práci, která by člověka naplňovala, vyjadřovala jeho důstojnost, a tím pádem i přispívala ke zdraví komunit a celé společnosti.

Na transparentu, který byl v čele letošního anarchistického prvomájového pochodu, stálo velkými písmeny: „Pryč s (tuhle) vládou! Ať si lidé vládnou!“ Jeho poselství bylo zřejmé. Stejně jako mnozí další neprivilegovaní lidé v tomto státě jsme proti současné asociální vládě, která svými kroky potvrzuje jen to, co se od ní dalo čekat. Jenže nejde jen o tuhle vládu, jde o celý systém stávajícího kapitalistického režimu, který udržovaly při životě a jemuž sloužily všechny dosavadní polistopadové vlády. Současná vládní koalice SPOLU šla do voleb s tím, že se zaslouží o „změnu“. Cpali do nás to slovo horem dolem, aby se ukázalo přesně to, co se dalo čekat – žádná změna se nekoná. Možná pro nízkopříjmovou většinu společnosti – změna k horšímu. Pokud by vyhrály jiné politické partaje, které byly v nabídce, zas tak jiné by to nebylo. V některých směrech po některé zranitelné skupiny obyvatel možná ještě horší.

Je zřejmé, že dokud budeme věřit volební pohádce a možnosti změny v rámci kapitalismem nastavených pravidel, nehneme se z místa. Opravdová změna může přijít až s pochopením skutečnosti, že tudy cesta nevede, a odmítnutím lživého a podvodného blábolu, že žádná jiná cesta není. Teprve pak si lidé mohou vládnout sami a může se mluvit o skutečné demokracii.

Ale když už jsme nakousli tu současnou vládu, pojďme se podívat, co si na nás aktuálně nachystala. Nedávno představila, i když dost neurčitě, zato s velkou pompou, svůj tzv. Konsolidační či ozdravný balíček, kterým chce snížit schodek rozpočtu o sto padesát miliard korun. Možná není od věci si hned říct, že ještě za vlády Babiše se dnes vládnoucí ODS spolu s ním vedle dalších kroků domluvila na zrušení superhrubé mzdy. To v důsledku poznali na zvýšeních svých platů zejména lidé s nadprůměrnými platy. Pro nízkopříjmové zaměstnance to téměř žádný efekt nemělo, zato do rozpočtu to obrátem zaseklo sekeru ve výši sto padesát miliard, které chce teď vláda ušetřit zase především na těch dole a na budoucnosti mladých lidí. Přitom se během tiskové konference představující balíček vláda zaštiťovala ohledem na budoucí generace. Člověk se musí až smát pokryteckému žvanění premiéra Fialy, když si vzpomene, jak se dřív vyjádřil na adresu středoškolských bojovníků za klimatickou spravedlnost. Z jeho slov bylo cítit neskrývané pohrdání budoucností dalších generací a jejich oprávněnou úzkostí z klimatické krize. Je příznačné, že toto téma vládu nadále vůbec nezajímá a ve svém balíčku, který údajně dělá v zájmu dětí a vnuků, ho vůbec nezohlednila.

Aby se tedy mladí měli jednou „lépe“, vláda omezí podporu vysokých škol, zruší slevu na dani pro pracující studenty, slevu na nepracujícího rodiče, školkovné... Vládní balíček uškodí i životnímu prostředí – zhorší se podmínky pro recyklaci nebo se po nedávné vlně zdražení jízdného a osekání slev pro studenty a důchodce ještě víc zdraží veřejná doprava. Zvýší se daň z přidané hodnoty za opravy jízdních kol, oděvů nebo obuvi, což povede k většímu plýtvání. Dále vláda přišla s dalším znevýhodněním těch, kteří chtějí konzumovat potraviny s nižším dopadem na planetu. Z výroků vlády navíc není vůbec jasné, jak to bude se škrty v ekologických dotacích. K tomu všemu se vyhodí tisíce státních zaměstnanců, aby mohl být stát v otázce řešení potřeb lidí ještě neefektivnější.

ODS opět dokázala, že předvolební sliby (třeba ty o nezvyšování daní) jsou jen omáčkou pro naivky. Horních vrstev, v jejichž zájmu zejména pravice vlády tak rády, ochotně a programově jednájí, se to samozřejmě nedotýká. Už zas slyšíme, jak jsme si žili nad poměry (o tom my dole teda nic nevíme) a jak si musíme utáhnout opasky. To utahování se ale jaksi netýká oligarchie. Zatímco my neprivilegovaní jsme museli sáhnout hlouběji do kapes kvůli zdražení energií, takový Křetínský vykázal díky tomuto zdražení zisk přes 100 miliard. A pak že peníze nejsou. Jenže tahle vláda (a jiná by nebyla jiná) raději bere od těch, co mají málo, aby ti, co mají přehršel, mohli mít ještě víc. Jak dlouho si to ještě necháme líbit?

ČERVEN 2023

NENÁVIST DŮSTOJNOST NENAHRADÍ

Tragická událost, k níž došlo 12. června v Brně, a její dozvuky vedou k mnoha zamyšlením. Co se stalo? Velmi stručně: Mladý Rom Nikolas měl být hlučný v tramvaji, to se údajně nemělo líbit sedmatřicetiletému muži původem z Ukrajiny. Došlo k incidentu, po němž Nikolas umírá.

Obecně uvádění původu kohokoli, ať už je to oběť, viník či kolemjdoucí svědek, je zavádějící a diskriminační, už vzhledem k tomu, že když jde o příslušníka či příslušnici majority (ať už ji definujeme jakkoli), původ se nikdy neuvádí. To pak vede ať zaměrně či nikoli k falešnému dojmu, že problémy leží mimo majoritu.

Poté, co se zpráva o Nikolasově smrti rozšířila i s informací o původu obou aktérů konfliktu, byla nastartována další tragédie, tentokrát kolektivní a svým způsobem morální. Část (nejen) brněnských Romů a Romek zareagovala nenávisťnými útoky (zpravidla slovními) na Ukrajince žijící v Česku.

Tato reakce mimo jiné naplno odhalila, jak je nemalá část romské menšiny ovlivněna konspiračními teoriemi, hoaxy a zkratkovitými falešnými tvrzeními. Není ani divu. Vliv takových „zpráv“ a „informací“ je dobře viditelný právě u nejchudších vrstev populace, protože ty nemívají nejmenší důvod věřit oficiálním tvrzením vládnoucích politiků. A k nejchudším Romové a Romky zejména díky strukturální segregaci z valné části náleží. Nenechme se ale

mýlit, podobným nesmyslům dokážou podlehnout i vysokoškolsky vzdělaní lidé.

Konspirace, označíme-li tak souhrnně celou škálu tzv. fake news, mají podobný efekt jako náboženství – poskytují vysvětlení na všechno, stačí jen věřit a ostatní přijde samo. Mají ale oproti náboženství i jiné „přednosti“ – jsou fluidní (tekuté), to znamená, že se dokážou proměňovat, nabývat dokonce i zcela protirečících si podob, z jednoho tématu přejít na jiné. Stejně jako dokáže ulehčit od hříchu zpověď, dokáže konspirace ulehčit od vlastní odpovědnosti. Právě kvůli tomuto efektu jsou konspirace tak vyhledávané – ukazují na údajné „viníky“. Což je jakousi falešnou nadějí v časech kapitalistické bezohlednosti, kdy je nám vládnoucí ideologií vnučováno, že za své úspěchy a neúspěchy si můžeme jen my sami. Proto je snazší uvěřit, že za to může někdo druhý, jakkoli může být konkrétní konstrukt i na první pohled nesmyslný. A kapitalistickému systému to vyhovuje – nová víra v konspirace totiž zachovává a rozvíjí kapitalistický ideál bezohlednosti a absence solidarity mezi pracujícími a navíc odklání pozornost od skutečných příčin společenských problémů. Tyto příčiny jsou ve skutečnosti dány sociální nerovnostmi, kdy si na jedné straně malá hrstka těch nejbohatších přivlastňuje většinu společenského bohatství a zbytek populace se potýká s věcmi, jako jsou nedostupné vlastní bydlení, drahé nájmy, dluhové pastí, zdrazující se potraviny, nedostupnost různých služeb, nízké mzdy...

Konspirace jsou zároveň obchodním artiklem tzv. obchodníků s nenávistí – politických šibrů, zpravidla z pravého konce politického spektra. Opět se ale nenechme mýlit – takto politicky obchodovat dokážou všechny politické partaje, které se derou k moci nebo se u ní chtějí udržet. Takoví politici umí ohýbat skutečnost, že kapitalismus připravuje lidi o důstojnost. Místo toho jim nabízejí její náhražky, které se projevují v různých podobách rasismu, nacionalismu, homofobie... Hrdost má v jejich podání nahradit nenávist. Ta se může obracet různými směry, nejčastěji je to ale směrem k těm, kteří jsou marginalizovaní a nedokážou se sami dostatečně bránit. Jednou jde o Romy, pak zas o imigranty, muslimy, tzv. nepřizpůsobivé, pobírače různých dávek, lidi bez domova, LGBT+, ale třeba i o neziskovky, vakcinology, feministky... Nejnověji jsou v repertoáru nenávistníků Ukrajinci.

Někteří Romové a Romky, kteří se dnes a denně setkávají s pohrdáním, ústrky a napadáním, tak vycítili příležitost asimilovat se do majority skrze to, co od ní nepřetržitě sami pociťují – přes nenávist. A to poukazováním na společného (uměle vytvořeného) nepřítel, kterým jsou dnes pro nacionalisty a konspirační věřící právě Ukrajinci. Mohou tak pociťovat svých pět minut falešné hrdosti, když společně s obchodníky s nenávistí mohou nadávat na migranty z Ukrajiny. A to všechno až do doby, kdy dle principu kolektivní viny, která je s tímto scestným myšlením spojena, budou zas za nepřítel šmahem označeni všichni Romové a Romky.

Je ale potěšující, že někteří si tento paradox uvědomují a odmítají přijmout zjednodušující pohled kolektivní viny, který není ničím jiným než nejzářnějším vyjádřením rasistického myšlení. A tak jsme mohli vidět i Romy a Romky, jak společně stojí s Ukrajinci a Ukrajinkami a projevují si vzájemnou solidaritu založenou mj. na sdílené zkušenosti s projevy diskriminace. A přesně tímhle se od sebe lidé liší, ne nějakou státní příslušností nebo barvou pleti.

ČERVENEC 2023

AUTORITÁŘSTVÍ NA POSTUPU

Z východu zasáhl Evropu strašák autoritářství – na ruských tancích byla pod záminkou údajné demilitarizace a denacifikace dovezena speciální putinovská forma z-fašismu. Ta se projevuje na ukrajinské půdě srovnáváním měst a vesnic se zemí, raketovými útoky na nemocnice, školy, muzea, historické památky a obytné budovy, masovým rabováním, znásilňováním a mučením. Na ruské půdě se z-fašismus projevuje mediálním výplachem mozků, povinným vlastněním, likvidací opozice, vysokými tresty za protiválečné postoje, pronásledováním LGBT+ aktivistek a aktivistů, mučením (zadržení anarchisté mohou vyprávět mnohé příběhy). Toto barbarství je na jedné straně důsledným prosazováním konzervativních hodnot a zachování sociálních nerovností a na straně druhé nutným následkem imperiálních choutek novodobého cara Putina, jemuž stojí za zády stejně konzervativní a nelidská pravoslavná církev v čele s patriarchou Kirilem žehnajícím – dle křesťanské tradice – smrtonosným zbraním.

Západní média malují obraz černobílého světa, kde na jedné straně z východu postupuje říše zla, proti níž se staví jednotná hráz staré „dobré Evropy“ hájící demokratické zásady. Jenže svět není zdaleka černobílý a postavy na pomyslném bojišti hodnot nejsou ani zdaleka tak jednoznačné. Stačí se jen rozhlédnout a uvidíme, že autoritářství se šíří úspěšně i onou „dobrou Evropou“.

Když se rozhlédneme po okolí, konzervativní síly ve spojení s katolickými tmáři v Polsku se postaraly o absolutní zákaz potratů, kvůli němuž umírají ženy, které by mohly normálně dál žít; státní televize se stala prodlouženou rukou vládní strany, která navíc do všech možných pozic dosazuje své nekompetentní, avšak loajální členy, příznivce a příbuzné. V Maďarsku je zakázáno vyučovat genderová studia, hranice státu vytyčuje žiletkový drát, vládní strana si uzurpuje veškerou moc. Přesuneme-li se na jih, vidíme, jak se v Itálii chopila vlády fašistická strana a s chutí sobě vlastní začíná osekávat různá práva menšin. Řecká konzervativní vláda se zas snaží likvidovat dlouhá léta budovaná samosprávná centra a její pohraniční stráž (spolu s bezcitným zbytkem Evropy) cynicky dohlíží na to, jak se topí stovky nuzných uprchlíků v moři, aniž by hnula brvou. Jaký je rozdíl mezi tímto jednáním a ruským bombardováním ukrajinských měst? Všichni evropští členové NATO pak strkají hlavu do písku nebo jdou přímo na ruku tureckému autoritářskému vládci Erdoğanovi, který se nijak neliší od Putina – potírá vnitřní opozici a snaží se zlikvidovat celý jeden obrovský národ a jeho kulturu.

Mohli bychom obcházet Evropu ještě chvíli dokola a nacházet důkazy toho, že jednotlivé vlády se nehrnou do toho být obrádky demokracie (ve smyslu rozšiřování moci v rukou lidí) a rozšiřování svobod pro všechny bez ohledu na místo jejich původu či barvu kůže. Za všechny uveďme příklad Francie, která se navenek tváří jako příkladný nositel hodnot svobody, rovnosti a bratrství.

Ne nadarmo je francouzský prezident Emmanuel Macron přezdíván „prezidentem pro horních deset tisíc“. Pokud ve Francii hájí něčí zájmy, jsou to především zájmy velkého kapitálu. Nutno dodat, že valná část lidí, kteří mu ve volbách dali hlas, nevolila ani tak pro něj, jako proti druhé kandidátce, šéfce fašistického Národního sdružení Marin Le Penové.

Macron dokázal, že uvedenou přezdívku nemá pro nic za nic. V zájmu kapitálu „prosadil“ důchodovou reformu, která jasně říká, že obyčejní lidé budou pracovat déle za nižší důchod. Díky tomu, že ke schválení reformy došlo vládním dekretem místo schválení v dolní komoře parlamentu, Francie připomíná spíš monarchii než republiku. Návrh na referendum o reformě shodil Macron ze stolu a protesty v ulicích nechal rozehnat tisícovkami policajtů (tém jediným, spolu s vojáky, byly ponechány ohledně důchodů výhody, jak bývá zvykem v autoritářských režimech).

Francie stejně jako Rusko vyrábí a trestá údajné teroristy z řad anarchistického hnutí. Macronovi věrné prefektury likvidují protirasistickou opozici státu – zatímco fašisti beztrestně řádí, stíhání jsou antifašisté, jak jsme toho byli svědky například v Lyonu. Macronova policie je připravena zabíjet. Důkazem budiž např. brutální zásah proti protestu vůči privatizaci vodních zdrojů a vyhloubení největších průmyslových „megabazénů“ v Sainte-Soline – několik stovek lidí bylo vážně zraněno, včetně desítek zmrazených a dvou v kómatu. Protiekologická politika v zájmu korporací se projevuje zákazem ochranných organizací, jako je například Povstání Země. Hrdiny státu jsou pak přední strůjci klimatické katastrofy – tento měsíc byl generální ředitel společnosti Total vládou vyznamenán Řádem čestné legie. Policejní a státní rasismus a násilí se projevily v poslední době také mimosoudní popravou 17letého chlapce a brutálním potlačením, zatýkáním a odsuzováním lidí v souvislosti s protesty proti této policejní vraždě, bez ohledu na to, zda se jich účastnili. Mezitím vláda zakazuje vzpomínkové akce na další oběti policejních vražd a nechává zatýkat pozůstalé. A výčet by mohl pokračovat...

Žádná „dobrá Evropa“ neexistuje. A existovat nebude, dokud jí bude vládnout kapitalistický režim stojící na sociální nerovnosti, vykořisťování, policejním násilím, rasismu a dalších formách útlatku a diskriminace.

SRPEN 2023

BAGATELIZACE NÁSILÍ NA ŽENÁCH

Do seznamu českého kulturního dědictví jako by pořád hrdě patřilo násilí na slabších a znevažování obětí tohoto násilí. Tak třeba podle výzkumů netušily zhruba tři čtvrtiny zdejších obyvatel, čeho se týká

tzv. Istanbulská úmluva, když se měla (ne)schvalovat v Parlamentu. Ke cti jim sloužilo, že aspoň neměli názor na to, jestli by se schválit měla. Dnes je povědomí o „Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí“ větší, protože se o to postarali konzervativci všeho druhu – od katolíků až po politické univerzální xenofoby.

O církvích a jejich názorech, co vyhrabávají někde zpod rákosky z Rakouska-Uherska, škoda mluvit. Zato argumenty politiků jsou doslova za hranicí trapnosti, jako když tvrdí, že nějaký dokument přece násilí v rodinách nemůže zabránit, že je ideologický a obsahuje zapovězené (kdoví proč) slovo gender. Prostě: násilí na ženách a v rodinách si vzít nedáme. A vůbec, můžou si za to samy.

Politici nám tu před volbami cpali horem dolem, jak jsme součást Západu a že oni se postarají o to, aby tomu tak bylo. Jenže nějak (zjevně záměrně) zapoměli dodat, že na onen vysněný Západ hodlají jít poněkud divnou cestou – přes autoritářské Maďarsko nebo přes Turecko protofašistického diktátora Erdoğana. Vždyť právě oni jsou jedni z mála, kteří taktéž odmítají ratifikovat Istanbulskou úmluvu. Není divu, vždyť svým vyzněním popírá jimi tolik hájené tradiční patriarchální hodnoty, mezi něž patří nadřazenost mužů nad ženami a z ní vyplývající potřeba udržovat ženy v podřízeném postavení, a když si to situace vyžádá, použít i nějaké to tradiční domácí násilí. Rodina je základ státu, jak se s oblibou tvrdí, a i v každém dobře spravovaném státě si ti nahoře udržují svou nadřazenost a moc pohružkou násilí. A v případě, že si ti, kterým přísluší jediné role pracujících a poslušných, začnou vyskakovat a křičet v ulicích o nějakých právech, je třeba jim dát řádně přes držku. To aby si zapamatovali, kde je jejich místo. A stejně tak je to se ženami v blahoslavené tradiční rodině, kterou se snaží naši nesmlouvaví konzervativci tak vehementně obhajovat navzdory všemožným úmluvám.

Nedávno jsme u nás měli možnost sledovat, jak je to násilí na poradných členech společnosti a rodin hezky provázané. Postaraly se

o to výroky šéfa policie, která tak chabře pomáhá a chrání – například když pomáhá uhlobaronům chránit jejich zájmy a zisky před zhůvěřilými ochránci klimatu a planety, kteří si při svých klimakempech dovolují napadat infrastrukturu fosilního byznysu. Právě toho byznysu, který vykazuje enormní zisky v době, kdy se lidé zadlužují, protože nemají na placení rostoucích cen energií. Ale je třeba zachovat tradiční řád – bohatí mají právo bohatnout a ti ostatní včetně budoucích generací mají jediné právo držet hubu a krok. Pěkně jako v tradiční patriarchální rodině, za kterou se konzervativní politici s takovou vervou perou.

A co že to ten bodrý náčelník policie pronesl? Na otázku ohledně sexuálního násilí dal jasnou odpověď, že „velmi často, ale velmi často, je oznámení ženy o nějakém sexuálním násilí smyšlené“. Že je to lež? Nevadí. Vydávat dojmy za pojmy, to je něco, čemu už mnozí přivykli a ani se nad tím nepozastavují. Zlovolné nevládky, které bojují proti násilí na ženách, mu vyčetly, že tento způsob rámování tématu sexuálního násilí podkopává veškeré snahy o vytvoření bezpečného a podpůrného prostředí pro přeživší. A k tomu doložily studie, podle nichž na 42 falešných oznámení znásilnění připadá ročně 11 000 znásilnění, která vůbec nejsou ohlášena. Nutno dodat, že v naprosté většině případů znásilnění je pachatel oběti znám a často je s ní v nějakém rodinném poměru.

Policejní prezident samozřejmě, jak je u nás zavedeným zvykem, necítí žádné pochybení. Zatímco v mnoha zemích na tolik obdivovaném Západě by šel dávno od válu, v zatuchlé české kotlině je ticho po pěšině. A není divu, když pohrdání společenskou rovností je předními politiky vychvalováno jako ctnost. Natož aby si někdo dovolil vůbec jen pomyslet na nějakou rovnost ekonomickou.

Deklarativního odsouzení násilí na ženách se tedy při současné politické reprezentaci – ať už vládní či opoziční (jaký je v tom vůbec rozdíl?) – nedočkáme. A proč je tomu tak? Mimo jiné proto, že tak ochotně delegujeme rozhodování o svých životech na úzkou skupinu politických šíbrů.

PŘEORÁNÍ STARÉHO POLE

Nakladatelství Neklid vydalo u příležitosti 10. ročníku Anarchistického festivalu knihy publikaci Michaela Hausera Manifest socialistického hnutí s podtitulem Cíle a strategie socialistů v jedenadvacátém století. Zároveň měl být tento spisek představen během panelové diskuse, která měla završit přednáškový/diskusní program festivalu. Pozvání usednout do panelu vedle autora dostala i Anarchistická federace (AF).

Jelikož se v rámci AF tradičně nikdy nikdo zrovna dvakrát nehrne, aby někde řečnil, stočil se pohled ke mně coby pravidelnému recenzentovi zínů a knih. Nu, co se dá dělat, šel jsem do toho. Nakladatelství mi zaslalo sazbu knihy, a já tedy četl.

Naštěstí nešlo o nic extrémně dlouhého, i když manifest bych si představoval poněkud útlejší, stručný, jasný, bodový... Během četby se mi vynořovala stále jedna otázka, která mě neopustila ani na konci: K čemu to má celé sloužit?

Jal jsem se tedy rozjímat nad odpovědí. A začal jsem rovnou u autora. Michaela Hausera jsem viděl v životě asi jen jednou během nějaké besedy, co pořádal Socialistický kruh, jež sám založil. V ulicích si ho nevybavuji. Je tedy jasné, že ho neznám a mohu vycházet jen z dojmu, který ve mně zanechal jeho *Manifest* a který, přiznávám, může být nespravedlivý: levicový intelektuál si po své padesátce chce postavit vysněný pomníček a přitom se přišpendlit na nástěnku hned vedle Marxe. Jak se píše v úvodu nakladatelství: „Michael Hauser si bere za inspiraci Marxův a Engelsův *Komunistický manifest* z 19. století a na jeho půdorysu promýšlí socialistickou politiku pro století naše.“ Ano, jde o takové přeorání starého pole novým pluhem, který ale táhne stará herka.

Dále podle úvodního slova nakladatele jde o „manifest socialistické levice, která nostalgicky nevzpomíná na zlaté časy reálného

socialismu ani na zlaté období sociálního státu, nýbrž se dívá do budoucnosti“. Podle mě poněkud nadnesené hodnocení. *Manifest* bere období „reálného socialismu“ tak nějak jako součást socialistické tradice, nijak se od něj nedistancuje, nerozporuje jeho východiska a pro jistotu z něj nevyvozuje ani žádná vážnější teoretická ponaučení. Žádné varování před slepými uličkami autoritářství, stranictví a uchopení státní moci. A nemohu souhlasit ani s na úvod řečeným tvrzením, že *Manifest* „svým politickým uvažováním jde podobným směrem jako libertinský, svobodný socialismus“. Pokud si pod tímto pojmem představím nestátní socialismus, tedy přesněji řečeno anarchismus, pak podobný směr nevidím, jelikož *Manifest* se k historické úloze, povaze a otázce pokračování či nepokračování státu vůbec nevyjadřuje.

Popravdě mě jako anarchistu tento manifest úplně míjí. Není pro mě žádným krokem vpřed. Nepřináší emancipační vizi. Je to spíš jen takové ověšení loňského Marxa stromečku několika novými ozdobami. Ambici *Manifestu* být novým *Komunistickým manifestem* nepomůže ani tvrzení, že „naše momentální situace připomíná 40. a 50. léta 19. století“. Kdo chce, nějakou dílčí paralelu vždy najde, ale význam *Manifestu* to nijak nezvětší. Nejenže o něm nebude nikdo vědět za třicet let, kdy by podle autora po něm mohlo následovat i skutečné masové hnutí jako kdysi, svým způsobem je zastaralý už teď

– alespoň z pohledu existujících antiautoritářských hnutí. Navíc, jak se domnívám, autor není součástí nějakého konkrétního hnutí, které by jím sepsaný manifest mělo schopnost a vůli zviditelnovat. A pokud je ambicí *Manifestu* sjednotit roztržštěná hnutí, pak mu chybí to zásadní, nějaká definice socialismu, nad níž by takové sjednocení mohlo proběhnout, volání po změně a sociálně spravedlivější společnosti mi v takovém případě přijde nedostatečné.

Dalším obecným nedostatkem *Manifestu* je předjímání historických schémat, jako když autor očekává, „že levice v 21. století projde podobným vývojem jako ve století 19.“. A také to, že postrádá náznak odvážnější politické imaginace, která by manifestu určenému pro budoucnost neměla rozhodně chybět. Pokud „socialisté vycházejí z reálného stavu společnosti“ a jejich „teze... nejsou založeny... na utopických snech“, těžko snít o jiném světě.

Marxovi si autor dovoluje vytknout jeho tehdejší tvrzení, že kapitalismus je na konci svého vývoje, aby následně sám udělal stejný závěr pro současnost, namísto toho, aby kapitalismu přiznal schopnost proměnlivosti a přizpůsobivosti. Je vidět, že marxistická teoretická samolibost se táhne už od samotného Marxe. Tomu odpovídá i jistota, že „neprivilegované třídy... jsou teprve na cestě k plnému процitnutí“. Jako by se nepřipouštěla možnost, že se процitnutí konat nebude, jakkoli v něj všichni doufáme.

V *Manifestu* se sice píše o nutnosti zohledňování místních a národních specifik a nutnosti řešení klimatické krize, jako celek se ale nese v antropocentrickém a eurocentrickém duchu. Jako anarchista vnímám silně absenci morálních hledisek, jimiž se podrobně zabýval už Kropotkin, a dal tak libertinskému socialismu právě tolik potřebný antropologický nadhled. Stejně tak se jako anarchista nespokojím se zrušením oligarchického vlastnictví, jelikož problém sociální nespravedlnosti tkví v samotné instituci soukromého vlastnictví.

Celkově odpovídá *Manifest* tomu, jak bych si asi představil sociálnědemokratický program dneška. Nejde v něm o odstranění kapitalismu, ale „o vydobytí politické moci na finanční oligarchii prostřednictvím opatření, která omezí vliv fiktivního kapitálu“. Tomu odpovídá i 10 navržených opatření. Z definice nepřítele, jímž je hyperburžoazie, skoro čišší nostalgii po staré dobré buržoazii, kdy bylo jasné, kdo je kdo. Avšak na popisu dnešního kapitalismu se s autorem bezesporu shodneme. Zároveň ale z manifestu cítím jakousi snahu najít shodu s fašizujícími davy v ulicích tím, že jejich východiska trochu poupravíme – neurčitá nenávisť vůči elitám se tak má transformovat v nenávisť vůči hyperburžoazii, volání po vylučující národní jednotě má být přesměrováno ke „kritickému vlastnictví“ a zpátečnický pohled na LGBT+ a genderové teorie odkloněn zdůrazněním apelu na důležitost rodiny.

Nikde není naznačeno, jak daných cílů dosáhnout. Bylo by fér zabývat se různými možnostmi, zvlášť k problematické minulosti socialismu. S jinou variantou, než je uchopení státní moci, se tu ale nepočítá. Jelikož nedochází ani ke zpochybnění stávajícího systému (parlamentní) buržoazní demokracie, tak zřejmě prostřednictvím vítězství ve volbách. Tím pádem se otázkou revolučního násilí žádná úvaha ani nemusí zabývat. Nu, starý socdemácký socialismus čouhá z *Manifestu* jako sláma z bot. A právě to je železná koule, kterou *Manifest* za sebou vleče a která ho stahuje.

Určitě se shodneme na některých věcech, jako na potřebě sblížení hnutí práce a environmentálního hnutí, na problematičnosti nepodmíněného příjmu při zachování kapitalistických vztahů..., ale pojďme k některým jednotlivostem, které bych *Manifestu* vytknul.

Není pravda, že „zapatisté, alterglobalizační hnutí, Occupy Wall Street a další hnutí z posledních tří dekad... nepřinesly jasné politické poselství“. Kdo chce ono poselství číst, přečte ho. Je jím minimálně nutnost vystoupit z pravidel určených shora (buržoazní demokracie) a důraz na solidaritu a komunitu. Pokud jde o požadavek na univerzální řešení, takové není – to nás měla již naučit minulost.

Polemizoval bych s tím, že „celoplanetární přírodní systém narušil až kapitalismus“, pokud by pod to nebyl počítán příspěvek kapitalismu státního, tedy tzv. reálného socialismu. Jde spíše o bezohledný technokraticismus, který by se v posledku nemusel vyhnout ani anarchistické společnosti, pokud by do svého civilizačního vzorce nezapočetla přírodu. Navíc i dřívější civilizace (např. ta mayská) měly problémy s narušením životního prostředí do té míry, že se jejich sídla stala neobyvatelná.

Při četbě mi vadilo, že autor své politické protivníky karikuje a tu-to karikaturu pak bere za základ dalších úvah. K liberálnímu feminismu mohu mít také spoustu výhrad, ale klást mu za vinu kdeco a afektovaně tvrdit, že napomáhá „k rozpadu solidarity a nesobecké

lásky v důvěrných mezilidských vztazích, v rodinách i ve společnosti“, už mi přijde přes čáru a také poměrně konzervativní. Stejně jako lpění na rodině, která se „stává hradbou, která vzdoruje čistě tržní morálce“ a kterou chtějí zlé liberální feministky „rozvolnit či zcela zrušit“, protože je „v ní pozůstatek patriarchální civilizace“. Jenže atomární rodina jako základ společenské sounáležitosti je poněkud zpátečnický nesmysl. Naopak, snahou by mělo být rozvolnit formy soužití, jejich diverzifikace, vymýcení patriarchy ze všech aspektů lidských životů. Manifest konzervativního socialismu dále hlásá: „Liberální ideologie se k plození dětí staví jako k individuální volbě žen... Liberálové nechápu, že lidé nepadají z nebe, nýbrž se rodí z žen.“ Jenže to, aby ženy-matky nebyly ekonomicky znevýhodněné, se tu neřeší, jen navazuje na úvahy o rodině. Chybí (opět) troška sociální imaginace ohledně péče, která by navíc neměla být vztažena jen na děti. Stejně tak se tu neřeší patriarchální druhá směna žen, místo toho se tu v otázce rovnosti žen odkazuje na Engelse, Bebelu a Lenina. Úvahy o sexuální a genderové identitě se sbíhají v klišovitý závěr, který nepůsobí zrovna jako projev pochopení, natož nějaké vize.

Další za vlasy přitaženou karikaturou jsou „levicovní globalisté“. Na jejich adresu se píše: „Pracující většina se prý nejprve musí očistit od údajného nacionalismu. Pak k ní levicovní globalisté sestoupí z nebe svých čistých idejí... Levicovní globalisté nerozumějí pracující většině.“ No, ještě že autor ano – třeba, že „pracující nemají co ztratit, leda své okovy“ (opravdu si to pracující v kulturním nastavení konzumu myslí?). S nacionalismem pracuje podobně jako minulý režim poukazem na potřebu vyzdvihování událostí sociálního vzdoru v historii národní kultury. I přes tyto snahy ale vidíme, že nacionalismus zůstává nacionalismem a mimo zápas proti národnostnímu či etnickému útlaku na něm není nic emancipačního. Důraz by se měl klást zejména na komunitu, společné zájmy neprivilegovaných, ne na národ, který je tu pěstován od dob romantismu a poté, co docházelo jeho jménem ke kulturní a jazykové nivelizaci.

V části, která zabíhá do historie koncentračních táborů, nějak podezřele vypadá zkušenost socialistických států. Sovětské Rusko je naopak zobrazeno jako ten, kdo hlásal „právo na sebeurčení národů“, aniž by bylo zmíněno jeho bezohledné zacházení s národy uvnitř jeho hranic. Dnešní neoliberální kapitalismus je zobrazen jako viník sociální atomizace, avšak žádná zmínka o tom, že u nás jen navázal na změnu sociálního nastavení během normalizace. Pokud autor píše, že „vycházíme z bohaté minulosti našeho hnutí“, zajímalo by mě, co všechno do té minulosti tedy počítá. Při hledání styčných bodů s liberály mluví o principech buržoazní demokracie, které je však třeba doplnit o prvky „osobní disciplíny a socialistického pořádku“. S konzervativci zas má socialisty pojit důraz na lidskou pospolitost. Přitom v celém *Manifestu* není nic o socialismu jako hnutí, které by budovalo solidární paralelní struktury (na rozdíl od některých náboženských konzervativců nebo anarchistů). Naopak je tu cítit spoléhání na řešení shora, tedy od státu.

Většinu uvedených výhrad jsem autorovi během panelové diskuse sdělil s tím, aby je bral coby zpětnou vazbu z prostředí, které se nedívá jen jedním směrem jako ekonomizující marxismus, ale snaží se analyzovat povahu autority v jejich různých podobách. Co si z toho vezme, je na něm.

DÁT SI DVACET A NĚCO SI PŘEČÍST

Zaprvé je vůbec úžasné, že se rodí nové publikační projekty, a to bez ohledu na jejich životnost (Spinkdistribru tímto přeji dlouhé trvání).

Zadruhé výběr témat, kterými se brožury vydavatelství zabývají, ukazuje na přijetí dynamiky anarchistických idejí, snahu o jejich rozvoj, přijímání nových pohledů a rozšiřování obzorů osvobození. Kolektiv k tomu na svém webu dodává: „Chceme se bavit o radikálních tématech jako anarchismus, feminismus a biocentrismus, protože v mainstreamové debatě chybí... Radikální teorie by neměla být profesionalizovaná: kdokoliv chce, ať si vytvoří svoji teorii pro své konkrétní okolnosti!“ Právě takový přístup je skvělou obranou před tendencemi zakonzervovat anarchismus někde v 19. století a udělat z něj rigidní a neživou fosilii.

Zatřetí vnáší Spinkdistribro do našeho prostředí nové přístupy k tvorbě textů. Nejenže jsou veškeré brožury ke stažení na webu spinkdistribro.art, ale jednotlivé publikace mohou být v průběhu času upravovány a opravovány, verze jsou číslovány a ke stažení je vždy ta aktuální. Pokud má tedy někdo námitky, že jsou v textech občas chyby nebo jsou některá slova nesprávně přeložená, pak má možnost zasáhnout a pomoci přivést na svět novější, kvalitnější verzi.

Začtvrté se mi líbí, že vydavatelství dbá na věci, jako jsou popisky a zdroje obrázků, zdroje samotných textů či časté poznámky pod čarou vysvětlující pojmy, události a další věci, které by nemusely být čtenářstvu známy či by ho mohly nějakým způsobem zajímat.

Zapáté oceňuji, že zveřejňované názory a úvahy nejsou uváděny jako dogmata, ale spíše coby příspěvky do diskuse, které mají přimět k přemýšlení k tvorbě vlastních postojů.

No a zašesté bych vyzdvihl hravost a experimentování ve snaze hledat genderově vyvážený jazyk. Cítím, že jde o jednu z věcí, která se ve značné části anarchistického hnutí začíná rychle prosazovat a zohledňovat. Ano, někde méně, jinde více, ale progres je znát. A možná že se po letech podobné feministické a kvír zásahy do jazyka projeví i v jeho oficiální podobě.

Nyní ale k samotným publikacím, které Spinkdistribro (spink jako „spánek, šlofiček, dvacijásek“) vydalo. Možná je jen škoda, že není žádné pevné místo, kde by se daly sehnat v tištěné podobě. Přeci jen každý nevlastní tiskárnu, a co si budeme říkat, papír je papír.

ŽIVOT BEZ ZÁKONŮ ANEB ÚVOD DO ANARCHISTICKÉ POLITIKY

Brožura obsahuje překlad textu od nakladatelského kolektivu Strangers in a Tangled Wilderness z roku 2013. Jde o stručné představení základních principů anarchismu, doplněné na začátku každé kapitoly citátem. Hned v úvodu je zdůrazněno odmítnutí dogmatismu: „Není žádné jedno perfektní vyjádření anarchismu, protože anarchismus je síť myšlenek namísto jedné dogmatické filosofie.“ Brožura se pak v jednotlivých krátkých kapitolách věnuje otázkám dnešního světa, zodpovědnosti a svobody, antikapitalismu, protistátnosti, světa bez zákonů, vzájemné pomoci a solidarity, konsenzu a konsenzu, přímé akce, prefigurace, taktiky a strategie... Velmi stručně přibližuje historii anarchismu a nabízí tipy na knihy, komiksy a filmy, které by zájemce vtáhly do tématu anarchismu a bohatého myšlenkového světa, který tvoří, stejně jako mluví o možnostech, jak se zapojit. Přes veškerou radikálnost, která k anarchismu patří, stojí ale esej nohama na zemi a vychází z reálné situace, v níž se nacházíme: „To, že neschvalujeme existenci státu, neznamená, že nechápeme, že stát existuje a má hmotnou moc. (...) Každá akce,

Na Anarchistickém festivalu knihy letos v květnu jsem mimo jiné narazil na stánek nového anarchistického vydavatelství Spinkdistribro. Rád bych tedy představil jeho jednotlivé publikace. Ale nejprve řeknu, proč mě potěšily hned v několika směrech.

kteřou podnikneme, jako jednotlivci i jako skupiny, musí přijmout realitu této situace. (...) chceme svět bez mzdové práce, ale to z nás nedělá pokrytce, když pracujeme za peníze, které potřebujeme, abychom se mohli najíst.“ (20 stran A5)

BIOCENTRICKÁ ANARCHIE

Jde o překlad anonymního textu z roku 2016. Víme jen, že autorka je anarchistka a veganka a snaží se přispět „k rozšíření a prohloubení nyní převládajících koncepcí anarchie, které jsou zaměřené na člověka“. Její esej je tak kritikou antropocentrismu a propagací bioanarchie, která požaduje osvobození pro všechny životní formy. Seznamuje s pojmy jako speciecismus (druhá nadřazenost), othering (vztahování se k „jinému“), koncept domestikace či samotný antropocentrismus, který „neexistuje v izolaci od ostatních opresivních vztahů: naopak se tyto systémy navzájem posilují“. V souvislosti s tím odhaluje spojitosti s kapitalismem, kolonialismem, patriarchátem... Odpovědí je biocentrická anarchie, která je mj. o „ctění divočiny a individualit, které ji obývají“, a zahrnuje „odstranění lidí ze středu a zpochybňování všech antropocentrických světových názorů“. (12 stran A5)

BELL HOOKS: POROZUMĚNÍ PATRIARCHÁTU

Esej americké feministické autorky bell hooks (1952–2021) z roku 2004 se zabývá vnějším i vnitřním vlivem patriarchátu na muže a ženy. Vysvětluje vliv nevědomé indoktrinace patriarchátem a jeho reprodukci v dalších generacích, na níž se podílejí jak muži, tak ženy. Stejně tak patriarchát negativně nedopadá jen na ženy, ale značně pokřivuje duševní vývoj mužů. „Abychom chlapce indoktrinovaly do pravidel patriarchátu, nutíme je prožívat bolest a popírat své pocity. (...) Patriarchát od mužů vyžaduje, aby se z nich stali emoční mrzáci, a aby tak zůstali.“ Nejčastější formy patriarchálního násilí směřují od rodičů k dětem. Bell hooks ale nemluví jen v obecné rovině, řečené velmi plasticky ilustruje na příkladech z vlastního života. (16 stran A5)

FEMINISTICKÝ SLOVNÍČEK

Tento slovníček nebyl ke stažení (nyní již ano), obdržel jsem ho jako bonus k brožuře *Porozumění patriarchátu* od bell hooks. Vysvětluje pojmy patriarchát, gender, bělošský supermacismus, feminismus. Obsahuje stručný medailonek bell hooks a komentář k genderově neutrálnímu jazyku. (4 strany A5)

BOB BLACK: ZRUŠENÍ PRÁCE

Tento známý esej od Boba Blacka, jenž je poněkud kontroverzní postavou, byl poprvé přednesen jako projev v roce 1980 a později rozšířen. Věnuje se kritice námezdní práce coby formy fyzického i mentálního zotročení člověka, propaguje její nahrazení osvobozením času, odstraněním nepotřebné práce a proměnou potřebné práce v hru. Překlad je výrazný především tím, že jsou některá slova, která nějakou skupinu lidí označují, jako by šlo jen o muže, převedena do středního rodu. Ač se to zpočátku může zdát krkolomné, má to

vedle snahy o genderovou vyváženost jistě nepopiratelné kouzlo – slova působí, jako by s oprávněně zesměšňujícím výrazem volala bezelstným dětským hlasem: Král je nahý. Následující věta toho buď důkazem: „Liberálčata a konzervativčata a libertariánčata, kteří si stěžují na totalitářství, jsou falešná a pokrytčata.“ (24 stran A5)

JINDRA: PRO OSVOBOZENOU AKADEMII

Jedná se zatím o jedinou autorskou publikaci Spinkdistra, která se ale nachází ve verzi 0.1.0., tzn. že jde zatím o nedokončený text. Ten je pokusem o nahlédnutí vysokého školství z anarchistické perspektivy s požadavkem na upuštění od hierarchií a zaběhnutých zvyklostí. Jak se píše hned v prvních řádcích, vychází z akademické

marnosti, tedy pocitu, že studium člověka nikam nevede. Velmi sympatické je, že se autor nevydává za žádného experta. Místo toho pojmenovává problémy tak, jak je vidí ze své vlastní zkušenosti, a jako řešení nabízí představy, které korespondují s touhou po svobodném světě, kde každý v maximální míře rozhoduje o svém životě, obsahu a způsobu jeho naplnění. „Naposled pamatuj, že důležitější než čtení je však vlastní přemýšlení a debata s kamarády.“ (24 stran A5)

LENA KAFKA: ZNIČ GENDER

Krátká esej z roku 2016 na přeložené áčtyřce o nutnosti osvobození se od genderu, což v důsledku znamená zbavení se kategorizace, normalizace, nadvlády a vykořisťování. „Být svobodná od vlády znamená být svobodná od genderu.“ (4 strany A5) (-K-)

HŘMÍ OD PLZNĚ

Dvě recenze na první dvě čísla anarchopunkového zinu ze západu Čech.

HŘMOT Č. 1

Když jsem na benefičním koncertě pro No Borders Team, který se konal v plzeňské Družbě, měl u distra Raw Zine Records možnost vyměnit nějakou tiskovinu za jinou, s překvapením jsem narazil na první číslo zinu *Hřmot*. Na to, že vyšel už v květnu loňského roku, jsem o jeho existenci neměl ani páru. Nikde žádná recenze. Zkusím to tedy napravit – už proto, že jsem přesvědčen, že si *Hřmot* pozornost zaslouží.

Autorka časopisu byla dříve spoluvydavatelkou plzeňského zinu *Kavakamiho rýže* a na jedničce *Hřmotu* je znát, že má v tomto směru už něco za sebou. Zároveň je cítit osobitý charakter nového titulu, který sice zapadá do tradičního schématu podobných hc-punkových zínů, pro které je „hard core víc než hudba“, ale rozhodně je z něj cítit ženský prvek, už jen v akcentaci témat.

Je úžasné, že zveřejněné rozhovory s kapelami opravdu nejsou „jen shrnutím info o tom, kdo v kapele hraje a kdy vydají nové album“. Těmi zpovídávanými kapelami jsou Krav Boca, skupina z Toulouse, kterou tvoří tři zpěváci, mandolinista, kytarista, bubeník a performer, přičemž zpěváci vystupují v kuklách, aby nebyli vnímáni jako lídři kapely. Jde o partu, která zároveň vydává zín *Karton* a jejíž merch je za dobrovolné ceny. Další v pořadí je queer-feministická anarchistická hc kapela z Berlína – Eat My Fear. Dozvíte se mj. o životě a gentrifikaci v Berlíně, o integračních testech pro získání trvalého pobytu v Německu či o festivalu Queer Punk Resistance. Z dále nás vrátí zpět rozhovor s chodskou partou Related Crew, která pořádá na Domažlicku festival ve svém prostoru RAW32. Takže pěkné povídání o okrajových kulturních aktivitách a aktivismu na venkově.

Samostatně bych pak vypíchnul velmi zajímavý rozhovor mezi zinařkami – autorkami *Hřmotu* a *Mazinerie*, a to už z toho důvodu, že mě donutil hned k několika zamyšlením. Zejména, co se týče přístupu k zínům, jsem byl konfrontován s odlišnými pohledy. Zaprvé se obě autorky shodují v oblíbenosti osobnějších zínů, kdy mohou sledovat „vývoj toho média, ale i jeho autora/rky“. I když mě baví sledovat to samé, musím se přiznat k dlouhodobému přesycení osobnějších zínů. Mám trochu obavu, že to kopíruje celospolečenský trend individualizace, kdy se každý prezentuje sám za sebe a ztrácí se kolektivní prvek. Proto mě asi baví víc sledovat právě ty kolektivnější projekty, které rozvíjejí vzájemnou spolupráci a pomoc. Nad čím jsem dlouze přemýšlel, byly pak výroky obou zinařek: „Ale moje

vnímání zinu je úplně jiné. Proto jsem taky nikdy nepsala a nebudu psát recenze na ziny.“ a „Jo, tak s tím recenzováním zínů absolutně souhlasím, já i bych řekla, že to smrdí hrozným nerdovstvím.“ Hned mi vyskočila spousta otázek. Když se nebudou psát recenze, jak se o jiných zinech, které by mě zajímaly, mám vůbec dozvědět? A odkud mají autoři a autorky brát zpětnou vazbu, když ne z recenzí? V čem je rozdíl oproti recenzím na nahrávky kapel? A nevede takový přístup zas jen k větší individualizaci zinařské „komunity“ než k jejímu utužování a vzájemné podpoře? V neposlední řadě obě rozebírají důležitou otázku postavení žen ve scéně a její vývoj.

A co dalšího v zinu zahrnmělo? Ve sloupcích si počtete o historii a potenciálu kazet, ASMR, manulech, loňské plzeňské oslavě MDŽ či o festivalech a koncertech v Poznani, Varšavě, Praze a Rize. V závěrečných recenzích se seznámíte s 11 nahrávkami, přičemž není hodnocena jen hudba, ale i celkové zpravování a texty. No a nakonec jsem si nechal asi nejrozsáhlejší materiál čísla – rozhovor s iniciativou No Sweat o boji proti sweatshopům, což jsou „pracoviště, kde zaměstnanci čelí extrémnímu vykořisťování. To znamená mnoho hodin práce za mzdu, která výši nejenže atakuje hranici chudoby, ale zpravidla se pohybuje i hluboko pod ní. To vše za bezpečnostně zcela nevyhovujících podmínek.“ No Sweat se zaměřuje zejména na textilní průmysl v Asii (neopomijí ale ani ten v Británii), prosazuje důležitost silných odborů, aby pracující měli silný společný hlas, a zároveň provozuje firmu na výrobu oděvů No Sweat Ethical Trading Ltd.

Velmi inspirující čtení – opravdu vřele doporučuji – stejně jako celý *Hřmot*.

Hřmot č. 1. 52 stran A5, 50 Kč. Kontakt: liny.hrnot[a]seznam.cz.

HŘMOT Č. 2

Na první číslo *Hřmotu* jsem narazil poměrně nedávno. Nyní, skoro přesně po roce, vyšlo pokračování. To už jsem byl ale připraven, takže když se jeho autorka objevila na 4. ročníku Spring Zine Party, kde mělo svou premiéru, obratem jsem ho s ní vyměnil za jarní haškovskou *Existenci*.

Pokud jsem v předchozí recenzi hudoval na neochotu *Hřmotu* uveřejňovat recenze na ziny, potěšilo mě hned v editoriale, že autorka ocenila, že právě recenze je vhodnou zpětnou vazbou a „nakopne v tom, pokračovat dál“.

I přes formát „vystřihni a nalep“ uchovává *Hřmot* zajetí řád obdoby periodik – jakousi organizaci ve zdánlivém chaosu – úvod, sloupky, články, rozhovory, reporty, recenze. Takže to vezmu pěkně po pořadě i já.

Sloupky: jak uspokojivé, když v hc-punkovém zinu není pět sloupků z pěti od mužů, jak bývalo dlouholetým standardem. Tady jsou tři ze tří od žen a věřte, že kvůli této skutečnosti opravdu nemusí jít o žádný prvoplánový feministický zín. Díky tomu však na stránky proniká i diverzita témat. Třeba jak parta holek, jakkoli jsou třeba některé matkami, rozebírá nad vínem své strasti, až nalezne ventil v založení vlastní kapely. Nebo proč se sakra musí platit za hajzly na benzínkách, což je svým způsobem diskriminační pro ženy, zatímco valná část chlapů to v klidu vyleje u prvního keřku. Co mě však zarazilo, byla zpověď bývalé nadšené fanyanky zpěvačky Avril Lavigne. Ne kvůli tomu, že měla v pubertě svůj pop-rockový idol, ale kvůli tomu, že se předpokládá, že v hc-punkové scéně může takový coming out degradovat subkulturální kapitál. Každý nemá starší sourozence či zasvěcené spolužáky, kteří mu hned ukážou to jediné správné. Každý má svou vlastní cestu. A jestli se tohle nerespektuje, pak je něco špatně. Takže dobře, že se o tom mluví/píše.

Články: Teda jeden, ale stojí za to – Tohle není love story! s podtitulem Krátká historie anarchofeminismu v Rumunsku, od punku k interseksionalitě. Text je de facto historií prvního anarchofeministického kolektivu v Rumunsku, který si říkal LoveKills. Působil v letech 2003–2009, vydával zín a organizoval stejnojmenný festival. „Naším hlavním cílem a myšlenkou je anarchismus. Propojujeme feminismus a anarchismus, protože vidíme, že stále existují problémy týkající se sexismu a nadvlády ve ‚svobodném‘ a ‚přátelském‘ prostředí tzv. anarchistických médií, které je třeba řešit. Větší důraz ale klademe na anarchismus, protože jej považujeme za vhodný způsob, jak dosáhnout absolutní svobody všech bytostí.“ Poslední kapi-

tola textu je věnována dalším podobně zaměřeným skupinám, které v Rumunsku působily či jsou ještě aktivní.

Rozhovory: První s ženskou imigrantskou kapelou Messed Up původem z Běloruska. „V podstatě celá bývalá běloruská scéna se přestěhovala do Polska, snaží se začlenit a obohatit tu zdejší. Někteří lidé z naší scény byli uvězněni, jiní scénu opustili, aby se v rodné zemi pokusili žít něco jako normální život.“ Ale není řeč jen o situaci Běloruska, za kterou může mj. „jeden chlapík v bunkru někde v Rusku“, dívky mluví i o svých aktivitách v Polsku nebo o zkušenostech na covidovém oddělení. Jako druhý na otázky odpovídal Michal Kencr, který hrál v kapelách Demoliton Workers, Člověk, Human Bites či Disavoir Vivre, pořádal koncerty a vydával poměrně osobitý zín *Sebetvor*. Třetí rozhovor, tentokrát převzatý, je se švédskou kapelou Adrestia, která se mj. angažuje v podpoře rojavské samosprávy. V té souvislosti komentuje i snahu tureckého prezidenta Erdoğana stát se mírovým prostředníkem války na Ukrajině a k samotné válce poznamenává, že „je skvělé vidět účast ukrajinských a běloruských anarchistů a aktivistů v odporu proti ruské invazi“.

Reporty: Poznáte prostor slovinského dnes již legalizovaného squatu Trainstation SubArt, Centro Sociale Rivolta ve Valencii, brněnskou Sibir a vydáte se na výpravu po deštěm svlažovaných francouzských kopcích a knihovnách, a přitom se budete potýkat se stávkami a narazíte na demonstrace proti důchodové reformě doprovázené vtípnými komentáři jako: „Několika lidem se dokonce podařilo proniknout do budovy radnice s cílem ji podpálit. Jo, někde za to umějí vzít! Záměr byl ale zhasen policií, která pozatýkala kolem 20 lidí. Tak snad příště.“

Díky za *Hřmot*. Tak snad příště.

Hřmot č. 2. 52 stran 45, 50 Kč. Kontakt: liny.hrmot[at]seznam.cz. (-JK-)

ŽIVOTNÍ DRÁHA TAHOUNA

Kdy jsem poprvé osobně narazil na Bergáma (Petr Bergmann, *1967), si už asi nevzpomenu. Dokonce myslím, že jsem s ním dost možná nikdy ani pořádně nemluvil. Ani by tak nevadilo, že byl o víc jak osm let starší, důvodem bylo spíš to, jaký na mě dělal nepřístupný dojem. Šlo jen o pocity, které říkaly něco na způsob „vy mladí nic nevíte, nic jste nezažili, neděláte toho dost a správně“. A k tomu mám v hlavě mentální fotku z jednoho Pochodu za práva zvířat, kde chodí vážnej až zamračeněj Bergámo (coby pořadatel a šéf organizace Animal SOS, pod jejíž hlavičkou se pochody konaly) jako ten nejdůležitější a kolem něj jako planety kolem Slunce obíhají ostatní členové skupiny. Ne nepodobný dojem jsem měl později i z několika návštěv dejvického kulturního centra Black Hand.

SPOLUPRACOVNÍK A-KONTRA

Zprostředkovaně jsem ho znal ze stránek anarchistického časopisu *A-kontra*, ač se dle vlastních slov k anarchismu nikdy nehlásil (*A-kontra* 16–17/92), a je dost možné, že můj dojem (možná naprosto mylný, ale prostě takový) z něj se začal utvářet už tam. Na jednu stranu jsem souhlasil s mnoha jeho názory např. na víru a náboženství (*A-kontra* 4/92) či na komercializaci punku (*A-kontra* 1–2/95) a obdivoval ho za množství jeho aktivit, o jejichž skutečném rozsahu jsem neměl ani představu. Na druhou stranu jsem nesdílel jeho

Recenze na knihu *Punk zuřivej, kterou tvoří rozhovor s Petrem Bergmannem*.

striktní odmítnutí násilné obrany vůči náckům (*A-kontra* 5/92) či dílčí prudy do lidí (a tudíž i mě) kvůli tomu, že pijou alkohol, kouří trávu (*A-kontra* 4/92), nahrávají si alba kapel na kazety (*A-kontra* 10–13/92)... Navíc o Nadaci Black Hand mluvil jako o „mojí“ (*A-kontra* 16–17/92), takže coby organizace, jak ji označoval, se jevíla značně hierarchická.

Neodpustím si připomenout jeden z největších Bergámových ústřelů – článek o sexismu v *A-kontra* 10–13/92 a 14–15/92. Kromě úvodních dvou odstavců, kde bylo k tématu něco napsáno (mj. že ženy zneužívají vlastního půvabu a ženskosti k vykořisťování mužů), byl celý článek o odsouzení sexu coby projevu chtíce. Objevily se v něm perly jako „sex mezi dvěma, nebo více lidma není opět nic jiného než vykořisťování člověka člověkem“ a vůbec působil velmi puritánsky, konzervativně („Vrcholem soužití ženy a muže [je] pak početí dítěte.“) a homofobně („Homosexuální styk je pouze otázkou chtíce.“). Ale na Bergámovu „omluvu“ citujme: „Nechápu důvod týchle diskriminace [homosexuálů a lesbiček]. Sex homosexuálů není o nic zvrhlejší než většinovej sex mezi mužem a ženou.“ Jednoho svou esejí na pokračování rozhodně docílil – oddálil to, aby se anarchistické hnutí věnovalo tématu sexismu, o pár let. Náctiletí, kterých byla v hnutí většina, tak nový pojem „sexismus“ zaškaltkovali jako nějakou pitomost potlačující sexualitu. Stejně tak se nikdo z mých anarchizujících vrstevníků nehrnul do podniku, jako byl Black Hand, kam bylo třeba sehnat „asi třicet stálých

zaměstnanců a hlavně desítky dobrovolníků“ (*A-kontra* 1-2/95). Byla to pro nás vlastně další nevládka, i když v mnoha ohledech blízká, avšak již naplněná plánovanými projekty, které šly z velké části mimo nás, a tak jsme hledali zázemí spíš ve squatech. Navíc tam byl pořád cítit ten vůdcovský princip, jako když po návratu ze stáže v USA Bergámo říká: „Tam jsem se naučil hodně – bude to znamenat spoustu změn pro Nadaci Animal SOS, myslím, že to velice zefektivní všechnu moji práci. Ale nejen pro to, ale i pro můj osobní život a Nadaci Black Hand.“ (*A-kontra* 7-11/93) Mimoto si Bergámo například představoval, že by se tu najednou měla objevit radikálně feministická parta (*A-kontra* 1-2/95), bez ohledu na skutečnost, že vlastní přání mají často daleko od dynamiky sociálních hnutí.

Už tehdy bylo evidentní, že má Bergámo v sobě určitý spasilský syndrom korespondující se sebeobětováním. „Takže jsem od svého anarchistického punkového vývoje došel až k tomu, že je potřeba obětovat svůj volný čas a energii, který mám zatím docela dostatek, tomu, abych pomohl tam, kde je třeba,“ praví v sáhodlouhém a poměrně zajímavém rozhovoru, který s ním pořídil Jakub Polák pro *A-kontra* 4-6/93 a 7-11/93. Za prapůvod zla tu považuje společnost ovládanou egoismem a jako recept doporučuje tak trochu po buddhisticku „odříkání... potlačování osobních chtíčů“ a individualistický přístup, že každý musí začít u sebe jako jedinec. A mimo jiné dodává: „Moje ideály jsou shodný s anarchismem, ale cesty, jak se k nim dobrat, bych hledal asi jiný.“

PUNK ZUŘIVEJ

Tolik „stručně“ pro začátek, aby bylo jasné, že jsem ke knize *Punk zuřivej*, kterou tvoří jeden dlouhý rozhovor Radima Kopáče a Gabriely Kontra s Bergámem, nemohl přistoupit zcela nezaujatě (ať už v pozitivním, negativním či neutrálním smyslu). Navíc jsem byl také zvědav, zda se v knize nebudou omílat trapně nostalgická klíše typu „dnešek je ve srovnání s „devadesátkami“ jako zastávka v poušti“ autorské dvojice z její předchozí publikace *Padáme i na tvou hlavu* (Pulchra 2021), kterýžto výrok korespondoval s právě tam uvedenými Bergámovými poznámkami.

Ještě než přistoupím k obsahu samotné knihy, chtěl bych zdůraznit, že se čte velmi příjemně (formátu rozhovoru se rozhodně nelekjte) jako příběh, a zároveň bych vyzdvihl její stejně příjemné a kvalitní grafické zpracování.

Jako punkera mě samozřejmě moc bavilo vyprávění o Bergámových punkových letech v době končící normalizace, včetně všech problémů s StB, šíkanou od fízlů, nakládaček na služebnách, vyhazovu z učňáku... což k té době neodmyslitelně patřilo. Do toho vmísene povídání o životě v rozvrácené rodině, útěcích, přebývání v kanálech a nepřekonatelný odpor ke všem autoritám. Komentuje dodnes ožehavé téma: „Skoro všichni nějak udávali... Ale není to pro mě určující, protože dneska nejde soudit tehdejší okolnosti... vím, co jsem při výsleších zažil já. Protože vím, že nebylo snadný se nepodvolit...“ Už v 80. letech byl Bergámo značně aktivní – pod značkou Black Hand pořizoval a množil nahrávky z koncertů, po seznámení s „punkovým dokumentaristou“ Lükem Haasem začal psát do amerického punkového časopisu *Maximum Rock'n'Roll*, přispíval dokonce i do oficiálních českých hudebních periodik, tančil breakdance, hrál v kapele Pivní mozoly. Na druhou stranu přestal zvládat alkohol, takže paradoxně pro něj byla vojna vysvobozením a svého druhu léčebnou. Po návratu už abstinoval, začal fungovat cílevědomě a snažil se (neúspěšně) dostat punk a underground do oficiálních vydavatelství, pro což scéna neměla z různých důvodů pochopení.

ŠÉF A „FEMINISTA“

Po převratu vyjel s kapelou Rány těla na turné do Evropy. „A tam jsme viděli všechny ty kluby a skvoty a kulturní a sociální centra.“ Proč by to nešlo i v Praze? Požádal tedy o nevyužívanou budovu v Kafkově ulici a u různých autorit (třeba Olgy Havlové) sháněl přímluvce. Po výběrovém řízení byl tedy projekt kulturně-sociálního centra Black Hand na světě. Fungoval v letech 1992-97 jako striktně veganský a nealkoholický prostor. Bergámo očekával, že takový projekt bude inspirací i pro ostatní města. Poněkud naivní představa vzhledem k možnostem aktivistického prostředí mimo Prahu. Potvrzuje ale můj dojem o hierarchickém vedení centra: „To bylo moje veledílo. Fakt to bylo skvělé, jak to fungovalo. Já jsem postavil takzvané realizační tým. To bylo pět lidí. A ten realizační tým to měl všechno na

povel. A k tomu byli ještě další lidi, co dělali manažery jednotlivých projektů... Moje pravá ruka byla..., ta to všechno řídila, když jsem byl pryč.“

V souvislosti s tím dává na odív svůj „feministický“ přístup, který se ale při dalším čtení mění v nepovedenou snahu přetrít na fialovo vlastní mužskou sebestřednost, která ženy uctívá, když jsou nápomocny *mojí* kreativité a pečují o *moje* projekty: „S chlapama se nedalo dělat, protože to jsou hrozný mantáci, ti prostě všechno zvořou a zkazej a ženský to pak napravují... Jenže já byl feministka odjakživa. Znal jsem a obdivoval vždycky tuhle ženskou integritu hlavně v odpovědnosti... Ty ženský samozřejmě ze mě šlely a byly zoufalý, ale nebejt jich, tak Black Hand do roka zkolaboval. Já jsem bytostněj chaot, anarcho-punk, co není schopnej udržet účetnictví nebo termíny v nějakým cajku... Já jsem člověk živelně kreativní, já se dívám jenom dopředu. Co je za mnou, to musí někdo zpracovat nebo napravovat.“ Zcela tragicky pak vyznívá odpověď na dotaz ze současnosti, zda Bergámo ještě jezdí za kulturou: „Bejvalo kolem toho doma trochu dusno, žena by ráda jezdila... ale já už toho nejsem schopnej, mám k tomu averzi. V devadesátech letech jsem byl na deseti kulturních akcích tejdne, z toho polovinu jsem sám organizoval.“

Bergámovo vůdčí postavení je vidět i z některých publikovaných fotografií – na poradě sedí v čele a hovoří, zatímco ostatní evidentně tiše poslouchají nebo koukají do stolu, na další skupinovce Animal SOS je situován přímo uprostřed.

JISKRY V POPELU?

Radnice Prahy 6 Black Handu nakloněná nebyla, nepodepsala nájemní smlouvy, a tudíž ani nemohly na centrum putovat žádné granty. „Já už byl vyhořelej, ohlásil jsem odchod, a protože se místo mě nikdo nenašel, celý se to rozpadlo.“ V plánu byla emigrace do Portugalska, nakonec z toho byl venkov, v roce 2000 se stěhuje na Broumovsko.

Bergámo se zjevně přestal zajímat, jaké aktivity se v jakém směru nově rodí, jinak by nemohl prohlásit: „Odešel jsem a nikdo už nedělal nic. Animal SOS prakticky zaniklo. A stejně to dopadlo s Libkovicema, s Temelínem...“ Správně kritizuje impotenci ekologických organizací, které žijí z grantů. Ale neskončil by takhle nakonec i Black Hand, kdyby se stal závislým na podobných penězích? A nebylo lobistické zaměření ekonevládek podobné Bergámovu chopení za poslanci a snaze dostat se k Havlovi kvůli otázce nezřízeného rasismu 90. let? A to, že organizace, které fungovaly za jeho aktivistických let, se ukázaly být v dané době nefunkční, neznamená, že nevznikaly nové poučené starými chybami nebo s odlišným přístupem či strukturou. Ano, jelo se dál i bez něj.

Bergámo přesto nevydržel být úplně pasivní a neangažovaný, a tak se vrhl na kulturní aktivity na Broumovsku. Pojal to ale moc ve velkém, čehož se ostatní zainteresovaní zalekli – v roce 2003 tak skončilo Centrum Broumov. Dál se tedy věnuje menším kulturním podnikům – provozuje Institut regionální paměti, knihovnu, galerii, internetovou archivní databázi. Píše o zapomenutých regionálních umělcích. Prostě takový individualistický útěk do minulosti a spolupráce s lidmi, kteří vždy naplní očekávání, protože jsou už dáno mrtví.

LÍP UŽ BYLO

Bergámovo hodnocení současnosti je dost mimo mísu a svědčí o absenci přehledu: „Tragédií není, že generace radikálů zestárla, zlenivěla a ztratila motivaci, tragédií je, že nepřišla žádná nová generace, která by tu štafetu převzala a navázala na to, co jsme v osmdesátech a devadesátech letech začali my.“ Dost možná ta „žádná nová generace“ nemá potřebu navazovat a přebírat štafetu po zhrzených aktivistech, kteří byli zvyklí vše řídit.

Evidentně se příliš nezměnilo na Bergámovo postoj, že za vše může blahobytná společnost a lidi, kteří jsou její součástí: „Lidi přijali za normál to, v čem žijou. Líbí se jim to, samozřejmě: všeho je dost, všichni jsou nacpaný, nikdo se nemusí o nic starat.“ A nihilisticky předpovídá: „Je to, bohužel, vývoj civilizace, program sebezničení, kterej je nezvratnej. Musí dojít k zániku, k nějaký očistě.“ A po třiceti letech opakuje: „Jediným východiskem je návrat k přirozenějším způsobům, k dobrovolný skromnosti, k opuštění nadbytku a luxusu... Zamezit opravdu velkému utrpení je možný už jenom důsledným sdílením, směnným obchodem, komunitní spoluprací

a vzájemností, lokální produkcí ve smyslu soběstačnosti a udržitelnosti a dodržování uzavřených cyklů odpovědností za produkci, odpady, zdroje a energie. Jenže tohle dneska běžný lidi nepřijmou.“ Pěkné. Ale žádná kritika kapitalismu a z něho plynoucí sociální nerovnosti, kdy úzká skupina lidí vlastní většinu světového bohatství, a ideologického útlaku, kdy je potlačována solidarita a sociální imaginace. Podle Bergáma je prostě problém v lidech dole a řešení by mělo přijít shora: „Změna společenského vnímání může přijít jedině, když duchovní, kulturní, vzdělanostní, ale také politická a ekonomická elita nastaví etický pravidla a sama je bude dodržovat.“

ZDRAVÍ KOLEKTIVU

Z dřívějších dojmů i z knihy *Punk zuřivej* se nemohu zbavit pocitu, že Bergámo je typický příklad nereflektovaného tahouna. Takoví lidé bývají obecně všestranně nadaní a velmi kreativní. Zároveň ale trpí velkým množstvím neduhů – pocitem nepostradatelnosti, nepřiměřenými nároky na ostatní, workoholismem, potenciálem pro vyhoření, megalomanstvím, perfekcionismem, sebestředností apod.

Tahouni jsou pro každý kolektiv velmi důležití. Pokud však nedochází k reflexi a sebereflexi jejich působení, zpravidla to vnese do kolektivů nezdravou atmosféru.

Problému tahounů se skvěle věnuje kniha *Vzájemná pomoc* od Deana Spadea (Nevim 2022), která se mimo jiné zabývá zdravím aktivistických kolektivů. V té souvislosti také rozebírá představy o tahounství a uvádí možnosti, jak ho nově pojímat. Možná kdyby se myšlenky kooperativního tahounství dostaly na přetřes v devadesátých letech, neskončili by tehdy mnozí tahouni vyhořením, osamocením či zapšklostí, a ostatní by neopouštěli kolektivy jen z toho důvodu, že nedokážou dostát nárokům rozjetých tahounů a necítí se v kolektivu dobře, protože se nepřihlíží k jejich potřebám a schopnostem. Na rozdíl od knihy *Vzájemná pomoc* nebyly devadesátky zlaté a je fajn, že noví aktivisté a aktivistky nepřebírají žádnou štafetu, ale razí si své vlastní cesty poučení chybami svých předchůdců.

Kdyby to na někoho náhodou dělalo opačný dojem, tak jen zopakuji – publikace *Punk zuřivej* se mi moc líbila a mohu ji jedině doporučit.

Petr Bergmann x Radim Kopáč & Gabriela Kontra. Punk zuřivej. Divočina 2022, 168 stran, 235 Kč. (-JK-)

OMEZENÁ MOC MŘÍŽÍ

Bělorusko dlouhá léta trpí pod autoritářskou vládou prezidenta Lukašenka. Lidé se čas od času bouří. Jejich volání po svobodě je přehlušováno represemi. V první řadách po celou dobu stojí anarchistky a anarchisté. Není divu, že se jim za to běloruský režim mstí a desítky se jich nacházejí, často s dlouholetými rozsudky, za mřížemi. V současné době je běloruské anarchistické hnutí buď tam, či v exilu, nebo v podzemí. Díky mohutným represím je velká část aktivit namísto různorodých bojů proti státnímu útlaku a kapitalistickému vykořisťování soustředěna na pomoc stíhaným a vězněným kamarádkám a kamarádům.

(Československá) Anarchistická federace začala aktivně podporovat běloruské anarchistické hnutí v roce 1998. Ve spolupráci s Anarchistickým černým křížem ještě v dobách, kdy fungoval a byl volně provázán s federací, začalo Nakladatelství AF s vydáváním publikací, které měly za cíl upozorňovat jak na boj proti Lukašenkovu režimu, tak na situaci anarchistorů v této postsovětské zemi. A to nepočítáme dlouhou řadu článků, které na toto téma vyšly na webu federace.

Prvním takovým publikačním počinem byly *Příběhy vězňů anarchistů* vydané česky v lednu 2014. Popisovaly osudy několika anarchistů zatčených v roce 2011 a poté exemplárně odsouzených. Byli mezi nimi i Ihar Aliněvič a Mikola Dziadok. Krátce po vydání zmíněné brožury spojilo Nakladatelství AF síly s Antifašistickou akcí, aby v dubnu 2014 společně publikovaly vězeňský deník Ihara Aliněviče *Jedu do Magadanu*. Na rozmanitost způsobů fyzování v Bělorusku upozornil v roce 2017 překlad knihy Sergeje Gavrulina *Deník konfidenty*. Další rok vydalo Nakladatelství AF knihu zmíněného Mikoly Dziadoka *Paralelní svět v barvě* vyprávějící o vězeňském prostředí a pobytu za mřížemi. Autor pak na pozvání AF hostoval na dvou ročních Anarchistického festivalu knihy, a to v letech 2017 a 2018. V létě 2020 se Běloruskem přehnal v souvislosti s dalšími zmanipulovanými prezidentskými volbami vlna protestů, které reflektovala publikace *Statě o revoluci (česky o událostech v Bělorusku)*.

Po tomto zlomeném lidovém povstání se zintenzivnily represe i vůči anarchistům a anarchistkám. Mikola byl zadržen, mučen a na-

V běloruských věznicích sedí značné množství anarchistek a anarchistů. Následuje recenze na knihu jednoho z nich – Ihara Aliněviče. Nese název Jedu do Magadanu a v českém jazyce vyšla již podruhé.

konec odsouzen na 5 let. V prosinci pak byl vynesena rozsudek nad čtyřmi anarchopartyzány, mezi nimiž se nacházel i Ihar Aliněvič. Dostal 20 let. Další a další anarchistky a anarchisté putovali za mříže. Je skvělé, že se Nakladatelství AF rozhodlo připomenout je všchny druhým vydáním Aliněvičova vězeňského deníku, a to v nádherném grafickém zpracování a s jazykovou úpravou ve formě běloruského přepisu jmen. Navýsost potěšující pak je, že brněnské Divadlo 3+kk nastudovalo pod názvem *Jedu do Magadanu*: Nevěř, neboj se a nepros adaptaci Iharova vězeňského deníku a uspořádalo besedu „Role anarchistického hnutí v běloruském boji za svobodu“, které se účastnil i zástupce AF.

Nové vydání knihy bylo obohaceno o předmluvu z pera běloruského anarchistického exulanta Maxe Ščura, který ji začíná slovy: „Anarchistů není a nikdy nebylo málo. Revolucionářů je a vždy bylo podstatně míň. Ihar Aliněvič je revolucionář.“ Dále přibyla Iharova závěrečná řeč při soudním jednání, kterou zakončil zvoláním: „Ať žije Anarchie!“ Původní předmluva byla zachována, jelikož stručně a příhodně uvádí vězeňský deník do kontextu stavu Lukašenkovy diktatury v době, kdy byl jeho autor poprvé odsouzen. „Právě anti-sociální politika běloruského režimu podnítila protest anarchistů. Toho boje se účastnil Ihar.“ Do dalšího kontextu – dynamiky anarchistického hnutí kolem roku 2010 – pak čtenáře zavede původní doslov od A. Žyněviče.

Deník sám o sobě popisuje jen období od zatčení do vnesení rozsudku. Nemá cenu z něj nic prozrazovat. Pořídte si knihu a při jejím čtení uvidíte svět represe očima anarchisty a seznámíte se s jeho postřehy a úvahami, jak nad životními otázkami, tak nad na první pohled běžnými maličkostmi. Dovolím si však zopakovat základní ponaučení, která Ihar shrnuje hned v úvodu a která mají obecnou platnost:

„První pravidlo: Nevěř jim! Všechno, co říkají, je lež nebo polopravda. A i kdyby to byla pravda, tak jen využít k další manipulaci. (...) Používali všechno: výhrůžky, lichotky, vydírání, ujišťování o zbytečnosti vzdoru... zpochybňovali věrnost kamarádů, apelovali na moje sobectví a tak dál. (...) Druhé pravidlo říká: Neboj se. Zpravidla blafují. A jestli náhodou ne, tak jen aby zjistili, kolik vydržíš. Kdo se

začne bát, už prohrál. Dej najevo strach a už tě mají, vytáhnou z tebe všechno. (...) Třetí pravidlo: O nic nepros! Každá prosba vytváří vlídnější atmosféru a mohla by to být poslední kapka, která zvrátí situaci v jejich prospěch.“

Naše kamarádky a kamarádi v Bělorusku si mají odkroutit dlouhé roky ve vězení, ale jak píše Ihar, „všechno není tak zlé, jak se zdá. Režimy se nečekaně hroutí, jak dokládá historie.“ A zatímco doufáme v toto zhroutění, nezapomínejme na naše vězněné přátele a pod-

porujme je. Způsobů je dost – více (včetně přehledu vězněných) určitě najdete na webu Anarchistického černého kříže – Bělorusko.

Ihar Aliněvič: *Jeđu do Magadanu. Vězeňský deník anarchisty*. Vydalo Nakladatelství Anarchistické federace v roce 2022 (2. vydání), grafická úprava a obálka Jana Anna Cholvadt, rozměry 13×18,2 cm, 241 stran, doporučený příspěvek na pokrytí nákladů 250 Kč (v distribuci AF 220 Kč). K sehnání na distribučních místech, v e-shopu Roleta39 nebo na kosmas.cz. (-jk-)

KVÍR ANARCHISMUS

Recenze na brožuru od kolektivu Dekonstrukce

V jedné z předchozích recenzí jsme představili vydavatelství Spinkdistro, které se prvně prezentovalo širšímu antiautoritářskému hnutí na letošním Anarchistickém festivalu knihy. Nyní se podíváme na další kolektiv, který měl na festivalu svou premiéru. Říká si Dekonstrukce a sám sebe charakterizuje následovně:

„Jsme kolektiv mladého queer anarchista snažící se podílet na rozšiřování bezpečného intersekcionalního hnutí mezi ostatní mladé lidi bez ohledu na jejich původ, vzdělání, identitu či vzhled. Každá osoba, včetně mladých lidí, má právo na vyjádření sebe a svých názorů, avšak často nejsme vyslyšeni* a tak, jak potřebujeme. Kolektiv jsme založili proto, že s tím má naše členstvo mnoho osobních zkušeností. Pojdme být společně natolik hlasití*é, abychom byli* slyšeni, i když nás společnost odmítá, a naslouchejme si navzájem. Tvořme společně umění a bezpečné prostory, vzdělávejme se a setkáváme se. Naším cílem je vytvářet aktivní platformu pro pořádání různorodých akcí na téma feminismu, kvírnosti, anarchismu, klima aktivismu a mnoho dalšího. (...) V neposlední řadě zde chceme pro ostatní být i na osobní úrovni, nemusíme být pouze pořadatelstvo akcí, můžeme být také vaše kamarádstvo. Můžeme být lidé, na které se obrátíte, pokud chcete pomoci s náročnou situací nebo jen poseďte v parku a poznat někoho nového...“

Na knižním festivalu se kolektiv prezentoval brožurou *Kvír anarchismus*, kterou sám sepsal, opatřil ilustracemi, nasázel a namnožil. Já měl tu smůlu, že jsem ke stánku Dekonstrukce dorazil až ve chvíli, kdy byly veškeré výtisky beznadějně rozebrány. Naštěstí pro všechny podobné nešťastníky tu byl vzkaz, kde si mohou publikaci stáhnout. Takže po návratu z bukfěru jsem nelenil, vytvořil si vlastní výtisk a rozhodně jsem nelitoval vynaloženého úsilí.

Kvír anarchismus je totiž publikace, která tady dlouho chyběla. Už před pár lety bylo v plánu vydat v rámci Nakladatelství Anarchistické federace jakousi příručku, která měla téma queer aktivismu představit především věci neznalému či tápajícímu zbytku antiautoritářského hnutí. Oslovené queer členstvo to tehdy ale jaksi zavezlilo, takže jsme si museli počkat až do teď. Dekonstrukci za to patří velký dík. Není třeba chodit dlouho kolem horké kaše – přiznejme si, že pro značnou část anarchistů a anarchistek byl queer rozměr anarchismu doposud vcelku nereflktovaný. V hnutí se můžeme ještě dnes setkat s ekonomickým redukcionismem, který svým způsobem hlásá, že na prvním místě je boj proti kapitalismu a vše ostatní se může řešit až po jeho úspěšné porážce. Jenže takový přístup je spíš bližší stoupencům různých odnoží marxismu než anarchismu. Ten totiž již ze své podstaty tepe souběžně do všech forem nepřírozené autority a z nich vyplývajících různých podob diskriminace a útlaku.

Jelikož obsah a forma by měly jít vždy ruku v ruce, je publikace psána inkluzivním jazykem. „Jazyk spoluvytváří naše myšlení i ko-

munikaci.“ A čeština se svými pevně danými rody a od nich se odvíjející zatuchlou gramatikou vyžaduje otevřít okna dokořán a udělat pořádný průvan. Anarchismu bylo experimentování vždy vlastní a je to vidět i zde.

Publikace popisuje queer anarchii jako „politickou filozofii a praxi úzce spojenou s anarchismem feministickým, která věří, že jediným způsobem, jak zajistit plnou svobodu kvír lidem, je zrušení útláčnických hierarchií, jako jsou kvír/homo/lesbo/bi/trans* fobie, heteronormativita, patriarchát a genderová binarita“. Je kladen důraz na intersekcionalitu a společný boj utlačovaných za svobodu. Anarchistická společnost je pak zárukou prostředí, „kde bude obtížné vychovávat lidi k přesvědčení, že lidé mají menší hodnotu na základě odlišnosti. Anarchismus ve své plné formě transformuje jak společnost, tak jednotlivce k větší péči a solidaritě.“

Text také rozebírá kořeny queer anarchismu, které jsou pevně provázány s anarchistickým feminismem, a neváhá konstatovat, že anarchistické hnutí se místy ve svých řadách potýkalo s homofobií a sexismem. Je zmíněn Institut für Sexualwissenschaft, organizace Mujeres Libres, Daniel Guérin a zejména Stonewall – povstání queer lidí proti policejnímu útlaku – a od něj odvozené akce Pride. Právě v souvislosti s Pride je rozvinuta „kritika duhového kapitalismu“. Samostatnou kapitolu pak tvoří rozprava o genderu a sociálních konstruktech doplněná o příklady z vlastní zkušenosti autorstva textu. „Že je něco sociálním konstruktem, neznamená, že to není reálné v důsledcích. Sociální konstrukty zásadně ovlivňují naše životy a uvědomění jejich existence boří iluzi svobody. Společnost postavená na rovnosti nemůže fungovat, pokud budou lidé rozdělováni do nahodilých kategorií a pevných sociálních rolí. Pochopení, že sociální konstrukty nejsou neměnné ani vrozené, je podstatné, protože to nabízí možnost jejich zboření, tedy dekonstrukci.“ V souvislosti s tím se autorský kolektiv brání oddělovacímu nálepkování identit.

Může se zdát, že queer agendě je pomalu dopřáváno sluchu, jenže „všechny reformy mohou být zrušeny, vše, o co jsme desetiletí bojovali, může být tahem pera zničeno“. Varování před vlivem klerofašistických a dalších reakčních sil rozhodně není neopodstatněné, jak jsme viděli v Polsku a Maďarsku a můžeme sledovat na Slovensku, ale i u nás. Jaké je tedy nejlepší řešení? „Sociální revoluce je kompletní změna společnosti a její ekonomie, kultury, filozofie, technologie, vztahů a politiky... není to jedna velká událost. (...) Revoluce už je kvír a feministická.“ Rozhodně lepší, než „jednou za pár let chodit k volbám, ve kterých nás upřímně ani nikdo nezastupuje“.

Kvír anarchismus. Dekonstrukce 2023. 36 stran A5. Ke stažení v různých formátech na <https://linktr.ee/dekonstrukce>. (-jk-)

**NAKLADATELSTVÍ ANARCHISTICKÉ FEDERACE
ANARCHISTICKÁ REVUE EXISTENCE**

1/23 ANARCHISTA HAŠEK

V. Čípák: Obyčejný idiot • A. Kočka: Pražský komunard • J. Hašek: Po stopách státní policie v Praze • J. Stoupa: Básník bez iluzí • M. Trčka: Haškův anarchistický pytlík • F. Sauer: Román na pokračování? • Anarchismus třídního boje • W. Price: Poučení z minulých válek • O volbách a dalších nepřístojnostech • Všichni jsme Tepláreň! * Předpekli lidové tvořivosti • Běloruský večer v Brně...

2/22 ANARCHISTICKÁ STRATEGIE

Hranice aktivismu • P. Gelderloos: Ekosystémy vzpoury • Hledání anarchistické politiky (II) • Nadia C.: Tvoje politika je kurva nudná • Boj o park Gezi po 9 letech • L. Akai: Deník anarchistky • Dvě výročí E. Armanda (1872–1962) • W. Price: Malatesta o válce a národním sebeurčení • A. Rautiainen: Mylné představy o imperialismu • Anarchisté a válka na Ukrajině • Na okraj jednoho prohlášení • Odešel Václav Tomek

1/22 VZDOR INVAZI

Válka a anarchisté: antiautoritářský pohled na Ukrajinu • AF: Proti invazi, avšak bez pokrytectví • Společně proti válce? • Mír Ukrajině, svobodu Rusku • Běloruský anarchist na Ukrajině • J. Gondáš: Mimo zákon • Policie usvědčena ze lhaní • Antonio Soto a povstání v Patagonii • Chilské feministky jsou odkazem budoucnosti • 58 dní houževnatého odporu Afrínu • Nejsme v bezpečí, dokud nebudeme v bezpečí všichni!...

**KOMIKSOVÁ EDICE
SV. 5 LIKVIDÁTOR
SV. 6 SBOHEM, BATMANE**

**SABATÉ — MĚSTSKÁ GUERILLA VE ŠPANĚLSKU
MARIKANSKÝ MASAKR**

ANARCHISTICKÁ PUBLICISTIKA 1990—2013

DĚJINY ANARCHOSYNDIKALISMU

NEVIDITELNÉ VRAŽDY

ŽIDOVŠTÍ ANARCHISTÉ V NEW YORK CITY

ZÁPISKY ANTIGLOBALISTY

PO STOPÁCH ADAMITŮ

ANARCHISMUS V PALESTINĚ A IZRAELI

DENÍK KONFIDENTA

PŘÍBĚHY STARÉHO ANTONIA

KÁCHA IN MEMORIAM

MALATESTA (ŽIVOTOPISNÉ POZNÁMKY)

PÁSKOVÉ A CHULIGÁNI

PARALELNÍ SVĚT V BARVĚ

OCELOVÉ STOLETÍ

NAŠE LUZA, JEZUITÉ A DIPLOMATÉ

STATĚ O REVOLUCI

(ČESKY O UDÁLOSTECH V BĚLORUSKU)

ANARCHISMUS PRO ZAČÁTEČNÍKY

ANARCHIE FUNGUJE

VZPOMÍNKY ANARCHISTKY

RADIKÁLNÍ BUDDHISMUS

A PÍSNÍČKA

ANARCHISTICKÁ ETIKA

JEDU DO MAGADANU

RICARDO FLORES MAGÓN

MARXOVA EKONOMIE PRO ANARCHISTKY A ANARCHISTY

VŠIVÁ HISTORIE

**AKTUÁLNÍ PŘEHLED O VŠECH VYDANÝCH PUBLIKACÍCH
A DALŠÍCH MATERIÁLECH, STEJNĚ JAKO SEZNAM
DISTRIBUČNÍCH MÍST NALEZNETE NA WEBOVÉ STRÁNCE
NAKLADATELSTVI.AFED.CZ**